

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ÖĞRETMENLERİN VE ÖĞRENCİLERİN GÖRÜŞLERİNE
DAYALI OLARAK OKULLARDA ŞİDDET VE OKUL
GÜVENLİĞİNİN İNCELENMESİ: KEÇİÖREN ÖRNEĞİ**

Gonca KARATAŞ BARAN

**SAĞLIK EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Ayşegül AKBAY YARPUZLU**

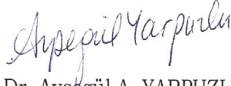
2008-ANKARA

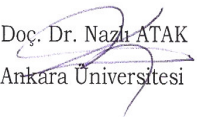
Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Sağlık Eğitimi Yüksek Lisans Programı
Çerçevesinde yürütölmüş olan bu çalışma, aşğıdaki jüri tarafından
Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

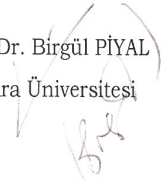
Tez Savunma Tarihi : 25.01.2008

Prof. Dr. Abdölkadir ÇEVİK
Ankara Üniversitesi
Jüri Başkanı

Prof. Dr. Selahattin ÖĞÖLMÜŞ
Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Ayşegöl A. YARPUZLU
Ankara Üniversitesi
(Danışman)

Doç. Dr. Nazlı ATAÖ
Ankara Üniversitesi

Doç. Dr. Birgül PİYAL
Ankara Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Kabul ve Onay	ii
İçindekiler	iii
Önsöz	v
Simgeler ve Kısaltmalar	vi
Şekiller	vii
Çizelgeler	viii
1.GİRİŞ	1
1.1. Sorunun Tanımı	2
1.2.Araştırmanın Amacı	2
1.3. Şiddet ve Saldırganlık	3
1.3.1. Şiddet ve Saldırganlıkla İlişkili Bazı Kavramlar	7
1.4. Şiddet ve Saldırganlığın Nedenleri	9
1.5. Şiddet ve Saldırganlığın Toplumsal Belirleyicileri	17
1.6. Şiddet-Sağlık İlişkisi	22
1.7. Gençlikte Şiddet ve Saldırganlık	24
1.8. Okullarda Şiddet ve Saldırganlık	29
1.8.1. Okullarda Meydana Gelen Şiddet ve Saldırganlık Davranışlarının Önde Gelen Risk Etmenleri	32
1.8.1.1. Bireysel Risk Etmenleri	33
1.8.1.2. Aileye İlişkin Etmenler	34
1.8.1.3. Toplumsal ve Kültürel Etmenler	36
1.8.1.4. Okula İlişkin Etmenler	38
1.8.2. Okullarda Şiddet ve Saldırganlık Olaylarının Ulaştığı Boyutlar (Dünya, Türkiye)	41
1.9. Okullarda Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması	48
1.10. Okul, Şiddet ve Toplumsal Yaşam	50
1.11. Okul Güvenliği	53
1.12. Medya ve Şiddet	55
2. GEREÇ VE YÖNTEM	61
2.1. Araştırmanın Modeli	61

2.2. Evren ve Örneklem	61
2.2.1. Çalışma Evreni	61
2.2.2. Çalışma Örnekleme	61
2.3. Veri Toplama	62
2.3.1. Veri Toplama Formu	62
2.3.2. Verilerin Toplanması	64
2.4. Verilerin İşlenmesi, Çözümü, Değerlendirilmesi	64
2.4.1. Verilerin İşlenmesi ve Çözümlemesi	64
2.4.2. Verilerin Değerlendirilmesi	65
2.5. Sınırlılıklar	66
3.BULGULAR	67
3.1. Öğretmen Örnekleme Bulguları	67
3.2 Öğrenci Örnekleme Bulguları	83
4.TARTIŞMA	130
5.SONUÇ VE ÖNERİLER	153
5.1. Sonuç	153
5.2. Öneriler	162
ÖZET	167
SUMARY	168
KAYNAKLAR	169
EKLER	183
Ek.1. Okul Suçu ve Güvenliği Araştırması (Öğretmenler)	183
Ek.2. Okul Suçu ve Güvenliği Araştırması (Öğrenciler)	187
Ek.3.NSCSS Staff Form	194
Ek.4.NSCSS Student Form	197
Ek.5.Ankara Valiliği Araştırma İzni	200
Ek.6.Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu Kararı	201
Ek.7.Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu Araştırma İzni	202
Ek.8. T.C. Keçiören Kaymakamlığı Araştırma İzni	204
ÖZGEÇMİŞ	205

ÖNSÖZ

Son günlerde görsel ve yazılı medyada yer alan haberlere göre okullarda şiddet, saldırganlık ve zorbalık olaylarının arttığı anlaşılmaktadır. Dünya çapında hızla artan ve toplumsal bir sorun olan şiddetin irdelenmesi gerektiği düşünülerek çocukların ve gençlerin içinde bulunduğu risk boyutunu gerçekçi bir şekilde ortaya koymak, sağlıklı bilgiler toplamak ve bu bilgiler ışığında mevcut durum analizi yaparak çözüm önerileri sunmak amacıyla bu araştırma planlanmıştır. Çünkü okulu, öğrencilerin hatta bütün okul personelinin kendilerini güvende hissedecekleri bir mekân haline getirebilmek için yapılması gereken ilk iş, okuldaki şiddet olaylarını analiz edip, mevcut durumu ortaya koymaktır. Nitekim Dünya Sağlık Örgütü, toplum sağlığı yaklaşımı ile şiddeti önleme basamaklarından ilkinin, sistematik veri toplayarak problemi tanımlama olarak belirtmiştir. Anlaşıldığı üzere şiddet sorununu çözmek için ilk yapılması gereken, sağlıklı veri toplanması ve bu veriler ışığında nedenler araştırılıp ilgili müdahale çalışmalarını planlanmasıdır. Bu araştırma ile de hedeflenen; problemi tanımlamaya yönelik veri toplamak ve bu verilerle yetkililere çalışmalarında daha etkin olmaları için aracı olmaktır.

Bu çalışmamda beni sürekli destekleyen danışmanım Prof. Dr. Ayşegül Akbay YARPUZLU'ya, değerli hocalarım olan Doç. Dr. Birgül PİYAL, Doç. Dr. R.Selçuk TABAK, Doç. Dr. Nazlı ATAK, Yrd. Doç. Dr. Ahmet Münir ACUNER, Yrd. Doç. Dr. Ö.Rıfki ÖNDER ve Yrd. Doç. Dr. S. Kenan KÖSE, Prof. Dr. Selahattin ÖĞÜLMÜŞ ve Prof. Dr. Abdulkadir ÇEVİK'e, okullarda araştırma uygulamasında kolaylık sağlayan değerli öğretmenlere, veri girişinde yardımcı olan kardeşim Nagehan KARATAŞ'a, desteğinden dolayı eşim Mehmet BARAN'a, yoğun bakım servisinde çalışan arkadaşlarıma, Ertuğrul DOĞAN'a, araştırma uygulamamda bana yardım eden arkadaşım Emine BİLEN'e, sevgili aileme (annem, babam, kardeşlerim) ve bu çalışmada emeği geçen herkese sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

SİMGELER ve KISALTMALAR

SİMGELER

n	Sayı
%	Yüzde
t	Kat sayıların anlamlılık testi
α	Alfa
p	Kat sayıların anlamlılık testi

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
CDC	Centers for Disease Control and Prevention
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
NSCSS	The National School Crime and Safety Survey
SPSS	Statistical Package for Social Sciences
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TDK	Türk Dil Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TV	Televizyon
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization
UNICEF	United Nations Children's Fund
UN	United Nations
US	United States
WHO	World Health Organization

ŞEKİLLER

Şekil.1.1. Şiddet Tipleri	5
Şekil.1.2. Şiddeti Anlamak İçin Çevrebilimsel Model	17

ÇİZELGELER

Öğretmen Örneklemine Ait Çizelgeler:

Çizelge.3.1.1. Öğretmenlerin Cinsiyet ve Medeni Durum Özellikleri	67
Çizelge.3.1.2. Öğretmenlerin Mesleki Özellikleri	68
Çizelge.3.1.3. Öğretmenlerin Okullara Göre Dağılımı	68
Çizelge.3.1.4. Öğretmenlerin, Öğrenci ve Öğretmenlerin Okul Kurallarını Bilme ve Uygulama İfadelerine Katılma Durumu	72
Çizelge.3.1.5. Öğretmenlerin, Okul ve Çevresinin Güvenlik Düzeyi Konusundaki Düşünceleri	74
Çizelge.3.1.6. Öğretmenlerin, Öğrenci ve Öğretmenlerin Okul Kurallarını Bilme ve Uygulama Durumuna İlişkin Görüşlerinin ve Okul ve Çevresinin Güvenlik Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Ortalama Toplam Puanlar	74
Çizelge.3.1.7. Öğretmenlerin, Okulda Son Bir Yıl İçerisinde Suç İşlenme Durumu ve Şiddet Eylemlerinin Varlığı Hakkındaki Görüşleri	75
Çizelge.3.1.8. Öğretmen ve Öğrencilerin Okul Kurallarını Bilme ve Uygulama Durumunun, Okullara Göre Karşılaştırılması	75
Çizelge.3.1.9. Öğretmenlerin Okul ve Çevresinin Güvenliği Konusundaki Görüşlerinin, Okullara Göre Karşılaştırılması	76
Çizelge.3.1.10. Öğretmen ve Öğrencilerin Okul Kurallarını Bilme ve Uygulama Durumunun, Öğretmenlerin Cinsiyet ve Medeni Durumuna Göre Karşılaştırılması	76
Çizelge.3.1.11. Öğretmenlerin, Okul ve Çevresinin Güvenliği Konusundaki Görüşlerinin, Cinsiyet ve Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması	77
Çizelge.3.1.12. Öğretmen ve Öğrencilerin Okul Kurallarını Bilme ve Uygulama Durumunun Öğretmenlerin Mesleki Özelliklerine Göre Karşılaştırılması	77
Çizelge.3.1.13. Öğretmenlerin Okul ve Çevresinin Güvenliği Konusundaki Görüşlerinin Mesleki Özelliklerine Göre Karşılaştırılması	78

Çizelge.3.1.14. Öğretmen ve Öğrencilerin Okul Kurallarını Bilme ve Uygulama Durumunun, Son Bir Yıl İçerisinde Okulda Suç İşlenme Durumu ve Şiddet Eyleminin Varlığı İle Karşılaştırılması	79
Çizelge.3.1.15. Öğretmenlerin Okul ve Çevresinin Güvenliği Konusundaki Görüşlerinin, Son Bir Yıl İçerisinde Okulda Suç İşlenme Durumu ve Şiddet Eyleminin Varlığına Göre Karşılaştırılması	79
Çizelge.3.1.16. Öğretmenlerin 'Son Bir Yıl İçerisinde Okulda Suç İşlenme Durumu' Hakkındaki Görüşlerinin Okullara Göre Karşılaştırılması	80
Çizelge.3.1.17. Öğretmenlerin 'Son Bir Yıl İçerisinde Okulda Şiddet Olaylarının Varlığı' Hakkındaki Görüşlerinin Okullara Göre Karşılaştırılması	80
Çizelge.3.1.18. Öğretmenlerin Okullarda Şiddeti Önlemede İzlenmesi Gereken Yöntemlere İlişkin Görüşleri	82

Öğrenci Örneklemine Ait Çizelgeler:

Çizelge.3.2.1. Öğrenci Örneklemi Sorularının Kappa ve P değerleri	83
Çizelge.3.2.2. Öğrencilerin Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımı	84
Çizelge.3.2.3. Öğrencilerin Öğrenim Gördüğü Okullara Göre Dağılımı	85
Çizelge.3.2.4. Öğrencilerin Birlikte Yaşadıkları Kimselerin Dağılımı	85
Çizelge.3.2.5. Öğrencilerin Anne-Baba Birlikteliği Dağılımı	86
Çizelge.3.2.6. Öğrencilerin Anne- Baba Mesleklerinin Dağılımı	86
Çizelge.3.2.7. Öğrencilerin Anne-Baba Eğitim Düzeyi Dağılımı	87
Çizelge.3.2.8. Öğrencilerin Aile Gelir Düzeyi Dağılımı	87
Çizelge.3.2.9. Öğrencilerin Kardeş Sayısı ve Ailede Kaçınıcı Çocuk Oldukları	88
Çizelge.3.2.10. Öğrencilerin Bir Kavgaya Girme Seçeneklerine Katılma Durumu	89
Çizelge.3.2.11. Öğrencilerin 'Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım' İfadesini Doğru Bulma Durumu	90
Çizelge.3.2.12. Öğrencilere Göre Okulda Şiddetten Korunmada Seçenekteki İfadelerin Etkililik Düzeyi	91

Çizelge.3.2.13. Öğrencilerin ‘Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeyi	91
Çizelge.3.2.14. Öğrencilerin Son Otuz Gün İçerisinde Okula, Zarar Verici Bir Alet Getirme Durumu	92
Çizelge.3.2.15. Öğrencilerin Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumları	94
Çizelge.3.2.16. Öğrencilerin Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemleri Uygulama Durumu	96
Çizelge.3.2.17. Şiddete İlişkin Sorulara Verilen Yanıtların Sayısı, Alınan Minimum ve Maksimum Değerleri, Ortalama Puanları ve Standart Sapma Değerleri	97
Çizelge.3.2.18. Öğrencilerin Öğrenim Gördüğü Okula Göre, Bir Kavgaya Girme Nedenlerinden Aldığı Ortalama Puanlar	97
Çizelge.3.2.19. Öğrencilerin Öğrenim Gördüğü Okula Göre, ‘Şayet Kavgaya Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumundan Alınan Ortalama Puanlar	98
Çizelge.3.2.20. Öğrencilerin Öğrenim Gördüğü Okula Göre, Şiddetten Korunmada Etkili Bulduğu Seçeneklerin Ortalama Puanları	98
Çizelge.3.2.21. Öğrencilerin Okullara Göre, ‘Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeylerinden Aldığı Ortalama Puanlar	99
Çizelge.3.2.22. Öğrencilerin Okullara Göre, Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar	100
Çizelge.3.2.23. Öğrencilerin Okullara Göre, Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemleri Uygulama Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar	100
Çizelge.3.2.24. Öğrencilerin Yaşlara Göre, Bir Kavgaya Girme Nedenlerinden Aldığı Ortalama Puanlar	101
Çizelge.3.2.25. Öğrencilerin Yaşlara Göre, ‘Şayet Kavgaya Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar	101
Çizelge.3.2.26. Öğrencilerin Yaşlara Göre, Şiddetten Korunmada Etkili Bulduğu Seçeneklerin Ortalama Puanları	102

- Çizelge.3.2.27.** Öğrencilerin Yaşlara Göre, ‘Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeylerinden Aldığı Ortalama Puanları 102
- Çizelge.3.2.28.** Öğrencilerin Yaşlara Göre, Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 103
- Çizelge.3.2.29.** Öğrencilerin Yaşlara Göre, Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemleri Uygulama Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 103
- Çizelge.3.2.30.** Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre, Bir Kavgaya Girme Nedenlerinden Aldığı Ortalama Puanlar 104
- Çizelge.3.2.31.** Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre, ‘Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 104
- Çizelge.3.2.32.** Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre, Şiddetten Korunmada Etkili Bulduğu Seçeneklerin Ortalama Puanları 105
- Çizelge.3.2.33.** Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre, ‘Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeylerinden Aldığı Ortalama Puanlar 105
- Çizelge.3.2.34.** Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre, Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 105
- Çizelge.3.2.35.** Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre, Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemleri Uygulama Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 106
- Çizelge.3.2.36.** Öğrencilerin Cinsiyete Göre, Bir Kavgaya Girme Nedenlerinden Aldığı Ortalama Puanlar 106
- Çizelge.3.2.37.** Öğrencilerin Cinsiyete Göre, ‘Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 107
- Çizelge.3.2.38.** Öğrencilerin Cinsiyete Göre Şiddetten Korunmada Etkili Bulduğu Seçeneklerin Ortalama Puanları 107
- Çizelge.3.2.39.** Öğrencilerin Cinsiyete Göre, ‘Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeylerinden Aldığı Ortalama Puanlar 108

- Çizelge.3.2.40.** Öğrencilerin Cinsiyete Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 108
- Çizelge.3.2.41.** Öğrencilerin Cinsiyete Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemleri Uygulama Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 109
- Çizelge.3.2.42.** Öğrencilerin Birlikte Yaşadığı Kimselere Göre, Bir Kavgaya Girme Nedenlerinden Aldığı Ortalama Puanlar 109
- Çizelge.3.2.43.** Öğrencilerin Birlikte Yaşadığı Kimselere Göre, ‘Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 109
- Çizelge.3.2.44.** Öğrencilerin Birlikte Yaşadığı Kimselere Göre, Şiddetten Korunmada Etkili Bulduğu Seçeneklerin Ortalama Puanları 110
- Çizelge.3.2.45.** Öğrencilerin, Birlikte Yaşadığı Kimselere Göre, ‘Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeylerinden Aldığı Ortalama Puanlar 110
- Çizelge.3.2.46.** Öğrencilerin Birlikte Yaşadığı Kimselere Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 111
- Çizelge.3.2.47.** Öğrencilerin Birlikte Yaşadığı Kimselere Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemleri Uygulama Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 111
- Çizelge.3.2.48.** Öğrencilerin Anne-Baba Birlikteliğine Göre, Bir Kavgaya Girme Nedenlerinden Aldığı Ortalama Puanlar 112
- Çizelge.3.2.49.** Öğrencilerin Anne-Baba Birlikteliğine Göre, ‘Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 112
- Çizelge.3.2.50.** Öğrencilerin Anne-Baba Birlikteliğine Göre, Şiddetten Korunmada Etkili Bulduğu Seçeneklerin Ortalama Puanları 113
- Çizelge.3.2.51.** Öğrencilerin Anne-Baba Birlikteliğine Göre, ‘Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeylerinden Aldığı Ortalama Puanlar 113
- Çizelge.3.2.52.** Öğrencilerin Anne-Baba Birlikteliğine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 114

- Çizelge.3.2.53.** Öğrencilerin Anne-Baba Birlikteliğine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemleri Uygulama Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 114
- Çizelge.3.2.54.** Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre, Bir Kavgaya Girme Nedenlerinden Aldığı Ortalama Puanlar 115
- Çizelge.3.2.55.** Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre, ‘Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 115
- Çizelge.3.2.56.** Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre, Şiddetten Korunmada Etkili Bulduğu Seçeneklerin Ortalama Puanları 116
- Çizelge.3.2.57.** Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre ‘Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeylerinden Aldığı Ortalama Puanlar 116
- Çizelge.3.2.58.** Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 117
- Çizelge.3.2.59.** Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemleri Uygulama Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 117
- Çizelge.3.2.60.** Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre, Bir Kavgaya Girme Nedenlerinden Aldığı Ortalama Puanlar 118
- Çizelge.3.2.61.** Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre, ‘Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 118
- Çizelge.3.2.62.** Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre, Şiddetten Korunmada Etkili Bulduğu Seçeneklerden Aldığı Ortalama Puanlar 119
- Çizelge.3.2.63.** Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre, ‘Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeylerinden Aldığı Ortalama Puanlar 119
- Çizelge.3.2.64.** Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre, Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 120
- Çizelge.3.2.65.** Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre, Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar 120
- Çizelge.3.2.66.** Şiddetle İlişkili Soruların Ortalama Puanlarının Demografik Verilerle İlişkileri (r değerleri) 121

- Çizelge.3.2.67.** Öğrencilerin Şiddetle İlişkili Sorulardan Alınan Ortalama Puanlara Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu 123
- Çizelge.3.2.68.** Yaşa, Cinsiyete ve Sınıf Düzeyine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu 124
- Çizelge.3.2.69.** Anne-Baba Birlikteliği ve Birlikte Yaşanılan Kimselere Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu 125
- Çizelge.3.2.70.** Baba ve Anne Eğitim Düzeyine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu 126
- Çizelge.3.2.71.** Aile Gelire Düzeyine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu 127
- Çizelge.3.2.72.** Kardeş Sayısı ve Kaçınıcı Çocuk Olduğuna Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu 128
- Çizelge.3.2.73.** Öğrencilerin Baba ve Anne Mesleğine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu 129

1.GİRİŞ

1.1. Sorunun Tanımı

Toplumsal yaşamın önemli kurumlarından biri okullardır. Toplumun önemli bir parçası olan okullar, çocukları ve gençleri hayata hazırlayan, doğruyu ve yanlış öğretebilen bir yer olarak görülmektedir. Okul ortamında öğrencinin demokratik koşullarda kendini ifade edebilmesi, hayata hazırlık için gerekli beceriler kazanması amaçlanır (Kılıç, Ş., 2006).

Okulun işlevlerinden birinin, bireylere, toplumda rastlanan istenmeyen davranıştan temizlenmiş bir çevre sunmak olmasına karşın, okullarda zaman zaman istenmeyen davranışlar gözlenmektedir (Öğülmüş, 1995). Şiddet, günümüzde, dünyanın her yerinde olduğu gibi, ülkemizde de yaygınlaşan, bireysel ve toplumsal bir sorun haline gelmiştir. Toplumsal şiddet içeren olayların artması, bu artışın okul çağındaki çocuk ve gençleri de içine alacak şekilde yaygınlaşmasına neden olmuştur. Okullarda şiddet konusu tüm dünyada sorun teşkil etmektedir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2006). Son yıllarda tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de okullarda şiddet ve suç olayları gün geçtikçe artmaktadır (Sucaklı, 2003). Okullarda şiddet ve saldırganlık, diğer istenmeyen davranışlar gibi okuldaki eğitim çabalarını olumsuz yönde etkilemekte, öğrencilerin karşılanması gereken temel gereksinimlerinden biri olan güvenlik gereksinimini de tehdit ettiği için, istenmeyen davranışlar arasında ön sırada gelmektedir. Okulların öğrencilerine, istenmeyen davranışlardan temizlenmiş bir çevre sunmakla yükümlü olması nedeniyle bu tür davranışların okullarda meydana gelmesi ayrı bir önem kazanmaktadır (Öğülmüş, 1995).

Şiddetin ortadan kaldırılabilmesi ve gençlerimize daha iyi, daha güvenli eğitim ortamlarının sunulabilmesi için, öncelikle şiddetin tartışılması gerekir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı; okullarda şiddet konusunda toplumsal farkındalığın artırılması ve örneklem büyüklüğünün geniş tutularak veriler toplanıp, bu veriler ışığında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından planlanabilecek eğitsel müdahale çalışmalarında temel oluşturmasıdır. Diğer amaçları ise; Ankara ili Keçiören İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı genel liselerde öğrencilerin, şiddet davranışına olan eğilimlerinin, maruz kaldıkları ve uyguladıkları şiddet davranış çeşitlerinin belirlenmesi; öğretmenlerin de, öğrenci ve öğretmenlerin okul kurallarını bilme ve uygulama durumu, okul güvenliği hakkındaki görüşlerinin ve okullarda şiddet ve suç durumunun varlığına yönelik görüşlerinin saptanmasıdır.

Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Sosyo-demografik değişkenlere (yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, aile bütünlüğü, birlikte yaşanan kimseler, anne- baba mesleği, anne- baba eğitim düzeyi, ailenin aylık ortalama geliri, kardeş sayısı, ailede kaçınıcı çocuk olma durumu) ve okullara göre;
 - a) Öğrencilerin, bir kavgaya girme nedenleri seçeneklerine katılma düzeyleri değişmekte midir?
 - b) Öğrencilerin, 'şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım' ifadesini doğru bulma düzeyleri değişmekte midir?
 - c) Öğrencilerin, okulda şiddeti önlemede etkili yollar ile ilgili algıları, sosyo-demografik değişkenlere değişmekte midir?
 - d) Öğrencilerin, yetişkinlerin kendilerine saygısız davranmaları ile algıları değişmekte midir?
 - e) Öğrencilerin, son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumları ile ilgili ifadeleri değişmekte midir?

f) Öğrencilerin, son otuz gün içerisinde okul ve çevresinde şiddet ve saldırganlık eylemine maruz kalması konusundaki ifadeleri değişmekte midir?

g) Öğrencilerin, son otuz gün içerisinde okul ve çevresinde herhangi birine şiddet ve saldırganlık eylemi uygulamaları konusundaki ifadeleri değişmekte midir?

2. Sosyo-demografik değişkenlere (cinsiyet, medeni durumu ve şu anki okulda çalışma süresi) ve bulundukları okullara göre;

a) Öğretmenlerin, öğrenci ve öğretmenlerin okul kurallarını bilme ve uygulama hakkındaki görüşleri değişmekte midir?

b) Öğretmenlerin, okuldaki güvenli yerler konusundaki algıları değişmekte midir?

3. Okullara göre;

a) Son bir yıl içerisinde okullarda suç işlenme durumu farklılık göstermekte midir?

b) Son bir yıl içerisinde okullarda şiddet olayının varlığı farklılık göstermekte midir?

1.3. Şiddet ve Saldırganlık

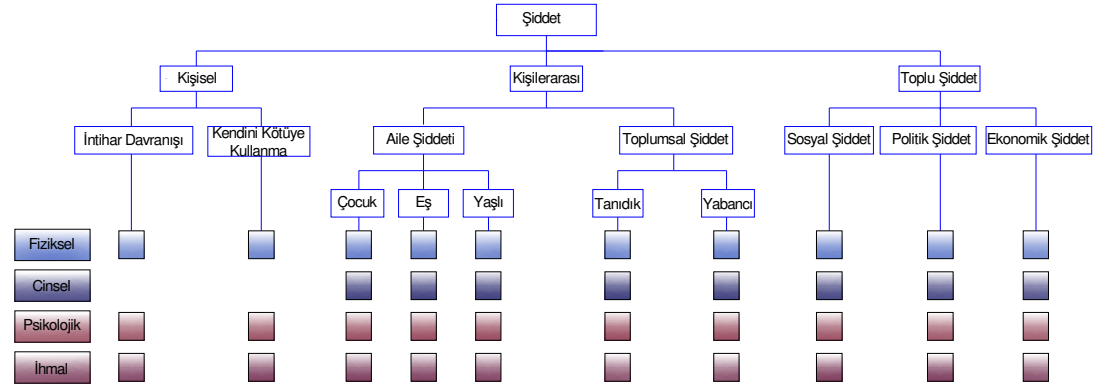
Şiddet en genel anlamıyla saldırganlıkla bağlantılı bir davranış biçimidir. Bu anlamda şiddet, kişiye yönlendirilmiş, kişinin istemediği ve o kişiyi tahrik edici, yıpratıcı eylemlerdir (Tutar, 2004). Olweus (1999) şiddeti; ‘bir kimsenin fiziksel ya da bir nesne kullanarak diğer bireyi göreceli olarak ciddi olabilecek biçimde yaralaması ya da ona zarar vermesi’ olarak tanımlamıştır. Görüldüğü gibi şiddet bir saldırganlık biçimidir. Saldırganlık, içine hem şiddeti, hem zorbalığı alan şemsiye kavram niteliğindedir (Öğülmüş, 2006). Saldırganlık, şiddet içermeyen yollardan da (jestler, mimikler, eleştiriler vb.) kendini gösterebilir. İnsan psikolojisinde evrensel olarak varlığı kabul edilen, cinsellikle birlikte en güçlü dürtülerden biri olan saldırganlık ve onun sonucu olan şiddet, toplumda pek çok boyutta gözlemlenen bir olgudur (Polat, 2005).

Davranışçı yaklaşıma göre saldırganlık; başkalarını inciten ya da incitebilecek her türlü davranıştır. Bu tanımla bir eylemin saldırgan olup olmadığı davranışın kendisi tarafından belirlenmektedir. Yükleme kuramına göre de, saldırgan davranışlar da dahil olmak üzere insanlar her türlü davranışa bir neden yüklerler. Saldırganlığa ilişkin ilk nedensellik yüklemelerinden biri kişinin niyetidir. Bir davranışın saldırganlık olarak nitelenebilmesi için zarar verme niyetliyle (kasıtlı olarak) yapılmış olması gerekir. Saldırgan davranışlar, toplumsal onay ölçütüne göre de özgeci, düşmanca ve izin verilmiş saldırganlık olmak üzere üç türe ayrılabilir. Özgeci saldırganlık; grubun ahlaksal standartları açısından kabul edilebilir amaçlar çevresinde toplumsal olarak onaylanan saldırganlıktır. Örneğin suçsuz insanları öldüren bir kişiyi polisin vurması gibi. Düşmanca saldırganlık ise toplumsal olarak onaylanmaz. Suikast, cinayet, dövme gibi insanları inciten, kışkırtılmamış ya da tahrik edilmemiş suç eylemleri açıkça toplumsal kuralları çiğnemektedir ve bu nedenle düşmanca saldırganlık olarak nitelenir. İzin verilmiş saldırganlık; toplumsal kuralların gerekli kılmadığı fakat toplumsal kurallar çerçevesi dışına taşmayan saldırgan eylemleri içine alır. Kabul edilmiş ahlaksal kurallara ters düşmez. Kötü niyetle kendisine saldıran birine kendisini savunmak için vuran biri bu duruma örnek verilebilir (Freedman ve ark., 2003).

Türk Dil Kurumu'na göre şiddet; karşıt görüşte olanlara inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma, duygu ve davranışta aşırılıktır (Türk Dil Kurumu, 2005)

DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü) şiddeti; 'istemli bir şekilde tehdit yoluyla ya da bizzat, kişinin kendisine, diğer bir kişiye, bir gruba veya topluma yönelik olarak yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişme bozukluğu veya gelişme geriliği ile sonlanan veya sonlanma olasılığı yüksek bir biçimde fiziksel güç ya da nüfuz kullanılmasıdır' diye tanımlamıştır (Krug, ve ark., 2002a). DSÖ şiddeti; kişisel, kişilerarası ve toplu şiddet olmak üzere üç sınıfa ayırmıştır. Kişisel şiddet, intihar davranışı ve kendini kötüye kullanmadır. Kişiler arası şiddet; aile ve toplumsal şiddeti kapsamaktadır. Toplu şiddet ise; toplumsal, politik ve ekonomik şiddeti içermektedir. Politik şiddet, büyük gruplar tarafından gerçekleştirilen savaşları, çatışmayla ilgili şiddeti, devletsel şiddeti ve benzer şiddet çeşitlerini içerir. Ekonomik şiddet de, büyük ekonomik kazançlarla motive olmuş grupların yaptığı

saldırıları içerir. Bunlara ekonomik etkinliği dağıtmak için ve ekonomik bölünme ve parçalanma için saldırılar örnek verilebilir. DSÖ, şiddetin tabiatını ise fiziksel, cinsel, psikolojik ve ihmal olarak sınıflandırmıştır. Aşağıda şekilde görüldüğü gibi; yatay düzlemde şiddetten kimin etkilendiği gösterilmekte, düşey düzlemde ise şiddetten nasıl etkilendiği tanımlanmaktadır (Krug ve ark., 2002a).

Şekil 1.1. Şiddet Tipleri (Krug ve ark., 2002a)

Şiddeti fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik olarak sınıflamak da mümkündür. Bu sınıflama, daha çok şiddetin uygulanış biçimlerine göre yapılan bir sınıflamadır (Tel, 2002)

Şiddetin türü ne olursa olsun temelinde bir güç dengesizliği yer almaktadır. Şiddet davranışına başvurmak, bireyin karşısındaki birey üzerinde güç uygulama ve kontrol koyma gereksinimini karşılamaktadır (Tel, 2002).

Şiddetin tanımı kadar önemli olan bir diğer konu da, neyin şiddet sayılıp neyin sayılmayacağı, yani şiddet algısıdır. Aynı tutum ve davranış, kişilik tipleri bakımından farklı algılanabilmektedir. Kimilerine göre aynı tutum ve davranış şiddet olarak görülüp onunla mücadele edilirken, kimileri tarafından da şiddet olarak görülmemekte, olağan olarak değerlendirilerek, söz konusu tutum ve davranışlar meşruiyet kazanabilmektedir (Tutar, 2004). Bir toplumda hangi

davranışların şiddet olarak kabul edildiği, o toplumun toplumsal yapı özellikleri ile, diğer bir ifadeyle kültürel yapı ile ve geçerli olan değer yargıları ile yakından ilgilidir (Kocacık, 2004).

Bir eyleme şiddet diyebilmek için iki öge gereklidir. Birincisi; güç bulundurma/zor potansiyeli, ikincisi; zorlama/zorbalıktır (zarar verme-engelleme, yaptırma-yaptırmama). Yani birincisi potansiyel, ikincisi eyleme denk düşmektir. Şiddetle güç arasında birinin olumlu yönelim, diğerinin yıkıcı yönelim olduğu konusunda bir ayırım yapılabilir. Yıkıcı yönelime dönüşmeyen güç, şiddet değildir denebilir ama zorba bir eyleme dönüşme bile niteliği de çok önemlidir (Gümüş, 2006).

Neyin şiddet sayılıp sayılmayacağı konusunda önemli bir tartışma konusu da mağdurun bunu kabul edip etmemesidir. Rıza prensibi, yani karşılıklı anlayış içinde yapılan zorlamanın, şiddet olarak tanımlanıp tanımlanmayacağıdır. Örneğin rızası olsa bile reşit olmayan bir çocuğu kaçırmak şiddettir. Diğer yandan bir eylem niyet olarak iyilik de olsa, birinin rızası dışında yapılıyorsa şiddet sayılabilir (Gümüş, 2006).

Güç ve saldırganlık dışında şiddet olgusunu çağrıştıran ve onlar kadar önemli diğer olgular, sapma ve suç olgularıdır (Ayan, 2006).

Suçluluk olgusunu araştıran uzmanların bir bölümü, kalıtsal, biyolojik ve fizyolojik nedenler üzerinde dururken, bir bölümü de duygusal, toplumsal ve çevresel etmenlere ağırlık vermektedir. Suç gibi toplumsal sorunlar, büyük ölçüde toplumsal yapı ile ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte toplumsal sorunun niteliği ve yoğunluk düzeyi, toplumsal yapılara göre farklılık göstermektedir (Erdoğan, 2004).

Suç, yasal kurallara uymayan ve yasadışı oluşu nedeniyle hapis ve/veya mali yaptırımlarla cezalandırılabilen eylemlerdir (Abay ve Tuğlu, 2000). Diğer bir tanımla, yasaklanan veya cezalandırılan davranışlardır (Demirbaş, 2001). Bir diğer tanım ise, bireyin toplumun içinde yürürlükte olan kurallara aykırı düşmesidir. Genel eğilim suçlu davranışın, diğer insanlarla olan iletişim ve ilişki içerisinde

öğrenildiği yönündedir. Suç içeren davranışın öğrenilmesinde birincil etken, kişiler arası yakın ilişkilerdir (Tarı, 2006).

Şiddetle ilişkili olan zorbalık, fiziksel boyutta ortaya çıktığı durumlarda, örneğin; dövme, vurma, tekme atma gibi eylemlerin yapıldığı durumlarda aynı zamanda şiddet olarak kabul edilmektedir. Zorbalığın şiddetle kesişen ortak yönü, fiziksel içerikli zorbalıktır (Ergin ve ark., 2007).

1.3.1. Şiddet ve Saldırganlıkla İlişkili Bazı Kavramlar

Zorbalık: Güçlü durumdaki bir kişinin/ kişilerin kendi kazançları ve keyifleri için karşı koyma gücü olmayanlara karşı sıkıntı verme niyetiyle fiziksel, toplumsal, psikolojik veya sözel olarak tekrarlanan saldırısıdır (Ergin ve ark., 2007).

Akran Zorbalığı: Bir ya da birden çok öğrencinin kendilerinden daha güçsüz öğrencileri kasıtlı ve sürekli olarak rahatsız etmesi ile sonuçlanan ve kurbanın kendisini koruyamayacak durumda olduğu bir saldırı türüdür (Pişkin, 2006). (Akran zorbalığı kavramı, özellikle okullarda kullanıldığı için tanıtımda öğrenciler yer almaktadır). **Akran istismarı** ise, bir bireyin / grubun bir bireye yönelik olarak uyguladığı, tekrarlayıcılığı ve sürekliliği olan, gücün sistematik olarak kötüye kullanılmasını içeren, zarar verici ve incitici saldırgan davranıştır (Kara, 2006).

Kurbanlık: Bir kişi veya ev halkını bir suçun etkilemesi (Institute of Education Sciences US Department of Education, 2005) ya da diğer bir tanımla, zorbalığa maruz kalmadır (Şirvanlı Özen, 2006).

Okul Suçu: Okul mülkünde ceza oluşturan her türlü suç işleme eylemleridir (Institute of Education Sciences US Department of Education, 2005).

Zulüm: Güçlü bir kimsenin yaşam ve vicdanına aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kaygı, acımasızlık veya eziyettir (TDK, Güncel Türkçe Sözlük).

Kötü Muamele: Moral, psişik, toplumsal veya ekonomik, karakter ve motivasyonu yaralayan her türlü harekettir (Gümüş, 2006).

Çocuğa Kötü Muamele: Çocuğun ebeveynleri veya ondan sorumlu olan diğer kişiler tarafından uğratıldığı fiziksel veya psikolojik nitelikli kötü davranışların tümünü kapsamaktadır (Özönder ve ark., 2005).

Gözdağı: İma etme veya fiili tehdit ile korkutma, zorlama, yıldırma (Institute of Education Sciences US Department of Education, 2005).

Dayak: Fiziksel güç kullanma veya fiziksel güç kullanmayla tehdit anlamına gelmektedir. Öldürme ve sakat bırakma gibi kasıt olmadan ve kesici-delici aletler kullanmadan tekme, tokat, sopayla vurma gibi, genelde ezime uğratmayla sınırlı fiziki cezalandırmaları içermektedir (Gümüş, 2006).

Ayrımcılık: Belli bir grubun üyelerini, hak ettiği kaynak ve ödüllerden esirgemektir. Kayırmacılık ise ayrımcılığın en yaygın türüdür. Yakınlarının, yandaşlarının işini daha fazla kolaylaştırmaktır (Gümüş, 2006).

Çete: Üç ya da daha fazla kişinin olduğu, resmi ya da gayri resmi olabilen, ortak bir isim, işaret, sembol veya rengi bulunan, üyelerinin birbirine bağlı olduğu, bireysel veya toplu olarak şiddet veya diğer yasa dışı davranış şekillerinin içinde olan, sürekliliği olan gevşek bir organize birliktir (Institute of Education Sciences US Department of Education, 2005).

Yasa Dışı Şiddet: Meşru olmayan baskı ve yoksun bırakma türleri bu gruba girmektedir (Gümüş, 2006).

İstismar: Birinin iyi niyetini kötüye kullanma, sömürmedir (TDK, Güncel Türkçe Sözlük).

Sapma: Toplumsal normlara aykırı davranılmasıdır (Ayan, 2006).

Şiddet Suçu: Tecavüz, cinsel saldırı, gasp, ağır cezayı gerektiren saldırı ve basit saldırıları içerir (Institute of Education Sciences US Department of Education, 2005).

Taciz: Tedirgin etme, rahatsız etme (TDK, Güncel Türkçe Sözlük).

Cinsel Taciz: Karşı tarafça hoş karşılanmayan ve sonuçta tehdit edici, küçültücü, rahatsız edici hislere yol açan jest ve ifade, istenmedik fiziki dokunma, kinayeli laf atma veya cinsel işaretler içeren her tür yaklaşımdır. Kişinin verimliliğini ve saygınlığını veya çalışma atmosferindeki sükun ve huzuru bozan cinsel içerikli sözler ve işaretler de rahatsızlık öğelerindendir (Gümüş, 2006).

1.4. Şiddet ve Saldırganlığın Nedenleri

Şiddet ve saldırganlığın kökeni hakkında çok sayıda araştırma ve kuram vardır. Toplumsal öğrenme, psikoanalitik ve biyolojik kuramlar bunlar arasındadır (Abay ve Tuğlu, 2000).

Şiddeti, doğanın kendisinde var olduğu şekliyle bir çatışma biçiminde ele alarak, ilk dile getiren düşünürlerden biri, Herakleitostur. Herakleitos'a göre, 'evren sürekli çatışmaların yaşandığı bir yerdir ve kavga herkes için ortak, adalet ise bir çatışmadır. Adalet bile ancak kavgayla sağlanabilir. Dolayısıyla şiddet doğadır ve insan da doğanın bir parçası olarak onun şiddetinin bir ürünüdür. Bu nedenle doğanın parçası olan insan, şiddeti bünyesinde taşır'. Herakleitos'un şiddetin kaynağı olarak gördüğü evren, Leibniz için uyumdan oluşan bir bütündür. Evrenin varlıkları arasında önceden kurulmuş bir uyum vardır ve evren kozmik bir şiddetten çok, bu uyumun bir ürünüdür. Herakleitos ve Leibniz'in görüşleri şiddete ilişkin doğuştancı ve hümanistik bakışları bir anlamda özetlemektedir (Eren, 2005).

İnsandaki saldırganlığı anlamaya yönelik 5 temel yaklaşım bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan ilki; insanları hayvanlar âleminin bir parçası olarak ele alıp, saldırganlığın kökenini evrimsel sınıflandırma çalışmaları ışığında arayan etolojik yaklaşımdır. Bu yaklaşımın öncülerinden Konrad Lorenz'e göre saldırganlık, canlıları hayatta tutmaya yönelik bir dürtüdür. En güçlüyü ayakta tutup, genç nesilleri koruyarak, türlerin doğadaki dağılım dengesini sağlayan bir kuvvettir (Rummel, 1977). Lorenz'e göre saldırganlık, tüm diğer organizmalarda da bulunan kavga etme içgüdüsünden kaynaklanır. Bu içgüdüyle ilgili enerji, değişen oranlarda her insanda üretilmektedir (Ergin ve ark., 2007). Saldırganlığın dış uyaranlardan bağımsız, kendi içgüdüsel enerji kaynağına sahip bir davranış olduğunu savunan Lorenz, bu kavga dürtüsünün uygun bir çıkış noktası bulana kadar yoğunlaştığını öne sürmüştür (Önal, 2005). Lorenz, doğadaki etobur hayvanların, birbirlerine zarar vermedikleri bir takım ritüel dövüşlerle bu enerjilerini boşaltabildiklerini, insanların ise etobur hayvanlar ailesine ait olmadıklarından, söz konusu ritüel dövüşler gibi saldırganlığı bastıran koruma mekanizmalarına sahip olmadıklarını savunmuştur (Rummel, 1977). Lorenz'in kuramı, hayvan davranışları ve kültürel yapı konusunda gerçeklere dayandırılmamış genellemeleri içermesi, yetersiz ve seçici kanıt kullanmış olması açısından eleştirilmiştir. Bu kurama yöneltile eleştirilerden en önemlisi de; hayvan davranışları ile insan davranışları arasında paralellik kurarken, yaşam süreci içinde öğrenme ve kültürel gelişimi hiç dikkate almamış olmasından kaynaklanmıştır (Önal, 2005). Lorenz, saldırganlığı salt bir dürtü olarak ele alıp, toplumsal yapıyı göz ardı etmiştir (Rummel, 1977).

Saldırganlığın nedenlerini ortaya koymaya yönelik ikinci yaklaşım ise; psikoterapisel yaklaşımdır. Psikoterapisel yaklaşım kendi içinde de çeşitlenmeler göstermektedir. Sigmund Freud ve Erich Fromm bu yaklaşımda adı geçen önemli temsilcilerdendir (Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, 2007).

Freud'un saldırganlıkla ilgili psikoanalitik kuramına tarihsel açıdan bakıldığında, üç ayrı açıklama görülmektedir. Kuramın ilk dönemlerinde, saldırganlık konusu pek önemsenmemiştir. Bu ilk dönemde, libido ve psikoseksüel gelişim dönemlerine ağırlık veren Freud, tüm nevrotik çelişkileri cinsellikle açıklamaya çalışmıştır. Bu nedenle, saldırganlık dürtüsünün de psikoseksüel gelişim süreci içinde ele alındığı görülmektedir. Freud, kuramında daha sonra saldırganlığı

ego içgüdüsüne bağlamış ve tepkisel açıdan incelemiştir. Ego içgüdüsünün amacı; kişinin kendini koruma eğilimleri, bilişsel fonksiyonları ve ahlaki sınırlamaların karışımı olarak açıklanmıştır. Bu açıdan kişinin doyumunu engelleyen ve tehdit eden durumlarda egonun tepki göstereceği varsayılarak, bu tepkiler saldırganlık biçiminde değerlendirilmiştir. Freud'un, kuramının birinci aşamasında, kişiliğin gelişim dinamiği ile ilgili süreçte ortaya çıkan sorunları, gerilimleri, belirli gelişim dönemlerine takılıp kalmaları, saldırganlığa yol açan nedenler arasında sayarken, ikinci aşamasında saldırganlığı, doğrudan doğruya biyolojik içgüdüye bağlayarak, daha katı ve değiştirilemez bir model ortaya koyduğu görülmektedir. Freud savaş döneminde tanık olduğu yaygın şiddet olayları nedeniyle saldırganlığa daha fazla önem vermiş ve kuramında ölüm ve yaşam içgüdüsü kavramları çıkmıştır (Önal, 2005). Freud, tüm canlıların birbiriyle yarışan iki temel içgüdü sahibi olduğunu savunmuştur: Yaşam içgüdüsü ve ölüm içgüdüsü. Ölüm içgüdüsü, canlının kendisini yok ederek hayatın getirdiği rahatsızlıklardan kurtulmasına yönelik çalışırken; yaşam içgüdüsü, onu koruma görevi üstlenerek ölüm içgüdüsüyle çatışmaktadır. Bu iç çatışma sonucunda yaşam içgüdüsüne yenik düşen ölüm içgüdüsü kendisini dışa yönelik bir saldırganlık, yönetme ve güç sahibi olma arzusu şeklinde yansıtmaktadır. Kısacası Freud'un kuramında saldırganlık, her zaman olumsuz ve zarar verici bir dürtü olarak yer almış ve davranışların ölüm ve yaşam içgüdüleriyle yönlendirildiğine inanılmıştır (Rummel, 1977).

İnsandaki saldırganlığın her zaman zararlı olmayabileceğini vurgulayan Fromm ise, saldırganlığı zararlı ve zararsız olmak üzere iki çeşide ayırarak, Freud'dan farklı bir noktaya işaret etmiştir. Fromm, canlıların kendilerini korumaya yönelik dürtüsel olarak doğalarında barındırdıkları saldırganlığı zararsız görmüş, ancak karaktere yerleşmiş ve insan arzularının bir sonucu olan saldırganlığın, zarar verici boyutlara ulaştığını düşünmüştür (Rummel, 1977).

K. Horney ise hem ölüm hem saldırganlık içgüdülerini redderek saldırganlığı, kişinin tehlikelerle dolu bir evrende temel anksiyete duygusuna bağlamıştır. Bu duygu çocuğun düşman bulduğu bir dünya içinde duyduğu yalnızlık ve çaresizliği tanımlar. Dünyasında çeşitli olumsuz etmenler, çocukta bir güvensizlik duygusunun gelişimine neden olabilir. Açık ya da dolaylı baskı, ilgisizlik, birbiriyle uyuşmayan tutumlar, çocuğun bireysel gereksinimlerine saygı göstermeme, çocuğa önder

olmama, çocuğu takdir etmeme, gerçek sıcaklığın yokluğu, ana-babanın görüş ayrılıklarında taraf tutma zorunluluğu, aşırı ya da yetersiz sorumluluk verme, aşırı koruma, diğer çocuklardan ayırma, haksız tutumlar, kardeşler arasında ayırım yapma, yerine getirilmeyen sözler bunlar arasında sayılabilir. Genel olarak çocuğun anne-babası ile olan ilişkisinde güven sarsıcı herhangi bir durum, onda anksiyete yaratır. Güvensiz ve kaygılı çocuk, yalnızlık ve çaresizlik duyguları ile başa çıkabilmek için türlü stratejiler geliştirir ve bunları yaşamının yetişkinlik döneminde de sürdürür. Bu temel anksiyete duygusu, Horney'e göre insanlara doğru, insanlara karşı ya da insanlardan uzaklaşarak çözüme kavuşturulmaya çalışılabilmektedir. Bu kuramda, sorunu insanlara karşı olarak çözmeye çalışan kişi; saldırgan olarak nitelendirilmiştir (Önal, 2005).

Freud sonrası psikoanalistler içinde ölüm ve yıkım itkilerinin üzerinde en çok duran Melanie Klein olmuştur. Klein, Freud'un kavramlarını daha da ileri götürerek, çocuğunun gelişiminin başladığı andan itibaren, ölüm itkisinin belli oranda dışlanarak nesnelere çevrildiğini, bunun da sadizmi doğurduğunu iddia etmiştir. Bu sadizmin ve sıkıntıların üstesinden ancak başarılı bir cinsel gelişimin gelebileceğini savunmuştur. Klein bunun gerçekleşmediği durumlarda sıkıntı ile saldırganlığın ön plana çıktığını ve böylece sadist bir çocuğun düşlemelerini güncelleştiren, suça eğilimli kişilikler oluştuğunu ifade etmektedir (http://www.adlitip.org/yazilar/turkce/konular/adli_tip/siddet.htm).

Saldırganlığın büyük ölçüde toplumsal çevredeki koşullar, ödül ve cezalarla öğrenilmiş deneyimlerle tetiklenebileceğine dikkat çeken ve adı Bandura ile anılan "Toplumsal Öğrenme Kuramı" saldırganlığa yönelik, 3. temel yaklaşımdır. Bu yaklaşımda insanın doğasına ait nefret ve saldırganlık hisleri inkâr edilmiyor olsa da, bu hislerin davranışa dökülmesinde toplumsal öğrenmelerin, dolayısıyla da "dış" etmenlerin etkili olduğu savunulmaktadır (Rummmel, 1977). Bandura'ya göre, temel refleksler hariç, insanlar doğuştan gelen bir davranış birikimine sahip değildirler ve bundan dolayı davranışları öğrenmek zorundadır. Diğer tüm davranışlar gibi saldırganlık da öğrenilebilen bir davranıştır ve bireyler, bu davranışı, başkalarının gösterdiği benzer davranışı gözleyerek, bunları örnek alma yoluyla, taklit ederek öğrenir (Ergin ve ark., 2007). Toplumsal öğrenme kuramında insan davranışları sürekli olarak çevre koşullarıyla etkileşim içindedir.

Davranışlar çevreyi etkileyip değiştirdiği gibi, çevre de davranışları etkisi altına alıp, değiştirebilir. Bandura'nın toplumsal öğrenme kuramında güdülemenin analizi yapılırken, teşvik etmeni de tahrik etmeni kadar önemlidir. Saldırgan davranışların büyük bölümü, sonuçtan beklenen yararlar aracılığıyla desteklenir. Bu durumda davranışı güdüleyen başarı beklentisidir (Önal, 2005). Bandura'nın sistemi içinde bilişsel süreçler önemli yer tutar. Benzer biçimde, bireyin davranışını 'beklenti ve 'değer' kavramlarıyla açıklayan Rotter de, temelde algılamaya ve bilişsel süreçlere ağırlık vermiştir (Sayıl, 2000).

Toplumsal Öğrenme Kuramına göre öğrenme iki durumla açıklanmıştır (Önal, 2005).

Araşsal Öğrenme: Herhangi bir davranış pekiştirilir ya da ödüllendirilir ise, o davranışın gelecekte yinelenme olasılığı yüksektir. Saldırgan davranışı ödüllendirilen kişi, daha başka durum ve ortamlarda da saldırgan davranacaktır.

Gözlem ve Model Alma: Pekiştirmenin yanı sıra, davranışların gözlem ve model alma yoluyla öğrenildiği savunulmuştur. Özellikle çocukların birçok yeni davranış örüntüsünü, örnek aldıkları erişkinlerin davranışlarını gözlemleyerek öğrendikleri birçok araştırma tarafından kanıtlanmıştır. Birçok deneysel çalışmada, çocukların taklit yoluyla, öykündükleri büyüklerin, hayali kahramanların saldırganca davranışlarını öğrenip, gerçekte düşmanca duygular taşımaları bile, aynı tür saldırgan davranışları yineledikleri görülmüştür. Televizyonun şiddet eylemleri ve saldırgan davranışlara etkisi konusunun araştırıldığı çalışmalarda da, gözlem yoluyla ve örnek alarak öğrenme kuramlarından yararlanılmıştır (Önal, 2005). Davranış kuramcılarına göre; model alarak öğrenme kişilik özelliklerinin oluşumunda başlıca yoldur (Sayıl, 2000).

Şiddetin öğrenilmesinde ilk gençlik yıllarındaki özdeşim yapılan kişilerin davranışları önemlidir. Bu dönemde örnek alınan kişideki şiddet davranışı çocuk tarafından kolayca benimsenir (Balcıoğlu, 2000). Saldırganlığı benimsemiş toplumlarda çevreden gelen küçük bir uyarı, şiddet eylemlerinin ortaya çıkmasını sağlar. Çocuğun, gencin içinde yer aldığı alt kültürde şiddetin değer kazanması,

yüceltilmesi, insanlar arasında kin, kıskançlık, düşmanlık gibi duyguların körüklenmesi de şiddeti artırır (Balcioğlu, 2000).

Saldırganlığa dair ortaya atılmış diğer kuram ise; "Engellenmişlik-Saldırganlık Kuramıdır (Rummel, 1977). Engellenme-saldırganlık hipotezi; 'saldırganlık her zaman engellenmenin bir sonucudur, saldırgan davranışın ortaya çıkışı her zaman engellenmenin varlığını gösterir ve engellenme her zaman bir tür saldırganlığa yol açar' demektir (Ergin ve ark., 2007). Engellenme ve saldırı, karşılığında saldırgan duygular uyandıracak ya da saldırgan davranışlara yol açacaksa, hedef olan kişinin onu kendisine zarar vermeyi amaçlayan bir eylem olarak algılaması zorunludur. Diğer bir deyişle hedef kişinin, kendisini rahatsız edenin bunu maksatlı olarak yaptığı sonucuna varmalıdır. Engelleyenin niyetine bağlanmayan engellenmeler, niyete bağlananlar kadar kızgınlık yaratmamaktadır (Freedman ve ark., 2003). Yoksun bırakılmışlıklar, eşitsizlikler ve istismarlar özellikle de toplumsal statü ve ekonomik gücü düşük gruplardaki şiddetin altında yatan nedenler olarak görülmektedir. Belli amaçlara ulaşmada güçlük çeken bu gruplar, uğradıkları hayal kırıklığı ve engellenmişlik dolayısıyla, şiddet eğilimli hisler beslemeye başlayabilmektedir. Bugün, sosyal hizmet programlarıyla da şiddetin kaynağını kurutmaya yönelik toplumsal eşitlik ve adalet programları oluşturmak hedeflenmektedir (Rummel, 1977).

Gerek Toplumsal Öğrenme Kuramı, gerekse Engellenmişlik-Saldırganlık Kuramı'nın bağlandığı tek bir düğüm, kültür gibi görünmektedir. Saldırganlığa dair yaklaşımların sonuncusu olan kültürel yaklaşımda bilim adamları, saldırganlığın, tıpkı bir dil öğrenir gibi, kültürün içinde yoğrularak öğrenildiğini savunmaktadır. Erkek çocuklara oyuncak tabancalar alınıp, gelecekte karşıt cinsleriyle karşılaştırıldıklarında daha saldırgan bir kişilik geliştirmelerinin tetikleniyor oluşu, kültürün bir etkisi olarak ele alınabilir. Araştırmacıları bu fikre iten ise, kimi kültürlerde saldırgan davranışların daha fazla görülüp, kimilerinde ise şiddet eğilimine daha az rastlanıyor olmasıdır (Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, 2007).

Ardında yatan temel nedenler ne olursa olsun şiddet, kültürel perspektiften haklı gerekçelerini yaratabilme potansiyeline sahiptir. Bu nedenle şiddetin kültürel alt yapısının bilinmesi, toplumsal yansımalarının anlaşılmasına da ışık tutacaktır. Her insan topluluğunun belirli bir kültüre sahip olduğu düşünüldüğünde, şiddetin temel nedenlerinin de kültürel altyapısına bağlı olarak farklılaşması beklenen bir durum olmaktadır. Dolayısıyla toplumun kültürel alt yapısının saptandığı açılımlara bağlı bir görünüm olarak ortaya çıkan şiddet olgusu, bu altyapıya göre meşrulaşabilmektedir. Diğer bir deyişle şiddetin meşruluğu, kültürel özelliklerce pekiştirilip pekiştirilmediğiyle orantılı olabilmektedir (Eren, 2005). Bu bağlamda şiddeti, bir davranış biçimi olarak hazırlayan ve pekiştiren bazı kültürel özellikler tespit edilebilir (Ergil, 2001).

Bu kuramların yanında saldırganlığı merkezi sinir sistemi ve endokrin sistemle açıklayan biyolojik kuramlar da mevcuttur (Ergin ve ark., 2007). Limbik sistem çeşitli yapıları kapsar. Bu yapılardan biri olan Hipotalamus, duygu ve heyecanlarla ilgili olarak keşfedilen ilk merkezdir. Hipotalamusun çeşitli noktaları uyarıldığında çeşitli heyecan örüntüleri ortaya çıkmaktadır. Bazı kısımlarının uyarılması öfkeye yol açmaktadır. Buradan hareketle hipotalamusun uyarılmasıyla öfke ve bunun ardından saldırganlığın ortaya çıktığı söylenebilir. Limbik sistemin iki önemli merkezi olan amigdala ve septum, hipotalamus üzerinde birbirinin zıttı etkiler meydana getirir. Amigdalanın uyarılmasıyla hipotalamusun uyarılmasındakine benzer öfke durumları görülür. Septum ise amigdala ve hipotalamusu ketler durumdadır. Septumda meydana gelen bir lezyon sonucu ise, aşırı derecede bir heyecan hali ve saldırganlık görülür. Boğazın ön ve üst kısmında bulunan tiroit, tiroksin adı verilen bir hormon salgılar. Bunun heyecan haliyle bir ilişkisi olduğu sanılmaktadır. Tiroit bezinin faal olmasıyla kişi nedensiz yere çabuk heyecanlanır ve sinirleri gergin durumda bulunur. Bu bilgiler saldırganlığın endokrin sistemle açıklanmasına yardımcı olur. Erkeklerin kadınlara göre daha saldırgan olmaları, erkeklerin sağ kalmak ve genlerini bir sonraki nesle aktarmak için, rakipleri üzerinde sıkı bir denetim uygulamaya kalıtsal olarak gereksinim duymaları biçiminde açıklanabilir. Ancak DilaLalla ve Gottesman (1991), saldırgan davranışı açıklamak için testosteron düzeyindeki farklılıkları göstermiştir (Akt., Ergin ve ark., 2007).

Doğaya baktığımızda tüm canlıların dış ortamdan gelecek saldırı boyutundaki davranışlara karşı tepkileri olduğunu görmekteyiz. Bu konuda önemli araştırmaları bulunan Selye, organizmanın dış stres yaratan etmenlere karşı tepkilerini, ‘genel uyum sendromu’ ve ‘yerel uyum sendromu’ olarak iki grupta toplamıştır. Genel uyum sendromu, saldırıya uğrayan organizmaların genel tepkisidir (İç salgı bezlerinin işleyişindeki değişiklikler, organizmada değişiklikler, ateş, kalp damarlarındaki sorunlar, bayılmalar gibi organik tepkiler). Yerel uyum sendromu ise, lokal olarak oluşan iltihap şeklinde kendini gösteren tepkileri tanımlamaktadır. Organizma önce bir alarm evresi geçirir sonra da direnişe başlar. Daha sonra direnç, yavaş ya da hızlı bir şekilde yok olur. Anlaşılacağı gibi saldırganlığın ortaya çıkışındaki temel etmenlerden birisi, ortamdaki gerilimdir. Gerilim ile saldırganlık arasındaki ilişki iki türlü oluşabilir. Gerilimin insan organizmasında ilk başta genel durumda bir bozulmaya yol açtığı, sonra da bölgesel olarak alarm durumunun oluştuğu gözlenir. Bunu en açık olarak organik olarak vücudun tepkileri ile açıklamak mümkündür. Örneğin, hastaların yaygın olarak ani tepkiler vermeye başlaması, hastalanmak üzere olan çocukların neşelerini yitirmeleri gibi örnekler verilebilir. Saldırıya uğrayan organizma, karşılık vermek için bir hedef arar ve ilk bulduğuna yönelir. Öte yandan saldırganlığın kendisi de, sinirlenme-özellikle de sinirin dışa vurulamaması- durumunda şiddetlenen mide, onikiparmak bağırsağı ülserleri ve kalp sorunları gibi uyum belirtileri ve bir tür gerilim başlatan bir olgudur. Saldırganlık, huzursuzluğun boşalma ve patlama şekli olarak kabul edilebilir (Polat, 2005).

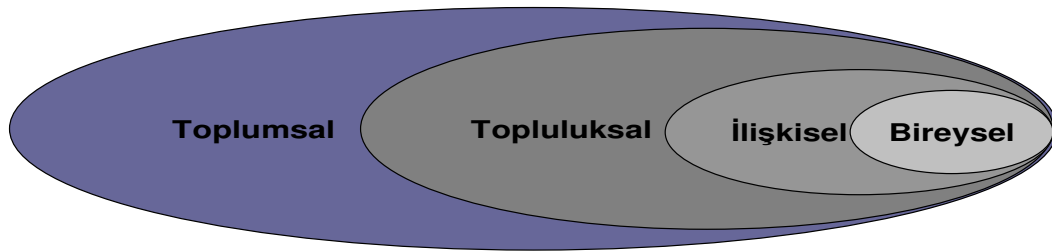
Bu kuramlardaki her bir yaklaşım, saldırganlığı açıklamakta kısmen doğrudur. Önemli olan her bir yaklaşımın saldırganlığı anlamamıza katkıda bulunabilmesidir (Ergin ve ark., 2007). Yukarıda sayılan tüm kuramlar tek tek analiz edilmektense, etkileşimli ve bütünsel bir model içinde daha derin anlamlar kazanır (Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, 2007).

1.5. Şiddet ve Saldırganlığın Toplumsal Belirleyicileri

Son araştırmalar, saldırganlığın bazı hazırlayıcılarını kişisel ve psikolojik etmenlerle açıklamanın yanında, sık olarak şiddetin yoğun olma durumunu; aile ilişkisi ve toplumsal, kültürel, dış etmenlere bağlamaktadır (Krug ve ark., 2002a). Şiddet yoksulluk, eşitsizlik, toplumsal ve politik istikrarsızlık ve kaynakların yetersizliğinin hem nedeni, hem de sonucudur (Krug, 2005).

Şiddet olgusunun incelenmesine yönelik olarak yapılan araştırmalar, şiddetin tek bir boyutta ele alınamayacak kadar karmaşık bir olgu olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla şiddet; biyolojik, psikolojik ve sosyo-kültürel bakış açılarıyla çok boyutlu bir biçimde incelenmelidir.

Tek bir etmen bir bireyin diğerine neden şiddet uyguladığını veya niçin bazı toplumlarda şiddet görülme oranının diğerlerinden fazla olduğunu açıklamaya yetmez. Şiddet bireysel, ilişkisel, toplumsal ve çevresel etmenlerin karşılıklı etkileşiminin karmaşık sonucudur. Toplumsal sağlık yaklaşımının şiddeti önlemede önemli basamaklarından biri, şiddetle ilişkili etmenleri anlamaktır (Krug, ve ark, 2002a).

Şekil.1.2. Şiddeti Anlamak İçin Çevrebilimsel Model (Krug, ve ark, 2002a)

Şiddeti anlamak için 'Çevrebilimsel Model', şiddetin doğasındaki çoklu etmenleri anlamayı sağlamaktadır. Bu modelin birinci seviyesi; bireysel

davranışlara etki eden biyolojik ve geçmiş kişilik etmenlerini ortaya koymaktadır. Biyolojik ve demografik özelliklere ek olarak, yetersiz eğitim, düşünmeden hareket etme, saldırganlığın geçmişi, madde kötüye kullanımı gibi etmenlerle de ilgilenir. Başka bir deyimle, modelin bu seviyesi, olası kurban veya şiddet faili olma durumunu artıran bireysel özelliklere odaklanır (Krug ve ark.,2002a). Çevrebilimsel modelin ikinci seviyesi; şiddet kurbanı veya faili olma risk etmenlerini artıran (örneğin akranlarla ilişki, parçalanmış ebeveyn ve aile üyeleri) toplumsal ilişkilerin nasıl bağlandığını açıklar. Modele göre; akranlar, parçalanmış ebeveyn ve aile üyeleri kişinin davranışlar ve deneyim silsilesine potansiyel şekil verir (Krug ve ark.,2002a). Modelin üçüncü seviyesi; şiddet kurbanı veya faili olmayı bağdaştıran özellikleri araştırmakta ve okulda, işte, çevrede topluluk ilişkilerinin yerleşmesi için toplumsal kaynakları incelemektedir. Toplumun, madde kullanımı, işsizlik oranının yüksek olması, yaygın toplumsal izolasyon gibi sorunlarla karakterize olması şiddet deneyimini daha olası hale getirmektedir. Şiddetle ilgili bazı araştırmalar gösteriyor ki, yoksulluk, fiziksel bozulma ve kurumsal destek yetersizliğinin olması gibi şiddet için uygun durumlar bazı toplumlarda diğerlerinden fazladır (Krug ve ark.,2002a). Çevrebilimsel modelin son ve 4. seviyesi çoklu toplumsal etmenlerin şiddet oluşumunu nasıl etkilediğini açıklar. Bu çoklu toplumsal etmenler şu şekilde sıralanmıştır:

- Sorunları çözmenin geçerli yolunun şiddet olduğunu destekleyen kültürel normlar,
- Politik anlaşmazlığı destekleyen normlar,
- Çocukların gönenci yerine ailenin doğrularına önem veren normlar,
- Kadın ve çocuklar üzerinde erkek egemenliğini yerleştiren normlar,
- Vatandaşlara karşı polis ile aşırı güç uygulamayı destekleyen normlar,
- Şiddet olaylarının önlenmesi yerine, bireysel seçim olarak intiharı olanak gören tutumlar (Krug ve ark.,2002a).

Kültür kazanılan toplumsal değerleri normları yansıtır, çevrenin değişmesinden insanların nasıl sorumlu olacağının belirlenmesine yardım eder. Kültürel etmenler toplumda oluşan şiddeti etkiler. Örneğin çatışma çözmede şiddeti normal bir yol gibi onaylayarak, şiddet davranışını destekleyen değer ve normları gençlere öğreterek bunu yapar. Kültür, gençlerde yüksek oranda görülen şiddeti önlemek için çatışma çözmede şiddetsiz seçenekler sağlamayı başaramamaktadır (Krug ve ark., 2002b).

Bazı risk etmenleri şiddetin bir tipinin yegane nedeni olmakla birlikte, genellikle çeşitli şiddet tipleri birçok risk etmenini birden bünyesinde taşır. Yaygın kültürel normlar, yoksulluk, toplumsal izolasyon, alkol-madde kötüye kullanımı ve ateşli silah kullanma şiddetin bir tipinden fazlası için risk etmenidir (Krug ve ark., 2002a).

Toplumsal, kültürel ve ekonomik etmenler, şiddet oluşumunda rol oynar (Çabuk Kaya, 2006).

Değişik toplumlarda ve toplumların değişik katmanlarında saldırgan davranışların ve şiddet olaylarının değişen sıklıkta olması toplumsal etkenlerin saldırganlığı etkilediğini düşündürmektedir. Daha çok sistem üzerinde duran bazı sosyologlar, bir toplumsal sistem içinde kişilerin gelir, eğitim, etki, iktidar ve mesleki itibar gibi değişik konumlarda tutarsız ve uyumsuz olmaları halinde, daha fazla şiddete başvuracaklarını, toplumsal yaşamın sınırlı ve konum farklılıklarının az olduğu toplumların bu yüzden daha istikrarlı kaldıklarını söylemektedirler. Landau tarafından ortaya atılan bir varsayıma göre, saldırganlık, toplumsal destek sistemlerinin yetersiz olduğu veya tamamıyla çöktüğü toplumlarda artar. Enflasyon hızı ve evlenme ve boşanma hızları arasındaki oranları toplumsal ve ailevi stresin bir ölçüsü olarak kullanan Landau 1960 ve 1970'li yıllarda çalıştığı 12 ülkeden 11'inde bu toplumsal ve ailevi bozukluk göstergeleriyle şiddet suçu oranları arasında anlamlı bir bağlantı bulmuştur.

Sosyolojik açıdan şiddet olgusu en iyi, toplumsal ilişki dinamikleri içinde, bütüncül bir yaklaşımla ele alınabilir. Çünkü çatışmalar genellikle birbirleriyle ilişki içinde olan bireyler ya da gruplar arasında oluşmaktadır. Bilindiği gibi gerçek

yaşamda saldırganlık ve şiddet eylemlerinin, genellikle birbirlerini tanıyan birey ya da gruplar arasında gerçekleştiği unutulmamalıdır. Ayrıca burada yine hatırlamamız gereken bir nokta da; bir toplumda hangi davranışların şiddet olarak kabul edildiği, o toplumun toplumsal yapı özelliklerine göre, diğer bir ifadeyle kültürel yapı ile, geçerli değer yargıları ile yakından ilgidir (Çabuk Kaya, 2006).

Şiddet, kaynağı ve hedef aldığı alanlar açısından toplumlara ve zamana göre değişiklik arz eden bir olgu olarak değerlendirilebilir (Ayan, 2006).

Her toplumun kendine özgü şiddet sorunları vardır ve bu sorunlar, o toplumlara özgü normlar tarafından belirlenmektedirler. Şiddetin genel olarak birçok nedeni ve belirleyeni olduğu gibi, tek bir kişide, belirli bir zamanda görülen şiddetin bile birçok nedeni ve belirleyeni bulunabilmektedir. (http://www.tr.net/saglik/ruh_sagligi_genclik_siddet_1.shtml).

Bir toplumda şiddetin dozu genellikle, o toplumda var olan siyasal sistemin, güçsüz ve vatandaşlık haklarını kullanmakta zorlanan kesimlerine karşı olan tutumu ile belirlenir (Ergil ve ark, 2001).

Bir toplumda normlar, menfaatler, özelemler farklı ise; ortak bir yolda birleşemeyebilirler. Böyle bir durumda, toplumda değişme, çatışma, şiddet vardır. Şiddeti kaldırmanın yolu da şiddete karşı şiddet değil, bu zıtlıkları uyumlu hale getirmektir (Balcıoğlu, 2000).

Toplumsal yapının bütünlüğü ve devamlılığı yerleşik normlara uymaya ve temel toplumsal değerleri benimsemeye bağlıdır. Ancak dinamik bir yapıya sahip olan toplumda, benimsenen ortak normlara ve toplumsal değerlere karşı bir duruş her zaman vardır. Sapma ve suç olarak adlandırılan bu tür davranışlar, toplumsal düzenin sürekliliğini tehdit eder bir nitelik taşır (Ayan, 2006).

Şiddeti sosyo-psikolojik açıdan ele alanlara göre, şiddetin ortaya çıkışında toplumların yapılarının ve hareketliliğinin, toplumsal değişimin rolü vardır. Hızlı toplumsal değişimin şiddete yol açan yeni engellemeleri doğurduğu, bu değişimin ancak hızlı bir ekonomik gelişmeyle birlikte olmasının şiddeti azalttığı,

Çalışmalarda izlenmektedir (Campbell ve Muncer, 1990: 410–419, Akt., Ayan, 2006). Bir toplumun gelişmişlik düzeyi, şiddet edimlerinin biçimlenmesinde ve ortaya çıkmasında önemli bir etken olarak karşımıza çıkar (Ayan, 2006).

Geleneksel sayılmayacak ancak gelişimini tamamlayamamış ülkelerde, dev boyuttaki i ve dış gler, kültür kaymaları, kuralsızlık nedeniyle uyumsuzluklar ve sorunlar yaşanmaktadır. Yabancılaşma, kendini boşlukta hissetme veya değersizleşme duyguları ile beslenen toplu öfke, toplumun alt kesimlerinde ani şiddete dönüşebilmektedir (Ergil, 2001).

şiddetin toplum içinde, toplum tarafından nasıl sunulduğu, nasıl kabul gördüğü de önemlidir. Çünkü kabul gören şiddet de meşrudur. Hatta şiddet genellikle bir yaşam biçimi olarak benimseniyorsa, sorun olarak görülmez ve sorun çözmenin bir aracı olarak onay görür (Ergil, 2001). Bunların yanı sıra şiddeti yücelten, ona olumlu bakan görüşler de vardır.

Sağlıklı bir ilişki, hiç çatışma yaşanmayan ilişki değildir. Çünkü atışma yaşamın parçasıdır (UNESCO, 2002). O ilişkilerde ortaya çıkan sorunların ne kadar sağlıklı bir biçimde çözüldüğü önemlidir. Bunun için bireyin sorunlarını şiddete yönelerek çözmesini giderebilmek için, toplumsal yaşam içinde önce bireyin kendini tanımasını ve empatisini geliştirmesini sağlamak gerekir. Ayrıca kişi, çatışmayı çözme ve iletişim becerileri konusunda kendisini geliştirmelidir, gerekiyorsa da uzman kişilere başvurarak yardım almalıdır. İyi bir toplum olmanın birçok koşulu bulunmaktadır. Bunların içinde yer alan bireyler arasında sağlıklı ilişkilerin bulunması da yukarıda belirtildiği biçimde sağlanabilir (Kocacık, 2004).

Yapısallaşan şiddetin sona erdirilmesi için otoriter ya da geleneksel yapının dönüştürülmesi ve toplumsal davranışları yönlendiren yerleşik değerlerin, çağın ihtiyaçlarına uyumunun sağlanması gerekir. Temel değerlerin uzlaşmacı ve barışı olmasına zen gösterilmelidir. Adaletin toplum için önemli olduğu unutulmamalıdır (Kocacık, 2004).

Şiddetin çok büyük toplumsal bedeli vardır (UNICEF Türkiye Basın Merkezi, 2006). Toplumun aileden devlete kadar demokratikleştirilerek ve hukukun üstünlüğüne göre düzenlenmesi sağlanarak bu sorunlar aşılabılır. Böylece de toplumsal sorunların çoğunun ortaya çıkmadan çözülebilmesi söz konusu olabilir (Kocacık, 2004).

Şiddetin yok olması, bütün toplumlarda ve toplumumuzda bu nitelikleri taşıyan insanların çoğalmasına ve etkili ve yetkili duruma gelmesine bağlıdır (Balcıoğlu, 2000).

Birey içinde yaşadığı toplumun bir parçasıdır. Bu nedenle içinde yaşadığı toplumda sağlıklı ve toplumsal bir etkileşim örüntüsüne sahip olması beklenir (Erdoğan, 2004).

1.6. Şiddet-Sağlık İlişkisi

Toplum sağlığı tüm toplumun sağlığı ve iyiliği ile ilgilenir ve tüm dünyada güvenli ve sağlıklı toplum oluşturmayı hedefler. Şiddet iyiliği/refahı etkileyen önemli bir yüküttür (Krug ve ark. 2002a). Mental ve duygusal etkileri olan kurbanlık yetersiz sağlık sonucunu doğurmaktadır (Ramisetty ve ark., 2006).

Şiddet dünya çapında prematüre mortalite ve morbiditeye neden olan enfeksiyon hastalıkları ile benzer önemde tutulan, önemli bir halk sağlığı sorunudur (Uysal, 2002). Her gün dünya çapında 4000 insan şiddet nedeniyle hayatını kaybetmekte, binlerce insan ise bu olaylardan dolayı ciddi sağlık sorunları ve sakatlanmalar yaşamaktadır (DSÖ Türkiye İrtibat Ofisi, 2003). Şiddetin bir halk sağlığı sorunu olması nedeniyle sağlık personeli de sağlık personeli de ilgilendiren konudur. Bu nedenle sağlık personeline de bu konuda görevler düşmektedir. Sağlık personeli ve sağlık toplulukları şiddetle uğraşan hükümetlere şiddeti engellemeyi amaçlayan kampanyaları desteklemek için çok iyi bir konumdadır. Şiddetin sağlık ve sağlık hizmetleri üzerinde önemli etkisi bulunmaktadır. Sağlık profesyonelleri şiddetin nedenlerini ve sonuçlarını azaltma

konusunda çok ciddi katkılarda bulunabilirler (WHO, 2006). Klinik ve halk sağığı servislerini içeren sağıık sektörü kötüye kullanılan çocuğun tanılması ve destek olunması açısından önemli bir rol oynaması beklenmektedir (Ünal, 2005).

Birçok ülkedeki çalışmalara göre çocukların istismarı ve çocuğa kötü muamelenin semptomlarını ve işaretlerini rapor etme ve ortaya çıkarma konusunda sağıık profesyonellerinin sürekli eğitime ihtiyacı vardır (Krug ve ark., 2002c).

Sağıık bakımının temel amacı; sağıığı korumak, hastalığı tedavi etmek, sakatlığı önlemek, ortaya çıkan sorunları çözmektir.

Ergenlerde koruyucu sağıık hizmetlerinin amacı fiziksel ve mental sağıığı geliştirmek ve sağııklı fiziksel, psikolojik ve toplumsal büyüme ve gelişmeyi desteklemektir. Günümüzde ergenlik dönemdeki önemli hastalık ve ölüm nedenlerinin korunulabilir olduğu, davranışsal, çevresel ve toplumsal nedenlere bağılı olduğu ve ergenlere yönelik koruyucu hizmetler ile önlenebileceğı bilinmektedir. Bu nedenle ergene sunulacak hizmetlerinde öncelik koruyucu sağıık hizmetlerine verilmelidir (Özcebe, 2002).

Toplum sağıığı yaklaşımı ile birincil, ikincil ve üçüncül koruma basamakları çerçevesinde sağıık profesyonellerine öneriler aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Şiddetten korunma, baş etme becerilerinin geliştirilmesi, şiddetin azaltılması için toplum eğitimlerinin verilmesi
- Toplumda risk gruplarını belirlenmesi, sistematik veri toplanması
- Şiddete uğrayan bireyin tanınması, olgunun ortaya konması, şiddete neden olan etmenlerin ortaya konması
- Şiddet mağdurlarına yönelik gerekli tedavi, bakım, destek ve rehabilitasyonun sağlanması
- Bakım ve desteğin sürdürülmesi için toplumdaki hizmet birimleriyle işbirliğinin sağlanması

- Şiddet nedeniyle mağdur olan bireye toplumda kullanılabilecek kaynaklar, toplumsal destek sistemleri ile ilgili konularda yol gösterici olunması, bilgi verilmesi
- Şiddet mağduru bireyin güvenliğini sağlama, güvende hissedeceği ortam oluşturma, mahremiyetine saygılı davranma,
- Yeni düzenlenen hemşirelik yasasında geçen ‘okul sağlığı hemşireliği’ni hayata geçirip, sağlık personelinin bu alanda, okullara özel kapsamlı hizmetin sağlanması

1.7. Gençlikte Şiddet ve Saldırganlık:

DSÖ’ne göre 10-19 yaş grubu ‘ergenlik dönemi’, 20-24 yaş grubu ‘gençlik dönemi’ ve 10-24 yaş grubu ise ‘genç insanlar’ olarak tanımlamaktadır (Özcebe, 2002). Yasalar önünde 18 yaş altı herkes ‘çocuk’ olarak tanımlanmaktadır (UN Secretary, 2006).

Ergenlik dönemi, bir yandan fırtına ve stres dönemi olarak tanımlanırken bir yandan da ergenin bireyselliğinin geliştiği dönem olarak ele alınmaktadır. Ergenler kendi kimliklerini kazanırken ve hayatlarıyla ilgili anlamlar ve amaçlar oluştururken, toplumun kurallarına meydan okuyabilir ve alınan bu roller toplumsal normlar tarafından kabul görmeyebilir (Çetin, 2004).

Ergenlik dönemi, çocukların psiko-sosyal özellikleri itibarıyla şiddete daha eğilimli oldukları bir dönemdir. Ayrıca çocuklar bu dönemde edindikleri davranış kalıplarını, yetişkinlik dönemine de taşımaktadır (Çuhadaroglu, 2000).

Ergenlik ve genç yetişkinlik dönemi, risk alma davranışlarının arttığı dönemdir. Çocukluk yıllarında görülen şiddetin daha yumuşak davranış biçimleri, ergenlik ve genç yetişkinlik yılları boyunca şiddetin daha katı biçimlerine ve planlanmış saldırganlık biçimine dönüşebilmektedir (Çuhadaroglu, 2000).

Ergenlerin içinde yaşamakta olduğu çevre, şiddet ve yıkıcı davranışlarda bulunulmasına temel oluşturmaktadır. Ergenlerin toplumsal yaşam içeriği, şiddet davranışı içinde olmasını etkilemektedir. Ergenler, beklentileri karşılanmadığı zaman kendilerine ve çevrelerine yönelik şiddet davranışı içinde olabilir (UNICEF ve Sağlık Bakanlığı, 2005). Ergenler arasında akran davranışlarının etkisi de fazladır. Bu nedenle arkadaş çevresinde edinilen deneyimler, sağlık üzerinde olumlu ya da olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Sağlıklı bir arkadaş grubu, oluşturulması gereken en önemli toplum gruplarından biridir (UNICEF ve Sağlık Bakanlığı, 2005). Erişkinlik dönemine geçiş, oldukça zor olup, çocukluktaki bağımlılıklar bitmekte ve kişiler yeni beklentiler geliştirmektedir. Gencin toplumsal yaşamı çok önemli ve karmaşıktır (UNICEF ve Sağlık Bakanlığı, 2005).

Şiddet, tüm toplumsal grupları etkilerken özellikle risk altında olanlar; gençler, çocuklar ve kadınlardır. Şiddet özellikle gençler arasında yaygındır (Mandıraçoğlu, 1994). Gençler arasında şiddet, ciddi ve büyüyen bir halk sağlığı sorunudur (Kwast ve ark.,2006). Gençlerde görülen şiddet olayları 15-16 yaşları arasında en yüksek seviyeye ulaşmaktadır (Ögel ve ark., 2004). Çocuklar şiddetin farklı çeşitleriyle karşılaşmaktadır. Çocuk ve gençlere yönelik şiddet; anlaşmazlık, saldırganlık ve istismarı içermektedir (Ohsako, 1997).

Gençlerin neden olduğu şiddet olayları, şiddetin en belirgin şekillerinden biridir. Gençlerin karıştığı hem ölümcül hem de ölümcül olmayan saldırılar, tüm dünyadaki vaktinden önce gerçekleşen ölümler, yaralanmalar ve sakatlıkların yüküne büyük ölçüde etki etmektedir. Gençlerin neden olduğu şiddet olayları yalnızca bu olayların kurbanlarına değil, aynı zamanda onların aile ve arkadaşlarına ve topluma da zarar vermektedir (Krug ve ark., 2002a). Gençlere mahsus şiddet; kurbanlık, okul başarısızlığı, suistimal gibi sorunların meydana gelmesine neden olmaktadır (Farrington ve Looper, 2000).

Gençlikte şiddet sorunu, diğer sorunlu davranışlardan izole edilemez (Krug ve ark., 2002b).

Gençlik dönemi suç eğilimi için riskinin en fazla olduğu dönemdir (Dilbaz, 1999). Ciddi şiddet suçlusu sınıfında olan genç, yetişkinlikte de şiddet davranışını sürdürmektedir. Veriler agresif davranışın gençlikten yetişkinliğe kadar sürdüğünü göstermektedir (Krug ve ark., 2002b).

2000 yılında, tüm dünyada tahmini olarak gençlerin işlediği 199000 cinayet meydana gelmiştir ve her gün 10-29 yaşlarındaki kişiler arası yaşanan şiddet nedeniyle yaklaşık 565 çocuk, ergen ve genç yetişkin ölmüştür (Krug ve ark., 2002a). DSÖ 'Hastalıkların Küresel Yüğü' verilerine göre (2002); 875 bin 18 yaş altı çocuk ve ergen, şiddet veya yaralanma sonucu ölmüştür (WHO, 2007).

Dünyanın pek çok bölgesinde 1985-1994 yılları arasında, gençlerin işlediği cinayet oranları artmıştır. Bu artış, saldırı metodu olarak silahların daha sık bir şekilde kullanılması ile bağlantılıdır. Şiddet olayları sonucunda öldürülen her genç başına, bunlardan tahmini olarak 20-40 genç hastanede tedaviyi gerektiren yaralar alacaktır. Şiddet olayları sonucunda ölümcül olmayan yaralanmalar, ölümcül saldırılara oranla ateşli silahların daha az kullanıldığı saldırıları içermektedir ve bu saldırılarda yumruklar, tekmeler, bıçaklar ve sopalar daha çok kullanılmaktadır. Ayrıca gençler arasında dövüşmek ve zorbalık etmek yaygındır. Zorbalık okul çağı çocuklarında giderek artmaktadır. Yirmi yedi ülkede okul çağındaki çocuklar arasında yapılan bir çalışma; 13 yaşındaki çocukların büyük bir çoğunluğunun, en azından zorbalık etme işine karıştığını göstermektedir (Krug ve ark., 2002b). Zorbalık hem bireysel hem de grupsal değişkenleri içeren yaygın toplumsal bir hadisedir (Gini, 2006). Toplumsal sorunlar, şiddet kurbanı veya faili olma riskini artırmaktadır (Kim ve ark, 2006). Gençlerin şiddetin kurban veya faili olma risklerini artıran etmenleri anlamak, şiddet için şiddeti önlemede etkili politika ve programları geliştirmek için gereklidir (Krug ve ark., 2002b).

Zorba davranış fiziksel güç, atılganlık, empatinin az olması veya hiç olmaması gibi etmenlerle ilişkilidir. Kurbanlık için de; fiziksel zayıflık, düşük toplumsal yeterlilik hissi, anksiyete veya depresyon, akranlar arası zayıf ilişki, akran tarafından reddedilme risk etmenleridir. Zorbalık okullarda devam etmektedir. Çünkü, yetişkinler tarafında hoş görülmesi bir kültür oluşturulmakta ve çocuklar tarafından da devam ettirilmektedir. Zorbalığı önlemede, fail ve kurbanın tespit

edilip müdahale edilmesiyle bu kültürün değiştirilmesine gerek vardır. Okul çalışanı, aile ve öğrenciler zorbalığa müsamaha edilmediği kültür oluşturmalıdır (Canter, 2005).

Saldırganlıkla ilgili bir diğer önemli toplumsal bulgu, göreceli olarak şiddetten uzak gençlerin kalabalık içinde veya gençlik çetelerinde saldırgan davranışlar sergileyebilmeleridir. İnsanlar ait oldukları topluluktan farklı görünmekten hoşlanmazlar. Daha da ötesi, insan bir gruba katıldığında bireysel özelliklerinden bir miktar uzaklaşmış ve daha insani özelliklerini yitirmiş bir hale gelip davranışları tanınmaz hale gelebilir. İnsanın kendisinden farklı insanlardan hoşlanmaması ve onlara şüpheyle bakması eğilimi grup şiddetini arttıran önemli bir nedendir. Bazı çalışmalar, aşırı kalabalığın saldırganlık düzeyini yükseltebileceğini göstermiştir (http://www.tr.net/saglik/ruh_sagligi_genclik_siddet_1.shtml)

Evde, okulda, video oyunlarında veya diğer eğlence araçlarında ortaya çıkan şiddet, çocuk ve ergenler arasında agresif davranışları önemli derecede etkilemektedir (Dane, 2003).

Birçok ergen, çatışmayı çözmede en etkili yolun şiddet olduğuna inanmaktadır. Oysa Bandura'nın Toplumsal Öğrenme Kuramında belirtildiği gibi, saldırganlık kadar saldırgan olmamak ta öğrenilebilir bir davranıştır (Uysal, 2006). Şiddet ıslah edilemez bir toplumsal sorun veya insanlığın kaçınılmaz bir parçası olmayıp, önlenabilir.

Çocuklar geleceğimizin en önemli güvencesidir. Şiddet ve diğer travma türleri hayatlarını etkiledikçe sağlıkları, mutlulukları ve yetişkinliklerinde verimli bir birey olabilme yetenekleri büyük oranda risk altındadır. Ne yazık ki çocukların maruz kaldığı şiddet ve travmanın boyutları gün geçtikçe artmaktadır. Sonuç olarak gençlerin hayatları fiziksel, zihinsel ve ruhsal olarak başa çıkma yeteneklerini zorlayan öngörülemez tehditlerle karşı karşıyadır (DSÖ Türkiye İrtibat Ofisi, 2002c).

Ergenlik döneminde görülen şiddet davranışlarını anlayabilmek ve önleyici müdahaleler geliştirebilmek için ergenlik dönemindeki şiddetin yordayıcılarını bilmek gerekmektedir. Toplum sağlığı yaklaşımlarında şiddeti önlemenin ilk adımı gençlerin şiddet kurbanları ve uygulayanları olmalarına yol açan nedenlerin belirlenmesi ve anlaşılmasıdır (Çetin, 2004).

Bütün çocuk ve yetişkinlerin çocuklara yönelik şiddetin var olduğunu ve bunun durdurulması gerektiğini bilmeye ihtiyacı vardır. Çocuklara yönelik şiddetin hiçbir biçimi kabul edilemez. Çocuklar şiddetten korunmalı ve yalnız olmadıklarını bilmelidirler (Kwast ve ark., 2005).

Genellikle şiddet eylemleri ortaya çıktıktan sonra müdahale etmeye yönelik stratejiler geliştirme eğilimi olduğu açıktır ancak gelecekte ciddi olaylar meydana gelmeden ya da daha zararsız ama tekrar edilebilir olayları önlemeye dayalı girişimler oluşturmak daha uygun olacaktır (Avrupa Konseyi, 2002).

Şiddeti önlemeye yönelik çözümler insanların düşünce düzeyinde kargaşa, çatışma, şiddet kavramları yerine; denge, düzen, uyum, barış, sevgi, saygı ve uzlaşma kavramlarının etkinlik kazanmasına bağlıdır. Bu kavramların etkinlik kazanması anlayış ve hoşgörüyle olasıdır. Gelecek kuşakların hoşgörülü olması ise yaşadıkları ortama bağlıdır. Bu nedenle toplumsal ortamın temelini oluşturan aile, aile içi ve okul eğitimi, din, gelenek, görenek, töre gibi kurumların insani hoşgörü içinde kucaklaması gerekir.

Gençlik bir enerjidir, güçtür, çevikliktir, heyecandır, potansiyeldir. Yaşam gücünün çağıldığı ve çoğaldığı bir dönemdir. Öncelikle bu gücün olumlu yönde, olumlu duygular içinde gelişmesine fırsat tanınmalıdır. Bu husus yalnız eğitimcileri değil toplumun tümünü ilgilendiren bir sorundur. Çözümü de ancak toplumun etki edici güçlerinin bilinçli hamleleri ve destek programları ile mümkün olabilir (Taşdelen, 2006).

Çocukları şiddetten korumak, uluslar arası hukuk çerçevesinde bir yükümlülüktür. Birleşmiş Milletlerin 1989 tarihli Çocuk Haklarına Dair

Sözleşmesinde çocukların her türlü bedensel veya zihinsel şiddete karşı korunması gerektiği belirtilmektedir (UNICEF, 2006b).

1.8. Okullarda Şiddet ve Saldırganlık

Okulda şiddet kavramı, okul iklimi üzerinde olumsuz sonuçlar üreten, öğrencilerin öğrenme süreçlerine zarar veren ve gelişimlerini engelleyen saldırgan ve suç benzeri davranışları betimlemek için kullanılmaktadır (Furlong ve Morrison, 2000, Akt., Kızmaz, 2006). Genel olarak okuldaki şiddet, öğrenci ile öğrenci ve öğrenci ile öğretmenler veya okul yöneticileri/okul personeli arasında yaşanan tehdit ve fiziksel saldırıyı içermektedir (Kızmaz, 2006).

Amerikan Okul Şiddetini Önleme Merkezine göre okulda şiddet; okulun eğitim misyonunu ihlal eden güven ortamını tehdit eden, okuldaki kişilerin can ve mallarını hedef alan her tür yıkıcı ve bozucu saldırganca eylemlerdir (Center for The Prevention of School Violence, 2000). Bu tanıma göre okul şiddetinin bir ucunda bir öğrenciyi küçük düşürüp aşağılama gibi görece masum sayılabilecek eylemler varken, diğer ucunda ölümle sonuçlanabilecek eylemler yer alır (Pişkin, 2006).

Milyonlarca çocuk okulda şiddete maruz kalmakta, şiddeti uygulamakta, eğitim sisteminde okulların doğrularını reddetmektedir (Violence Against Children in Schools and Educational Settings, 2006).

Okulda şiddet yeni bir olgu değildir ancak son yıllarda özellikle okulların kendilerini genelde toplumu, özelde okulların içinde yer aldığı yerel toplumları etkileyen zorluk ve gerilimlerden uzak tutmamaları nedeniyle, şiddetin içeriğinin kayda değer bir biçimde değiştiği görülmektedir (Avrupa Konseyi, 2002).

Ülkemizde, son dönemlerde görünürlük düzeyinin artışına paralel olarak okuldaki şiddet olgusunun giderek kaygı verici bir aşamaya geldiği ileri sürülmektedir. Okulda şiddet fenomeni yeni bir olgu olmamakla birlikte özellikle

son yıllarda giderek bir tırmanma eğilimi gösterdiği yönünde bir algılamının ortaya çıktığı söylenebilir. Bu çerçevede, özellikle kitle iletişim araçlarında okuldaki şiddet olaylarına ilişkin haberlerin sayısında bir artışın varlığı dikkat çekmektedir. Ancak, okuldaki şiddet olaylarında bir artışın olup olmadığını ortaya koyacak rakamlara veya oranlara sahip olmamakla birlikte okullarımızda, şiddet olaylarının varlığı bilinen bir gerçektir.

Şiddet günümüzde dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de yaygınlaşan, bireysel ve toplumsal bir sorun haline gelmiştir. Toplumsal şiddet içeren olayların artması, bu artışın okul çağındaki çocuk ve gençleri de içine alacak şekilde yaygınlaşmasına neden olmuştur. Okullarda meydana gelen şiddet ve saldırganlık olayları ve diğer istenmedik davranışlar, kuşkusuz toplum genelinde meydana gelen benzer olaylardan bağımsız değildir. Diğer bir deyişle, eğer bir toplumda şiddet ve saldırganlık, madde kullanım alışkanlığı, hırsızlık ve kamu malına zarar verme gibi davranışlar yaygınsa, belli ölçüde de olsa toplumun bu özelliği okullara yansır. Çünkü okul ve toplum, karşılıklı konmuş iki ayna gibidir. Okuldaki şiddetin örnekleri ve seviyeleri de ailede, toplumda ve ülkedeki şiddet örnek ve seviyelerini etkiler (Violence Against Children in Schools and Educational Settings, 2006).

Okullardaki saldırganlık ve şiddet olaylarına hedef olan esas kitle öğrencilerdir (Öğülmüş, 1995). Okullarda şiddet her yaşta oluşabilmektedir. Okulda şiddetin tahrip edici ve uzun dönem etkileri oluşmaktadır. Şiddet veya şiddet tehdidi öğrencilerin konsantrasyon ve öğrenme kabiliyetlerini düşürmektedir. (Kwast ve ark., 2006). Şiddetin öğrenciler üzerindeki zararları, fiziksel, psikolojik ve gelişimsel olabilmektedir. Şiddete maruz kalan öğrencilerin stres, kaygı gibi psikolojik belirtiler gösterdikleri de bilinmektedir. Hatta bazı araştırmalar şiddete tanıklık eden öğrencilerin de psikolojik olarak etkilendiklerini ortaya koymaktadır. Şiddet, ayrıca öğrencilerin akademik, fiziksel ve toplumsal gelişimlerini de yavaşlatmakta, öğrencilerin kapasitelerini maksimum düzeyde ortaya koymalarını engellemektedir (Pişkin, 2006).

Okullardaki şiddet olaylarının temelinde toplumsal ve kültürel etkinliğin zayıflığı yatmaktadır. Özellikle de toplumsal değerlerin aile ve okul gibi kurumlarca çocuklara yeterince aktarılamaması söz konusudur. Bu değerlerin çocuklara

yeterince aktarılamaması okuldaki şiddet olaylarının en önemli nedenlerinden biridir (Işık, 2004).

Okullarda şiddet sorunu temelde, insana değer veren bir toplumsal yapıya öğrenciye değer veren bir eğitim anlayışına duyulan gereksinimi ortaya koymaktadır (Yeşilyaprak, 2006).

Okulda şiddet birbirinden farklılıklar gösteren değişik biçimlerde ortaya çıkmaktadır; bunlar önemsiz, küçük olaylar ya da çok ciddi olaylar olabilir, ancak hepsiyle uygun biçimde ilgilenilmelidir (Avrupa Konseyi, 2002).

Araştırmalar birçok çocuğun okulda şiddet korkusuyla yaşadıklarını göstermiştir. Devamlı şiddet tehdidi okul ve çevresinde öğrenmeyi, görev yeterliliklerini ve psikolojik iyilik halini tahrip etmektedir. 1980'lerden bu yana yapılan araştırmalara göre; okul çağındaki çocuklar ve ergenlerde, okulda görülen davranışsal sorunlar artmaktadır (Levinson, 2006).

Okullarda şiddet ve suç öğrencileri, onların ailelerini, okul çalışanları ve yöneticilerini, yasa uygulayıcılarını, suçlu yargı çalışanlarını, politikacıları ve tüm toplumu etkilemektedir (US Department of Justice, 2002).

Eğitim ortamlarında şiddet, öğrenciler ya da öğretmenlere yönelik fiziksel, psikolojik ya da toplumsal olarak kasten saldırı ya da müdahale olup bireylerde fiziksel ya da ruhsal acı yaşanmasına neden olabilmektedir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Reheberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2006).

Öğrencilerin toplumsal, psikolojik ve akademik gelişimlerini ve sağlıklarını olumsuz bir biçimde etkileyen ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkan normal dışı davranışlar gelişmiş ülkeleri de etkilememiş (Kılıç, R., 2006)

Okulda şiddet kısmen dışarıdan kaynaklanan bir olgu olduğundan tüm eğilimler, özellikle önlemeye yönelik olanlar, sadece eğitim sisteminin farklı bileşenlerini değil yerel toplumun tüm aktörlerini bir araya getirmelidir (Avrupa Konseyi, 2002).

Okullar, çocukların şiddet içermeyen davranışları öğrenebileceği yerler olmalıdır. Okullar güvenli ve çocuk dostu olmalıdır. Okullar çocukların şiddeti asla öğrenemeyeceği yerler olmalı ve çocuklar yaşamlarını şiddet içermeyen yollardan yönetebilmelidirler (Kwast ve Laws, 2006). Okullarda şiddet önlenmeli ve şiddete müsamaha gösterilmemelidir (Violence Against Children in Schools and Educational Settings, 2006).

Okullarda suç ve şiddeti önlemek için çocuk ve ergenleri suç ve şiddet eğiliminden koruyacak "koruyucu etmenleri" çoğaltmak; suç ve şiddet davranışlarına neden olan "risk etmenlerini" azaltmak için çalışmalar yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Tarı, 2006).

Okullarda şiddet için en temel ve köklü çözüm; çocukların ve gençlerin gelişim özelliklerine uygun, onların kendilerini ifade edip, değer ve saygı gördükleri, empatik anlayışla dayalı bir kabule dayanan güvenli okul ortamlarının sağlanmasıdır (Yeşilyaprak, 2006).

Okulların şiddetten arındırılması ve okul toplumunun tüm üyelerinin haklarına ve onuruna saygı gösterilmesine dayanan bir öğrenme ortamının teşvik edilmesi, yalnızca bugünün çocukları için yararlı olmakla kalmayacak, aynı zamanda gelecekte şiddet içermeyen bir toplum için ileriye atılmış önemli bir adım olacaktır (UNICEF, 2006b).

1.8.1. Okullarda Meydana Gelen Şiddet ve Saldırganlık Davranışlarının Önde Gelen Risk Etmenleri

Okullarda şiddet oluşumunda çok sayıda risk etmenleri bulunmaktadır. Bu risk etmenleri aşağıda gösterildiği şekilde sınıflanabilir (DSÖ Türkiye İrtibat Ofisi, 2002d, Krug ve ark., 2002b, Kızmaz, 2006, Çetin, 2004, Ohene ve ark., 2006).

1.8.1.1. Bireysel Risk Etmenleri

- Anti-sosyal davranışın varlığı,
- Düşük zekaya sahip olma (özellikle sözel yeteneğin düşüklüğü),
- Dikkat bozukluğu/ Hiperaktivite,
- Öğrenme güçlüğü,
- Motor-beceri gelişiminin yetersiz olması,
- Doğum öncesi ve sonrası komplikasyonlar,

Genelde erken veya ilk çocukluk döneminde ortaya çıkan anti-sosyal davranışın, yetişkinlik döneminde de şiddet eylemlerinin ön habercisi olduğu bilinmektedir. Bu konuda ilk araştırma yapanlardan biri olan Robins (1996), özellikle çocukluğun erken dönemlerinden önce (8 yaşından önce) başlayan saldırganlık ile ergenlik ve yetişkinlik döneminde ortaya çıkan anti-sosyal davranış biçimiyle şiddet arasında ilişkinin varlığını saptamıştır (Akt. Kızmaz, 2006).

Hiperaktivite, düşünmeden hareket etme, düşük davranışsal kontrol ve dikkat sorunları gençlikte şiddetin oluşmasında önemli etmenlerdir (Krug ve ark., 2002b).

Çok sayıda araştırma, düşük zekaya sahip olma ile şiddet arasında bir ilişki saptamıştır (Krug ve ark., 2002b). Örneğin Hirschi ve Hindelang (1977), düşük zekaya sahip olan bireylerin okul başarısının düşük olacağı ve bu başarısızlığın da, bireylerin şiddet veya saldırgan davranışa yönelmelerine risk oluşturduğunu ileri sürmektedir (Eron ve Huesmann(1993); Moffitt (1993); Cairns ve ark. (1989), Akt. .Kızmaz, 2006).

Moffitt 1990'da doğum komplikasyonlarının bireyde nörolojik ve nöropsikolojik kusurlara yol açacak şekilde bazı beyin hasarına yol açtığını ve bunun da dolaylı olarak bireyi şiddete eğilimli kıldığını ileri sürmektedir (Akt.

.Kızmaz, 2006). Nörolojik hasar şiddete öncülük etmeye dönüşebilmektedir (Krug ve ark., 2002b).

1.8.1.2. Aileye İlişkin Etmenler

Genç insanlar için evdeki ortam, şiddet davranışının gelişimi açısından çok önemlidir. Başlıca aile etmenlerinin bazıları, ergenlik dönemindeki gencin neden olabileceği şiddet ile bağlantılıdır.

- Ebeveyn denetiminin/gözetiminin yetersiz olması veya kötü bir şekilde aşırı denetlemesi,
- Çocukların toplumsallaşmalarında ebeveyn katılımının yetersizliği,
- Aile bağının zayıf olması,
- Aile bireyleri arasında şiddet pratiklerinin varlığı,
- Çocuğa kötü muamele,
- Eşler arasındaki evlilik ilişkilerinin zayıflığı , ebeveynlerin boşanmaları veya ayrı olmaları,

Aile davranışı ve aile çevresi gençlikte şiddet davranışı gelişmesinde merkezi etmenlerdir (Krug ve ark., 2002b).

Çocuk aile içerisinde ebeveynlerin sorun çözme biçimlerinden son derece etkilenmektedir. Şiddet davranışının taklit ile ilintili olarak öğrenme sürecinde ortaya çıktığını varsayan yaklaşımlar temel alındığında, aile içerisindeki sorun çözme biçiminin, çocuklar tarafından da rahatlıkla model olarak kabul göreceği sonucu çıkarılabilir (Kızmaz, 2006). Ayrıca çocuk sorun çözmede uygun yöntemleri de öğrenemeyeceği için bildiği yöntemi uygulayacaktır. Ergenler çatışma çözmede birçok beceriyi aile üyeleriyle etkileşimle öğrenir (Ohene ve ark., 2006).

Şiddet eylemleri gerçekleştiren bireylerin, şiddet davranışı sergilemeyen bireye kıyasla daha çok aile içi şiddete maruz kalan aile ortamlarında büyüdükları söylenebilir. Thornberry'nin çalışmasında; eşler arasındaki şiddet, aile çatışma iklimi ve çocuğa kötü muamelenin sadece bir biçiminin uygulandığı ailelerden gelen gençlerin suç işleme oranı % 60 ve üç biçimine de maruz kalan adölesanlar için bu oran % 78 olarak saptanmıştır (Akt. .Kızmaz, 2006). Kardeşler ya da ana babalar tarafından tutarlı olarak şiddet ya da diğer anti-sosyal davranışların sergilendiğı ailelerde büyüyen çocuklar, şiddete daha çok karışmaktadır (Çetin, 2004). Aile içi şiddet kuşaktan kuşağa geçmekte ve yalnızca şiddet gören kişiyi değil, tanık olan kişilerin psikolojik durumlarını, özellikle çocukların psiko-sosyal gelişimini etkilemektedir. Çocuklukta aile içi şiddete maruz kalan ya da tanık olanların kendi yetişkinlik ailelerinde şiddeti daha yüksek oranda saptayan araştırmalar vardır (Hemenway ve ark., 1994; Riggs ve ark., 2000; Neugebaver 2000, Akt., Vahip ve Doğanavşargıl, 2006).

Gençlik ve yetişkinlikte şiddet, erken çocukluk döneminde ebeveyn çatışmasıyla ciddi şekilde ilişkilidir (Krug ve ark., 2002b).

Yapılan çalışmalar ihmal edilmiş ya da yok sayılmış çocukları, şiddet dolu ve anti-sosyal davranış için büyük risk taşıdıklarını belirtmiştir. Çocuğun etkinliklerini yakından izleyen ailelerin, sorunlu davranışlar gösteren bir çocuğa sahip olma olasılıkları daha az görölmektedir (Çetin, 2004). Ailelerin çocukları yetersiz gözlemlemesi, destekleyememesi, çocuklara fiziksel ceza ve disiplin sistemlerinin kullanması, sert davranması gençlikte ve yetişkinlikte şiddetin ciddi hazırlayıcılarıdır (Krug ve ark., 2002b). Aile- öğretmen- öğrenci arasındaki ilişkinin zayıflığı da şiddet olaylarının oluşmasında ilişkilidir (Kepenekçi ve ark., 2006).

Kişiy ve kişiliğe bağlı nedenlerden daha yoğun olarak çevrenin, özellikle de en belirleyici olarak ailenin, çocuğun suça yönelmesinde önemli bir etken olduğu birçok çalışmada saptanmıştır (Erdoğan, 2004).

McCoard (1979)'e göre, çocukluktan sonraki dönemlerde gerçekleştiren şiddet davranışının % 36'sının çocukluk dönemindeki; ebeveyn denetiminin yetersizliği, çocukların annelerinin kendilerine duydukları güven eksikliği, çocukların

ebeveynsel çatışmaya , kavgaya, veya saldırıya maruz kalmaları gibi etmenlerdir (Akt., Kızmaz, 2006).

1.8.1.3. Toplumsal ve Kültürel Etmenler

- Toplumda şiddetin yaygınlığı, toplumsal uyumun yetersizliği,
- Şiddet davranışının toplumca kanıksanması,
- Gelir eşitsizliği, ekonomik yoksunluk,
- Kanunlar ve yönetim kalitesi,
- Silah ve madde kullanımı ve bunlara ulaşım kolaylığı,
- Akran grup etkisi,
- Kitle iletişim araçları,

Öğrencilerin ikamet ettikleri ve gittiği okulların bulunduğu yerleşim yerlerinde, aynı şekilde okul ortamlarında şiddet davranışının yaygın olması, şiddet olaylarını körükleyici bir etkiye bulunduğu söylenebilir. Bir anlamda şiddet olaylarının yaygın işlendiği toplumlarda, şiddet davranışı sıradanlaşmakta ve bireyler giderek şiddet eylemlerine alışmaktadırlar. Bu durum, şiddetin meşrulaşmasına ve normal bir davranış biçimi olarak algılanmasına yol açabilmektedir. Toplumumuzda, sorunların kaba güç kullanımı ile çözümünü olanaklı kılan bir eğilimin var olduğu ve bu eğilimin kültürel bir temele dayandığı bir gerçektir. Şiddet eylemleri etrafında toplumsallaşmış çocukların ve ergenlerin, okullarda kendi akranları arasında çıkan anlaşmazlığı bile şiddet aracılığıyla çözme çabalarını bu çerçevede açıklamak mümkündür (Kızmaz, 2006). Okulla toplumun birbirinden soyutlanması ve toplumda aitlik duygusunda azalma da okullarda şiddet ve zorbalığa etki eden etmenler arasındadır (Kepenekçi ve ark., 2006).

Gelir eşitsizliği, genç nüfustaki hızlı demografik değişimler ve şehirleşme gibi etmenler gençlerin neden olduğu şiddetle kesin olarak bağlantılıdır (DSÖ Türkiye İrtibat Ofisi, 2002d). Toplumdaki gelir adaletsizliğinin ve yoksullaşma oranının artması şiddet oluşumunun etmenleri arasında yer alır (Durmuş ve Gürkan, 2005).

Bir ülkenin yönetiminin kalitesi, ülkenin kanunları ve bunların ne derece uygulandığı, aynı zamanda toplumsal koruma politikalarını şiddet üzerinde önemli etkileri vardır. Çatışma çözümü için şiddet içermeyen seçenekleri sağlamayan ülkelerde, gençlerin neden olduğu şiddet olaylarının daha yüksek oranlarda olduğu görülmektedir (DSÖ Türkiye İrtibat Ofisi, 2002d).

Gençler ve çocuklar arasında ateşli silah ve bıçak gibi kesici/delici aletleri taşıma alışkanlığı giderek artmaktadır. Ülkemizde Ögel ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (2004), araştırma grubunun % 9,8'i ateşli silah taşıdıklarını belirtmiştir. Şiddet olayları sonucunda başkasını yaraladığını belirtenlerin yarıya yakını bu yaralamayı 13-15 yaşları arasında yaptıklarını ifade etmişlerdir (Ögel ve ark., 2004).

Şiddet davranışının önde gelen kaynaklarından biri de madde kullanımıdır. Yabancı literatürde yer alan çok sayıda araştırma madde kullanımı ile şiddet davranışı arasındaki ilişkiyi saptamıştır (Kızmaz, 2006).

Akran grubu da ergenlerin, psiko-sosyal gelişimleri açısından önem arz etmektedir. Ergenler, özellikle aitlik duygusu, duygusal destek ve davranışsal normları kazandıran bir işleve sahip olması açısından akran gruplarını tercih etmektedir. Yapılan araştırmalarda; saldırgan davranışların önemli bir bölümünün akran gruplarıyla gerçekleştirildiği ve anti-sosyal davranış sergileyen akranlarla olan ilişkinin, suç ve şiddet davranışı kazanmanın güçlü bir göstergesi olduğu yönünde bulgular saptandığı bilinen bir gerçektir (Borduin ve Schaeffer, 1998:155-156, Akt. Kızmaz, 2006). Şiddet uygulayan veya şiddeti cesaretlendiren arkadaşlara sahip olmak, şiddet kurbanı olma ve şiddet uygulama riskini artırmaktadır (Krug ve ark.2002b). Akran istismarının yol açtığı sorunlar üç grupta toplanabilir. Bu sorunlar arasında; akademik sorunlar (ders başarısında düşme, konsantrasyon kaybı, ders içi uyumsuzluk, okulu bırakma), toplumsal sorunlar (düşük benlik saygısı,

azalmış kendine güven, olumsuz kendilik algısı, utangaçlık, arkadaşları tarafından ihmal edildiği duygusu), ruhsal sorunlar (uyku sorunları, gece iştahı, depresyon, somatik yakınmalara, okul fobisi, intihar düşünceleri ve girişimi, var olan sorunların alevlenmesi) yer almaktadır (Kara, 2006).

Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de şiddet olaylarının artışından sorumlu tutulan kitle iletişim araçlarıdır. Medyadaki şiddetin üç temel etkisi olduğu belirtilmektedir. İlki, yüksek düzeydeki şiddet görüntülerine maruz kalan çocukların agresif tutumları daha çok kazanacakları ve izledikleri şiddet görüntülerinden sonra akranları ile daha çok agresif davranış sergileyecekleri yönündeki yaklaşımdır. İkincisi, kronik ve uzun süreli olarak medya yoluyla şiddete maruz kalan bireylerin, şiddet davranışına ve onun sonuçlarına giderek daha çok ilgisiz olmaya (desensitization) başladıkları yönündeki iddialardır. Silahla öldürme veya ateş etme, patlama, araba çarpışmaları/kaza gibi olayların izlenmesi çocuklarda şiddet davranışının normal bir davranış olarak algılanmasına yol açabilir. Üçüncüsü ise, televizyonda çok sayıda şiddet görüntüsünü izleyen çocukların “tehlikeli/kötü dünya sendromu” (mean world syndrome) geliştirdiğidir. Bu sendrom, çocukların izledikleri şiddet görüntüleri sayesinde gelecekte kendilerinin de şiddet davranışının mağduru olacağı yönünde bir korku geliştirdikleri ve bu korkunun artarak onlarda huzursuzluk yaratabileceği şeklindeki patolojik durumu tanımlamaktadır. Bu sendromun temelinde, şiddet görüntüleri sayesinde çocuğun giderek dünyayı kötü ve tehlikeli bir yer olarak görmeye başlaması ve dolayısıyla kendisini koruma yönünde bir düşüncenin gelişmesi bulunmaktadır (Kızmaz, 2006).

1.8.1.4. Okula İlişkin Etmenler

Okul ile şiddet davranışı arasındaki ilişkinin belirlenmesinde, okul ile ilintili ele alınabilecek değişkenlerden önemlileri şu şekilde belirtilebilir:

- Düşük düzeydeki akademik başarı,
- Okula olan bağlılık düzeyinin düşüklüğü,

- Okul koşulları ve iklimi,
- Çeteye katılma,

Yapılan araştırmalar; düşük düzeydeki okul bağlılığının, suçluluk ve şiddet davranışının önde gelen etmeni olduğunu ortaya koymaktadır. Hirschi (1969), 4000 lise öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada, öğrencilerin okul gibi geleneksel toplumsal kurumlara olan bağlılıklarının zayıflamasıyla ile onların suç işleme oranlarının arttığını göstermektedir. Yapılmış bazı araştırmalar da (Gibbons, 1981; Maguin and Loeber 1996; Hagan ve Simpson, 1978; Hindelang, 1973; Krohn ve Massey, 1980; Jenkins 1995 ve 1997) Hirschi'nin bu araştırmasıyla örtüşen bulgular ortaya koymuştur. Bir anlamda bu araştırmalar, okula bağlı olan ve okul etkinliklerine yüksek düzeyde katılan öğrencilerin daha az oranda suç işlediklerini ortaya koymuştur. Gelişmiş batı ülkelerinde okula bağlılık ve okulla ilintili etkinliklere katılım düzeyi ile suçluluk arasındaki ilişkiyi saptama açısından yapılan çok sayıda araştırma, okula bağlılık düzeyi düşük olan ve okulu sevmeyen öğrencilerin, okulu seven ve okula bağlı olan öğrencilere oranla daha fazla suç işlediklerini (Conger, 1976; Hindelang, 1973; Hirschi, 1969; Sydlitz ve Jenkins, 1998) ortaya koymuştur (Akt., Kızmaz, 2006).

Okul ve şiddet ilişkisini, okul bağlamında (okul koşulları ve iklimi) analiz eden araştırmalar, öğrencinin okul sistemi içerisinde diğer öğrencilerle ve okul personeli ile olan ilişkisine odaklanmaktadır. Okul iklimi (climate) analizlerinde genelde sıklıkla “güvenli bir okul” tanımına gönderme yapılmaktadır. Etkili ve güvenli okulların özellikleri arasında; yöneticilerin öğrenci sorunlarına ilgi duyan bir yapıya sahip olması, ebeveyn ile okul yönetimi arasında işbirliğinin sağlandığı, öğrencilerin okul etkinliklerine katılım düzeyinin yüksek olduğu ve okulun fiziksel çevresinin güvenli olması gibi hususlar belirtilmektedir (Hernandez ve Seem, 2004, Akt., Kızmaz, 2006). Welsh (2000) de, okulların da insanlar gibi, kendilerine özgü kişilikleri ve iklimleri olduğunu ileri sürmektedir. Bir okulun iklimi ile belirtmek istenen; öğrenciler, öğretmenler ve yöneticiler arasında bir etkileşim biçimi haline gelen yazılı olmayan inanç, değer ve tutumlardır (Kızmaz, 2006).

Sınıf ve okul ortamının öğrencilerin davranışlarında etkili olduğu varsayımından hareket eden bazı araştırmacılar; öğrencilerin sınıf içindeki ilişki düzeylerini, sınıf ortamının başarıya odaklı yapıya sahip olup olmadığı ile suç ve şiddet davranışı arasındaki ilişkiyi irdelemektedir. Düzensizlik, suç ve şiddete neden olabileceği düşünülen okul etmenleri şu şekilde belirtilmektedir: Okulun/sınıfın aşırı kalabalık olması, yüksek düzeyde öğrenci/öğretmen oranı, ders programlarının yetersizliği/derslere ilgideki yetersizlik ve bu etkenlerle ilintili olarak düşük nitelikteki akademik başarı ve işleri aksatmaya yol açıcı bir ilgisizlik, düşük nitelikteki araç gereç tasarımı ve binaların, hem izolasyonu arttıran hem de içsel iletişimi engelleyen taşınabilir veya portatif türden olması, liderlerin veya yöneticilerin, tahrik edici ortamları tanımlamada yetersiz olmaları, sorun çözme konusunda ilgisiz olmaları, yapılacak hiçbir şeyin olmadığına inanmaları, diğer bir deyişle, ne yapılacağını bilmemelerinin yol açtığı yetişkin başarısızlığıdır (Flannery, 1997, Akt., Kızmaz, 2006). Sprot (2004), okul iklimi ile sınıf ikliminin suç ve şiddet davranışı üzerindeki etkisini incelediği araştırmasında; okul ikliminin suç ve şiddet davranışı üzerinde herhangi bir etkisini saptayamazken, sınıf ikliminin suç ve şiddet davranışı üzerindeki etkisini saptamıştır. Söz konusu araştırmada özellikle güçlü akademik odaklanmanın, mala yönelik suçların düşük düzeyde gerçekleşmesi ile ilgili olduğu bulgusu elde edilmiştir (Kızmaz, 2006).

Sınıftaki olumlu toplumsal ilişkilerin şiddet davranışı üzerindeki etkisi ise, beklenildiğinden daha az oranda saptanmıştır. Ancak, bu araştırmada; sınıf içinde olumlu toplumsal etkileşimin varlığının, akademik odaklanmaya kıyasla düşük düzeydeki şiddet davranışı ile olan ilişkisinin daha güçlü olduğu bulgusunu göstermiştir. Sprot, okul ikliminin suç ve şiddet davranışı üzerindeki etkisinin dolaylı olabileceğini belirtmektedir (Kızmaz, 2006).

Çeteleşme, güvenli okul oluşumun önündeki temel engelleyici unsurlardan birini oluşturmakta olup, dünyanın birçok yerinde çocuklar arasında ve çocuğa yönelik şiddet için risk etmenidir (Violence Against Children in The Community, 2006). Sorunlu bazı öğrencilerin kendi aralarında oluşturdukları çete ve çete benzeri oluşumlar, okul ortamlarında şiddetin yaygınlaşmasını sağlamaktadır. Uluslararası Politik ve Strateji Araştırma Merkezi'nin ve Beykent Üniversitesi'nin 17 ilde 1850 lise öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmaya göre; öğrencilerin % 26'sı

bir çetenin içinde yer aldığını belirtmiştir (Öğülmüş, 2006). Herhangi bir çeteye mensup öğrenciler, öğrencilerden haraç alma, öğrencilere uyuşturucu satma, öğretmene ve okul yöneticilerine saldırma, zorbalık yapma, bireyleri tehdit etme gibi davranışlarda bulunmaktadır (Kızmaz, 2006). Çocuğun çevresinde çetelerin bulunması şiddet deneyimi edinmesine yol açarken bir yandan da şiddeti pekiştirmektedir (Ergin ve ark., 2007). Ögel ve arkadaşlarının yaptığı bir araştırmaya göre, çalışmaya katılanların % 10'u çete üyesi olduklarını belirtmiştir (Ögel ve ark, 2004).

Çocuk ister zarar gören taraf ister fail olsun, ister sadece tanık olsun zorbalığın çocuğun zihinsel ve fiziksel sağlığı üzerindeki zararlı etkileri tartışılmazdır. Zorbalık ve fiziksel ceza, çocuklarda ciddi kısa vadedeki fiziksel ve duygusal acılara neden olmakta ve çocukların eğitimleri üzerinde çok daha uzun süreli etkilere yol açmaktadır (UNICEF, 2006a).

1.8.2. Okullarda Şiddet ve Saldırganlık Olaylarının Ulaştığı Boyutlar (Dünya, Türkiye)

Şiddet verilerine değerlendirdiğinde, DSÖ'nün (2002) 'Şiddet ve Sağlık Raporu'nda yayımladığı, Birleşmiş Milletlerin yaptığı araştırma sonuçlarına göre; dünyada 2000 yılında 1,6 milyon kişi (yaklaşık günde 4400 kişi) şiddet sonucu ölmüştür. Bu ölümlerin yarıya yakını (815 000) intihar, yaklaşık üçte biri (520 000) cinayet ve yaklaşık beşte biri (310 000) silahlı çatışmalar sonucu gerçekleştiği bildirilmiştir. Şiddet sonucunda meydana gelen bu ölümler, buzdağının görünen yüzünü oluşturmaktadır. Şiddet sonucu sakatlanan veya diğer sağlık sorunlarına maruz kalan kişi sayısı ise ölüm sayısından çok daha fazladır (Krug ve ark., 2002a).

Şiddet dünyada 15-44 yaş nüfusta önde gelen ölüm nedenleri arasındadır. 15-44 yaş grubundaki erkekler ölümünün % 14'ünden ve kadın ölümünün % 7' sinden sorumludur. Yaralanma sayısı ölüm sayısından fazla olup, bir dizi cinsel ve ruhsal sorunlar görülmektedir (WHO, 2005).

Diğer pek çok sağlık sorunu gibi şiddet de bölgeler ve ülkeler arasında farklı dağılım göstermektedir. DSÖ Avrupa Bölgesi içinde, düşük gelir seviyesindeki ülkeler arasında şiddet uygulama oranı, özellikle orta ve doğu Avrupa ülkeleri ve yeni bağımsızlıklarını kazanmış ülkeler arasında, daha zengin batı Avrupa ülkelerine göre fazladır (DSÖ Türkiye İrtibat Bürosu, 2002b).

DSÖ ‘Hastalıkların Küresel Yüğü’ verilerine göre (2002); 875 bin 18 yaş ve altı çocuk ve ergen şiddet veya yaralanma sonucu ölmüştür (WHO, 2007).

Dünyada her gün 10-29 yaşları arasında kişiler arası şiddet nedeniyle yaklaşık 565 çocuk, ergen ve genç yetişkin ölmektedir (Krug ve ark., 2002a).

2000 yılında tüm dünya çapında gençler arasında 199 000 (100 000’de 9,2) cinayet vakasının gerçekleştiği tahmin edilmektedir. Avrupa Bölgesi’nde, gençler arasındaki cinayet oranı 100 000’de 10,0’un üzerinde olan ülkelerin çoğu Arnavutluk (100 000’de 28,2), Rusya (100 000’de 18,0) gibi hızlı toplumsal ve ekonomik değişimler gösteren ülkelerdir. Düşük cinayet oranına sahip ülkeler genellikle Fransa, Almanya, Birleşik Krallık ve Kuzey İrlanda gibi (görelî olarak 100 000’de 0,6; 0,8; 0,9) batı ülkeleridir. 1985-1994 yılları arasında, özellikle 10-24 yaşlarındaki gençler arasındaki cinayet oranları dünyanın pek çok bölgesinde artmıştır. Bu grup içindeki cinayetler, orta ve doğu Avrupa ülkeleri ve yeni bağımsızlıklarını kazanmış ülkelerde çok büyük oranda artarken (Letonya Cumhuriyeti % 125 ve tüm Rusya federasyonunda % 150) batı Avrupa ülkelerinde genel olarak (Fransa’da % 28,6, Almanya’da % 12,5 artmasına rağmen) düşük kalmış veya değişmemiştir. Okul çağındaki gençlerin silah taşımaları ise risk yaratan önemli bir davranış haline gelmiştir. İskoçya’da 11-16 yaşları arasındaki erkeklerin % 34,1’i, kızların % 8,6’sı en azından bir kez silah taşıdığını belirtmiştir. Hollanda’da ortaokul çağındaki çocukların % 21,0’ı bir silaha sahip olduklarını kabul etmiş ve % 8,0’ı da okula silah getirdiğini ifade etmiştir (DSÖ Türkiye İrtibat Ofisi, 2002b).

Okullarda şiddet ile ilgili Avrupa’da sürekli haberler çıkmaktadır (<http://www.coe.int/T/E/Com/Files/Themes/violence-school/default.asp>).

Okullarda yaşanan şiddet olaylarının, Birleşik Devletler başta olmak üzere diğer gelişmiş ülkelerde de uzun bir süredir artma eğilimi gösterdiği bilinmektedir (Smith ve Sandhu, 2004, Akt., Kızmaz, 2006)

ABD’de Okullarda meydana gelen şiddet ve saldırganlık olaylarının özellikle 1970’li yıllardan başlayarak hızla arttığı bildirilmektedir (Morrison ve Morrison, Akt., Ögülmüş, 2006).

1996’da Birleşik devletlerde yapılan bir araştırmaya göre, 12-18 yaşlarındaki her 1000 öğrencinin 10’u (toplamda 225 000) okulda ve okula geliş gidişlerde ciddi şiddet suçlarına maruz kalmıştır (US Department of Justice, 2002).

Amerika Birleşik Devletleri’nde çocukların % 20 -% 50’si aile içinde okulda ya da toplumun diğer kesimlerinde şiddet kurbanıdır. Toplumda şiddetin artması halk sağlığı çalışanlarını şiddeti en önemli halk sağlığı sorunu olarak tanımlamaya yöneltmiştir (Jaycox ve ark., 2002).

Şiddet olgusu tüm Amerikalıları rahatsız etmektedir. Televizyonlar sürekli günün kurbanlarına ait haberler vermektedir. Amerika’da şiddetten nasıl korunulacağını öğreten programlar oluşturulmuştur (Sayıl, 1994).

Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılan istatistiklere göre 1992 yılında 1 932 274 adet şiddete yönelik suç işlenmiştir. Bunlardan 109 062’si tecavüz, 23 760’ı cinayettir. Şiddet suçları, metropol bölgelerde kırsal bölgelere göre fazladır. Cinayetler en fazla birbirini tanıyan insanlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Cinayetlerin % 50’sinden fazlası, ateşli silahlarla meydana gelmiştir. ABD’de cinayet, 15-24 yaş arasında görülen ikinci ölüm nedenidir. Zencilerde bu oran iki kat daha fazladır. Cinayet oranı İngiltere, İsveç, Japonya ve Kanada gibi silah taşımamanın daha sıkı kurallara bağlı olduğu ülkelerde daha düşüktür. Cinayet, düşük sosyoekonomik grupta daha yaygın olup, sıklıkla erkekler tarafından işlenmektedir. ABD’de lise öğrencileri arasında yapılan bir araştırmada erkek öğrencilerin % 28’i , kız öğrencilerin % 7’si bir önceki ay içinde bir kavgaya karıştıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan gençlerin % 35’i , yaşamları boyunca en az bir kez tıbbi yardım

gerektirecek denli yaralandıkları fiziksel bir kavga katıldığını belirtmişlerdir (http://www.tr.net/saglik/ruh_sagligi_genclik_siddet_1.shtml).

1993'te yapılan bir araştırmaya göre Amerika'da öğrencilerin 1/10'u, öğretmenlerin de 1/4'ü okulda şiddet kurbanı olduklarını belirtmişlerdir (T.C. Ankara Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü, 2007).

Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir araştırmaya göre; 1999-2000 yılları arasında bir yıl içerisinde okulla ilişkili saldırı sonucunda 32 kişi ölmüştür (Institute of Education Sciences US Department of Education, 2005).

ABD'de okul güvenliği konusunda 2000 yılında yapılan uluslararası bir araştırmada, yaşları 12-18 oranında değişen 1,9 milyon öğrencinin çeşitli suçlardan (tecavüz, cinsel saldırı) dolayı mağdur olduğu belirlenmiştir (Morrison ve Morrison, Akt., Öğülmüş, 2006).

Şiddet her beş gençten birini etkilemektedir. Her gün 160 000 öğrenci, saldırı, korkutma ve zorbalıktan nedeniyle okulu bırakmaktadır (Druck ve Kaplowitz, 2005).

2003 Youth Risk Behavior Survey'e göre okuldaki lise öğrencilerin 1/3'ü fiziksel bir kavgaya katılmıştır. Öğrencilerin en az % 4'ü kavga nedeniyle oluşan yaralanma sonucu tedavi görmüştür (Ohene ve ark., 2006).

Amerika Birleşik Devletleri'nde 2005-2006 öğretim yılında 1,5 milyon öldürücü olmayan şiddet olayları meydana gelmiştir. Yine aynı yıl, devlet okullarının % 86'sı bir veya daha fazla sayıda şiddet olayı rapor etmiştir (Institute of Education Sciences US Department of Education, 2007).

Almanya Federal Kriminal Dairesinin hazırlattığı rapora göre, okullarda arkadaşlarının sıkıştırılması, hakaret edilmesi, dövülmesi, soyulması, marka giysilerin çalınması ve gruplar halinde şiddet uygulanması giderek artmaktadır (T.C. Ankara Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü, 2007).

1980'lerden bu yana araştırma analizlerine göre okul çağı çocuklar ve ergenler arasında davranışsal sorunlar artmaktadır (Estévez ve ark, 2005).

Son yıllarda tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de okullarda şiddet ve suç olayları gün geçtikçe artmaktadır (Sucaklı, 2003). Ülkemizde okullarda meydana gelen şiddet olaylarıyla ilgili elimizde düzenli bir istatistik bulunmamaktadır. Bu nedenle okullarımızda meydana gelen şiddet olaylarının geçmişle karşılaştırıldığında gerçekten bir artış gösterip göstermediğini bilimsel olarak ortaya koymak olanaksız gibi görünmektedir. Ancak basında, okullarımızda meydana gelen şiddet olaylarıyla ilgili haberlere sıkça yer verilerek özellikle son yıllarda bu tür olayların arttığı vurgulanmaktadır (Pişkin, 2006). Örneğin 2006 yılı Şubat ayında yazılı ve görsel basında en fazla yer alan haberlerden birinin 'okullarda şiddet olduğu, okullarda şiddetle ilgili haberlerin, 15 televizyon kanalında 35 saati aşan süreyle ekranlara geldiği, konunun bini aşkın gazete ve dergi sayfalarında yer aldığı belirtilmektedir (Öğülmüş, 2006). Ülkemizde okullardaki şiddet olaylarının artış gösterdiği şeklindeki bir algılamının, son birkaç yıldır olduğu söylenebilir. Bu çerçevede, okuldaki şiddetin giderek toplumsal bir soruna dönüştüğü yönünde oluşan algılama ile ilintili olarak toplum bilimcilerin konuya ilgi duymaya başlamaları şaşırtıcı değildir. Okuldaki şiddet konusuna odaklanan araştırmaların yapılmaya başlandığı ve bu nedenle yavaş da olsa bu alana ilişkin literatürün gelişmeye başladığı görülmektedir. Ülkemizde 'okullarda şiddet' konusunda yapılmış ulaşılan ilk araştırma, Öğülmüş (1995) tarafından yapılan 'Okullarda Şiddet ve Saldırganlık' araştırmasıdır.

Ülkemizde yapılmış sınırlı düzeydeki araştırmalar, okullarda gerçekleşen şiddet olaylarının yaygın bir düzeyde seyrettiğini ortaya koymaktadır. Örneğin Ögel ve arkadaşlarının (2005), 2004 yılında İstanbul ilinde yer alan bazı okullardaki suç ve şiddetin yaygınlığı konusunda yaptıkları bir çalışmada, son bir yıl içerisinde en az bir kez kavgaya katılanların oranının, % 50 civarında olduğu saptanmıştır. Fiziksel kavga sonucunda yaralandıklarını belirtenlerin oranı, % 15.4'tür. Hayatı boyunca en az bir kez başkasını yaralayanların oranı ise, % 26.3'tür. Bu çalışmada ayrıca kendini güvende hissetmediği için okula devam etmediğini belirtenlerin oranı % 27.8'tir. Araştırmanın ilginç bir bulgusu da, öğrencilerin % 10'unu çeteye katılmış olmasıdır. Diğer bulgular da şu şekilde özetlenebilir: Araştırmada, hayatı boyunca

en az bir kez bir şey çalanların oranı % 8.6, en az bir kere başı polisle belaya girenlerin oranı % 10,8 ve herhangi bir suç işleyenlerin oranı % 14.8'tür. Araştırmaya katılanların % 6.7'sinin anne veya babasının herhangi bir suçtan dolayı en az bir kez cezaevine girdiği saptanmıştır. Suç işleyen veya herhangi bir kesici alet taşıyan 13-15 yaşdaki öğrencilerin oranının fazla olduğu, şiddet davranışını sergilemenin ise en çok 15-16 yaş arasında görüldüğü saptanmıştır (Ögel ve ark., 2004). Ayrıca, Özcebe ve arkadaşlarının Ankara ilinde üç liseye devam eden birinci sınıf öğrencilerinden 400'ünün son üç ay içindeki şiddet davranışlarını tespit etme kapsamında gerçekleştirdikleri bir araştırmada, öğrencilerin % 16.1'i şiddete maruz kaldığını, % 8.8'i şiddet uyguladığı, % 20.6'sı hem şiddete maruz kaldığını hem de şiddet uyguladığını belirtmiştir. Son üç ay içerisinde herhangi bir nedenden dolayı öğrencilerin şiddet olayı ile karşılaşma oranı, % 45.5 olarak tespit edilmiştir. Şiddet olaylarının önemli bir oranın okulda gerçekleştiği görülmüştür. Şiddete maruz kaldıklarını belirten ve şiddet uygulayan öğrencilerin, % 49.2'si ve şiddet uygulayan öğrencilerin % 42.0'si şiddet olayının gerçekleşme yeri olarak okulu göstermişlerdir (Özcebe ve ark., 2006). Bu iki araştırma da, okullarda şiddet davranışının boyutunu gözler önüne sermektedir.

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumunun 'Aile İçinde ve Toplumsal alanda Şiddet' isimli çalışmasında çocuğa yönelik fiziksel şiddet oranı % 45,4 olarak saptanmıştır (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998).

1999 yılında yapılan 'Gençlikte Riskli Davranışlar' araştırmasında gençlerin % 17'si son otuz gün içerisinde silah taşıdığını ve % 7'si okula silah getirdiğini belirtmiştir (Öğülmüş, 2006).

Türkiye'nin çeşitli illerinde (Adana, Ankara, Diyarbakır, İstanbul, Karaman, Kars, Sivas) yapılan araştırmalar, eğitim ortamlarında yaşanan şiddetin göz ardı edilemeyecek boyutlarda olduğunu göstermektedir. Yukarıda sıralanan araştırmaların büyük bir bölümü öğretmenler tarafından öğrencilere yöneltilen şiddet davranışları üzerinde odaklanmakla birlikte, bazıları da öğrencilerin faili oldukları şiddet olgularını ele almaktadır. Araştırmaların bir bölümü, şiddeti yukarıda belirtilen boyutların tümünü (fiziksel, sözel, duygusal ve cinsel) kapsayacak biçimde ele alırken, bir bölümü de sadece fiziksel şiddete

odaklanmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre eğitim ortamlarında yaşanan şiddet, ağırlık sırasına göre sözel, duygusal, fiziksel ve cinsel şiddet biçimindedir. Yukarıda belirtilen araştırmalara yansımayan şiddet vakalarının da olduğu genel bir gözlem olarak bilinmektedir. Şöyle ki, çok sayıda öğrenci, akranlarından, öğretmenlerinden, okul yöneticilerinden, aile büyüklerinden, okulun yakın çevresinde yer alan diğer kişilerden şiddet gördüğünü ifade etmektedir (T.C.Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2006).

Mayıs 2006 sonu itibariyle başlayan ve 5 ay süren basın taramasına göre okullarda meydana gelen fiziksel olaylarda 14 öğrenci öldürülmüş, 104 öğrenci ve 3 öğretmen yaralanmıştır (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2006).

İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün verilerine göre 2006 yılının ilk 3 ayında öğrencilerin toplam 392 olaya karıştığı ve 20 öğrencinin tutuklandığı bildirilmiştir. Bu rapora göre; 3 öldürme, 2 intihara girişim, 68 yaralama, 48 darp, 15 gasp ve soygun, 4 cinsel suç, 2 kapkaç suçunun işlendiği bildirilmiştir (Öğülmüş, 2006).

Pişkin ve Ayas (2005) tarafından Ankara'daki üç ayrı lisede 885 öğrenci üzerinde yapılan öğrenciler arasında yaşanan zorbalığın tür ve sıklığının araştırıldığı bir çalışmada, son altı ay içinde öğrencilerin % 28,2'sinin zorbalık yaptığı, % 20,5'inin ise kurban olduğu saptanmıştır Zorbalığa uğrayan öğrencilerin büyük bir bölümünün okul sevgilerinin azaldığı, zorba öğrenciler yüzünden okula gitmekten korktuğu saptanmıştır (Pişkin, 2006).

Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre; Nisan-Ekim 2006 tarihleri arasında yapılan bir araştırmada, Türkiye'deki okullarda 2507 olay meydana gelmiş ve bu olaylara 6334 kişi karışmıştır (Eğitim Bülteni, 2006).

1.9. Okullarda Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması

Okullarda şiddeti önleme çalışmaları büyük gruplarda ve popülasyonda ortaya çıkacak çoklu risk etmenlerine cevap verecek kapsamlı, gelişmeye yönelik ve hassas olmalıdır (Herrenkohl, ve ark, 2000).

Şiddeti önleme ve azaltmada ulusal ve yerel otoritelerin işbirliği, farklı kamu paydaşlarının ortaklığı zorunludur. Bu işbirliğinin ana paydaşları; eğitim kurumları, emniyet ve adli birimler, sosyal hizmet ve sağlık kuruluşları, hatta mali kuruluşlar, ilgili Sivil Toplum kuruluşları olarak ifade edilebilir (Kılıç, R., 2006).

Birçok toplumda okullar, sosyal servisler, mental sağlık tedarikçileri, yasa uygulayıcıları ve çocuk adalet yetkililerinin kapsamlı ve entegre plan geliştirilmesi ile okul şiddeti azaltılabilmektedir (<http://www.safeyouth.org/scripts/faq/schoolplan.asp>).

Toplumda şiddet içeren olayların okul ve çevresini içine alacak şekilde yaygınlaşması, başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşlar, şiddetin önlenmesi ve azaltılması konusundaki çalışmalarını hızlandırmıştır.

Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı'nın şiddetin önlenmesi ve azaltılması konusunda yürüttüğü çalışmalar şunlardır (Ergin ve ark., 2007):

- İlköğretim programına toplumsal, duyuşsal, bilişsel alanlarla ilgili sorunlarla baş etme becerilerine ilişkin kazanım ve etkinlikler dahil edilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı çeşitli kuruluşlarla, okul ve çevresindeki şiddetin azaltılması ve önlenmesine doğrudan ya da dolaylı etkisi bulunan program ve projeler yürütmektedir. Bunlar:
- Sokakta Çalışan Çocukların Eğitime Yönlendirilmesi Projesi
- Ergenlerde Sağlık Bilinci Geliştirme Projesi
- Çocuk ve Ergenler İçin Yaşam Becerileri Eğitim Projesi

- Çocuk ve Gençlerimizin Risklerden Korunma Bilincini Geliştirme, Temel Önleme Projesi
- Hayata Sahip Çıkmak Programı
- Ortaöğretim Genel Müdürlüğü tarafından 14.03.2006'da "Öğrencilerimizin Zararlı Madde Kullanımı ve Şiddet Gibi Risklerden Korunması" genelgesi çıkarılmıştır.
- Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 24.03.2006'da "Okullarda Şiddetin Önlenmesi Genelgesi" hazırlanmıştır. Acil rehberlik önlemlerini içeren bu genelge çerçevesinde "Okul Vaka Analiz Formu" ile okullarda ki şiddetle ilgili mevcut durumu belirleyen bilgiler elde edilmiştir.
- 2006 yılında, eğitim ortamlarında şiddetin azaltılması ve önlenmesi çerçevesinde duyarlılığı ve farkındalığı arttırmak amacıyla İlköğretim Genel Müdürlüğü ve UNİCEF işbirliğiyle, uluslar arası katılımlı "Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu" gerçekleştirilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına göre; ülke sınırları içinde yaşayan herkesin, sağlıklı bir çevrede yaşayabilmesi bir devlet görevidir. Biyolojik ve fiziksel çevrenin yanında toplumsal çevrenin de sağlıklı olması bireyin en temel anayasal hakkıdır. Sağlıklı bir çevrenin oluşması ve sürdürülmesinin önündeki en büyük engellerden biri bireysel ve toplumsal şiddettir. 'Herkes Sağlıklı Türkiye Hedefleri'ne göre 2020 yılında aile içi, cinsiyetle ilgili ve ergenlerde şiddete bağlı yaralanma, sakatlık ve ölümlerin en az % 25 oranında azaltılması planlanmaktadır (Subaşı, ve Akın, 2003).

Şiddet ve sağlık hakkındaki dünya raporu, şiddet sorununu küresel ölçekte ele alan, ne olduğu, kimleri etkilediği ve hakkında neler yapılabileceği konulu ilk kapsamlı çalışmadır (WHO, 2005).

UNESCO'nun Şiddetsiz ve Barış Kültürü 2000 Yılı Sözleşmesi'nde; üzerinde durulan 6 nokta arasında tüm yaşama saygı, şiddeti ret, diğerleriyle paylaşım,

anlamak için dinlemek, gezegeni korumak, dayanışmayı yeniden keşfetmek yer almaktadır (Manifesto, 2000).

UNICEF ‘Orta Dönem Strateji Planı’nda (2006-2009), çocuklara karşı şiddeti önleme öncelikleri arasında öncelik olarak ‘şiddetsiz okullar’ yer almaktadır (UN Study on Violence Against Children Follow-up and Implementation of Recommendations, 2006).

1.10. Okul, Şiddet ve Toplumsal Yaşam:

Toplumsal yaşamın önemli kurumlarından biri okuldur. Okul, bireylerin gelişimsel hedefleri doğrultusunda, eğitim vermeyi hedefler, Okulun öğrenciye kazandırması gereken hedeflerden biri de, insan haklarına saygılı, sevgi ve hoşgörülü birer birey olarak hayata hazırlamaktır (T.C. Ankara Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü, 2007).

Okul ortamı birbirinden farklı aile kültürü, değer, yaşam biçimi ve bireysel özelliklere sahip bireylerin bir araya gelmesiyle oluşan, çocuğun yaşamındaki en önemli toplumsal yapıdır (Hepözen, 2006).

Çocuklar veya bireyler, gündelik ve genel yaşamlarının önemli bir bölümünü okulda geçirmektedirler. Bu nedenle, okul bireyin yaşamında ve toplumsallaşma sürecinde merkezi düzeyde öneme sahiptir. Diğer bir ifade ile okul, özellikle aile kurumundan sonra, bireylerin toplumsal beklentilere uygun toplumsal davranış kazanmalarında ikincil toplumsallaştırıcı bir unsur olarak önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Okul bir yandan, öğrencilere kazandırdığı mesleki beceri ve toplumsal değer sayesinde, onların yasal düzlemde davranış geliştirmelerini sağlarken, öte yanda da geleceğe ilişkin bir perspektif kazandırmak suretiyle yasa dışı yönelimlerinin önünü kesmeyi hedeflemektedir. Okul döneminde veya öğrenim sürecinde, bireylere yaşama ilişkin sorumluluk duygusu ve anlayışının kazandırılması, bireylerin sosyokültürel değerler ve toplumun öngörülerini çevresinde toplumsallaştırmalarının sağlanması gibi çabalar, bireylerin okulun işlevleri etrafında bir yaşam biçimini deneyimlemesine neden olur. Bu yaşam biçimi de, hiç

kuşkusuz bireyin, şiddete olan eğilim riskini azaltacaktır. Konu açısından okulun işlevleri aşağıdaki gibi üç ana grupta ele alınabilir (Kızmaz, 2006):

Bir toplumsal denetim unsuru olarak okul: Okul, bireyde toplumsal bir denetim duygusu yaratmaktadır. Bu çerçevede, okula devam eden ve okula ilgili olan bireyler arasında, hukuk dışı eylemlere yönelme eğiliminin oldukça düşük olduğu söylenebilir. Aynı şekilde okula düzenli olarak gitmeyen veya okuldan kaçan bireylerin de - bir anlamda okuldaki denetimden kaçmış olmaları nedeniyle - şiddet ve suç davranışlarına yönelme olasılıklarının diğer öğrencilerden fazla olacağı ileri sürülebilir. Okuldan kaçma, okulla ilgili olmama ile okul başarısızlığı arasında bir ilişki öngörülebilir. Bireyin, okulda başarısız olmasını etkileyen veya bireyi okul denetiminden kaçıran etmenler arasında, okulla ilintili olan etmenlerin yanı sıra okulu önceleyen bazı etkenlerin de olduğu bir gerçektir. Örneğin, okul ortamının dışlayıcı ve etiketlendirici bir nitelik arz etmesi, bireyi okula karşı ilgisiz kıldığı gibi, bireyin sorunlu bir aile yapısından gelmesi de, onun okulla bütünleşme veya okulun hedeflerine odaklanmasını güçleştirebilmektedir.

Bir kültürlenme ortamı olarak okul: Okul, aile kurumundan sonra bireylerin toplumsallaşma süreçlerinde öne çıkan temel bir kurumdur. Okulların da kendilerine özgü kültürel yapılara sahip olması gerektiği ve bireylerin bu kültür yapılarının öngördüğü biçimde toplumsallaştırılmaları gerektiği bilinen bir gerçektir. Öğrencilerin, okul bünyesinde yaşantılanan bu kültürel yapıya olan uyumlarının ve bağlılıklarının güçlendirilmesinin, onların olası anti toplumsal yönelimlerini azaltacağı öngörülebilir. Bu bakış açısı, bireylere okulun misyonunun ve kültürünün kazandırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Hiç kuşkusuz, okul yöneticilerinin öğrencileri ile olan ilişkinin düzeyi, biçimi, niteliği ve okul ortamının yapısı (öğrenci sayısı, başarı motivasyonu, akademik ilgi düzeyi v.b) gibi etmenler, okul kültürü ve dolayısıyla bireylerin toplumsallaşma süreci ile yakından ilintilidir.

Geleceğe yönelik olarak bireylere misyon ve meslek kazandırma açısından okul: Okulun temel işlevlerinden biri de, mesleklere ilişkin bilgi, beceri ve ilgi yaratmaktır. Aynı şekilde, okula devam eden bireyler de, gelecekte bir meslek sahibi olmak arzusunu taşırlar ve bu nedenle okulda sergileyecekleri başarı

performansı ile bu amacı gerçekleştirebileceklerini tahmin ederler. Okul, bu açıdan bireyleri geleceğe hazırlayan ve onlara mesleki beceri ve misyon kazandıran bir işlevi yerine getirmektedir. Gelecekteki hedefin gerçekleşme olasılığı önemli ölçüde bireylerin okul ortamındaki başarı düzeyleri ile ilintilidir. Bu çerçevede, gelecek ile ilgili mesleki beklenti düzeyi yüksek olan bireylerin okulda başarılı olma olasılıklarının daha yüksek olabileceği tahmin edilebilir. Diğer bir deyişle, okulda başarılı olan öğrencilerin, başarısız olanlara kıyasla daha iyi bir gelecek beklentisine sahip oldukları söylenebilir. Gelecek beklentisine sahip olmak da, bireyi şiddet veya bazı anti toplumsal davranış sergilemekten alıkoyabilmektedir.

Birçok ülkede çocuklar evlerinin dışındaki yerlerden çok okullarda zaman geçirmektedir. Okullar çocukların şiddetten korunmasında önemli role sahiptir (Kwast ve ark.,2006).

Okul ve toplum atmosferini bir bütün olarak değerlendirmek gerekir (Hepözen, 2006). Okul, içinde bulunduğu toplumun bir parçasıdır. Toplumda görülen her türlü olumsuzluk, okulu da aynı şekilde etkiler. Suç oranı yüksek bir toplumda,okuldaki suç oranı da aynı şekilde yüksek olacaktır (Işık,2004).

Yetenekleri açısından yetersiz olan öğrenci, okulda başarısız olabilir ve bu başarısızlık da öğrencinin okula karşı yabancılaşmasına neden olabilir. Bu yüzden okullarda öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkaracak etkinliklere önem verilmelidir. Çocuğun gelişmesi ve kişilik kazanması için uygun çevre, birçok sorunun çözülüp, engellerin aşılması ile olumlu etkisini gösterir. Olumlu çevre yaratma, güven veren, anlayışlı, sevgi dolu yaklaşımlara bağlıdır (Balcıoğlu, 2001).

Her çocuk ve ergen korunma hakkına ve okullardan kendileri için çalışabilecekleri ve gelişebilecekleri güvenli ortamlar sağlanmasını bekleme hakkına sahiptir.

Okul çocuk ve gençlerin yetişkinler dünyasına hazırlanabilmeleri için oluşturulmuş özel çevrelerdir (Öğülmüş, 2006). Okulda akademik başarı ve bireysel, toplumsal olgunlaşma ancak sınıf içinde ve dışında yapıcı ve olumlu öğrenci davranışlarının yapılandırılmasıyla gerçekleşir (Hepözen, 2006).

Okul eğitimi süreçlerinden geçmekte olan bireyler, bugün için okul toplumunun mensubu olmakla birlikte gelecekte toplumsal yaşamın içinde farklı konumlarda olacaktır. Bu nedenle okul,ü eğitim süreçlerinde alınacak önlemler ve geliştirilecek duyarlılık ile şiddete karşı ‘istendik davranış geliştirme’ uygulamaları yapılmalıdır (Sönmez, 2006).

1.11. Okul Güvenliği

Okullarda sadece akademik anlamda eğitim ve öğretim etkinlikleri gerçekleştirilmesi yeterli görülmemektedir. Okulun tehlikesiz ve güvenli ortam olması da önemlidir. Güvenli bir okul, eğitim işinin korkudan, şiddetten ve kaygıdan uzak hoş bir ortamda gerçekleşebildiği yerdir. Güvenli okul, öğrenci ve öğretmenlerin kendilerini fiziksel, psikolojik, duygusal bakımdan özgür hissettikleri yer olarak tanımlanmaktadır (Kurt ve Kandemir, 2006). Okul güvenliği okulda öğrenme için uygun ortam yaratılmasıdır (Güven, 2002). Güvenli okul aslında uyumlu okuldur. Güvenli okullarda okul çalışanları ve öğrenciler arasında olumlu ilişki bağları bulunur (<http://www.yeniden.org.tr/vio/vio4.asp>). Güvenli okullarda öğrenciler, öğretmenler, okul çalışanları, okul idaresi arasında iletişim vardır.

Okul güvenliği son yıllarda eğitim sistemleri için en önemli sorunlardan biri olarak kabul edilmektedir (Işık, 2004). Birçok okul öğretmen ve öğrencilerin güvenliği için korku veren savaş alanı haline gelmiştir. Okul başarısı kargaşa atmosferi, şiddet ve korku ile zarara uğratılmıştır (Crillo ve ark., 1998).

Güvensiz bir ortamda değer üretilmeyeceği gibi, bu olumsuzluktan ilk etkilenecek, eğitim olacaktır. Eğitimin işlevsel tanımlarından biri de ‘bireyi topluma yararlı hale getirme sanatı’ olduğudur. Bütün sanatsal faaliyetlerde başarı için gereksinim duyulan güvenli ortam, konusu insan olması nedeniyle eğitimin olmazsa olmazıdır. Nitelikli eğitimin nitelikli ortamlarda gerçekleşmesi, doğası gereğidir. Ekonomi, toplumsal yaşam ve iletişim ortamlarında yaşanan değişim, okul ve çevresinin güvenliğini nitelikli eğitim beklentisinin önceliklerinden biri haline getirmiştir (Sönmez, 2006).

Etkili bir öğretimin gerçekleşmesi için, öğretim ortamında öğrenci ve çalışanların kendilerini güven içinde hissetmesi önem arz etmektedir. Bireyin kendisini güvende hissetmediği ortamlarda etkili bir öğretim ve öğrenmenin gerçekleştirilmesi zordur. Önce okulun her köşesinde, her bir öğrencinin, kendisini evinde olduğu gibi güvende hissetmesi gerekir. Okullardaki yönetimsel uygulamalar ve kurallar bu güvenli ortamı oluşturmayı hedeflemelidir. Kendisini güvende hissetmeyen bir öğrencinin öğrenmeye güdülenebilmesi, Maslow'un motivasyon teorisine göre de çok zor hatta mümkün değildir denebilir (Işık, 2004).

Okulun temel misyonu, çocukları ve gençleri eğitmek ve yetişkinler dünyasında etkili bir biçimde yer alabilmesi için onlara destek olmaktır. Bu temel misyonu yerine getirebilmesi için okullar, her şeyden önce öğrencilerin kendilerini güvende hissedecekleri bir yer olmalıdır. Başka bir deyişle okullar, her bir öğrencinin her türlü fiziksel veya psikolojik tehdit ve tehlikeye karşı kendisini güvende hissedeceği, başkalarıyla birlikte çalışma ve öğrenme fırsatı bulabileceği, bireysel farklılıkların kabul edildiği ve saygı duyulduğu bir çevre olmak zorundadır. Temel gereksinimlerden olan güvenlik gereksinimi henüz karşılanmamış, her türlü tehdit ve tehlikeye karşı kendini güvende hissetmeyen bireyler, eğitim-öğretim sürecinden yeterince yararlanamaz. Bu nedenle okullar, kurumsal amaçları bakımından da öncelikle öğrencilerin kendilerini güvende hissedecekleri ortamları oluşturmalıdır (Öğülmüş, 2006).

Kabul edilebilir öğrenci davranışlarını belirleyen en önemli unsur okul iklimidir. Okul ne kadar sağlıklı açık iklime sahipse o derece güvenli okuldur. Okulda olumsuz bir iklimin varlığı söz konusu ise, bu okulun güvenliği o derece azalacaktır (Işık, 2004).

Okullarda şiddetin önlenmesi için asıl önemli olan olumlu ve destekleyici bir okul ikliminin yaratılmasıdır (Kurt ve Kandemir, 2006). Bir okulun iklimi ile kast edilen; öğrenciler, öğretmenler ve yöneticiler arasında bir etkileşim biçimi haline gelen yazılı olmayan inançlar, değerler ve tutumlardır (Kızmaz,2006). Olumlu okul ikliminin yüksek düzeyde olduğu okullarda şiddet davranışlarının ender görüldüğü bildirilmektedir. Okulda şiddete uğrayan öğrencilerin güvensizlik hissi, kaygı, yetersizlik hissi, ve toplumsal beceri eksikliği; utanma, kızgınlık, çaresizlik

duyguları yaşadıkları; zorbalığın okula gitmek istememe, bazı kronik hastalıkların ortaya çıkma ve hatta intihara girişim nedeni olabileceği ileri sürülmektedir. Öğrencilerde bu tür hisler uyandıracak önlem ve uygulamalar okulda şiddetin azalmasını olumsuz yönde etkilemekte, hatta durumu daha da kötüleştirmektedir (Kurt ve Kandemir, 2006).

UNICEF'in sağlıklı, güvenli, toplumsal cinsiyete duyarlı ve çocuk merkezli ortamlarda etkili bir öğrenim sağlayacak okul modelinde (çocuk dostu bir okul); 'okul çocukları korur, burada fiziksel ceza, çocuk emeği kullanımı; fiziksel, cinsel ya da zihinsel taciz yoktur' ibaresi mevcuttur. Kaliteli bir eğitimin kendisi, korunma için güçlü bir araçtır, ancak öğrenim ortamı çocukların şiddet ve istismardan korunmalarını sağlayamıyorsa, eğitim de yetersiz olacaktır. Okul denince akla şiddet gibi olumsuzluklar geliyorsa, böyle durumda çocukların eğitimleri elbette olumsuz etkilenecektir (UNICEF, 2004).

Güvenli okulları oluşturmak için iyi bir önleme programında; mutlaka bir krize müdahale planı yapılmalı, ani gelişen olaylara karşı nasıl davranılması, şiddet davranışı karşısında neler yapılması gerektiğinin bu planda yer alması gerekmektedir (Kurt ve Kandemir, 2006).

1.12. Medya ve Şiddet

Medya, kitle iletişiminin yer aldığı her türlü ortamı ve bu iletişim sırasında kullanılan her türlü aracı kapsar. Radyo, TV, VCD, disket, video, sinema, fotoğraf gibi görüntülü ve basılı tüm yayınlar medya olarak tanımlanmakta ve kitle iletişiminde rol almaktadır (T.C.Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995). Medya, anlama ölçümüzü ve eylemlerimizi biçimlendiren önemli bir iletişim ve toplumsallaşma aracıdır (Ayrancı ve ark., 2004). Toplumun bilgilenmesinde güçlü bir araç olan basın yayın organları, bir yandan bilgilendirirken bir yandan da karşımıza bir dünya ve bu dünyaya ait imgeler ve görüntüler sunar. Bir anlamda dünyayı nasıl algılayacağımızı söyleyerek bizi yönlendirir, belli tutum ve davranış

örüntülerinin yerleşiminde önemli rol oynar, bazen de tek başına belirleyici olabilir (Palabıykoğlu, 1997).

1980'li yılların ortalarında, ABD'de yapılan bir çalışmada, katılımcıların % 65'i dünya görüşlerinin temel olarak televizyon aracılığıyla biçimlendiğini belirtmişlerdir (Ayrancı ve ark., 2004).

Medya dünyada olan olayları, haberleri insanlara duyurması, aydınlatması, gerçekleri göstermesi, toplumu bilgilendirmesi açısından inkar edilemeyecek güçte bir araçtır. Ancak basın yayın organları bir taraftan halkı aydınlatırken bir taraftan da şiddet gibi olumsuz mesajları da beraberinde verdiği için, özellikle son yıllarda şiddet konusunda eleştiri aldıkları gözlenmektedir.

Medyada şiddet öğesinin varlığı, çocuk, yetişkin programı ayırımı gözetmemektedir. Çizgi filmler, haber programları, televizyon dizleri, komedi programları, sinema filmleri şiddetin yer aldığı programlara örnek olarak verilebilir (Uysal, 2006). Günümüzde çocuklara ait televizyon programları, özellikle çizgi filmler, diğer programlara göre 5 kat daha fazla şiddet içermektedir (Akt., Karatay ve Tokur Kesgin, 2006).

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu 31 Ocak 1998 tarihinde 12 ulusal televizyon kanalının ana haber bültenleri içinde 1043 adet şiddet unsurunun görsel ve işitsel olarak izleyiciye iletilildiğini bildirmiştir. En sık silah, trafik kazası, çarpışan taşıtlar, kan, ceset, tabut, yaralı ve acı çeken insan görüntüsü ile taş ve sopayla vurma , silah ve patlama sesi saptanmıştır (Yalçın, 2007).

Amerika Birleşik Devletleri'nde, 18 yaşına dek çocukların sadece TV ile 2000 şiddet sahnesine tanık olduğu tahmin edilmektedir (Robinson ve ark., Akt., Coşkun, 2003).

Medyanın en önemli ögesi olan televizyon, izleyicilerin hiç farkına varmadan, başka toplum ve kültürlerin yaşam standartları, yaşam biçimleri, birbirleriyle ilişkileri, davranış kalıpları, toplumsal sorunları ve tüketim alanları konusundaki bilgilerle donanmalarını sağlar (Ayrancı ve ark., 2004).

Son zamanlarda, Televizyonun izleyenler üzerindeki etkilerini gösteren çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda ortaya çıkan etkiler, fiziksel, ruhsal ve cinsel saldırganlığı, anti-sosyal kişilik yapısını, asiliği, isyankarlığı, daha çabuk öfkelenmeyi, suistimali, cezalandırmayı, alkol ve sigara kullanmayı ve yemek yeme alışkanlıklarındaki değişiklikleri kapsamıştır (Ayrancı ve ark., 2004).

Uzmanların bir kısmı medya şiddetini, saldırgan davranışla ilişkilendiren 1000'in üzerinde yayın olduğunu öne sürmekte ve iki önemli noktayı vurgulamaktadırlar. Bunlardan birincisi; izleyicilerin kurban yerine suçluyla özdeşleşmeye itilmesi, diğeri medyada şiddet seyretmenin hayal bile edilemeyecek davranışların taklit edilmesine yöneltmesidir (Palabıyıkoglu, 1997).

Televizyonun şiddet içeren davranışları sergilemesine bağlı olarak araştırmacılar, insanların şiddete karşı sistematik olarak duyarsız hale geleceğini, diğeri yandan da bir çözüm yolu olarak yeni saldırgan davranışları öğreneceklerini ileri sürerek eleştirmektedirler (Palabıyıkoglu, 1997).

Freedman ve Sears (1993) adlı iki toplum bilimcisi, televizyonda şiddet eylemlerini gözlemlemenin saldırganlıkla ilgili düşüncelerin uyarılmasına yol açacağı, bunun davranışsal eğilimlere yayılmasıyla gözleyenleri eyleme hazır hale getireceğini vurgulayarak medya şiddet ilişkisini açıklamaktadır. Toplumda gözlenen şiddet davranışları ile medyada sergilenen şiddet olgusuna yaklaşımda model alma ya da toplumsal öğrenme süreci temel alınmaktadır. Tüm davranışlarda olduğu gibi, şiddet içeren davranışlarda da özdeşleşme, pekiştirme beklentisi, gözlenen davranışın yapılması, gözlenen davranışın taklit edilmesi gibi öğrenme ilkeleri işlemektedir (Akt., Palabıyıkoglu, 1997; Öktem, 2007).

TV'de şiddet görüntüleri, özellikle gelişim özellikleri dolayısıyla gerçek-sanal ayrımı yapamayan çocukların olumsuz tutum ve davranış sergilemesine neden olabilmektedir (Ayrancı ve ark., 2004). Televizyon saldırganlık ve şiddeti doğurmakta ve beslemektedir (Karatay ve Tokur Kesgin, 2006).

Çocuk ve gençlerin kişilik gelişiminde 'özdeşim' temel bir olgudur. Keskin, ama acemi gözlemciler olarak çocuklar, çevrelerindeki imrenilen, hayran oldukları

kişilerin davranışlarını, düşünce biçimlerini, mimik ve jestlerini taklit ederek onlar gibi olmaya çalışırlar (Öktem, 2007). Çocuklar, yetişkinliğe adım atarken rol modeli ararlar. Bu modeller kimi zaman bir aile üyesi, kimi zaman sokakta birisi, ya da çocuğun seyrettiği film kahramanlarından biri olabilir. Çocuğun şiddet filmlerinde gördüğü figürü model alması durumunda trajik sonuçlar ortaya çıkabilmektedir (Ayrancı ve ark., 2004).

Çizgi filmlerde sorun çözme aracı olarak şiddetin kullanılması, kötülerin cezalandırılması adına da olsa şiddetin 'işe yaradığı' iletilisini iletmekte ve 'gözlemsel öğrenme' aracılığıyla şiddet davranışı benimsenmesine neden olmaktadır (Ayrancı ve ark., 2004).

Bilgisayar oyunları ve TV programları tarafından güç kullanımının doğru olduğuna inandırılan çocuk, müzakere etmeden güç kullanımına ve öfkeye başvurabilmektedir. Çocuk ve gençlerin şiddet içerikli bilgisayar oyunları ve internet kefelere uzak tutulması gerekmektedir (Gümüšoğlu, 2006).

Şiddet içeren programları izleyen çocukların ileri yaşlarda dikkat eksikliği ortaya çıkmakta, bilişsel, duygulanım ve davranışsal süreçlerinde olumsuz değişikliklere neden olmakta ve sonuçta izleyenlerde yaşam olaylarına karşı duyarsızlaşma başlamaktadır (Ayrancı ve ark., 2004). Bu duyarsızlaşma daha ileri boyutlara ulaşp, şiddetin kanıksanmasına bile neden olabilmektedir.

Güçiz Doğan ve arkadaşlarının yaptığı bir araştırmaya göre (2004); ilköğretim öğrencilerinin % 71,5'i boş zaman aktivitelerini TV izleyerek ve % 53,9'u oyun oynayarak geçirmektedir. Bu öğrencilerin % 62,1', TV izlemesinin kısıtlanmadığını ifade etmiştir (Güçiz Doğan ve ark., 2004). Elektronik Cihazlar ve Reklam Verenler Derneği'nin araştırmasına göre günde ortalama 3 saat 40 dakika televizyon izlenmektedir (Sezgin, 2006). Kaptanoğlu'nun lise öğrencileri ile yaptığı araştırmasının sonucuna göre de; günde 1- 4 saat TV izleme oranı öğrencilerde % 56,9'dur (Kaptanoğlu, 2004). Toplumumuzda televizyon izlenme oranının yüksek olması nedeniyle özellikle televizyonun şiddet üzerindeki etkisi üzerinde durmamıza neden olmuştur. Henüz kişiliğin olgunlaştığı erken ergenlik döneminde çocukların en önemli boş zaman aktivitelerinin televizyon seyretmek olması hem

aileler, hem de eğitimciler yönünden düşündürücüdür. Bir yandan bu etkinliğin yerini daha eğitici, eğlendirici, bedensel, ruhsal ve bilişsel yönden daha geliştirici etkinliklerin alması için çaba göstermek, bir yandan da bu denli yoğun seyredilen televizyon programlarının içeriğindeki şiddet öğelerinin azaltılması yönünde çalışmak gerekir.

TV'nin en büyük tüketici kitlesi çocuklardır. TV'ler en yıkıcı etkisini, etkiye en fazla açık durumdaki çocuklar ve gençler üzerinde göstermekte; onların davranışlarına, sözlerine ve oyunlarına yansımaktadır. Günümüzde çocuklar, günlük yaşamları içerisinde çok uzun süre TV'ye bağlı kalmaktadırlar. Onlar en iyimser olasılıkla, 3-13 yaşları arasında günde ortalama 1-2 saat TV izlemektedirler. (Ayrancı ve ark., 2004).

Yazılı medyanın da şiddet içeriği açısından televizyonla yarıştığı bilinmektedir. Yalçın tarafından yapılan bir çalışmada Ekim 2005'te kura ile seçilen bir gazete incelenmiş ve toplam 130 şiddet haberi tespit edilmiştir (Yalçın, 2007).

Çalışmalar uzun zaman süren TV izlemenin çocuklarda güvensizlik ve kaygıyı, şiddet dizilerinin gençlerde saldırganlığı artırdığını ortaya koymuştur (Balcıoğlu, 2000).

ABD'de 707 kişinin 15 yıllık izlemi ile yapılan bir çalışmada uzun süre televizyon izleme ile anti-sosyal ve agresif davranışlardaki artış arasında bir ilişki saptanmış ve bu ilişkinin pek çok ailevi özellikten bağımsız olarak devam ettiği görülmüştür. Yine 15 yıllık izlem yapılmış çocuklarda, pek çok çevresel etmen kontrol edildikten sonra da televizyonda şiddet içeren programların izlenmesi ile erken erişkinlikteki agresif davranışların arasında ilişki olduğu belirtilmiştir (Özmert, 2007).

TV'de şiddetin, yalnız çocuklar için söz konusu olmayan bir başka önemli sonucu da; dünyanın güvensiz bir yer olduğuna ilişkin bir kültürlenme yaratmasıdır. (Ayrancı ve ark., 2004).

Ülkemizde çocuklar sadece çocuk izleyici kitlesi dikkate alınarak hazırlanmış programları değil, aynı zamanda yetişkinlere yönelik programları da izlemektedir. Çocuklar özellikle yetişkinlere yönelik programlardan doğrudan etkilenmektedir. Yetişkinler filmlerdeki saldırgan davranışların sonuçlarından, çocuklar ise süreçten etkilenmektedirler (Newson, 1995, Akt. Palabıyıkoglu, 1997).

Çocuk ve gençlerin yaşamlarını anlamlandırarak, sorumluluk almalarını sağlayacak alanların oluşturulmasına ilişkin politikaların olmaması, çocuk ve gençlerin kendilerine ulaşan her iletiye karşı savunmasız hale gelmesine yol açmaktadır (Gümüsoğlu, 2006).

Şiddet, psikolojik, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik boyutları ile kitle iletişim araçlarında ve özellikle TV’de yer alırken; bireysel/toplumsal, yasal/yasal olmayan ya da fiziksel/sözel/ruhsal yönlerden toplumsal yaşama yansımakta ve toplumsal yaşamı etkilemektedir (Ayrancı ve ark., 2004).

İster sinema filmi olsun, ister televizyon filmi, isterse çizgi film olsun, bilgisayar oyunları, muhtevâları itibarıyla çocuğu içine doğduğu kültürle yabancılaştırmamalı aksine bütünleştirmelidir (Gürel, 2006).

Toplumdaki insanlar ilgileriyle, tercihleriyle kitle iletişim araçlarını yönlendirme gücüne sahiptir. Bu açıdan öncelikle toplumun şiddete karşı duyarlılık kazanması gerekir (Palabıyıkoglu, 1997).

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tanımlayıcı bir araştırmadır.

2.2. Evren ve Örneklem

2.2.1. Çalışma Evreni:

Araştırmanın evrenini; Ankara ili Keçiören İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı 13 genel lise öğrencileri ile genel lise ve Anadolu lisesinin karışık olduğu 2 liseden genel lise öğrencileri (15 lise, 21615 öğrenci) ve bu okullarda görev yapan öğretmenler (905 öğretmen) oluşturmaktadır. Bu veriler Keçiören İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmış olup, araştırma planlama dönemi olan 2006–2007 eğitim-öğretim yılına aittir.

2.2.2. Çalışma Örnekleme

Örneklem için Keçiören bölgesindeki bu 15 liseden, farklı yerleşim bölgelerindeki 5 lise ve ilave olarak ön uygulama yapılmak üzere 1 lise rasgele seçilmiştir. Örneklem alanan her bir okula kayıtlı öğrenci sayısının % 10'u (815 kişi) ve bu 5 okulda görevli öğretmen sayısının % 20'si (74 kişi) örneklem alınmıştır. (Fatih Sultan Mehmet Lisesi öğrenci sayısı: 2407, örneklem alanan öğrenci sayısı: 241, Fatih Sultan Mehmet Lisesi öğretmen sayısı: 106, örneklem alanan öğretmen sayısı: 22; Kanuni Lisesi öğrenci sayısı: 2158, örneklem alanan öğrenci sayısı: 217, Kanuni Lisesi öğretmen sayısı: 117, örneklem alanan öğretmen sayısı: 24; Aktepe Lisesi öğrenci sayısı: 1482, örneklem alanan öğrenci sayısı: 148, Aktepe Lisesi

öğretmen sayısı:53, örnekleme alınan öğretmen sayısı: 10; Etlik Lisesi öğrenci sayısı: 1485, örnekleme alınan öğrenci sayısı: 149 , Etlik Lisesi öğretmen sayısı: 66, örnekleme alınan öğretmen sayısı: 14; Bağlum Lisesi öğrenci sayısı: 604, örnekleme alınan öğrenci sayısı: 60, Bağlum Lisesi öğretmen sayısı:19, örnekleme alınan öğretmen sayısı: 4 ‘tür). Araştırma öncesi ön uygulama yapılan bu 5 okuldan farklı bir okuldaki 45 öğrenci ve 10 öğretmen de bu örnekleme dahil edilmiş olup, böylelikle öğrenci sayısı 860 ve öğretmen sayısı 84 olarak belirlenmiştir. Örnekleme alınan öğrenciler 1.,2. ve 3. sınıflardan, her bir sınıftan eşit sayıda öğrenci, gönüllülük esasına uygun olarak belirlenmiştir. Öğretmenler ise ders saati fazla olan ve bir sınıfın sınıf öğretmeni olarak da görev yapan ve gönüllü olarak çalışmaya katılmak isteyen öğretmenler arasından seçilmiştir.

2.3. Veri Toplama

2.3.1. Veri Toplama Formu

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla öğrenciler ve öğretmenler için ayrı soru formu kullanılmıştır.

Öğrenci soru formunda; öğrencilerin yaşı, sınıfı, anne-baba birlikteliği, kiminle yaşadığı, kardeş sayısı, ailesinin ekonomik durumu, anne- baba mesleği, anne- baba eğitim düzeyi gibi sosyo-demografik verilere ilişkin sorular bulunmaktadır. Bu soruların sonrasında, öğrencilerin hangi durumlarda kavga edebileceği, bir kavga etme durumunda kazanma konusundaki düşünceleri, okullarda şiddetten korunma seçeneklerinin etkililik düzeyi konusundaki düşünceleri, okuldaki yetişkinlerin kendisine saygılı olup olmadıkları konusundaki fikri, son otuz gün içerisinde okula zarar verici bir alet getirip getirmediği, son otuz gün içerisinde şiddet eylemlerine maruz kalma sıklığı ve son otuz günde şiddet eylemi uygulama sıklığı sorulmuştur.

Öğrenci soru formu Hamilton Fish Institute on School and Community Violence tarafından 1998 yılında yazar Kingery’ nin ‘The Adolescent Violence Survey’ adındaki 41 maddelik soru içeren formundan uyarlanarak aynı yazar tarafından geliştirilmiştir (Cronbach’s alpha: 0,95 ve Pearson r: 0,91). Bu soru formu suç işleme, mağdurluk, bir zarar verici alet taşıma, şiddetten kaçınma durumunu ölçmektedir (Kingery, 1998a). ‘The National School Crime and Safety Survey’ soru formunun orijinalinde 15 soru bulunmaktadır, bu soruların 11’i ve eklenen 8 soru ile soru formu oluşturulmuştur (Kingery ve ark., 1998b).(Ek-2). (Ek-4: Orijinal Öğrenci Soru Formu).

Öğretmen soru formu; öğretmenlerin yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, okulda hangi konumda görev yaptığı, kaç yıldır bu okulda çalıştığı gibi sosyo- demografik özelliklere yönelik sorulardan sonra okul kuralları, bu kuralları okul personeli (öğretmen) ve öğrencilerin bilme ve uygulama durumu, okul ve çevresinde güvenli kabul edilen alanlar, son bir yıl içerisinde okulda suç işleme ve şiddet olayının olma durumu, okullarda şiddeti önlemeye yönelik yapılması gerekenler hakkında sorulardan oluşmaktadır.

Öğretmen soru formu Hamilton Fish Institute on School and Community Violence tarafından 1998 yılında geliştirilmiştir ve öğretmenlerin çalıştığı okuldaki okul iklimi, güvenliği, şiddet düzeyine yönelik görüşlerini ölçmektedir. ‘The National School Crime and Safety Survey’ orijinal soru formunda 13 soru bulunmaktadır. Bu soru formunun güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yapılmamıştır. Orijinal soru formunda müdahale çalışması ile ilgili sorular olduğundan, bizim yapacağımız araştırmada da müdahale bulunmadığından bu sorular çıkarılmış, orijinal soru formundan 5 soru ve eklenen 4 soru ile yeni soru formu düzenlenmiştir. (Kingery ve ark., 1998b).(Ek-1). (Ek-3: Orijinal Öğretmen Soru Formu).

Öğretmen ve öğrenci soru formu araştırmacı ve tez danışmanı tarafından Türkçeye çevrilip, uyarlanmıştır ve öğrenci anketinde öğrencileri olumsuz davranışlara sevk edebileceği düşünülen ifadeler değiştirilmiş veya çıkarılmıştır. Uygulanmadan önce 45 öğrenci ve 10 öğretmen üzerinde ön uygulama ile dil geçerliliği, tutarlılığı ve güvenilirliği saptanmıştır.

2.3.2. Verilerin Toplanması

Veriler 2007-2008 eğitim-öğretim yılında Ekim ayının ikinci haftasında toplanmıştır.

Uygulama öncesinde Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulundan ve Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğünden resmi izin alınmış ve araştırmaya alınan her bir okulun müdürlerinden sözel izin alınmıştır.

Araştırma öncesi 45 öğrenci ve 10 öğretmen ile ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulamada öğrenci ve öğretmenlere açıklama yapılarak soru formlarının doldurulması sağlanmıştır. Bir hafta sonra soru formunun aynı kişilerce tekrar doldurulması sağlanmış ve ters-reteste verilen yanıtların uyumluluğu, soruların anlaşılabilirliği test edilmiştir. Özellikle öğrenci soru formunun güvenilirlik düzeyinin yüksek çıkması sonucu bu soru formunun kullanılmasına karar verilmiştir.

Soru formu araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Uygulama öncesinde çalışma hakkında bilgi verilmiş, amaç açıklanmış, gönüllü olur formu imzalatılmıştır. Uygulama sırasında her bir soru açıklanmış ve sorulara dürüst cevap verilmesi için gizlilik unsuru vurgulanmış ve bu çalışmanın kendilerine herhangi bir zarar doğurmayacağı konusunda teminat verilmiştir. Ayrıca verecekleri dürüst cevaplarla, okullarda şiddet gerçekten var ise bu çalışmanın Milli Eğitim Bakanlığı için bilimsel veri tabanı oluşturacağı ve müdahale planlarına yön vereceği ifade edilmiştir.

2.4. Verilerin İşlenmesi, Çözümü, Değerlendirilmesi

2.4.1. Verilerin İşlenmesi ve Çözümlemesi

860 öğrenci ve 84 öğretmen ile yüz yüze görüşme yapılarak ve açıklama yapılarak örneklemin soru formların doldurması sağlanmıştır. Öğrenci ve öğretmenlerden

elde edilen formlarındaki soruların her birisine sıra numarası verilerek, veriler MS-Office Excel yaygın programına aktarılmıştır. Daha sonra istatistiksel değerlendirme yapabilmek amacı ile SPSS for Windows 11.5 paket programına aktarma yapılarak dosyalar oluşturulmuştur.

2.4.2. Verilerin Değerlendirilmesi

Aktarılan veriler üzerinden; bulgular kısmında yer alan çizelgelerde, demografik bilgilere ilişkin tanımlayıcı değer olarak frekans ve yüzdelikler, şiddetle ilişkili soru maddeleri için frekans, yüzdelik değerleri ile beraber medyan değerleri de verilmiştir. Ayrıca EK’te verilen öğrenci soru formunda bulunan 13., 14., 15., 16., 18. ve 19. sorulara toplam puanlar için tanımlayıcı değerler olarak aritmetik ortalama, $\pm$ standart sapma değerleri verilmiştir. Öğrenci anketinde yer alan kategorik veriler için değerlendirmelerde Khi-Kare testi, demografik bilgiler ile toplam puanların ilişkilerinin incelenmesinde iki durumlu kategorik değişken için Student’s t testi, ikiden çok durumlu kategorik değişken için Tek Yönlü Varyans Analizi ve bağlı olarak Bonferroni testi kullanılmıştır. Ayrıca öğrenci anketinde her bir soru maddesinin anlaşılabilirliğini ölçmek için Kappa testi, toplam puanlar arasındaki ilişkiler için Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Ayrıca demografik bilgiler (anne-baba eğitim düzeyi, gelir durumu, kardeş sayısı ve kaçınıcı çocuk olduğu) ile toplam puanlar arasındaki ilişkileri tespit etmek için Spearman Rank Korelasyon Analizi kullanılmıştır.

Öğretmenlere ilişkin değerlendirmelerde ise demografik bilgiler ile 5. ve 6. sorulara ilişkin toplam puanların ilişkilerinde Student’s t testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Hem öğretmen hem de öğrenci soru formunun güvenilirliği için Cronbach alpha katsayıları hesaplanmış ve bulgular kısmında verilmiştir.

5’li likert şeklindeki sorulara 1’den 5’e kadar puan verilerek toplam puanlar elde edilmiştir.

2.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, araştırmanın yapıldığı tarihte Ankara ili Keçiören İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı 6 lisede öğrenim gören öğrenciler ve bu okullarda görevli öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır.

3. BULGULAR

Araştırma grubunun 860'ını öğrenciler, 84'ünü öğretmenler oluşturmaktadır.

3.1. Öğretmen Örneklemi Bulguları

Ön uygulama ile, öğretmen soru formunda 5. ve 6. soruların güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenilirlik düzeyleri 5. soru için; Cronbach Alfa: 0,53 (orta düzeyde güvenilir) ve 6. soru için; Cronbach Alfa: 0,82 (güvenilir) olarak hesaplanmıştır.

Çizelge.3.1.1.'de öğretmen örnekleminin cinsiyet ve medeni durum özellikleri yer almaktadır. Öğretmenlerin % 58,3'ünü kadınlar, % 41,7'sini erkekler oluşturmaktadır. Öğretmenlerin büyük bir bölümü olan % 82,1'i evli olduklarını, % 13,1'i bekar ve % 4,8'i boşanmış olduklarını ifade etmiştir.

Çizelge.3.1.1. Öğretmenlerin Cinsiyet ve Medeni Durum Özellikleri

	n (Sayı)	% (Yüzde)
Cinsiyet		
Kadın	49	58,3
Erkek	35	41,7
Medeni Durum		
Evli	69	82,1
Bekar	11	13,1
Boşanmış	4	4,8
Toplam	84	100,0

Öğretmenlerin çalışma pozisyonlarına bakıldığında; % 86,9'u öğretmen, % 9,5'i yönetici ve % 3,6'sı rehber öğretmen olarak çalıştıkları sonucu elde edilmiştir. Öğretmenlerin bulundukları okulda çalışma yıllarına bakıldığında; % 21,4'ü 10 yıl ve üzerinde , % 20,2'si 2–4 yıl arası ve 4–6 yıl arası, % 17, 9'u 0–2 yıl arası, %

15,5'i 8–10 yıl arası ve % 4,8'i 6–8 yıl arası çalıştığını ifade etmiştir (Çizelge.3.1.2).

Çizelge.3.1.2. Öğretmenlerin Mesleki Özellikleri

	n (Sayı)	% (Yüzde)
Çalışma Pozisyonu		
Yönetici	8	9,5
Öğretmen	73	86,9
Rehber Öğretmen	3	3,6
Çalışma Yılı		
0-2 yıl arası	15	17,9
2-4 yıl arası	17	20,2
4-6 yıl arası	17	20,2
6-8 yıl arası	4	4,8
8-10 yıllar arası	13	15,5
10 ve üzeri yıl	18	21,4
Toplam	84	100,0

Çizelge.3.1.3' de öğretmenlerin okullardaki dağılımı gösterilmiştir. Öğretmenlerin % 28,6'sı Kanuni Lisesinde, % 26,2'si Fatih Sultan Mehmet Lisesinde, % 16,7'si Etlik Lisesinde, % 11,9'u Rauf Denktaş ve Aktepe Lisesinde ve % 4,8'i Bağlum Lisesinde çalışmaktadır. Örneklemeye alınan öğretmen sayısı, her bir okuldaki toplam öğretmen sayıları esas alınarak tespit edilmiştir.

Çizelge.3.1.3. Öğretmenlerin Okullara Göre Dağılımı

	n (Sayı)	% Yüzde)
Okullar		
Rauf Denktaş Lisesi	10	11,9
Bağlum Lisesi	4	4,8
Aktepe Lisesi	10	11,9
Fatih Sultan Mehmet Lisesi	22	26,2
Etlik Lisesi	14	16,7
Kanuni Lisesi	24	28,6
Toplam	84	100,0

Öğretmenlerin, öğrenci ve öğretmenlerin okul kurallarını bilme ve uygulama ifadelerine katılma durumu aşağıdaki gibidir (Çizelge.3.1.4):

Öğretmenlerin 'davranışsal kurallar kesinlikle kabul ettirilir' ifadesine katılımına bakıldığında; % 47,6'sı 'katılıyorum' ve % 25,0'i 'kesinlikle katılıyorum' ve % 2,4'ü 'kesinlikle katılmıyorum' yanıtını vermiştir. Medyan 2 olarak hesaplanmıştır (Soru 5A).

Öğretmenlerin 'öğrenciler okul kurallarını bilir' ifadesine katılma durumuna bakıldığında; öğretmenlerin % 61,9'u 'katılıyorum', % 2,4'ü ise 'kesinlikle katılmıyorum' yanıtını vermiştir. Medyan 2 olarak hesaplanmıştır (Soru 5B).

Öğretmenlerin 'uygunsuz davranışın ceza uygulamasında ayırım gözetilmez' düşüncesine katılma durumuna bakıldığında; örneklemin % 42,9'u 'katılıyorum', % 33,3'ü 'kesinlikle katılıyorum' demiş, % 1,2'si ise 'kesinlikle katılmadığını' ifade etmiştir. Medyan 2 olarak hesaplanmıştır (Soru 5C).

'Öğrenciler kuralların ihlalinde verilen cezayı kabul eder' ifadesine örneklemin % 51,2'si 'katılıyorum', % 4,8'i ise 'kesinlikle katılmıyorum' demiştir. Medyan 2 olarak hesaplanmıştır (Soru 5D).

'Öğrenciler hangi cezanın okul kurallarının ihlali için olduğunu bilir' ifadesine katılma durumu % 64,3 oranında 'katılıyorum' ve % 2,4 oranında 'kesinlikle katılmıyorum' olarak saptanmıştır. Medyan 2 olarak hesaplanmıştır (Soru 5E).

'Öğrenciler okul kurallarını ihlal etmekle suçlandığında söylenenleri kabul eder' ifadesine katılma durumu; % 35,7 'katılıyorum', % 27,4 'katılmıyorum', % 25,0 oranında 'kararsızım', % 7,1 oranında 'kesinlikle katılmıyorum' ve % 4,8 'kesinlikle katılıyorum' olarak bulunmuştur. Medyan 3 olarak hesaplanmıştır (Soru 5F).

'Öğretmenler okul kurallarını bilir' ifadesine öğretmenler, % 51,2 oranında 'kesinlikle katılıyorum', % 44,0 oranında 'katılıyorum' ve % 2,4 oranında 'katılmıyorum' ve 'kesinlikle katılmıyorum' yanıtlarını vermiştir. Medyan 1 olarak hesaplanmıştır (Soru 5G).

'Aileler okul disiplin çalışmalarına destek verir' ifadesine öğretmenler, % 41,7 oranıyla 'katılmıyorum' ve % 1,2 oranıyla 'kesinlikle katılıyorum' yanıtını vermiştir. Medyan 4 olarak hesaplanmıştır (Soru 5H).

'Okul personeli okul kurallarının ihlalinin rapor eder' ifadesine verilen yanıtın % 40,5' ini 'katılıyorum' ve % 9,5' ini 'kesinlikle katılıyorum' olarak tespit edilmiştir. Medyan 2,5 olarak hesaplanmıştır (Soru 5I).

'Öğretmen, kuralları ihlal eden öğrenci için inisiyatifine göre hareket eder' ifadesine verilen yanıtların % 51,2' sini 'katılıyorum' ve % 8,3' ünü 'kesinlikle katılıyorum' ve 'kesinlikle katılmıyorum' oluşturmaktadır. Medyan 2 olarak hesaplanmıştır (Soru 5J).

'Cezalar en az iki yetkili resmi okul çalışanı ile kararlaştırılır' ifadesine verilen yanıtların % 50,0'sini 'katılıyorum', % 39,3'ünü 'kesinlikle katılıyorum' ve % 1,2'sini 'katılmıyorum' oluşturmaktadır. Medyan 2 olarak hesaplanmıştır (Soru 5K).

'Öğrenciler okul personeline karşı saygılıdır' ifadesine katılma oranına bakıldığında; % 59,5 oranında 'katılıyorum' ve % 6,0 oranında 'kesinlikle katılıyorum' ve 'kesinlikle katılmıyorum' yanıtı verildiği saptanmıştır. Medyan 2 olarak hesaplanmıştır (Soru 5L).

'Okul personeli öğrencilerden sorumludur' ifadesine katılma durumu; % 52,4 oranıyla 'katılıyorum' ve % 29,8 oranıyla 'kesinlikle katılıyorum' yanıtıyla belirtilmiştir. Medyan 2 olarak hesaplanmıştır (Soru 5M).

'Öğrenciler ihlal edilen okul kurallarını okul otoritelerine iletmez' ifadesine katılım oranı; % 38,1 'katılmıyorum' ve % 10,7 'kesinlikle katılmıyorum' olarak saptanmıştır. Medyan 3 olarak hesaplanmıştır (Soru 5N).

'Okul personeli okulda arkadaşları tarafından korkutulan öğrenciler hakkındaki sorunu okul otoritelerine iletmez' ifadesine % 29,8 oranında 'katılıyorum' ve % 23,8 'katılmıyorum' ve % 22,6 'kararsızım' yanıtı verilmiştir. Medyan 3 olarak hesaplanmıştır (Soru 5O).

Çizelge.3.1.4. Öğretmenlerin, Öğrenci ve Öğretmenlerin Okul Kurallarını Bilme ve Uygulama İfadelerine Katılma Durumu

	Kesinlikle Katılıyorum 1		Katılıyorum 2		Kararsızım 3		Katılmıyorum 4		Kesinlikle Katılmıyorum 5		Medyan
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Davranışsal Kurallar Kesinlikle Zorla Kabul Ettirilir	21	25,0	40	47,6	10	11,9	11	13,1	2	2,4	2
Öğrenciler okul Kurallarını Bilir	14	16,7	52	61,9	7	8,3	9	10,7	2	2,4	2
Uygunsuz Davranışın Ceza uygulamasında Ayırım gözetilmez	28	33,3	36	42,9	14	16,7	5	6,0	1	1,2	2
Öğrenciler Kuralların İhlalinde Verilen Cezayı Kabul Eder	12	14,3	43	51,2	15	17,9	10	11,9	4	4,8	2
Öğrenciler Hangi Cezanın Okul Kurallarının İhlali İçin Olduğunu Bilir	9	10,7	54	64,3	9	10,7	10	11,9	2	2,4	2
Öğrenciler Okul Kurallarını İhlal Etmekle Suçlandığında Söylenilenleri Kabul Eder	4	4,8	30	35,7	21	25,0	23	27,4	6	7,1	3
Öğretmenler Okul Kurallarını Bilir	43	51,2	37	44,0	-	-	2	2,4	2	2,4	1
Aileler Okul Disiplin Çalışmalarına Destek Verir	1	1,2	14	16,7	23	27,4	35	41,7	11	13,1	4
Okul Personeli Okul Kurallarının İhlalini Rapor Eder	8	9,5	34	40,5	23	27,4	10	11,9	9	10,7	2,5
Öğretmen, Kuralları İhlal Eden Öğrenci İçin İnisiyatifine Göre Hareket Eder	7	8,3	43	51,2	9	10,7	18	21,4	7	8,3	2
Cezalar En Az İki Yetkili Resmi Okul Çalışanı İle Kararlaştırılır	33	39,3	42	50,0	6	7,1	1	1,2	2	2,4	2
Öğrenciler Okul Personeline Saygılıdır	5	6,0	50	59,5	18	21,4	6	7,1	5	6,0	2
Okul Personeli Öğrencilerden Sorumludur	25	29,8	44	52,4	10	11,9	4	4,8	1	1,2	2
Öğrenciler İhlal Edilen Okul Kurallarını Okul Otoritelerine İletmez	3	3,6	21	25,0	19	22,6	32	38,1	9	10,7	3
Okul Personeli Okulda Arkadaşları Tarafından Korkutulan Öğrenciler Hakkında Sorunu İfade Etmez	16	19,0	25	29,8	19	22,6	20	23,8	4	4,8	3

Toplam n: 84 ve %: 100,0

Öğretmenlerin okul ve çevresinin güvenlik düzeyi konusundaki düşünceleri aşağıdaki gibidir (Çizelge.3.1.5):

Öğretmenlerin 'ders saati sırasında okul binası içinde' güvenlik düzeyi değerlendirmesine bakıldığında; % 54,8 oranında 'güvenli', % 29,8 oranında çok 'güvensiz' olduğu belirtilmiştir. Medyan 2 olarak hesaplanmıştır (Soru 6A).

Öğretmenlerin ' ders saatinden önce ve sonra okul binası içinde' güvenlik düzeyi değerlendirmesine göre; 65,5 oranında 'güvenli' ve % 2,4 oranında 'güvensiz' ve 'çok güvensiz' olduğu sonucu elde edilmiştir. Medyan 2 olarak hesaplanmıştır (Soru 6B).

Öğretmenlerin ' okul bahçesinde' güvenlik düzeyi değerlendirmesi sonucuna göre; % 47,6'si 'güvenli', % 34,5'i 'ne güvenli ne güvensiz' ve % 3,6'sı 'çok güvensizdir' sonucu elde edilmiştir. Medyan değeri, 2' dir (Soru 6C).

Öğretmenlerin 'okul etrafında' güvenlik düzeyi değerlendirmesiyle; % 35,7 oranıyla 'güvensiz', % 34,5 oranıyla 'ne güvenli ne güvensiz', % 15,5 oranıyla 'güvenli', % 13,1 oranıyla 'çok güvensiz' ve % 1,2 oranıyla 'çok güvenli' sonuçları elde edilmiştir. Medyan 3 olarak hesaplanmıştır (Soru 6D).

Çizelge.3.1.5. Öğretmenlerin Okul ve Çevresinin Güvenlik Düzeyi Konusundaki Düşünceleri

	Çok Güvenli		Güvenli		Ne Güvenli Ne Güvensiz		Güvensiz		Çok Güvensiz		Medyan
	1		2		3		4		5		
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Ders Saati Sırasında Okul Binası İçinde	25	29,8	46	54,8	10	11,9	2	2,4	1	1,2	2
Ders Saatinden Önce ve Sonra okul Binası İçinde	10	11,9	55	65,5	15	17,9	2	2,4	2	2,4	2
Okul Bahçesinde	5	6,0	40	47,6	29	34,5	7	8,3	3	3,6	2
Okul etrafında	1	1,2	13	15,5	29	34,5	30	35,7	11	13,1	3

Toplam n: 84 ve %: 100,0

Öğrenci ve öğretmenlerin okul kurallarını bilme ve uygulama durumuna ilişkin sorulara verilen yanıtlardan alınan ortalama puan 36,75'tir. Öğretmenlerden okul ve çevresinin güvenlik düzeyine ilişkin sorulara alınan yanıtların ortalama puanı ise; 10,08'dir. Çizelge.3.1.6'da en az ve en çok alınan puanlar gösterilmiştir.

Çizelge.3.1.6. Öğretmenlerin, Öğrenci ve Öğretmenlerin Okul Kurallarını Bilme ve Uygulama Durumuna İlişkin Görüşlerinin ve Okul ve Çevresinin Güvenlik Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Ortalama Toplam Puanları

	Sayı	Minumum	Maximum	Ortalama Puan	Standart Sapma
Öğretmen ve Öğrencilerin Okul Kurallarını Bilme ve Uygulama Durumu	84	24,00	51,00	36,75	± 5,4
Öğretmenlerin Okul ve Çevresinin Güvenlik Düzeyine İlişkin Görüşleri	84	4,00	20,00	10,08	± 2,7

Öğretmenlerin 'son bir yıl içerisinde okullarda suç işleme durumu' hakkındaki görüşlerine bakıldığında; % 72,6'sı 'evet', % 27,4'ü 'hayır' yanıtını vermiştir.

Öğretmenlerin okulda son bir yıl içerisinde şiddet olayının varlığı konusundaki soruya verdikleri yanıtlara göre; % 77,4 'evet', % 22,6 'hayır' sonucu elde edilmiştir.

Çizelge.3.1.7. Öğretmenlerin Okulda Son Bir Yıl İçerisinde Suç İşlenme Durumu ve Şiddet Eylemlerinin Varlığı Hakkındaki Görüşleri

	Evet		Hayır			
	n	%	n	%	n toplam	% toplam
Son Bir Yıl İçerisinde Okulda Suç İşlenme Durumu	61	72,6	23	27,4	84	100,0
Son Bir Yıl İçerisinde Okulda Şiddet Eylemlerinin Varlığı	65	77,4	19	22,6	84	100,0

Öğretmen ve öğrencilerin okul kurallarını bilme ve uygulama durumunun okullara göre karşılaştırılmasına bakıldığında; Rauf Denктаş Lisesi ile Etlik Lisesi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Rauf Denктаş Lisesinin diğer okullardan yüksek puana sahip olduğu görülmektedir. Etlik Lisesi ise en düşük puana sahiptir. Puanın yüksek olması okul kurallarının bilinme uygulanma durumunun düşük olduğunu göstermektedir. Öğretmen ve öğrencilerin okul kurallarını bilme ve uygulama durumu sorusundaki 'a', 'n' ve 'o' şıkkı olumsuz ifade olduğundan ters çevrilerek toplam puan hesaplanmıştır.

Çizelge.3.1.8. Öğretmen ve Öğrencilerin Okul Kurallarını Bilme ve Uygulama Durumunun Okullara Göre Karşılaştırılması

Okullar	n (Sayı)	Ortalama	Standart Sapma	P değeri
Rauf Denктаş Lisesi	10	40,10	$\pm 5,22$	p=0,044
Bağlum Lisesi	4	35,00	$\pm 3,83$	
Aktepe Lisesi	10	37,70	$\pm 7,53$	
Fatih Sultan Mehmet Lisesi	22	37,64	$\pm 5,59$	
Etlik Lisesi	14	33,21	$\pm 4,61$	
Kanuni Lisesi	24	36,50	$\pm 4,11$	
Toplam	84	36,75	$\pm 5,43$	

Öğretmenlerin okul ve çevresinin güvenliği konusundaki görüşlerinin okullara göre karşılaştırılmasına bakıldığında; Rauf Denктаş Lisesi ile Etlik Lisesi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Rauf Denктаş Lisesinin diğer okullardan daha yüksek puana sahip olduğu görülmektedir. Etlik Lisesi ise en düşük puana sahiptir. Puanın yüksek olması okul güvenliğinin yetersizliğini göstermektedir.

Çizelge.3.1.9. Öğretmenlerin, Okul ve Çevresinin Güvenliği Konusundaki Görüşlerinin Okullara Göre Karşılaştırılması

Okullar	n (Sayı)	Ortalama	Standart Sapma	P değeri
Rauf Denктаş Lisesi	10	12,00	$\pm 2,75$	p=0,019
Bağlum Lisesi	4	8,00	$\pm 1,83$	
Aktepe Lisesi	10	10,50	$\pm 2,42$	
Fatih Sultan Mehmet Lisesi	22	9,32	$\pm 1,39$	
Etlik Lisesi	14	9,00	$\pm 2,35$	
Kanuni Lisesi	24	10,79	$\pm 3,49$	
Toplam	84	10,09	$\pm 2,73$	

Öğretmen ve öğrencilerin okul kurallarını bilme ve uygulama durumunun, öğretmenlerin cinsiyet ve medeni durumuna göre karşılaştırılmasına bakıldığında; istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p=0,960$, $p=0,103$ ve $p>0,05$).

Çizelge.3.1.10. Öğretmen ve Öğrencilerin Okul Kurallarını Bilme ve Uygulama Durumunun, Öğretmenlerin Cinsiyet ve Medeni Durumuna Göre Karşılaştırılması

	n (Sayı)	Ortalama	Standart Sapma	P değeri
Cinsiyet				p=0,960
Kadın	49	36,78	$\pm 5,64$	
Erkek	35	36,71	$\pm 5,20$	
Medeni Durum				p=0,103
Evli	69	37,33	$\pm 5,17$	
Bekar	11	34,27	$\pm 6,63$	
Boşanmış	4	33,50	$\pm 4,36$	
Toplam	84	36,75	$\pm 5,43$	

Öğretmenlerin, okul ve çevresinin güvenliği konusundaki görüşlerinin cinsiyet ve medeni duruma göre karşılaştırılmasına bakıldığında; istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p= 0,995$, $p= 0,696$ ve $p >0,05$).

Çizelge.3.1.11. Öğretmenlerin, Okul ve Çevresinin Güvenliği Konusundaki Görüşlerinin, Cinsiyet ve Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması

	n (Sayı)	Ortalama	Standart Sapma	P değeri
Cinsiyet				
Kadın	49	10,08	$\pm 2,36$	$p=0,995$
Erkek	35	10,09	$\pm 3,22$	
Medeni Durum				
Evli	69	10,20	$\pm 2,72$	$p=0,696$
Bekar	11	9,55	$\pm 2,73$	
Boşanmış	4	9,50	$\pm 3,51$	
Toplam	84	10,08	$\pm 2,73$	

Öğretmen ve öğrencilerin okul kurallarını bilme ve uygulama durumunun öğretmenlerin mesleki özelliklerine göre karşılaştırılmasına bakıldığında; çalışma pozisyonu ve çalıştığı okuldaki çalışma yılının öğretmen görüşlerini etkilemediği ve istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p=0,223$, $p= 0,874$ ve $p >0,05$).

Çizelge.3.1.12. Öğretmen ve Öğrencilerin Okul Kurallarını Bilme ve Uygulama Durumunun, Öğretmenlerin Mesleki Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

	n (Sayı)	Ortalama	Standart Sapma	P değeri
Çalışma Pozisyonu				
Yönetici	8	35,13	$\pm 6,66$	$p=0,223$
Öğretmen	73	37,11	$\pm 5,31$	
Rehber Öğretmen	3	32,33	$\pm 2,52$	
Toplam	84	36,75	$\pm 5,43$	
Çalışma Yılı				
0-2 yıl arası	15	37,40	$\pm 7,52$	$p=0,874$
2-4 yıl arası	17	36,06	$\pm 4,41$	
4-6 yıl arası	17	38,06	$\pm 6,17$	
6-8 yıl arası	4	36,25	$\pm 6,40$	
8-10 yıl arası	13	36,15	$\pm 4,86$	
10 ve üzeri yıl	18	36,17	$\pm 4,00$	
Toplam	84	36,75	$\pm 5,43$	

Öğretmenlerin okul ve çevresinin güvenliği konusundaki görüşlerinin mesleki özelliklerine göre karşılaştırılması incelendiğinde; çalışma pozisyonu ve çalıştığı okuldaki çalışma yılının öğretmen görüşlerini etkilemediği, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p=0,472$, $p=0,572$ ve $p>0,05$).

Çizelge.3.1.13. Öğretmenlerin, Okul ve Çevresinin Güvenliği Konusundaki Görüşlerinin, Mesleki Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

	n (Sayı)	Ortalama	Standart Sapma	P değeri
Çalışma Pozisyonu				$p=0,472$
Yönetici	8	9,38	$\pm 2,33$	
Öğretmen	73	10,22	$\pm 2,79$	
Rehber Öğretmen	3	8,67	$\pm 2,52$	
Toplam	84	10,08	$\pm 2,73$	
Çalışma Yılı				$p=0,572$
0-2 yıl arası	15	9,93	$\pm 3,08$	
2-4 yıl arası	17	11,00	$\pm 2,81$	
4-6 yıl arası	17	9,18	$\pm 2,96$	
6-8 yıl arası	4	10,50	$\pm 1,91$	
8-10 yıl arası	13	10,08	$\pm 2,25$	
10 ve üzeri yıl	18	10,11	$\pm 2,65$	
Toplam	84	10,08	$\pm 2,73$	

Öğretmen ve öğrencilerin okul kurallarını bilme ve uygulama durumunun, okulda suç işleme durumu ve şiddet olayının varlığı ile karşılaştırılması sonucuna göre istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p= 0,277$, $p= 0,310$ ve $p>0,05$) (Çizelge.3.1.14).

Çizelge.3.1.14. Öğretmen ve Öğrencilerin Okul Kurallarını Bilme ve Uygulama Durumunun, Son Bir Yıl İçerisinde Okulda Suç İşlenme Durumu ve Şiddet Eyleminin Varlığı İle Karşılaştırılması

	Evet			Hayır			P değeri
	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	
Son Bir Yıl İçerisinde Okulda Suç İşlenme Durumu	61	37,15	± 5,14	23	35,70	± 6,13	p=0,277
Son Bir Yıl İçerisinde Okulda Şiddet Olaylarının Varlığı	65	37,08	± 4,86	19	35,63	± 7,07	p=0,310

Öğretmenlerin okul ve çevresinin güvenliği konusundaki görüşlerinin, okulda suç işlenme durumu ve şiddet olayının varlığı ile karşılaştırılması sonucuna göre istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır (p=0,215, p=0,416 ve p>0,05).

Çizelge.3.1.15. Öğretmenlerin Okul ve Çevresinin Güvenliği Konusundaki Görüşlerinin, Son Bir Yıl İçerisinde Okulda Suç İşlenme Durumu ve Şiddet Eyleminin Varlığına Göre Karşılaştırılması

	Evet			Hayır			P değeri
	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	
Son Bir Yıl İçerisinde Okulda Suç İşlenme Durumu	61	10,31	± 2,85	23	9,48	± 2,35	p=0,215
Son Bir Yıl İçerisinde Okulda Şiddet Olaylarının Varlığı	65	10,22	± 2,65	19	9,63	± 3,02	p=0,416

Öğretmenlerin, 'son bir yıl içerisinde okulda suç işleme durumu' hakkındaki görüşlerinin okullara göre karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0,245$ ve $p>0,05$).

Çizelge.3.1.16. Öğretmenlerin 'Son Bir Yıl İçerisinde Okulda Suç İşlenme Durumu' Hakkındaki Görüşlerinin Okullara Göre Karşılaştırılması

Okullar	Son Bir Yıl İçerisinde Okulda Suç İşlenme Durumu				Toplam		P değeri
	Evet		Hayır		n	%	p=0,245
	n	%	n	%			
Rauf Denктаş Lisesi	9	90,0	1	10,0	10	100,0	
Bağlum Lisesi	3	75,0	1	25,0	4	100,0	
Aktepe Lisesi	6	60,0	4	40,0	10	100,0	
Fatih Sultan Mehmet Lisesi	17	77,3	5	22,7	22	100,0	
Etlik Lisesi	7	50,0	7	50,0	14	100,0	
Kanuni Lisesi	19	79,2	5	20,8	24	100,0	
Toplam	61	72,6	23	27,4	84	100,0	

Öğretmenlerin, 'okulda son bir yıl içerisinde şiddet olayının varlığı' hakkındaki soruya verdikleri yanıtların, okullara göre karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,191$ ve $p>0,05$).

Çizelge.3.1.17. Öğretmenlerin 'Son Bir Yıl İçerisinde Okulda Şiddet Olaylarının Varlığı' Hakkındaki Görüşlerinin Okullara Göre Karşılaştırılması

Okullar	Son Bir Yıl İçerisinde Okulda Suç İşlenme Durumu				Toplam		P değeri
	Evet		Hayır		n	%	p=0,191
	n	%	n	%			
Rauf Denктаş Lisesi	9	90,0	1	10,0	10	100,0	
Bağlum Lisesi	3	75,0	1	25,0	4	100,0	
Aktepe Lisesi	6	60,0	4	40,0	10	100,0	
Fatih Sultan Mehmet Lisesi	19	86,4	3	13,6	22	100,0	
Etlik Lisesi	8	57,1	6	42,9	14	100,0	
Kanuni Lisesi	20	83,3	4	16,7	24	100,0	
Toplam	65	77,4	19	22,6	84	100,0	

Öğretmenlere yönlendirilen ‘okullarda şiddeti önlemede nasıl bir yöntem uygulanmalıdır’ açık uçlu sorusuna verilen yanıtlar sınıflandığında; % 25,0 oranında disiplin yanıtı alınmıştır. **Disiplin** başlığında disiplin kurallarına tam riayet, öğrenci ve öğretmenlerin bu kuralları bilmesi ve disiplin cezalarının arttırılması yer almaktadır. **Yönetmelik düzenlemesi** yanıtı % 10,7 oranındadır ve bu yanıtın içinde; sınıfta kalma olması, öğretmen yetkisinin arttırılması, öğrenci affının kaldırılması yer almaktadır. **Sosyal faaliyetlere** verilen yanıt %14,3 oranındadır ve boş zamanların değerlendirilmesi, öğrencilerin enerjilerini başka kanallara yöneltmesi, sorumluluk almalarını sağlaması ve özgüvenleri artırması nedeniyle şiddeti önlemede etkili olacağı ifade edilmiştir. **Güvenlik** başlığında; güvenlik görevlisi ve güvenlik ekipmanları ile okul ve çevresinin güvenliği sağlanacağı ifade edilmiştir ve bu oran % 17,9’dur. **Şiddeti önleme eğitimi** % 15,5’lik oranı oluşturmaktadır ve bu başlıkta aile, öğretmen ve öğrencileri kapsayacak şekilde öfke kontrolü, sorun çözme becerisi gibi konularda eğitim verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. **Eğitim yöntemlerinde değişiklik** % 7,1’lik oranda yanıtlanmıştır. Bu değişiklikler içinde; eğitimde bilimsel demokratik yöntemlerin kullanılması, derslerde konu dışına çıkılmaması yer almaktadır. **Okul aile işbirliğinin** sağlanması % 20,2 oranda yanıtlanmıştır. **Okulda idare - öğretmen işbirliği** ise % 13,1’lik oranı oluşturmaktadır. **Öğretmen davranışı** başlığında yer alan davranışlar ise; rol modeli olma, öğrencilere sevgi, saygı ve hoşgörüyle yaklaşma, sevgi saygı ortamı oluşturma ve öğrencinin özgüvenini artırıcı uygulamalarda bulunma olarak belirtilmiş ve % 17,9’luk bir oranı oluşturmuştur. **Rehberlik hizmetlerinin** etkin ve etkili olması görüşü ise % 21,4 oranındadır. **Kaynak sağlama** başlığında ifade edilenler ise; derslik sayısının arttırılması, öğrencilerin ilgi alanlarına yönelik çalışmalar yapma, düşük gelirli öğrencilere destek verme açısından gerekli görülmüş ve % 3,6’lık oranda yanıtlanmıştır. **Medya kontrolü** % 7,1 oranında yanıtlanmış ve bunu aile ve yetkililerin yapması gerektiği vurgulanmıştır. Şiddetin sadece okulda değil, tüm toplumda var olduğu ifade edilerek bu sorunu çözebilmek için öncelikle toplumdan başlanması, tüm toplum birimlerinin bu konuyu araştırıp ortak çözüm üretmesi ve toplumsal kuralların yerleştirilmesi gerektiği % 9,5’lik oranla ifade edilen **toplumsal çözümler** içerisinde yer almaktadır (Çizelge.3.1.18).

Çizelge.3.1.18. Öğretmenlerin Okullarda Şiddeti Önlemede İzlenmesi Gereken Yöntemlere İlişkin Görüşleri

	n (Sayı)	% (Yüzde)
Disiplin	21	25,0
Yönetmelik Düzenlemesi	9	10,7
Sosyal Faaliyetler	12	14,3
Güvenlik tedbirleri	15	17,9
Şiddeti Önleme Eğitimi	13	15,5
Eğitim Yöntemlerinde Değişiklikler	6	7,1
Okul-Aile İşbirliği	17	20,2
Okulda İdare-Öğretmen İşbirliği	11	13,1
Öğretmen Davranışı	15	17,9
Rehberlik Hizmetleri	18	21,4
Kaynak sağlama	3	3,6
Medya Kontrolü	6	7,1
Toplumsal Çözümler	8	9,5

Sorular açık uçlu sorulup, sonradan sınıflama yapılmıştır ve sorulara birden fazla yanıt verilmiştir.

3.2. Öğrenci Örneklemi Bulguları

Öğrenci soru formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır.

Öğrenci formunun genelinde güvenilirlik (Cronbach Alfa) 0,71'dir. 13. soru toplam puanı için Cronbach Alpha: 0,87; 15. soru toplam puanı için Cronbach Alfa: 0,75; 18.soru toplam puanı için Cronbach Alfa: 0,82 ve 19. soru toplam puanı için Cronbach Alfa: 0,89 olarak hesaplanmıştır. 14. ve 17. soru tek maddelik olduğu için güvenilirlik hesaplanmamıştır.

Öğrenci formunun geçerliliği 13. soru toplam puanı için $r = 0,79$ ve $p < 0,001$; 14. soru toplam puanı için; $r = 0,81$ ve $p < 0,001$; 15. soru için; $r = 0,13$ ve $p < 0,05$; 16.soru için $r = 0,65$ ve $p < 0,001$; 18. soru için $r = 0,83$ ve $p < 0,001$; 19. soru için $r = 0,69$ ve $p < 0,001$ olarak hesaplanmıştır.

Öğrenci soru formunda soruların anlaşılabilirliğini ölçmek için Kappa testi kullanılmıştır. Kappa testinin uyum derecesini ölçmek için de hipotez testi yapılmıştır. İstatistiksel olarak anlamlılık için P değeri kullanılmış ve $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Çizelge.3.2.1. Öğrenci Örneklemi Sorularının Kappa ve P değerleri

Sorular	Kappa değeri	P değeri
13. soru A seçeneği	0,52	$p < 0,001$
13. soru B seçeneği	0,40	$p < 0,001$
13. soru C seçeneği	0,35	$p < 0,001$
13. soru D seçeneği	0,37	$p < 0,001$
13. soru E seçeneği	0,34	$p < 0,001$
14. soru	0,64	$p < 0,001$
15. soru A seçeneği	0,26	$p < 0,001$
15. soru B seçeneği	0,19	$p < 0,05$
15. soru C seçeneği	0,31	$p < 0,001$
15. soru D seçeneği	0,11	$p > 0,05$
15. soru E seçeneği	0,09	$p > 0,05$
16. soru	0,29	$p < 0,001$
18. soru A seçeneği	0,48	$p < 0,001$
18. soru B seçeneği	0,29	$p < 0,05$

18. soru C seçeneği	0,27	p<0,05
18. soru D seçeneği	0,48	p<0,001
18. soru E seçeneği	0,57	p>0,05
18. soru F seçeneği	0,46	p<0,001
18. soru G seçeneği	0,39	p<0,001
18. soru H seçeneği	0,35	p<0,001
18. soru I seçeneği	1	p<0,001
18. soru J seçeneği	0,39	p<0,05
18. soru K seçeneği	Hesaplanamadı	Hesaplanamadı
19. soru A seçeneği	0,50	p<0,001
19. soru B seçeneği	0,39	p<0,001
19. soru C seçeneği	0,43	p<0,001
19. soru D seçeneği	-0,23	p>0,05
19. soru E seçeneği	-0,65	p>0,05
19. soru F seçeneği	0,48	p<0,001
19. soru G seçeneği	0,29	p<0,05
19. soru H seçeneği	0,33	p<0,05
19. soru I seçeneği	0,66	p<0,001
19. soru J seçeneği	0,65	p<0,001
19. soru K seçeneği	1	p<0,001

Çizelge.3.2.2.'de öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinden yaş ve cinsiyet yer almaktadır. Cinsiyet dağılımı; % 57,1 kız öğrenci ve % 42,9 erkek öğrenci olarak tespit edilmiştir. Yaş ile ilgili verilerine bakıldığında; öğrencilerin % 35,0'ı 15 yaş, % 32,6'sı 16 yaş, % 21,7'si 17 yaş, % 10,1'i 14 yaş ve % 0,6'sı 18 yaş ve üzeri yaş gurubundadır.

Çizelge.3.2.2. Öğrencilerin Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımı

	n (Sayı)	% (Yüzde)
Cinsiyet		
Kadın	491	57,1
Erkek	369	42,9
Toplam	860	100,0
Yaş		
14	87	10,1
15	301	35,0
16	280	32,6
17	187	21,7
18 ve üzeri	5	0,6
Toplam	860	100,0

Çizelge.3.2.3'de Öğrencilerin öğrenim gördükleri okullara göre dağılımı mevcuttur. Öğrenciler okulların öğrenci mevcuduna göre örnekleme alınmıştır. Sadece Rauf Denктаş Lisesi ön uygulama yapılmak üzere seçildiğinden az sayıda öğretmen ve öğrenci örnekleme alınmıştır.

Çizelge.3.2.3. Öğrencilerin Öğrenim Gördüğü Okullara Göre Dağılımı

	n (Sayı)	% Yüzde)
Okullar		
Rauf Denктаş Lisesi	45	5,2
Bağlum Lisesi	60	7,0
Aktepe Lisesi	148	17,2
Fatih Sultan Mehmet Lisesi	241	28,0
Etlik Lisesi	149	17,3
Kanuni Lisesi	217	25,2
Toplam	860	100,0

Öğrencilerin birlikte yaşadığı aile bireyleri sorusu anne-baba-kardeş, yalnız anne-kardeş, dikeye genişleyen ve yataya genişleyen aile olarak 4 sınıfa ayrılmıştır. Dikeye genişleyen aile; anne-baba-kardeşin yanında büyükanne ve büyük babanın da bulunduğu aile ve yataya genişleyen aile; anne-baba-kardeşin yanında diğer, diğer yakınlar ve manevi ailenin bulunduğu aile tipi olarak düzenlenmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (% 85,8) çekirdek tipi ailede (anne-baba-kardeş) yaşamaktadır.

Çizelge.3.2.4. Öğrencilerin Birlikte Yaşadıkları Kimselerin Dağılımı

Birlikte Yaşanılan Kimseler	n (Sayı)	% Yüzde)
Anne-Baba-Kardeş	738	85,8
Yalnız Anne-Kardeş	43	5,0
Dikeye Genişleyen Aile	70	8,1
Yataya Genişleyen Aile	9	1,0
Toplam	860	100,0

Çizelge.3.2.5.'te anne-baba birlikteliği yer almaktadır. Öğrencilerin anne-babas birlikteliği; % 94,5 oranında beraber, % 2,6 ayrı, % 1,6 ölü ve % 1,3 boşanmış şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge.3.2.5. Öğrencilerin Anne-Baba Birlikteliği Dağılımı

Anne-Baba Birlikteliği	n (Sayı)	% (Yüzde)
Beraber	813	94,5
Ayrı	22	2,6
Boşanma	11	1,3
Ölüm	14	1,6
Toplam	860	100,0

Öğrencilerin baba mesleği, % 27,3 oranla serbest meslek, % 26,6 oranla özel sektör ve % 23,8 oranla kamu çalışanı olarak tespit edilmiştir. Anne meleği ise, % 89,9 çalışmayan olarak tespit edilmiştir. Baba mesleği sorusunu 17 öğrenci ve anne mesleği sorusunu 3 öğrenci yanıtlamamıştır.

Çizelge.3.2.6. Öğrencilerin Anne- Baba Mesleklerinin Dağılımı

Anne-Baba Mesleği	Baba Mesleği		Anne Mesleği	
	n (Sayı)	% (Yüzde)	n (Sayı)	% (Yüzde)
Çalışmıyor	7	0,8	765	89,0
Emekli	107	12,4	12	1,4
Kamu Çalışanı	205	23,8	43	5,0
Özel Sektör Çalışanı	229	26,6	20	2,3
Çiftçi	6	0,7	-	-
Esnaf	54	6,3	4	0,5
Serbest Meslek	235	27,3	13	1,5
Toplam	843	98,0	857	99,7

Baba eğitim düzeyi; % 34,4'lük gibi büyük bir oranla lise mezunu olarak ve % 0,9 oranla da okuryazar olarak tespit edilmiştir. Anne eğitim düzeyi; % 43,4'lık gibi büyük bir oranla ortaokul ve % 0,1'lik bir oranla yüksek lisans ve üstü olarak tespit edilmiştir. Baba eğitim düzeyi sorusunu 4 öğrenci ve anne eğitim düzeyi sorusunu 5 öğrenci yanıtlamamıştır (Çizelge.3.2.7).

Çizelge.3.2.7.Öğrencilerin Anne-Baba Eğitim Düzeyi Dağılımı

	Baba Eğitim Düzeyi		Anne Eğitim Düzeyi	
	n (Sayı)	% (Yüzde)	n (Sayı)	% (Yüzde)
Okuryazar	8	0,9	35	4,1
İlkokul	210	24,4	373	43,4
Ortaokul	170	19,8	181	21,0
Lise	296	34,4	214	24,9
Üniversite	156	18,1	51	5,9
Yüksek Lisans ve Üstü	16	1,9	1	0,1
Toplam	856	99,5	855	99,4

Ailenin ortalama gelir düzeyine bakıldığında; ~% 30 oranında 801-1000 ve 1001 YTL ve üzeri olarak, % 21,7 oranında 601-800 YTL ve % 1,3 oranında 0-200 YTL olarak bulunmuştur. Öğrencilerden 5 kişi bu soruyu yanıtlanmamıştır.

Çizelge.3.2.8. Öğrencilerin Aile Gelir Düzeyi Dağılımı

Aile Gelir Düzeyi	n (Sayı)	% Yüzde)
0-200 YTL	11	1,3
201-400 YTL	22	2,6
401-600 YTL	113	13,1
601-800 YTL	187	21,7
801-1000 YTL	259	30,1
1001 YTL ve Üzeri	263	30,6
Toplam	855	99,4

Öğrencilerin kardeş sayısına bakıldığında; % 40,8'inin iki, % 34,8'inin 3 ve % 5,2'sinin beş ve üzeri kardeşe sahip olduğu görülmüştür. Bu soruyu 1 öğrenci yanıtlanmamıştır. Öğrencilerin % 43,4'ü birinci, % 35,5'i ikinci ve % 2,6'sı beşinci ve üzeri çocuk olduğunu ifade etmiştir (Çizelge.3.2.9).

Çizelge.3.2.9. Öğrencilerin Kardeş Sayısı ve Ailede Kaçınıcı Çocuk Oldukları

	n (Sayı)	% (Yüzde)
Kardeş Sayısı		
1	51	5,9
2	351	40,8
3	299	34,8
4	113	13,1
5 ve Üzeri	45	5,2
Toplam	859	99,9
Kaçınıcı Çocuk (Cevaplayan Öğrenci Dahil)		
Birinci	373	43,4
İkinci	305	35,5
Üçüncü	124	14,4
Dördüncü	36	4,2
Beşinci ve Üzeri	22	2,6
Toplam	860	100,0

Öğrencilerin bir kavgaya girme seçeneklerine katılma durumu aşağıdaki gibidir (Çizelge.3.2.10):

Öğrencilerin ‘bir kavgaya girebilirim, şayet birisi beni itip kakarsa’ ifadesine katılma durumuna bakıldığında; % 27,2 ‘kesinlikle katılıyorum’, % 24,7 ‘katılıyorum’, % 22,3 ‘kararsızım’, % 15,3 ‘katılmıyorum’ ve % 10,5 ‘kesinlikle katılmıyorum’ yanıtı verilmiştir. Medyan 2 olarak hesaplanmıştır (Soru 13A).

Öğrencilerin ‘bir kavgaya girebilirim, şayet birisi benimle kavgaya başlamayı denerse’ ifadesine katılma oranları; % 26,7 ‘kesinlikle katılıyorum’ ve % 26,6 ‘katılıyorum’, % 20,3 ‘kararsızım’, % 17,8 ‘katılmıyorum’ ve % 8,5 ‘kesinlikle katılmıyorum’ olarak saptanmıştır. Medyan 2 olarak hesaplanmıştır (Soru 13B).

Öğrencilerin, ‘bir kavgaya girebilirim, şayet birisi bana gözdağı verirse (beni tehdit ederse)’ ifadesine katılma durumu; % 26,6 ‘katılıyorum ve % 25,2 ‘kesinlikle katılıyorum’ olarak saptanmıştır. Medyan 2 olarak hesaplanmıştır (Soru 13C).

Öğrencilerin ‘bir kavgaya girebilirim, şayet birisi benimle ilgili söylenti yayarsa’ ifadesine katılma durumu, % 30,0 ‘kesinlikle katılıyorum’ ve % 9,1

‘kesinlikle katılmıyorum’ olarak tespit edilmiştir. Medyan 2 olarak hesaplanmıştır (Soru 13D).

Öğrencilerin ‘bir kavgaya girebilirim, şayet birisi bana saygısızlık veya hakaret ederse’ ifadesine katılma durumu; % 30,7 oranında ‘kesinlikle katılıyorum’ ve % 27,2 oranında ‘katılıyorum’ olarak saptanmıştır. Medyan 2 olarak hesaplanmıştır (Soru 13E).

Çizelge.3.2.10. Öğrencilerin Bir Kavgaya Girme Seçeneklerine Katılma Durumu

	Kesinlikle Katılıyorum 1		Katılıyorum 2		Kararsızım 3		Katılmıyorum 4		Kesinlikle Katılmıyorum 5		Medyan
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Beni İtip Kakarsa	234	27,2	212	24,7	192	22,3	132	15,3	90	10,5	2
Benimle Kavgaya Başlamayı Denerse	230	26,7	229	26,6	175	20,3	153	17,8	73	8,5	2
Bana Gözdağı Verirse (Beni Tehdit Ederse)	217	25,2	229	26,6	177	20,6	143	16,6	94	10,9	2
Benimle İlgili Söylenti Yayarsa	258	30,0	215	25,0	179	20,8	130	15,1	78	9,1	2
Bana Saygısızlık veya Hakaret Ederse	264	30,7	234	27,2	174	20,2	116	13,5	72	8,4	2

Toplam n: 860 ve %: 100,

Öğrencilerin ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumu; % 54,2 oranında ‘fikrim yok’, ve % 20,1 oranında ‘doğru’ olarak saptanmıştır. Medyan 3 olarak hesaplanmıştır (Soru 14) (Çizelge.3.2.11).

Çizelge.3.2.11. Öğrencilerin, ‘Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumu

Çok doğru 1		Doğru 2		Fikrim Yok 3		Yanlış 4		Kesinlikle Yanlış 5		
n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	Medyan
106	12,3	173	20,1	466	54,2	55	6,4	60	7,0	3

Toplam n: 860 ve %: 100,0

Öğrencilere göre okulda şiddetten korunmada seçeneklerde belirtilen ifadelerin etkililik düzeyi aşağıdaki gibidir (Çizelge.3.2.12):

Öğrencilere göre okulda şiddetten korunmada ‘şayet zorunlu olursa kavga yapacağını bilinmesini sağlamak’ ifadesinin etkililik düzeyine bakıldığında; % 28,8 ‘bir dereceye kadar etkili’, % 22,6 ‘etkili’ olduğu tespit edilmiştir. Medyan 3’tür (Soru 15A).

‘Zarar verici bir alet kullanmakla tehdit etmek’ ifadesi; % 42,6 ‘hiç etkili değil’, % 22,7 ‘etkili değil’ ve % 17,8 ‘bir dereceye kadar etkili’ olarak tespit edilmiştir ve medyan 4’tür (Soru 15B).

‘Zarar verici bir alet taşımak’ ifadesi ise; % 46,4 ‘hiç etkili değil’, % 22,7 ‘etkili değil’ ve % 14,3 bir ‘dereceye kadar etkili’ olarak saptanmıştır ve medyan 4’tür (soru 15C).

Durumu okul idaresine bildirmek % 44,5 ‘çok etkili’, % 21,6 ‘etkili’ % 19,1 ‘bir dereceye kadar etkili’ olarak tespit edilmiş ve medyan 2’dir (Soru 15D).

‘Durumu aileye bildirmek’ ise; % 37,0 ‘çok etkili’, % 24,4 ‘etkili’, % 17,6 ‘bir dereceye kadar etkili’ olarak bulunmuştur ve medyan 2’dir (Soru 15E).

Çizelge.3.2.12. Öğrencilere Göre Okulda Şiddetten Korunmada Seçenekteki İfadelerin Etkililik Düzeyi

	Çok etkili		Etkili		Bir Dereceye Kadar Etkili		Etkili Değil		Hiç Etkili Değil		Medyan
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Şayet Zorunlu Olursa Kavga Yapacağını Başkasının Bilmesini Sağlamak	146	17,0	194	22,6	248	28,8	139	16,2	133	15,5	3
Zarar Verici Bir Alet Kullanmakla Tehdit Etmek	77	9,0	69	8,0	153	17,8	195	22,7	366	42,6	4
Zarar Verici Bir Alet Taşımak	62	7,2	81	9,4	123	14,3	195	22,7	399	46,4	4
Durumu Okul İdaresine Bildirmek	383	44,5	186	21,6	164	19,1	48	5,6	79	9,2	2
Durumu Aileye Bildirmek	318	37,0	210	24,4	151	17,6	91	10,6	90	10,5	2

Toplam n: 860 ve %: 100,0

Öğrencilerin ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerine bakıldığında, % 24,3 ‘katılıyorum’ ve % 21,3 ‘katılmıyorum’ oranları bulunmuştur. Medyan 3’tür (Soru 16).

Çizelge.3.2.13. Öğrencilerin ‘Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeyi

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Medyan
1		2		3		4		5		
n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
158	18,4	209	24,3	149	17,3	183	21,3	161	18,7	3

Toplam n: 860 ve %: 100,0

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumu; % 98,7 oranıyla hayır ve % 1,3 oranıyla evet olarak tespit edilmiştir. Bu soruyu 1 öğrenci yanıtlamamıştır (Soru 17).

Çizelge.3.2.14. Öğrencilerin Son Otuz Gün İçerisinde Okula, Zarar Verici Bir Alet Getirme Durumu

	n (Sayı)	% (Yüzde)
Evet	11	1,3
Hayır	848	98,6
Toplam	859	99,9

Okula zarar verici alet getirme nedenleri ise; korunma amaçlı, tehlikeye karşı tedbir amaçlı, kavga olasılığına karşı ve aksesuar amaçlı olarak ifade edilmiştir.

Çizelge.3.2.15'te yer alan öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma sıklığı (Soru 18);

‘vurma, tokat atma ya da yumruklama (Soru 18A)’; % 96,5 oranında ‘asla’,

‘tekmeleme ya da çelme takma (Soru 18B)’; % 92,7 ‘asla’,

‘dürtme ya da omuzla vurma’ (Soru 18C); % 82,9 ‘asla’ ve % 13,5 ‘1-2 defa’,

‘bir obje ile vurma’ (Soru 18D); % 97,7 ‘asla’,

‘küçümseme ya da istemediği bir şey için zorlama’ (Soru 18E); % 89,2 ‘asla’ ve % 8,3 ‘1-2 defa’,

‘vücudunun bir parçasını çekme, kıvrırma, sıkıştırma ya da çimdikleme’ (Soru 18F); % 91,3 ‘asla’ ve % 6,6 ‘1-2 defa’,

‘tehdit etmek amacıyla vücut dilini kullanma’ (Soru 18G); % 90,8 ‘asla’ ve % 6,7 ‘1-2 defa’,

‘sözlü tacizde bulunma’ (Soru 18H); % 86,7 ‘asla’ ve % 10,0 ‘1-2 defa’,

‘fiziksel tacizde bulunma’ (Soru 18I); % 98,3 ‘asla’,

‘sözel hakarete bulunma’ (Soru 18J); % 80,6 ‘asla’ ve % 15,3 ‘1-2 defa’,

‘zarar verici bir aletle saldırma’ (Soru 18K); % 98,4 ‘asla’ olarak bulunmuştur.

Çizelge.3.2.15. Öğrencilerin Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumu

	Asla		1-2 defa		3-5 defa		6-9 defa		10 defa ve üzeri		Medyan
	1		2		3		4		5		
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Vurma, Tokat Atma ya da Yumruklama	830	96,5	22	2,6	6	0,7	-	-	2	0,2	1
Tekmeleme ya da Çelme Takma	797	92,7	54	6,3	7	0,8	-	-	2	0,2	1
Dürtme ya da Omuzla Vurma	713	82,9	116	13,5	19	2,2	7	0,8	5	0,6	1
Bir Objeye İle Vurma	840	97,7	16	1,9	2	0,2	2	0,2	-	-	1
Küçümseme Ya Da İstemediğin Bir Şey İçin Seni Zorlama	767	89,2	71	8,3	13	1,5	4	0,5	5	0,6	1
Vücudunun Bir Parçasını Çekme, Kıvrırma, Sıkıştırma ya da Çimdikleme	785	91,3	57	6,6	11	1,3	1	0,1	6	0,7	1
Tehdit Etmek Amacıyla Vücut Dilini Kullanma	781	90,8	58	6,7	13	1,5	1	0,1	7	0,8	1
Sözlü Tacizde Bulunma	746	86,7	86	10,0	19	2,2	3	0,3	6	0,7	1
Fiziksel Tacizde Bulunma	845	98,3	6	0,7	6	0,7	1	0,1	2	0,2	1
Sözel Hakarete Bulunma	693	80,6	132	15,3	27	3,1	2	0,2	6	0,7	1
Zarar Verici Bir Aletle Saldırma	846	98,4	8	0,9	5	0,6	-	-	1	0,1	1

Toplam n: 860 ve %: 100,0

Çizelge.3.2.16'da yer alan son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde sinde şiddet eylemleri uygulama sıklığı (Soru 19);

'vurma, tokat atma ya da yumruklama' (Soru 19A); % 91,3 oranında 'asla' ve % 6,2 '1-2 defa',

'tekmeleme ya da çelme takma'(Soru 19B); % 90,8 'asla' ve % 7,4 '1-2 defa',

'dürtme ya da omuzla vurma' (Soru 19C); % 85,9 'asla' ve % 10,5 '1-2 defa',

'bir obje ile vurma' (Soru 19D); % 97,0 'asla',

'küçümseme ya da istemediği bir şey için zorlama' (Soru 19E); % 93,3 'asla' ve % 5,1 '1-2 defa',

'vücudunun bir parçasını çekme, kıvrırma, sıkıştırma ya da çimdikleme' (Soru 19F); % 91,7 'asla' ve % 6,4 '1-2 defa',

'tehdit etmek amacıyla vücut dilini kullanma' (Soru 19G); % 90,5 'asla' ve % 6,9 '1-2 defa',

'sözlü tacizde bulunma' (Soru 19H); % 92,4 'asla' ve % 5,5 '1-2 defa',

'fiziksel tacizde bulunma' (Soru 19I); % 97,1 'asla',

'sözel hakarete bulunma' (Soru 19J); % 85,9 'asla' ve % 11,2 '1-2 defa',

'zarar verici bir aletle saldırma' (Soru 19K); % 98,0 'asla' olarak bulunmuştur.

Çizelge.3.2.16. Öğrencilerin Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemleri Uygulama Durumu

	Asla		1-2 defa		3-5 defa		6-9 defa		10 defa ve üzeri		Medyan
	1		2		3		4		5		
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Vurma, Tokat Atma ya da Yumruklama	785	91,3	53	6,2	12	1,4	2	0,2	8	0,9	1
Tekmeleme ya da Çelme Takma	781	90,8	64	7,4	12	1,4	-	-	3	0,3	1
Dürtme ya da Omuzla Vurma	739	85,9	90	10,5	19	2,2	4	0,5	8	0,9	1
Bir Objeye ile Vurma	834	97,0	16	1,9	6	0,7	3	0,3	1	0,1	1
Küçümseme ya da İstemediği Bir Şey İçin Zorlama	802	93,3	44	5,1	10	1,2	-	-	4	0,5	1
Vücudunun Bir Parçasını Çekme, Kıvrırma, Sıkıştırma ya da Çimdikleme	789	91,7	55	6,4	10	1,2	-	-	6	0,7	1
Tehdit Etmek Amacıyla Vücut Dilini Kullanma	778	90,5	59	6,9	11	1,3	6	0,7	6	0,7	1
Sözlü Tacizde Bulunma	795	92,4	47	5,5	9	1,0	2	0,2	7	0,8	1
Fiziksel Tacizde Bulunma	835	97,1	15	1,7	8	0,9	1	0,1	1	0,1	1
Sözel Hakarette Bulunma	739	85,9	96	11,2	13	1,5	3	0,3	9	1,0	1
Zarar Verici Bir Aletle Saldırma	843	98,0	10	1,2	5	0,6	1	0,1	1	0,1	1

Toplam n: 860 ve %: 100,0

Çizelge.3.2.17’de şiddete ilişkin sorulara verilen yanıtların sayısı, alınan minimum ve maksimum değerleri, ortalama puanları ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Çizelge.3.2.17. Şiddete İlişkin Sorulara Verilen Yanıtların Sayısı, Alınan Minimum ve Maksimum Puanları, Ortalama Puanları ve Standart Sapma Değerleri

	n	min	max	Ortalama puan	Standart sapma
Öğrencilerin Bir Kavgaya Girme Nedenleri (13. soru)	860	5,00	25,00	12,63	±5 ,24
Öğrencilerin ‘Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumu (14 soru)	860	1,00	5,00	2,76	± 0,99
Öğrencilerin Şiddetten Korunmada Etkili Bulduğu Seçenekler (15. soru)	860	5,00	25,00	15,10	± 4,48
Öğrencilerin ‘Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeyleri (16. soru)	860	1,00	5,00	2,98	± 1,40
Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumu (18. soru)	860	11,00	41,00	12,30	± 2,87
Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemleri Uygulama Durumu (19. soru)	860	11,00	47,00	12,23	± 3,42

Öğrencilerin bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar okullar göre karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p=0,062$ ve $p>0,05$).

Çizelge.3.2.18. Öğrencilerin Öğrenim Gördüğü Okula Göre Bir Kavgaya Girme Nedenlerinden Aldığı Ortalama Puanlar

Okullar	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Rauf Denктаş Lisesi	45	12,84	± 5,37	p=0,062
Bağlum Lisesi	60	13,63	± 5,15	
Aktepe Lisesi	148	12,45	± 4,72	
Fatih Sultan Mehmet Lisesi	241	11,94	± 5,15	
Etlik Lisesi	149	13,47	± 5,67	
Kanuni Lisesi	217	12,63	± 5,29	
Toplam	860	12,63	± 5,24	

Öğrencilerin ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumundan alınan ortalama puanların okullara göre karşılaştırılmasında Fatih Sultan Mehmet Lisesi ile Etlik Lisesi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,012$ ve $p<0,05$). Fatih Sultan Mehmet Lisesi daha düşük puan almıştır. Puanın düşük olması kavga etmede kendine güvenin fazla olduğunu göstermektedir.

Çizelge.3.2.19. Öğrencilerin Öğrenim Gördüğü Okula Göre ‘Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumundan Alınan Ortalama Puanlar

Okullar	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Rauf Denктаş Lisesi	45	2,93	$\pm 1,21$	$p=0,012$
Bağlum Lisesi	60	2,97	$\pm 1,06$	
Aktepe Lisesi	148	2,82	$\pm 0,91$	
Fatih Sultan Mehmet Lisesi	241	2,59	$\pm 0,91$	
Etlik Lisesi	149	2,89	$\pm 1,02$	
Kanuni Lisesi	217	2,71	$\pm 0,97$	
Toplam	860	2,76	$\pm 0,99$	

Öğrencilerin şiddetten korunmada etkili bulduğu seçeneklerin ortalama puanlarının okullara göre karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p= 0,160$ ve $p> 0,05$).

Çizelge.3.2.20. Öğrencilerin Öğrenim Gördüğü Okula Göre Şiddetten Korunmada Etkili Bulduğu Seçeneklerin Ortalama Puanları

Okullar	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Rauf Denктаş Lisesi	45	17,38	$\pm 4,51$	$p=0,160$
Bağlum Lisesi	60	18,27	$\pm 3,97$	
Aktepe Lisesi	148	18,15	$\pm 3,84$	
Fatih Sultan Mehmet Lisesi	241	17,78	$\pm 4,36$	
Etlik Lisesi	149	18,26	$\pm 4,21$	
Kanuni Lisesi	217	18,72	$\pm 3,74$	
Toplam	860	18,18	$\pm 4,08$	

Öğrencilerin ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanların okullara göre karşılaştırılmasında Bağlum Lisesi-Kanuni Lisesi, Fatih Sultan Mehmet Lisesi- Kanuni Lisesi ve Aktepe Lisesi-Kanuni Lisesi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,002$ ve $p<0,001$) . Kanuni Lisesi diğer okullara göre daha yüksek puan almıştır. Puanın yüksek olması ‘yetişkinlerin kendilerine saygısız davranması’ fikrine katılımın düşük olduğunu göstermektedir.

Çizelge.3.2.21. Öğrencilerin Okullara Göre ‘Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeylerinden Aldığı Ortalama Puanlar

Okullar	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Rauf Denктаş Lisesi	45	2,93	$\pm 1,39$	$p=0,002$
Bağlum Lisesi	60	2,65	$\pm 1,54$	
Aktepe Lisesi	148	2,78	$\pm 1,38$	
Fatih Sultan Mehmet Lisesi	241	2,85	$\pm 1,41$	
Etlik Lisesi	149	3,13	$\pm 1,29$	
Kanuni Lisesi	217	3,25	$\pm 1,37$	
Toplam	860	2,98	$\pm 1,39$	

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanların okullara göre karşılaştırılmasına bakıldığında; Aktepe Lisesi-Etlik Lisesi ve Aktepe Lisesi-Kanuni Lisesi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,012$ ve $p<0,05$). Aktepe Lisesi diğer okullara göre daha yüksek puan almıştır. Puanın yüksek olması şiddet eylemlerine maruz kalma sıklığının fazla olduğunu göstermektedir (Çizelge.3.2.22)

Çizelge.3.2.22. Öğrencilerin Okullara Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Okullar	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Rauf Denктаş Lisesi	45	12,24	± 2,31	p=0,012
Bağlum Lisesi	60	12,66	± 2,77	
Aktepe Lisesi	148	13,02	± 3,76	
Fatih Sultan Mehmet Lisesi	241	12,20	± 2,52	
Etlik Lisesi	149	11,91	± 1,93	
Kanuni Lisesi	217	12,08	± 3,12	
Toplam	860	12,29	± 2,87	

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlarla okullar arasındaki ilişkiye bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (p=0,095 ve p>0,05).

Çizelge.3.2.23. Öğrencilerin Okullara Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemleri Uygulama Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Okullar	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Rauf Denктаş Lisesi	45	12,04	± 1,98	p=0,095
Bağlum Lisesi	60	13,32	± 5,39	
Aktepe Lisesi	148	12,44	± 4,02	
Fatih Sultan Mehmet Lisesi	241	12,17	± 2,75	
Etlik Lisesi	149	12,29	± 4,06	
Kanuni Lisesi	217	11,86	± 2,57	
Toplam	860	12,23	± 3,42	

Öğrencilerin bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar yaşlara göre karşılaştırıldığında; 16yaş -14 yaş ve 16 yaş -15 yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır (p=0,004 ve p <0,001). 16 yaş gurubunda toplam puan 14 ve 15 yaş grupların puanından düşüktür. Puanın düşük olması kendisine

şiddet eylemleri uygulandığında kavgaya girmeye katılımının yüksek olduğunu göstermektedir.

Çizelge.3.2.24. Öğrencilerin Yaşlara Göre Bir Kavgaya Girme Nedenlerinden Aldığı Ortalama Puanlar

Yaşlar	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
14 Yaş	87	13,80	± 4,63	p=0,004
15 Yaş	301	13,14	± 5,17	
16 Yaş	280	11,78	± 5,24	
17 Yaş	187	12,60	± 5,45	
18 Yaş ve Üzeri	5	10,80	± 5,40	
Toplam	860	12,63	± 5,24	

Öğrencilerin ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumundan aldığı ortalama puanların yaşlara göre karşılaştırılmasında 14 yaş -16 yaş, 14 yaş- 17 yaş ve 14 yaş- 18 ve üzeri yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p= 0,000 ve p<0,001). 14 yaş gurubunda ortalama puan diğer yaş gruplarından yüksektir. Puanın yüksek olması kavga etme konusunda kendine güvenin azlığını ifade etmektedir.

Çizelge.3.2.25. Öğrencilerin Yaşlara Göre ‘Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Yaşlar	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
14 Yaş	87	3,02	± 0,78	p=0,000
15 Yaş	301	2,86	± 0,90	
16 Yaş	280	2,65	± 1,05	
17 Yaş	187	2,65	± 1,07	
18 Yaş ve Üzeri	5	1,60	± 0,89	
Toplam	860	2,76	± 0,99	

Öğrencilerin şiddetten korunmada etkili bulduğu seçeneklerin ortalama puanlarının yaşlara göre karşılaştırılmasında; 18 yaş grubunun diğer yaş gruplarından düşük puan aldığı görülmüş ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (p=0,049)

ve $p<0,05$). Puanın düşük olması kendisine şiddet eylemleri uygulandığında şiddetten korunmada kavgaya girmenin etkiliğinin yüksek olduğunu ve durumu okul idaresi ve aileye bildirmenin düşük olduğunu göstermektedir. Bu sorudaki ‘d’ ve ‘e’ seçeneği olumlu yanıt olduğundan ters çevrilerek puanlama yapılmıştır.

Çizelge.3.2.26. Öğrencilerin Yaşlara Göre Şiddetten Korunmada Etkili Bulduğu Seçeneklerin Ortalama Puanları

Yaşlar	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
14 Yaş	87	18,93	$\pm 3,69$	p=0,049
15 Yaş	301	18,42	$\pm 3,95$	
16 Yaş	280	18,12	$\pm 4,17$	
17 Yaş	187	17,58	$\pm 4,29$	
18 Yaş ve Üzeri	5	16,00	$\pm 3,16$	
Toplam	860	18,18	$\pm 4,08$	

Öğrencilerin ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanların yaşlara göre karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p= 0,379$ ve $p>0,05$).

Çizelge.3.2.27. Öğrencilerin Yaşlara Göre ‘Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeylerinden Aldığı Ortalama Puanları

Yaşlar	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
14 Yaş	87	3,03	$\pm 1,43$	p=0,379
15 Yaş	301	2,97	$\pm 1,43$	
16 Yaş	280	3,08	$\pm 1,34$	
17 Yaş	187	2,81	$\pm 1,40$	
18 Yaş ve Üzeri	5	2,80	$\pm 1,48$	
Toplam	860	2,98	$\pm 1,39$	

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlarla yaşlar arasındaki farklılığa bakıldığında; 17 yaş -14 yaş ve 17 yaş -15 yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p= 0,001$ ve $p<0,001$). 17 yaş grubu öğrenciler

diğer yaş grubundakilere göre daha yüksek puan almıştır. Puanın yüksek olması şiddet eylemlerine maruz kalma sıklığının fazla olduğunu göstermektedir.

Çizelge.3.2.28. Öğrencilerin Yaşlara Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Yaşlar	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
14 Yaş	87	11,67	± 1,37	p=0,001
15 Yaş	301	12,08	± 2,16	
16 Yaş	280	12,23	± 2,96	
17 Yaş	187	12,97	± 3,87	
18 Yaş ve Üzeri	5	14,20	± 5,63	
Toplam	860	12,29	± 2,87	

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlarla yaşlar arasındaki farklılığa bakıldığında; 15 yaş -17 yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. (p=0,044 ve p<0,05). 17 yaş grubu öğrenciler 15 yaş grubundakilere göre daha yüksek puan almıştır. Puanın yüksek olması şiddet eylemleri uygulama sıklığının fazla olduğunu göstermektedir.

Çizelge.3.2.29. Öğrencilerin Yaşlara Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemleri Uygulama Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Yaşlar	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
14 Yaş	87	12,08	± 4,43	p=0,044
15 Yaş	301	11,80	± 2,15	
16 Yaş	280	12,41	± 3,69	
17 Yaş	187	12,71	± 3,98	
18 Yaş ve Üzeri	5	13,40	± 5,37	
Toplam	860	12,23	± 3,42	

Öğrencilerin bir kavgağa girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar sınıf düzeylerine göre karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0,244$ ve $p>0,05$).

Çizelge.3.2.30. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Bir Kavgağa Girme Nedenlerinden Aldığı Ortalama Puanlar

Sınıf	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Birinci	290	12,59	$\pm 4,87$	$p=0,244$
İkinci	285	12,29	$\pm 5,12$	
Üçüncü	285	13,02	$\pm 5,70$	
Toplam	860	12,63	$\pm 5,24$	

Öğrencilerin ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumundan aldığı ortalama puanların sınıf düzeylerine göre karşılaştırılmasında; birinci sınıf-üçüncü sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p=0,025$ ve $p<0,05$). Birinci sınıftaki öğrenciler diğer sınıftaki öğrencilerden yüksek puan almıştır. Puanın yüksek olması kavga etme konusunda kendine güvenin azlığını ifade etmektedir.

Çizelge.3.2.31. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre ‘Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Sınıf	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Birinci	290	2,87	$\pm 0,95$	$p=0,025$
İkinci	285	2,74	$\pm 0,90$	
Üçüncü	285	2,65	$\pm 1,09$	
Toplam	860	2,76	$\pm 0,99$	

Öğrencilerin şiddetten korunmada etkili bulduğu seçeneklerin ortalama puanlarının sınıf düzeylerine göre karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p=0,746$ ve $p>0,05$) (Çizelge.3.2.32).

Çizelge.3.2.32. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Şiddetten Korunmada Etkili Bulduğu Seçeneklerin Ortalama Puanları

Sınıf	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Birinci	290	18,28	± 4,03	p=0,746
İkinci	285	18,22	± 3,92	
Üçüncü	285	18,03	± 4,29	
Toplam	860	18,18	± 4,08	

Öğrencilerin ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanların sınıf düzeylerine göre karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (p= 0,292 ve p>0,05).

Çizelge.3.2.33. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre ‘Okuldaki Yetişkinler Bazın Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeylerinden Aldığı Ortalama Puanlar

Sınıf	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Birinci	290	2,87	± 1,46	p=0,292
İkinci	285	3,02	± 1,30	
Üçüncü	285	3,04	± 1,41	
Toplam	860	2,98	± 1,39	

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlarla sınıf düzeyleri arasında farklılığa bakıldığında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (p= 0,085 ve p>0,05).

Çizelge.3.2.34. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Sınıf	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Birinci	290	12,22	± 2,40	p=0,085
İkinci	285	12,07	± 2,44	
Üçüncü	285	12,59	± 3,59	
Toplam	860	12,29	± 2,87	

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlarla sınıf düzeyleri arasında farklılığa bakıldığında; üçüncü sınıf- ikinci sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p= 0,015$ ve $p<0,05$). İkinci sınıftaki öğrencilerin aldığı puan diğer sınıftaki öğrencilerin aldığı puandan düşüktür. Puanın düşük olması şiddet eylemleri uygulama sıklığının azlığını göstermektedir.

Çizelge.3.2.35. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemleri Uygulama Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Sınıf	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Birinci	290	12,30	$\pm 3,45$	$p=0,015$
İkinci	285	11,79	$\pm 2,12$	
Üçüncü	285	12,61	$\pm 4,30$	
Toplam	860	12,23	$\pm 3,42$	

Öğrencilerin cinsiyete göre bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar karşılaştırıldığında; kız öğrencilerin aldığı puan erkek öğrencilerden yüksektir ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($t= 6,79$, $p=0,000$ ve $p<0,001$). Puanın yüksek olması kendisine şiddet eylemleri uygulandığında kavgaya girmeye katılımının düşük olduğunu göstermektedir.

Çizelge.3.2.36. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Bir Kavgaya Girme Nedenlerinden Aldığı Ortalama Puanlar

Cinsiyet	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Kadın	491	13,65	$\pm 5,32$	$p=0,000$
Erkek	369	11,26	$\pm 4,82$	

Öğrencilerin cinsiyete göre ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumundan aldığı ortalama puanların karşılaştırılmasında kız

öğrencilerin aldığı puan erkek öğrencilerden yüksek olduğu görülmüştür ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($t= 4,73$, $p=0,000$ ve $p<0,001$). Puanın yüksek olması kavga etme konusunda kendine güvenin azlığını ifade etmektedir.

Çizelge.3.2.37. Öğrencilerin Cinsiyete Göre ‘Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Cinsiyet	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Kadın	491	2,89	$\pm 0,96$	p=0,000
Erkek	369	2,57	$\pm 1,00$	

Öğrencilerin cinsiyet ile şiddetten korunmada etkili bulduğu seçeneklerin ortalama puanlarının karşılaştırılmasında erkek öğrencilerin aldığı puan kız öğrencilerden düşük olduğu görülmüştür ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($t=7,41$, $p= 0,000$ ve $p<0,001$). Puanın düşük olması kendisine şiddet eylemleri uygulandığında şiddetten korunmada kavgaya girmenin etkiliğinin yüksek olduğunu ve durumu okul idaresi ve aileye bildirmenin düşük olduğunu göstermektedir. Bu sorudaki ‘d’ ve ‘e’ seçeneği olumlu yanıt olduğundan ters çevrilerek puanlama yapılmıştır.

Çizelge.3.2.38. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Şiddetten Korunmada Etkili Bulduğu Seçeneklerin Ortalama Puanları

Cinsiyet	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Kadın	491	19,04	$\pm 3,70$	p=0,000
Erkek	369	17,02	$\pm 4,29$	

Öğrencilerin cinsiyet ile ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanların karşılaştırılmasında kız öğrencilerin aldığı puan erkek öğrencilerden yüksek olduğu görülmüştür ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($t= 5,04$, $p= 0,000$ ve $p<0,001$). Puanın yüksek olması kavga etme konusunda kendine güvenin azlığını ifade etmektedir (Çizelge.3.2.39).

Çizelge.3.2.39. Öğrencilerin Cinsiyete Göre ‘Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeylerinden Aldığı Ortalama Puanlar

Cinsiyet	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Kadın	491	3,18	± 1,42	p=0,000
Erkek	369	2,70	± 1,31	

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlarla cinsiyetler arasındaki farklılığa bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($t = -3,68$, $p = 0,000$ ve $p < 0,001$). Erkek öğrencilerin aldığı puanın kız öğrencilerden yüksek olduğu görülmüştür. Puanın yüksek olması şiddet eylemlerine maruz kalma sıklığının fazla olduğunu göstermektedir.

Çizelge.3.2.40. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Cinsiyet	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Kadın	491	11,99	± 2,26	p=0,000
Erkek	369	12,71	± 3,48	

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlarla cinsiyetler arasında farklılığa bakıldığında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ve erkek öğrencilerin aldığı puanın kız öğrencilerden yüksek olduğu görülmüştür ($t = -3,37$, $p = 0,001$ ve $p < 0,001$). Puanın yüksek olması şiddet eylemleri uygulama sıklığının fazlalığını göstermektedir (Çizelge.3.2.41).

Çizelge.3.2.41. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemleri Uygulama Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Cinsiyet	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Kadın	491	11,90	± 2,89	p=0,001
Erkek	369	12,69	± 3,99	

Öğrencilerin birlikte yaşadığı kimseler ile bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p=0,576$ ve $p>0,05$).

Çizelge.3.2.42. Öğrencilerin Birlikte Yaşadığı Kimselere Göre Bir Kavgaya Girme Nedenlerinden Aldığı Ortalama Puanlar

Birlikte Yaşanılan Kimseler	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Anne-Baba-Kardeş	738	12,59	± 5,25	p=0,576
Yalnız Anne-Kardeş	43	13,33	± 5,33	
Dikeye Genişleyen Aile	70	12,90	± 5,10	
Yataya Genişleyen Aile	9	10,89	± 5,11	
Toplam	860	12,63	± 5,24	

Öğrencilerin birlikte yaşadığı kimseler ile ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumundan aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p=0,868$ ve $p>0,05$).

Çizelge.3.2.43. Öğrencilerin Birlikte Yaşadığı Kimselere Göre ‘Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Birlikte Yaşanılan Kimse	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Anne-Baba-Kardeş	738	2,76	± 1,00	p=0,868
Yalnız Anne-Kardeş	43	2,84	± 0,90	
Dikeye Genişleyen Aile	70	2,69	± 0,99	
Yataya Genişleyen Aile	9	2,67	± 0,87	
Toplam	860	2,76	± 0,99	

Öğrencilerin birlikte yaşadığı kimseler ile şiddetten korunmada etkili bulunduğu seçeneklerin ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p= 0,594$ ve $p>0,05$).

Çizelge.3.2.44. Öğrencilerin Birlikte Yaşadığı Kimselere Göre Şiddetten Korunmada Etkili Bulduğu Seçeneklerin Ortalama Puanları

Birlikte Yaşanılan Kimse	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Anne-Baba-Kardeş	738	18,13	$\pm 4,11$	$p=0,594$
Yalnız Anne-Kardeş	43	18,58	$\pm 3,52$	
Dikeye Genişleyen Aile	70	18,60	$\pm 3,83$	
Yataya Genişleyen Aile	9	17,11	$\pm 6,23$	
Toplam	860	18,18	$\pm 4,08$	

Öğrencilerin birlikte yaşadığı kimseler ile ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p= 0,060$ ve $p>0,05$).

Çizelge.3.2.45. Öğrencilerin, Birlikte Yaşadığı Kimselere Göre ‘Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeylerinden Aldığı Ortalama Puanlar

Birlikte Yaşanılan Kimse	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Anne-Baba-Kardeş	738	2,97	$\pm 1,38$	$p=0,060$
Yalnız Anne-Kardeş	43	2,63	$\pm 1,43$	
Dikeye Genişleyen Aile	70	3,13	$\pm 1,50$	
Yataya Genişleyen Aile	9	3,89	$\pm 1,05$	
Toplam	860	2,98	$\pm 1,39$	

Öğrencilerin birlikte yaşadığı kimseler ile son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlar karşılaştırıldığında anne-baba-kardeşleriyle birlikte yaşayanlar ile yataya genişleyen ailede yaşayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur

($p=0,021$ ve $p<0,05$). Yataya genişleyen ailede puan daha yüksektir. Puanın yüksek olması şiddet eylemlerine maruz kalma sıklığının fazlalığını göstermektedir.

Çizelge.3.2.46. Öğrencilerin Birlikte Yaşadığı Kimselere Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Birlikte Yaşanılan Kimse	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Anne-Baba-Kardeş	738	12,23	$\pm 2,78$	$p=0,021$
Yalnız Anne-Kardeş	43	13,53	$\pm 4,59$	
Dikeye Genişleyen Aile	70	12,09	$\pm 2,08$	
Yataya Genişleyen Aile	9	13,22	$\pm 3,90$	
Toplam	860	12,29	$\pm 2,87$	

Öğrencilerin birlikte yaşadığı kimseler ile son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p= 0,192$ ve $p>0,05$).

Çizelge.3.2.47. Öğrencilerin Birlikte Yaşadığı Kimselere Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemleri Uygulama Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Birlikte Yaşanılan Kimse	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Anne-Baba-Kardeş	738	12,19	$\pm 3,38$	$p=0,192$
Yalnız Anne-Kardeş	43	13,05	$\pm 4,72$	
Dikeye Genişleyen Aile	70	11,99	$\pm 2,61$	
Yataya Genişleyen Aile	9	13,78	$\pm 4,29$	
Toplam	860	12,23	$\pm 3,42$	

Öğrencilerin anne-baba birlikteliği ile bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p= 0,641$ ve $p>0,05$) (Çizelge.3.2.48)

Çizelge.3.2.48. Öğrencilerin Anne-Baba Birlikteliğine Göre Bir Kavga Ya Girme Nedenlerinden Aldığı Ortalama Puanlar

Anne-Baba Birlikteliği	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Beraber	813	12,60	± 5,26	p=0,641
Ayrı	22	12,64	± 5,28	
Boşanma	11	12,46	± 4,34	
Ölüm	14	14,43	± 5,02	
Toplam	860	12,63	± 5,24	

Öğrencilerin anne-baba birlikteliği ile ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumundan aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (p= 0,619 ve p>0,05).

Çizelge.3.2.49. Öğrencilerin Anne-Baba Birlikteliğine Göre ‘Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Anne-Baba Birlikteliği	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Beraber	813	2,76	± 1,00	p=0,619
Ayrı	22	2,73	± 0,63	
Boşanma	11	2,36	± 0,67	
Ölüm	14	2,79	± 1,25	
Toplam	860	2,76	± 0,99	

Öğrencilerin anne-baba birlikteliği ile şiddetten korunmada etkili bulunduğu seçeneklerin ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (p= 0,405 p>0,05) (Çizelge.3.2.50).

Çizelge.3.2.50. Öğrencilerin Anne-Baba Birlikteliğine Göre Şiddetten Korunmada Etkili Bulduğu Seçeneklerin Ortalama Puanları

Anne-Baba Birlikteliği	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Beraber	813	18,14	± 4,13	p=0,405
Ayrı	22	18,14	± 3,28	
Boşanma	11	19,18	± 2,86	
Ölüm	14	19,79	± 2,67	
Toplam	860	18,18	± 4,08	

Öğrencilerin anne-baba birlikteliği ile ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (p= 0,648 p>0,05).

Çizelge.3.2.51. Öğrencilerin Anne-Baba Birlikteliğine Göre ‘Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeylerinden Aldığı Ortalama Puanlar

Anne-Baba Birlikteliği	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Beraber	813	2,99	± 1,39	p=0,648
Ayrı	22	2,91	± 1,27	
Boşanma	11	2,73	± 1,42	
Ölüm	14	2,57	± 1,65	
Toplam	860	2,98	± 1,39	

Öğrencilerin anne-baba birlikteliği ile son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (p=0,285 ve p>0,05).(Çizelge.3.2.52)

Çizelge.3.2.52. Öğrencilerin Anne-Baba Birlikteliğine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Anne-Baba Birlikteliği	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Beraber	813	12,26	± 2,81	p=0,285
Ayrı	22	13,32	± 4,51	
Boşanma	11	13,09	± 3,88	
Ölüm	14	12,29	± 1,49	
Toplam	860	12,29	± 2,87	

Öğrencilerin anne-baba birlikteliği ile son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p= 0,061$ ve $p>0,05$).

Çizelge.3.2.53. Öğrencilerin Anne-Baba Birlikteliğine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemleri Uygulama Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Anne-Baba Birlikteliği	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Beraber	813	12,18	± 3,35	p=0,061
Ayrı	22	12,18	± 3,38	
Boşanma	11	14,73	± 5,46	
Ölüm	14	13,29	± 5,04	
Toplam	860	12,23	± 3,42	

Öğrencilerin baba mesleği ile bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p= 0,565$ ve $p>0,05$) (Çizelge.3.2.54).

Çizelge.3.2.54. Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Bir Kavga Ya Girme Nedenlerinden Aldığı Ortalama Puanlar

Baba Mesleği	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Çalışmıyor	7	11,14	± 4,37	p=0,565
Emekli	107	13,18	± 4,50	
Kamu Çalışanı	205	12,91	± 5,30	
Özel Sektör Çalışanı	229	12,59	± 5,31	
Çiftçi	6	14,16	± 6,79	
Esnaf	54	11,93	± 5,05	
Serbest Meslek	235	12,28	± 5,45	
Toplam	843	12,61	± 5,24	

Öğrencilerin baba mesleği ile ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumundan alınan ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p= 0,883$ ve $p>0,05$).

Çizelge.3.2.55. Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre ‘Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Baba Mesleği	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Çalışmıyor	7	2,71	± 1,25	p=0,883
Emekli	107	2,79	± 0,97	
Kamu Çalışanı	205	2,75	± 0,98	
Özel Sektör Çalışanı	229	2,79	± 0,94	
Çiftçi	6	3,17	± 0,41	
Esnaf	54	2,63	± 1,10	
Serbest Meslek	235	2,75	± 1,02	
Toplam	843	2,76	± 0,99	

Öğrencilerin baba mesleğine göre, şiddetten korunmada etkili bulduğu seçeneklerin ortalama puanları karşılaştırıldığında; babası çalışmayan ile babası çiftçi olanların aldığı puanlar diğerlerinden düşüktür ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p= 0,046$ ve $p<0,05$). Puanın düşük olması kendisine şiddet eylemleri uygulandığında şiddetten korunmada kavga ya girmenin etkililiğinin yüksek olduğunu ve durumu okul idaresi ve aileye bildirmenin düşük olduğunu göstermektedir. Bu sorudaki ‘d’

ve ‘e’ seçeneği olumlu yanıt olduğundan ters çevrilerek puanlama yapılmıştır (Çizelge.3.2.56).

Çizelge.3.2.56. Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Şiddetten Korunmada Etkili Bulduğu Seçeneklerin Ortalama Puanları

Baba Mesleği	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Çalışmıyor	7	15,71	± 5,44	p=0,046
Emekli	107	18,63	± 3,64	
Kamu Çalışanı	205	18,32	± 4,22	
Özel Sektör Çalışanı	229	17,60	± 4,16	
Çiftçi	6	15,17	± 3,06	
Esnaf	54	18,59	± 3,91	
Serbest Meslek	235	18,35	± 4,10	
Toplam	843	18,15	± 4,10	

Öğrencilerin baba mesleği ile ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (p= 0,082 ve p>0,05).

Çizelge.3.2.57. Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre ‘Okuldaki Yetişkinler Bazın Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeylerinden Aldığı Ortalama Puanlar

Baba Mesleği	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Çalışmıyor	7	2,71	± 1,11	p=0,082
Emekli	107	3,15	± 1,26	
Kamu Çalışanı	205	3,14	± 1,40	
Özel Sektör Çalışanı	229	2,98	± 1,43	
Çiftçi	6	2,50	± 1,38	
Esnaf	54	2,63	± 1,35	
Serbest Meslek	235	2,84	± 1,40	
Toplam	843	2,97	± 1,39	

Öğrencilerin baba mesleği ile son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (p=0,688 ve p>0,05). (Çizelge.3.2.58)

Çizelge.3.2.58. Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Baba Mesleği	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Çalışmıyor	7	13,14	± 2,79	p=0,688
Emekli	107	12,06	± 2,31	
Kamu Çalışanı	205	12,08	± 2,22	
Özel Sektör Çalışanı	229	12,30	± 2,78	
Çiftçi	6	12,33	± 3,27	
Esnaf	54	12,26	± 2,36	
Serbest Meslek	235	12,51	± 3,64	
Toplam	843	12,28	± 2,86	

Öğrencilerin baba mesleği ile son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldıkları ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p= 0,396$ ve $p>0,05$).

Çizelge.3.2.59. Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemleri Uygulama Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Baba Mesleği	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Çalışmıyor	7	13,00	± 2,65	p=0,396
Emekli	107	11,66	± 2,26	
Kamu Çalışanı	205	12,05	± 2,76	
Özel Sektör Çalışanı	229	12,56	± 4,26	
Çiftçi	6	12,00	± 2,45	
Esnaf	54	12,31	± 3,09	
Serbest Meslek	235	12,19	± 3,39	
Toplam	843	12,20	± 3,37	

Öğrencilerin anne mesleği ile bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p= 0,307$ ve $p>0,05$). (Çizelge.3.2.60)

Çizelge.3.2.60. Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre Bir Kavga Girme Nedenlerinden Aldığı Ortalama Puanlar

Anne Mesleği	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Çalışmıyor	765	12,54	± 5,24	p=0,347
Emekli	12	12,75	± 5,79	
Kamu Çalışanı	43	13,14	± 5,30	
Özel Sektör Çalışanı	20	13,10	± 4,89	
Çiftçi	-	-	-	
Esnaf	4	17,00	± 6,32	
Serbest Meslek	13	14,69	± 4,96	
Toplam	857	12,64	± 5,24	

Öğrencilerin anne mesleği ile ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumundan alınan ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (p= 0,436 ve p>0,05).

Çizelge.3.2.61. Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre ‘Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Anne Mesleği	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Çalışmıyor	765	2,76	± 0,99	p=0,436
Emekli	12	2,33	± 0,98	
Kamu Çalışanı	43	2,86	± 0,99	
Özel Sektör Çalışanı	20	2,70	± 0,73	
Çiftçi	-	-	-	
Esnaf	4	2,75	± 1,71	
Serbest Meslek	13	3,15	± 0,69	
Toplam	857	2,76	± 0,99	

Öğrencilerin anne mesleği ile şiddetten korunmada etkili bulunduğu seçeneklerden aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (p= 0,640 p>0,05).(Çizelge.3.2.62)

Çizelge.3.2.62. Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre Şiddetten Korunmada Etkili Bulduğu Seçeneklerden Aldığı Ortalama Puanlar

Anne Mesleği	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Çalışmıyor	765	18,15	± 4,14	p=0,640
Emekli	12	18,42	± 2,97	
Kamu Çalışanı	43	17,79	± 4,17	
Özel Sektör Çalışanı	20	18,35	± 2,94	
Çiftçi	-	-	-	
Esnaf	4	20,50	± 3,79	
Serbest Meslek	13	19,62	± 3,59	
Toplam	857	18,17	± 4,09	

Öğrencilerin anne mesleği ile ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p= 0,082$ ve $p>0,05$).

Çizelge.3.2.63. Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre ‘Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeylerinden Aldığı Ortalama Puanlar

Anne Mesleği	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Çalışmıyor	765	2,93	± 1,38	p=0,082
Emekli	12	3,58	± 1,24	
Kamu Çalışanı	43	3,40	± 1,48	
Özel Sektör Çalışanı	20	2,90	± 1,55	
Çiftçi	-	-	-	
Esnaf	4	3,75	± 1,89	
Serbest Meslek	13	3,46	± 1,39	
Toplam	857	2,98	± 1,39	

Öğrencilerin anne mesleğine göre, son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlar karşılaştırıldığında; annesi esnaf olanların aldıkları puan daha yüksektir ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p= 0,018$ ve $p<0,05$). Puanın yüksek olması şiddet eylemlerine maruz kalma sıklığının fazla olduğunu göstermektedir (Çizelge.3.2.64)

Çizelge.3.2.64. Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Anne Mesleği	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Çalışmıyor	765	12,26	± 2,80	p=0,018
Emekli	12	13,83	± 5,95	
Kamu Çalışanı	43	12,00	± 1,95	
Özel Sektör Çalışanı	20	12,20	± 3,02	
Çiftçi	-	-	-	
Esnaf	4	16,50	± 5,80	
Serbest Meslek	13	11,62	± 1,19	
Toplam	857	12,28	± 2,85	

Öğrencilerin anne mesleği ile son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p= 0,329$ ve $p>0,05$).

Çizelge.3.2.65. Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Aldığı Ortalama Puanlar

Anne Mesleği	Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	P değeri
Çalışmıyor	765	12,22	± 3,33	p=0,329
Emekli	12	13,00	± 5,72	
Kamu Çalışanı	43	11,81	± 3,52	
Özel Sektör Çalışanı	20	11,95	± 2,84	
Çiftçi	-	-	-	
Esnaf	4	15,75	± 6,95	
Serbest Meslek	13	12,54	± 4,41	
Toplam	857	12,22	± 3,41	

Şiddetle ilişkili soruların ortalama puanlarının demografik verilerle ilişkileri karşılaştırıldığında; baba eğitim düzeyinin artmasıyla ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesinden alınan puan azalmaktadır.Yani kavga etme konusunda kendine güven artmaktadır ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,01$). Aynı zamanda baba eğitim seviyenin artmasıyla, ‘okullardaki yetişkinlerin bazen bana saygısız davranır’ ifadesinin puanı artmakta, bu da kendisine saygısız

davranıldığı fikrine katılma durumunun azaldığını göstermektedir ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). Gelir düzeyinin artmasıyla ‘şayet kavga edersem kazanırım’ ifadesinin puanı azalmaktadır ve puanın azalması kavga etmede kendine güvenin arttığını göstermektedir ve istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,01$). Kardeş sayısının artmasıyla şiddetten korunmada ifade edilen etkili yolların etkiliği konusundaki sorunun puanı artmakta ve bu şiddet eylemlerinden korunmada şiddet uygulama etkiliğinin azaldığını ve durumu okul idaresine ve aileye bildirmenin arttığını göstermektedir ve istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,01$).

Çizelge.3.2.66. Şiddetle İlişkili Soruların Ortalama Puanlarının Demografik Verilerle İlişkileri (r değerleri)

	Soru 13	Soru 14	Soru 15	Soru 16	Soru 18	Soru 19
Baba Eğitimi	,019	-,088**	-,002	,088*	-,050	-,040
Anne Eğitimi	-,041	-,036	,011	,061	-,065	-,033
Gelir	-,067	-,106**	-,039	,016	-,060	-,037
Kardeş Sayısı	,049	,018	0,95**	-,029	,031	-,002
Kaçıncı Çocuk Olduğu	-,025	-,052	,038	-,036	,003	,016

*: $p<0,05$

** : $p<0,01$

Son otuz gün içerisinde okula, zarar verici alet getirme durumunun şiddete ilişkin sorularla karşılaştırılması aşağıdaki gibidir (Çizelge.3.2.67):

Öğrencilerin bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlara göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumunun karşılaştırılmasında aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($t= -3,08$, $p= 0,002$ ve $p<0,001$). Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme sorusuna hayır diyenlerin puanı yüksektir. Puanın yüksek olması hayır diyenlerde kendisine şiddet eylemi uygulanması durumunda kavga etmeye katılımın azaldığını göstermektedir.

Öğrencilerin ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumuna göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme

durumunun karşılaştırılması sonucunda aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($t = -3,18$, $p = 0,002$ ve $p < 0,001$). Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme sorusuna hayır diyenlerin puanı yüksektir. Puanın yüksek olması hayır diyenlerde kavga etme konusunda kendisine güveninin azlığını göstermektedir.

Öğrencilerin şiddetten korunmada etkili bulduğu seçeneklerden aldığı ortalama puanlara göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumunun karşılaştırılması sonucunda aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($t = 3,07$, $p = 0,000$ ve $p < 0,001$). Evet diyenlerin puanı düşüktür. Puanın düşük olması kendisine şiddet eylemleri uygulandığında şiddetten korunmada kavgaya girmenin etkililiğinin yüksek olduğunu ve durumu okul idaresi ve aileye bildirmenin düşük olduğunu göstermektedir. Bu sorudaki ‘d’ ve ‘e’ seçeneği olumlu yanıt olduğundan ters çevrilerek puanlama yapılmıştır.

Öğrencilerin ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerine göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumunun karşılaştırılmasında, aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($t = 0,49$, $p = 0,626$ ve $p > 0,05$).

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumuna göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumu karşılaştırıldığında, aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($t = 1,74$, $p = 0,83$ ve $p > 0,05$).

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumuna göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumu karşılaştırıldığında, aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($t = 4,35$, $p = 0,000$ ve $p < 0,001$). Okula zarar verici alet getirme sorusuna evet diyenlerin puanları yüksektir. Puanın yüksek olması şiddet uygulama eylemlerinin sıklığının fazla olduğunu göstermektedir.

Çizelge.3.2.67. Öğrencilerin Şiddetle İlişkili Sorulardan Alınan Ortalama Puanlara Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu

Evet			Hayır				
n	Ortalama	Standart sapma	n	Ortalama	Standart sapma	t değeri	p değeri
Öğrencilerin Bir Kavgaya Girme Nedenlerinden Alınan Ortalama Puan							
11	7,82	± 3,43	848	12,69	± 5,23	-3,08	0,002
Öğrencilerin ‘Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım’ İfadesini Doğru Bulma Durumundan Alınan Ortalama Puan							
11	1,82	± 1,08	848	2,77	± 0,98	-3,18	0,002
Öğrencilerin Şiddetten Korunmada Etkili Bulduğu Seçeneklerden Alınan Ortalama Puan							
11	14,46	±6,3	848	18,23	±4,03	3,07	0,000
Öğrencilerin ‘Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır’ İfadesine Katılma Düzeylerinden Alınan Ortalama Puan							
11	3,18	±1,60	848	2,98	±1,39	0,49	0,626
Öğrencilerin Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemlerine Maruz Kalma Durumundan Alınan Ortalama Puan							
11	13,73	±3,20	848	12,25	± 2,79	1,74	0,083
Öğrencilerin Son Otuz Gün İçerisinde Okulda ya da Okul Çevresinde Şiddet Eylemleri Uygulama Durumundan Alınan Ortalama Puan							
11	16,55	± 5,22	848	12,16	±3,30	4,35	0,000

Son otuz gün içerisinde okula, zarar verici alet getirme durumunun sosyo-demografik verilerle karşılaştırılması aşağıdaki gibidir:

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin yaş ile karşılaştırılmasında; zarar verici alet getirenlerin 7 tanesi 17 yaş grubu öğrencilerden (% 3,7), 3 tanesi 16 yaş grubu öğrencilerden (% 1,1), ve 1 tanesi 15 yaş grubu öğrencilerden (% 0,3) oluşmaktadır. Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme oranı % 1,3’ tür. İstatistiksel olarak anlamlı farklılık

vardır ($p= 0,015$ ve $p<0,05$). 17 yaş grubu öğrencilerde okula zarar verici alet getirme oranı yüksektir.

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin cinsiyet ile karşılaştırılmasında; zarar verici alet getirenlerin 8 tanesi erkek öğrenci (% 2,2) ve 3 tanesi kız öğrencidir (% 0,6) ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p= 0,002$ ve $p<0,05$). Erkek öğrencilerde okula zarar verici alet getirme oranı kız öğrencilere göre daha yüksektir.

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin sınıf düzeyi ile karşılaştırılmasında; zarar verici alet getirenlerin 9 tanesi üçüncü sınıf öğrencisi (% 3,2) ve 2 tanesi birinci sınıf öğrencisidir (% 0,7). İstatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır ($p= 0,002$ ve $p<0,05$). Üçüncü sınıf öğrencilerinde okula zarar verici alet getirme oranı yüksektir.

Çizelge.3.2.68. Yaşa, Cinsiyete ve Sınıf Düzeyine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu

	Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu				Toplam	
	Evet		Hayır			
Yaş	n	%	n	%	n	%
14 yaş	0	0,0	87	100,0	87	100,0
15 yaş	1	0,3	299	99,7	300	100,0
16 yaş	3	1,1	277	98,9	280	100,0
17 yaş	7	3,7	180	96,3	187	100,0
18 yaş ve üzeri	0	0,0	5	100,0	5	100,0
Toplam	11	1,3	848	98,7	859	100,0
Cinsiyet						
Kadın	3	0,6	488	99,4	491	100,0
Erkek	8	2,2	361	97,8	369	100,0
Toplam	11	1,3	849	98,7	860	100,0
Sınıf						
Birinci	2	0,7	287	99,3	289	100,0
İkinci	0	0,0	285	100,0	285	100,0
Üçüncü	9	3,2	276	96,8	285	100,0
Toplam	11	1,3	848	98,7	859	100,0

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin anne-baba birlikteliği ile karşılaştırılmasında; zarar verici alet getirenlerin 11 tanesi de anne- babası beraber olanlardandır (% 1,4) ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur ($p=0,886$ ve $p>0,05$).

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin birlikte yaşadığı kimselerle ilişkisine bakıldığında; 10 kişinin (% 1,4) anne-baba-kardeşden oluşan ailede yaşadığı ve 1 tanesinin de (% 11,1) yataya genişleyen ailede yaşadığı sonucu elde edilmiştir ve istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,039$ ve $p<0,05$). Yataya genişleyen ailede okula zarar verici alet getirme oranı diğerlerinden yüksektir

Çizelge.3.2.69. Anne-Baba Birlikteliği ve Birlikte Yaşanılan Kimselere Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu

	Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu				Toplam	
	Evet		Hayır			
Anne- Baba Birlikteliği	n	%	n	%	n	%
Beraber	11	1,4	801	98,6	812	100,0
Ayrı	0	0,0	22	100,0	22	100,0
Boşanma	0	0,0	11	100,0	11	100,0
Ölüm	0	0,0	14	100,0	14	100,0
Toplam	11	1,3	848	98,7	859	100,0
Birlikte Yaşanılan Kimseler						
Anne-Baba-Kardeş	10	1,4	727	98,6	737	100,0
Yalnız Anne-Kardeş	0	0,0	43	100,0	43	100,0
Dikeye Genişleyen Aile	0	0,0	70	100,0	70	100,0
Yataya Genişleyen aile	1	11,1	8	88,9	9	0,0
Toplam	11	1,3	848	98,7	859	100,0

Baba eğitim düzeyi ile son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumu karşılaştırılmasında; zarar verici alet getirenlerin 6 tanesinin (% 2,0) baba eğitim düzeyi lise, 2 tanesinin (% 1,0) ilkokul, 2 tanesinin (% 1,2) ortaokul ve 1 tanesinin de (% 0,6) üniversite mezunu olduğu sonucu elde edilmiştir ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p=0,807$ ve $p>0,05$).

Anne eğitim düzeyine göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin karşılaştırılmasında; zarar verici alet getirenlerin anne eğitim düzeyi 4 tanesinin (% 1,1) ilkokul, 3 tanesinin (% 1,7) ortaokul, 3 tanesinin (% 1,4) lise mezunu olduğu ifade edilmiştir ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p=0,888$ ve $p>0,05$).

Çizelge.3.2.70. Baba ve Anne Eğitim Düzeyine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu

	Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu				Toplam	
	Evet		Hayır			
Baba Eğitimi	n	%	n	%	n	%
Okuryazar	0	0,0	8	100,0	8	100,0
İlkokul	2	1,0	207	99,0	209	100,0
Ortaokul	2	1,2	168	98,8	170	100,0
Lise	6	2,0	290	98,0	296	100,0
Üniversite	1	0,6	155	99,4	156	100,0
Yüksek Lisans ve Üstü	0	0,0	16	100,0	16	100,0
Toplam	11	1,3	844	98,7	855	100,0
Anne Eğitimi						
Okuryazar	1	2,9	34	97,1	35	100,0
İlkokul	4	1,1	368	98,9	372	100,0
Ortaokul	3	1,7	178	98,3	181	100,0
Lise	3	1,4	211	98,6	214	100,0
Üniversite	0	0,0	51	100,0	51	100,0
Yüksek Lisans ve Üstü	0	0,0	1	100,0	1	100,0
Toplam	11	1,3	843	98,7	854	100,0

Aile gelir düzeyine göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumunun karşılaştırılmasında; zarar verici alet getirenlerin 4 tanesinin (% 1,5) 1001 YTL ve üzeri, 3 tanesinin (% 1,2) 801-1000 YTL, ve 3 tanesinin de (% 2,7) 401-600 YTL düzeyinde gelire sahip olduğu saptanmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p=0,080$ ve $p>0,05$) (Çizelge.3.2.71).

Çizelge.3.2.71. Aile Gelire Düzeyine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu

	Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu				Toplam	
	Evet		Hayır			
Aile Gelir Düzeyi	n	%	n	%	n	%
0-200 YTL	1	9,1	10	90,9	11	100,0
201-400 YTL	0	0,0	22	100,0	22	100,0
401-600 YTL	3	2,7	109	97,3	112	100,0
601-800 YTL	0	0,0	187	100,0	187	100,0
801-1000 YTL	3	1,2	256	98,8	259	100,0
1001 YTL ve üzeri	4	1,5	259	98,5	263	100,0
Toplam	11	1,3	843	98,7	854	100,0

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumunun kardeş sayısı ile karşılaştırılmasında; zarar verici alet getirenlerin 5 tanesinin (% 1,4) iki, 2 tanesinin (% 3,9) bir, 2 tanesinin (% 0,7) üç, 1 tanesinin (% 0,9) dört ve 1 tanesinin (% 2,3) beş kardeşi olduğu tespit edilmiştir. İstatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur ($p=0,508$ ve $p>0,05$).

Öğrencilerin kaçınıcı çocuk olduğunun son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumuyla karşılaştırılmasında; zarar verici alet getirenlerin 6 tanesinin (% 1,6) birinci, 2 tanesinin (% 0,7) ikinci, 2 tanesinin (% 1,6) üçüncü ve 1 tanesinin (% 2,8) dördüncü çocuk olduğu belirlenmiştir. İstatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur ($p=0,684$ ve $p>0,05$) (Çizelge.3.2.72).

Çizelge.3.2.72. Kardeş Sayısı ve Kaçınıcı Çocuk Olduğuna Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu

	Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu				Toplam	
	Evet		Hayır			
Kardeş Sayısı	n	%	n	%	n	%
1	2	3,9	49	96,1	51	100,0
2	5	1,4	345	98,6	350	100,0
3	2	0,7	297	99,3	299	100,0
4	1	0,9	112	99,1	113	100,0
5 ve Üzeri	1	2,3	44	97,7	45	100,0
Toplam	11	1,3	847	98,7	858	100,0
Kaçınıcı Çocuk						
Birinci	6	1,6	367	98,4	373	100,0
İkinci	2	0,7	302	99,3	304	100,0
Üçüncü	2	1,6	122	98,4	124	100,0
Dördüncü	1	2,8	35	97,2	36	100,0
Beşinci ve Üzeri	0	0,0	22	100,0	22	100,0
Toplam	11	1,3	848	98,7	859	100,0

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin baba mesleği ile karşılaştırılmasında; zarar verici alet getirenlerin 5 tanesinin (% 2,2) özel sektör çalışanı, 4 tanesinin (% 1,7) serbest meslek, 1 tanesinin (% 0,9) emekli ve 1 tanesinin (% 0,5) kamu çalışanı olduğu belirlenmiştir. İstatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p= 0,716$ ve $p>0,05$).

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin anne mesleği ile karşılaştırılmasında; zarar verici alet getirenlerin 11 tanesinin de (% 1,4) annesinin çalışmadığı görülmüştür ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p= 0,931$ ve $p>0,05$) (Çizelge.3.2.73).

Çizelge.3.2.73. Öğrencilerin Baba ve Anne Mesleğine Göre Son Otuz Gün İçerisinde Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu

	Okula Zarar Verici Alet Getirme Durumu				Toplam	
	Evet		Hayır			
Baba Mesleği	n	%	n	%	n	%
Çalışmıyor	0	0,0	7	100,0	7	100,0
Emekli	1	0,9	105	99,1	106	100,0
Kamu Çalışanı	1	0,5	204	99,5	205	100,0
Özel Sektör Çalışanı	5	2,2	224	97,8	229	100,0
Çiftçi	0	0,0	6	100,0	6	100,0
Esnaf	0	0,0	54	100,0	54	100,0
Serbest Meslek	4	1,7	231	98,3	235	100,0
Toplam	11	1,3	831	98,7	842	100,0
Anne Mesleği						
Çalışmıyor	11	1,4	753	98,6	764	100,0
Emekli	0	0,0	12	100,0	12	100,0
Kamu Çalışanı	0	0,0	43	100,0	43	100,0
Özel Sektör Çalışanı	0	0,0	20	100,0	20	100,0
Çiftçi	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Esnaf	0	0,0	4	100,0	4	100,0
Serbest Meslek	0	0,0	13	100,0	13	100,0
Toplam	11	1,3	845	98,7	856	100,0

4.TARTIŞMA

Şiddet, gençler arasında ciddi ve büyüyen bir sağlık sorunudur. Buna rağmen okullarda şiddet eğitiminin sistematik olarak verilmesi nadirdir (Crillo ve ark., 1998). Şiddet çocuklar arasında yaşanan günlük çekişmelerden ayırt edilmeli, şiddetin nedenleri bilimsel ve çok yönlü olarak değerlendirilmelidir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2006).

Araştırma grubunda öğretmenlerin, % 58,3'ünü kadınlar, % 41,7'sini erkekler oluşturmaktadır. Öğretmenlerin büyük bir bölümü olan % 82,1'i evli olduklarını ifade etmiştir. Türkiye’de TNSA 2003 verilerine göre de; yetişkin nüfusun % 80,3’ü evlidir (TUİK, 2006).

Öğretmen örnekleminde, öğretmen ve öğrencilerin okul kurallarını bilme ve uygulama konusundaki ifadeler katılma düzeyi aşağıdaki gibidir:

Öğretmenlerin, 'davranışsal kurallar kesinlikle kabul ettirilir' ifadesine katılımına bakıldığında; % 47,6'sı 'katılıyorum' ve % 25,0'i 'kesinlikle katılıyorum' ve % 2,4'ü 'kesinlikle katılmıyorum' yanıtını vermiştir. Görüldüğü üzere yüksek oranla, davranışsal kuralların zorla kabul ettirilmeye çalışıldığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Öğretmenlerin 'uygunsuz davranışın ceza uygulamasında ayırım gözetilmez' düşüncesine katılma durumuna bakıldığında; % 42,9'u 'katılıyorum', % 33,3'ü 'kesinlikle katılıyorum' demiş, % 1,2'si ise kesinlikle katılmadıklarını ifade etmiştir. Öğretmenlerin çoğunun ceza uygulamasında ayırım gözetilmediğini ifade etmesine rağmen, 'Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği'nde öğrenciye ceza verirken, yaşı, cinsiyeti, ders başarısı, kişisel özellikleri, daha önce ceza alıp almadığı gibi kriterler göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmaktadır. Örneğin ders başarısı yüksek bir öğrencinin ders başarısı düşük bir öğrenciyle aynı düzeyde bir suç işlemesi halinde, ders başarısı

yüksek olan öğrenciye bir alt ceza verilebilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği, 2007).

'Öğrenciler kuralların ihlalinde verilen cezayı kabul eder' ifadesine örneklemenin % 51,2'si 'katılıyorum', % 4,8'i ise 'kesinlikle katılmıyorum' demiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği'ne göre 7 iş günü içinde cezaya itiraz hakkı vardır. Öğretmenlerin sözel ifadesine göre, veliler genelde cezaya itiraz hakkını kullanmamakta, verilen cezayı kabul etmektedir.

Öğretmenlerin 'öğrenciler hangi cezanın okul kurallarının ihlali için olduğunu bilir' ifadesine katılım; % 64,3 'katılıyorum' ve % 2,4 'kesinlikle katılmıyorum' olarak saptanmıştır. Ayrıca öğretmenler, toplamda % 78,6 oranda öğrencilerin okul kurallarını bildiğini ifade etmiştir. Buna rağmen Milli Eğitim Bakanlığı'nın Nisan-Ekim 2006 tarihleri arasında yaptığı taramaya göre 6334 öğrenci bir olaya karışmıştır (Eğitim Bülteni, 2006). Amerika'da da 2005-2006 öğretim yılında özellikle ortaöğretim öğrencileriyle ilgili birçok disiplin sorunları rapor edilmiştir (Institute of Education Sciences US Department of Education, 2007). Bu sonuçlar ışığında, öğrencilerin okul kurallarını ve bu kuralların ihlali sonucu verilecek cezayı bilmeleri, bir olaya karışmayı ve disiplin suçu işlemeyi engellememediği sonucu ortaya çıkmaktadır.

'Öğrenciler okul kurallarını ihlal etmekle suçlandığında söylenenleri kabul eder' ifadesine katılma durumu; % 35,7 'katılıyorum', % 27,4 'katılmıyorum', % 25,0 'kararsızım', % 7,1 'kesinlikle katılmıyorum' ve % 4,8 'kesinlikle katılıyorum' olarak saptanmıştır. Bu sonuçlara göre; bu ifadeye katılma ve katılmama oranları birbirine yakın ve kararsız kalma durumu da küçümsenmeyecek orandadır. Öğrencilerin verilen cezayı yüksek oranda kabul etmesine rağmen söylenenleri kabul etmesi daha düşük orandadır. Bu sonuçlara göre, cezai yaptırımın sözel uyarıdan daha etkili olduğu sölenebilir.

'Öğretmenler okul kurallarını bilir' ifadesine öğretmenler, % 51,2 'kesinlikle katılıyorum', % 44,0 'katılıyorum' ve % 2,4 'katılmıyorum' ve 'kesinlikle katılmıyorum' cevaplarını vermiştir. Öğretmenlerin okul kurallarını bilmeden öğrenciye yol gösteremeyeceği için, okul kurallarını yüksek oranda bilmesi iyi bir sonuçtur.

'Aileler okul disiplin çalışmalarına destek verir' ifadesine öğretmenler % 41,7 'katılmıyorum' ve % 1,2 'kesinlikle katılıyorum' yanıtını vermiştir. Öğretmenlerin sözel ifadeleriyle de belirttiği ailelerin okul çalışmalarına destek vermediği fikrini, bu sonuç desteklemektedir.

'Okul personeli okul kurallarının ihlalinin rapor eder' ifadesine verilen yanıtın % 40,5' ini 'katılıyorum' ve % 9,5' ini 'kesinlikle katılıyorum' oluşturmaktadır. Genel olarak kuralların ihlalinin rapor edildiği fakat, bazı durumlarda da rapor edilmediği sonucu ortaya çıkmaktadır. Rapor edilmemesi, ceza gerektirecek fiilin bazen resmi işleme konmadığını ve göz yumulduğunu göstermektedir.

'Öğretmen, kuralları ihlal eden öğrenci için inisiyatifine göre hareket eder' ifadesine verilen yanıtların % 51,2' sini 'katılıyorum' ve % 8,3' ünü 'kesinlikle katılıyorum' ve 'kesinlikle katılmıyorum' oluşturmaktadır. Bu sonuç ile 'uygunsuz davranışın ceza uygulamasında ayırım gözetilmez' ifadesinin sonucunda tezatlık vardır. Ceza uygulamasında yüksek oranda ayırım gözetilmediği ifade edilirken, inisiyatife göre hareket etme durumu da yüksek oranda bulunmuştur.

'Cezalar en az iki yetkili resmi okul çalışanı ile kararlaştırılır' ifadesine verilen yanıtların, % 50,0'ını 'katılıyorum', % 39,3 'kesinlikle katılıyorum' ve % 1,2 'katılmıyorum' oluşturmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği'ne göre disiplin kurulu beş kişiden oluşmaktadır. Bu beş kişinin dört tanesi resmi okul çalışanıdır. Kararın kurul tarafından verilmesi, tek öğretmen görüşünün yeterli olmaması, objektif olunması açısından gerekli ve uygun bir uygulamadır.

'Öğrenciler, okul personeline karşı saygılıdır' ifadesine katılma oranına bakıldığında; % 59,5 'katılıyorum' ve % 6,0 'kesinlikle katılıyorum' yanıtı verildiği saptanmıştır. Yüksek oranda, öğrencilerin okul personeline saygılı olduğu sonucu elde edilmiştir.

'Okul personeli öğrencilerden sorumludur' ifadesine katılma durumu; % 52,4 'katılıyorum', % 29,8 'kesinlikle katılıyorum' ve % 1,2 'kesinlikle katılmıyorum' yanıtıyla belirtilmiştir. Yüksek oranda, öğretmenlerin öğrencilerden sorumlu olduğu fikrine katılım vardır. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği'nce de öğretmen ve yöneticilerin öğrencilerin korunmasında görevi olduğu belirtilmiştir. Öğretmenlerin öğrencilerden sorumlu olma bilincinde olmaları iyi bir sonuçtur.

'Öğrenciler ihlal edilen okul kurallarını okul otoritelerine iletmez' ifadesine katılım oranı; % 38,1 'katılmıyorum', % 22,6 'kararsızım' ve % 25,0 'katılıyorum' olarak saptanmıştır. Bu sonuca göre; öğrencilerin bazen okul kuralları ihlalini okul otoritelerine iletmemediği sonucu elde edilmektedir.

'Okul personeli okulda arkadaşları tarafından korkutulan öğrenciler hakkındaki sorunu okul otoritelerine iletmez' ifadesine % 19,0 'kesinlikle katılıyorum', % 29,8 'katılıyorum', % 22,6 'kararsızım', % 23,8 'katılmıyorum' ve % 4,8 oranında 'kesinlikle katılmıyorum' cevabı verilmiştir. Bu sonuçlara göre, okul personelinin bu konuda yeterince duyarlı olmadığı ve durumu göz ardı ettiği sonucu anlaşılmaktadır. Oysa ki daha önce de belirtildiği gibi, öğretmenlerin öğrencilerin korunmasında görevli olduğu Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği'nce de belirtilmiştir.

Öğretmenler, öğretmenlerin ve öğrencilerin okul kurallarını bilme ve uygulama durumlarına genelde 'katılıyorum' yanıtını vermiştir.

Öğretmenlerin okul ve çevresinin güvenliği konusundaki düşünceleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmenlerin 'ders saati sırasında okul binası içinde' güvenlik düzeyi değerlendirmesine bakıldığında; % 54,8 'güvenli', % 29,8 'çok güvenli' olduğu belirtilmiştir. Bu sonuca göre, 'ders saati sırasında okul binası içinde' güvenlik düzeyi yüksek olarak görülmektedir. Öğretmenlerin 'ders saatinden önce ve sonra okul binası içinde' güvenlik düzeyi değerlendirmesine göre; % 65,5 'güvenli' ve % 11,9 'çok güvenli' olduğu sonucu elde edilmiştir. Öğretmenlerin 'okul bahçesinde'

güvenlik düzeyi değerlendirmesi sonucuna göre; % 47,6'si 'güvenli', % 6,0 'çok güvenli', % 34,5'i 'ne güvenli ne güvensiz' ve % 3,6'sı 'çok güvensizdir' sonucu elde edilmiştir. Öğretmenlerin 'okul etrafında' güvenlik düzeyi değerlendirilmesiyle; % 35,7 'güvensiz', % 34,5 'ne güvenli ne güvensiz', % 15,5 'güvenli', % 13,1 'çok güvensiz' ve % 1,2 'çok güvenli' sonuçları elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre; okulun güvenlik düzeyi okul merkezinden çevresine doğru gidildikçe azalmaktadır. Durmuş ve Gürkan'ın yaptığı araştırmaya göre de, okul sınırları içinde bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavga oranı % 57,3 iken, okul sınırları dışında öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavga oranı % 70,1'dir (Durmuş ve Gürkan, 2005). Bu araştırmaya göre, öğretmenlerin okul güvenliği konusundaki genel fikirleri 'güvenli' ve 'ne güvenli ne güvensiz' olarak tespit edilmiştir. CDS (2005) araştırmasına göre, öğrencilerin okul ve çevresinde kendilerini güvensiz hissetmeleri nedeniyle okula gitmeme oranı % 6,0'dır. Bu oran 1993'ten bu yana artma eğilimi göstermiştir. (Centers for Disease Control and Prevention, 2005b).

Öğretmen ve öğrencilerin okul kurallarını bilme ve uygulama durumunun okullara göre karşılaştırılmasına bakıldığında; Rauf Denktaş Lisesi ile Etlik Lisesi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Rauf Denktaş Lisesinin diğer okullardan yüksek puana sahip olduğu görülmektedir. Puanın yüksek olması, okul kuralları bilme ve uygulamanın yetersizliği anlamına gelmektedir. Etlik Lisesi ise en düşük puana sahiptir. Puanın düşük olması, okul öğrenci ve öğretmenlerin okul kurallarını bilme ve uygulama durumunun yüksekliğini göstermektedir.

Öğretmenlerin okul ve çevresinin güvenliği konusundaki görüşlerinin okullara göre karşılaştırılmasına bakıldığında; Rauf Denktaş Lisesi ile Etlik Lisesi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Rauf Denktaş Lisesinin diğer okullardan yüksek puana sahip olduğu görülmektedir. Puanın yüksek olması güvenliğin düşüklüğünü göstermektedir.

Öğretmenlerin 'son bir yıl içerisinde okullarda suç işleme durumu' hakkındaki görüşlerine bakıldığında % 72,6'sı 'evet', % 27,4'ü 'hayır' yanıtını vermiştir. Yüksek oranda okullarda suç işlenmektedir. Burada suç tabiriyle, disiplin kuruluna intikal etmiş durumlar kastedilmektedir.

Öğretmenler okulda son bir yıl içerisinde şiddet olayının varlığı konusundaki soruya verdikleri yanıtlara göre; % 77,4' ü 'evet', % 22,6'sı ' hayır' sonucu elde edilmiştir. Yüksek oranda okullarda şiddet olayları bulunmaktadır.

Öğretmen ve öğrencilerin okul kurallarını bilme ve uygulama durumunun okullarda suç işleme durumu ve okullarda şiddetin olayının varlığı ile karşılaştırılması sonucuna göre istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$). Öğrenci ve öğretmenlerin genelde okul kurallarını bilme ve uygulama durumunun yüksek olması, okullarda suç ve şiddet olayının varlığı etkilememektedir. Kuralların bilinme ve uygulanma durumu yüksek olmasına rağmen, okullarda suç ve şiddet olayının varlığı da yüksektir. Kurallar biliniyor ve uygulanıyor ise, suç ve şiddet olaylarının yüksek olmasının nedeni araştırılması gereken bir durumdur.

Öğretmenlerin okul ve çevresinin güvenliği konusundaki görüşlerinin okullarda suç işleme durumu ve okullarda şiddetin olayının varlığı ile karşılaştırılması sonucuna göre istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$). Bu sonuçlara göre okullarda suç ve şiddet durumunun olduğu ifade edilmesine rağmen okulların güvenliğinin yetersizliği konusundaki rahatsızlık fazla değildir.

Öğretmenlerin, 'son bir yıl içerisinde okullarda suç işleme durumu' ve 'son bir yıl içerisinde şiddet olayının varlığı' hakkındaki görüşlerinin okullara göre karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanamamıştır ($p>0,05$). Okulların tamamında suç ve şiddet olayının varlığı yüksektir.

Öğretmenlere yönlendirilen 'okullarda şiddeti önlemede nasıl bir yöntem uygulanmalıdır' açık uçlu sorusuna verilen yanıtları sınıflandığında; % 25,0 oranında disiplin yanıtı alınmıştır. **Disiplin** başlığında disiplin kurallarına tam riayet, öğrenci ve öğretmenlerin bu kuralları bilmesi ve disiplin cezalarının artırılması yer almaktadır. Amerika'da 2005-2006 öğretim yılında devlet okullarında öğrencilere % 48,0 oranında en az bir tane ciddi disiplin cezası verildiği ifade edilmektedir. Bu cezaların % 32'si fiziksel kavga nedeniyle (Institute of Education Sciences US Department of Education, 2007). **Yönetmelik düzenlemesi**

yanıtı % 10,7 oranındadır ve bu yanıtın içinde; sınıfta kalma olması, öğretmen yetkisinin artırılması, öğrenci affının kaldırılması yer almaktadır. **Sosyal faaliyetlere** verilen yanıt % 14,3 oranındadır ve boş zamanların değerlendirilmesi, öğrencilerin enerjilerini başka kanallara yöneltmesi, sorumluluk almalarının sağlanması ve özgüvenleri artırması nedeniyle şiddeti önlemede etkili olacağı ifade edilmiştir. **Güvenlik** başlığında; güvenlik görevlisi ve güvenlik ekipmanları ile okul ve çevresinin güvenliği sağlanacağı ifade edilmiştir ve bu oran % 17,9'dur. Okullarda suç ve şiddeti önlemek için koruyucu etmenleri çoğaltmak gerekir, Bu çalışmalar sırasında okulların güvenli hale getirilmesi gerekmektedir. Burada sadece fiziksel güvenlikten söz edilmemekte, okulların birer yaşayan sistem olarak ele alınarak, okulun içinde bulunan kademelerin birbiri ile uyumu ve dengesi sağlanmalıdır. Ancak bu taktirde okullar güvenli okul olmak yönünde önemli adımlar atmış olacaktır (Tarı, 2006). Okullarda okul güvenlik komitesinin kurulması ve polisle işbirliği yapılması şiddeti önlemede kullanılabilecek uygulamalar arasındadır (Öğülmüş, 2006). **Şiddeti önleme eğitimi** % 15,5'lik oranı oluşturmaktadır ve bu başlıkta aile, öğretmen ve öğrencileri kapsayacak şekilde öfke kontrolü, sorun çözme becerisi gibi konularda eğitim verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Şiddete karşı eğitilmiş insanlar, şiddet görmeyen ve şiddet uygulamayan insanlardır. Bu tür bireylerin yetişmesi, bilinçle ve özenle hazırlanmış bir eğitim etkinliği programı gerektirir (Taşdelen, 2006). Okullarda meydana gelen ve toplumun genelini tehdit eden şiddet olaylarını önlemek amacıyla öğrencilere, kişiler arası sorun çözme becerileri, karakter eğitimi, akran danışmalığı, çatışma çözme ve arabuluculuk eğitimi gibi uygulamalar yapılabilir. Öğretmenlere ise, kendini savunma eğitimi, saldırganlık yönetimi ve kavgaya müdahale edebilme, bireysel öğretim stratejileri kazandırma, olumlu disiplin yöntemleri konusunda eğitim verilebilir (Öğülmüş, 2006). **Eğitim yöntemlerinde değişiklik** % 7,1'lik oranda yanıtlanmıştır. Bu değişiklikler içinde; eğitimde bilimsel demokratik yöntemlerin kullanılması, derslerde konu dışına çıkılmaması yer almaktadır. Öğretim programına sanat ve müzik derslerinin konması, hukukla ilgili derslere yer verme, çift ana dal uygulaması, öğrencileri iş hayatına hazırlamaya yönelik kısa süreli kurslar okullarda şiddeti önlemede etkili olabilir (Öğülmüş, 2006). **Okul aile işbirliğinin** sağlanması % 20,2 oranda yanıtlanmıştır. Eğitimde anne-baba katılımını özendirmek için kampanyalar düzenlenmeli, anne-baba eğitimi sağlanmalıdır (Öğülmüş, 2006). **Okulda idare - öğretmen işbirliği** ise % 13,1'lik

oranı oluşturmaktadır. Okul psikolojik danışmanları, özellikle öğretmen ve okul yöneticileri, uzun süre okuldaki şiddet olaylarına müdahale etmeyi kendi meslek rolleri arasında görmemişlerdir. Oysa okulda şiddet önemli bir eğitim sorunudur. Bu gerçeğin fark edilmesi sonucunda son yıllarda eğitim psikologları, okul psikolojik danışmanları, öğretmenler ve okul yöneticileri de bu konuya ciddi biçimde eğilmişlerdir (Öğülmüş, 2006). Okulda şiddeti önlemeye yönelik yönetimle ilgili uygulamalardan; 24 saat kesintisiz yönetim, okulda insan ilişkilerin kuvvetlendirilmesi, yöneticilere yönelik saldırganlık yönetimi programı ve sert kuralların esnetilmesi uygun olacaktır (Öğülmüş, 2006). **Öğretmen davranışı** başlığında yer alan davranışlar ise; rol modeli olma, öğrencilere sevgi, saygı ve hoşgörüyle yaklaşma, sevgi saygı ortamı oluşturma ve öğrencinin özgüvenini artırıcı uygulamalarda bulunma olarak belirtilmiş ve % 17,9'luk bir oranı oluşturmuştur. **Rehberlik hizmetlerinin** etkin ve etkili olması görüşü ise % 21,4 oranındadır. **Kaynak sağlama** başlığında ifade edilenler ise; derslik sayısının artırılması, öğrencilerin ilgi alanlarına yönelik çalışmalar yapma, düşük gelirli öğrencilere destek verme açısından gerekli görülmüş ve % 3,6'lık oranda yanıtlanmıştır. Kaynakların yetersiz olması; öğrencilerin iyi sağlık hizmeti alamaması , düşük okuma becerilerine sahip olması, suçluluğun yüksek olduğu yerlerde yaşaması, daha fazla anksiyete yaşaması, kendi bakımı için daha fazla sorumluluk alması ve yetişkinlerle daha az iletişime girmesi anlamına gelmektedir. (Apsy ve Ark., 2004). **Medya kontrolü** % 7,1 oranında yanıtlanmış ve bunu aile ve yetkililerin yapması gerektiği vurgulanmıştır. Şiddetin sadece okulda değil, tüm toplumda var olduğu ifade edilerek bu sorunu çözebilmek için öncelikle toplumdan başlanması, tüm toplum birimlerinin bu konuyu araştırıp ortak çözüm üretmesi ve toplumsal kuralların yerleştirilmesi gerektiği % 9,5'lik oranla ifade edilen **toplumsal çözümler** içerisinde yer almaktadır.

Öğrenci örnekleminin cinsiyet dağılımı; % 57,1 kız ve % 42,9 erkek olarak tespit edilmiştir. Çok sayıda çalışma, cinsiyetin tek başına şiddet için önemli bir risk etkeni olduğunu göstermektedir.

Yaş ile ilgili verilerine bakıldığında öğrencilerin % 35,0'ı 15 yaş, % 32,6'sı 16 yaş, % 21'7'si 17 yaş, % 10,1'i 14 yaş ve % 0,6'sı 18 yaş ve üzeri yaş gurubundandır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu (% 85,8) çekirdek tipi ailede (anne-baba-kardeş) yaşamaktadır.

Öğrencilerin anne-babasının; % 94,5 oranında beraber, % 2,6 ayrı, % 1,6 ölü ve % 1,3 boşanmış olduğu tespit edilmiştir. Türkiye’de TNSA 2003 verilerine göre; yetişkin nüfusun % 80,3’ü evlidir (TUIK, 2006). Öğrencilerin anne- baba birlikteliği bu ortalamanın üzerindedir. Ebeveynlerin boşanması, çocuğun anne veya babadan sadece herhangi birinin yanında yetişmesi, çocuğun yetiştirme düzeninin sürekli değişmesi çocukta agresifliğin ve şiddet eğiliminin gelişiminde etkili olan unsurlar olduğu bilinen gerçektir. Amerika’da tek ebeveynli ailede yetiştirme şiddet için risk etmenidir (Krug ve ark., 2002b). Bu nedenle örneklemnin anne-basın beraberliğinin Türkiye ortalamasından yüksek olması, şiddet oluşumun engellenmesi adına olumlu bir durumdur.

Baba eğitim düzeyi; % 34,4’lük gibi büyük bir oranla lise mezunu olarak ve % 0,9 oranla da okuryazar olarak tespit edilmiştir. Anne eğitim düzeyi; % 43,4’lük gibi büyük bir oranla ortaokul ve % 0,1’lik bir oranla yüksek lisans ve üstü olarak tespit edilmiştir. Eğitimi olmayan kadınların şiddeti onaylaması, lise ve üzeri eğitilmiş kadınların şiddeti onaylamasının 17 katıdır (Karaduman Taş ve ark., 1993). Aile üyelerinin eğitim düzeyinin yetersizliği şiddetin öğrenilmesi ve uygulanmasında etkili olabilmektedir (Ergin ve ark., 2007).

Gelir düzeyine bakıldığında; ~% 30 oranında 801-1000 ve 1001 YTL ve üzeri olarak, % 21,7 oranında 601-800 YTL ve % 1,3 oranında 0-200 YTL olarak bulunmuştur. Son yıllarda toplumdaki gelir adaletsizliğinin ve yoksullaşma oranının artması, ergenlerde şiddet olayının artmasının nedenlerindendir (Balcıoğlu,2000). Araştırmalar ekonomik büyümenin şiddet riskini azalttığını, gelir eşitsizliğini de şiddet riskini artırdığını göstermektedir. Genel olarak ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin düşük olması gelecek şiddetle ilişkilidir (Krug ve ark., 2002b).

Öğrencilerin kardeş sayısına bakıldığında; % 40,8'inin iki, % 34,8'inin 3 ve % 5,2'sinin beş ve üzeri kardeşe sahip olduğu görülmüştür. Öğrencilerin % 43,4'ü birinci, % 35,5'i ikinci ve % 2,6'sı beşinci ve üzeri çocuk olduğunu ifade etmiştir

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumu; % 98,7 oranıyla hayır ve % 1,3 oranıyla evet olarak tespit edilmiştir. Birçok ülkedeki çalışmalarda öğrencilerin büyük çoğunluğu son otuz gün içerisinde herhangi bir zarar verici alet taşıma durumunu ifade etmemişlerdir (Pickett ve ark., 2005). Bu çalışmada da öğrenciler, zarar verici alet taşısalar bile bunu ifade etmeyeceklerini sözel olarak dile getirmişlerdir. 1999 yılında yapılan 'Gençlikte Riskli Davranışlar' taramasında gençlerin % 17'si son otuz gün içerisinde bir silah taşıdıklarını ve % 7'si okula silah getirdiklerini bildirmişlerdir (Öğülmüş, 2006). CDC'nin 2005'te Birleşik Devletler'de yaptığı araştırmaya göre; son otuz gün içerisinde okul ve çevresinde zarar verici alet taşıma oranı % 6,5'dir (Centers for Disease Control and Prevention, 2005a). Aspy ve arkadaşlarının yaptığı bir araştırmaya göre (2004) öğrenciler % 14 oranında son otuz gün içerisinde okula, zarar verici alet getirmiştir (Aspy ve ark.,2004). Amerika'da 2003'te okula, zarar verici alet getirme oranı % 21 iken, 2005 yılında % 24'dır (Institute of Education Sciences US Department of Education, 2007). Keçiören bölgesinde diğer bölgelere göre okula zarar verici alet getirme oranı düşük çıkmıştır. Fakat bu oran az gibi görünse de, bu tür davranışların okullarda hiç yer almaması gerektiği ve okula, zarar verici alet getirme durumunun dürüst olarak ifade edilmediği düşünüldüğünde hiç te küçümsenemeyecek bir rakamdır. Bu araştırmada okula zarar verici alet getirenler, okula zarar verici alet getirme nedenleri ise; korunma amaçlı, tehlikeye karşı tedbir amaçlı, kavga olasılığına karşı ve aksesuar amaçlı olarak ifade edilmiştir. CDC'nin araştırmasına göre (2005) de, okula zarar verici alet getirenlerin okulda ve okula geliş gidişlerde kendilerinin güvenliğinden korkmaları nedeniyle bunu yaptıklarını ifade etmişlerdir (Department of Juvenile Justice and Delinquency Prevention-Center for the Prevention Of School Violence, 2007).

Öğrenciler seçeneklerde belirtilen şiddet eylemleri kendisine uygulanması halinde kavgaya girme durumuna 'katılıyorum' yanıtını vermişleridir. Dünyanın birçok bölümünde okul çağı çocuklarının fiziksel kavgaya karışması oldukça

yaygındır (Krug ve ark., 2002b). 2005-2006 öğretim yılında Amerika’da devlet okullarının raporlarına göre % 24 oranda günlük veya haftalık sorun çıkmıştır (Institute of Education Sciences US Department of Education, 2007).

‘Şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumu ‘fikrim yok’ olarak tespit edilmiştir.

Şiddetten korunmada şiddet uygulama durumu; ‘bir dereceye kadar etkili’ ve ‘etkili değil’ olarak saptanmıştır.

Okuldaki yetişkinlerin kendilerine karşı saygısız davranma konusundaki fikirleri ‘kararsızım’ olarak saptanmıştır. 2005-2006 öğretim yılında Amerika’daki rapor sonucuna göre öğrencilerin % 18 oranında öğretmenlere saygısız davrandığı sonucuna ulaşılmıştır (Institute of Education Sciences US Department of Education, 2007). Yani öğrenciler yetişkinlerin kendilerine saygısız davranma konusunda kararsız kalırken, kendileri de öğretmenlerine saygısız davranabilmektedirler. Yine bu araştırmada % 9 oranda öğretmenler tarafından öğrencilere fiili kötüye kullanım olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Institute of Education Sciences US Department of Education, 2007).

Son otuz gün içerisinde şiddet eylemlerine maruz kalma ve birisine şiddet eylemleri uygulama sıklığı genelde ‘asla’ olarak bulunmuştur. Çeviren’in yaptığı araştırmaya göre ise; son bir yıl içerisinde kavga etme oranı % 80,3 bulunmuştur (Çeviren, 2001).

Öğrencilerin bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar okullara göre karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p > 0,05$). Öğrencilerin herhangi bir şiddet eylemi ile karşılaşması durumunda kavgaya girme düşünceleri okullara göre farklılık göstermemektedir.

Öğrencilerin ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumundan alınan ortalama puanların okullara göre karşılaştırılmasında Fatih Sultan Mehmet Lisesi ile Etlik Lisesi arasında istatistiksel olarak anlamlı

farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Fatih Sultan Mehmet Lisesi daha düşük puan almıştır. Puanın düşük olması kavga etmede kendine güvenin fazlalığını göstermektedir. Fatih Sultan Mehmet Lisesi diğer okullara göre en kalabalık okuldur. Kavga etmede kendine güvenme okulun kalabalıklığı ile ilişkili olduğunu saptayan çalışmalar vardır. Verdugo'nun 1999 yılında yaptığı araştırmaya göre; okuldaki şiddet ve suç olayları okulun içinde bulunduğu çevrenin bir yansımasıdır, okul büyüklüğü ve şiddet olaylarının sıklığı doğru orantılıdır (Verdugo, 1999).

Öğrencilerin şiddetten korunmada etkili bulduğu seçeneklerin ortalama puanlarının okullara göre karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Şiddetten korunmada şiddet davranışı sergileme durumu okullara göre farklılık göstermemektedir.

Öğrencilerin 'okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır' ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanların okullara göre karşılaştırılmasında Bağlum Lisesi-Kanuni Lisesi, Fatih Sultan Mehmet Lisesi- Kanuni Lisesi ve Aktepe Lisesi- Kanuni Lisesi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). Kanuni Lisesi diğer okullara göre daha yüksek puan almıştır. Bu lisedeki öğrencilere okuldaki yetişkinlerin kendilerine saygısız davrandığı fikrine daha az oranda katılmaktadır.

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlarla okullar arasında farklılığa bakıldığında; Aktepe Lisesi-Etlik Lisesi ve Aktepe Lisesi- Kanuni Lisesi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Aktepe Lisesi diğer okullara göre daha yüksek puan almıştır. Bu lisede şiddet eylemlerine maruz kalma sıklığı diğerlerinden yüksektir. Toplumsal bütünlük gençlik şiddeti sıklığını etkilemektedir. Gençlerin toplumsal bütünlüğün zayıf olduğu yerlerde yaşaması, düşük okul başarısı ve dışarıyla ilişkinin tamamen kesilmesine yönlendirebilir (Krug ve ark., 2002b). Ayrıca hızlı demografik değişiklikler (örneğin modernleşme, göç gibi) gençlikte şiddeti artırmaktadır (Krug ve ark., 2002b). Keçiören'in Aktepe bölgesinde gecekonduların halen var olması ve kırsal alandan bu bölgeye göçün devam etmesi, öğrencilerin şiddet eylemlerine daha sıklıkta maruz kalmasına neden olarak gösterilebilir.

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlarla okullar arasında ilişkiye bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Şiddet eylemleri uygulama sıklığı okullar arasında farklılık göstermemektedir.

Öğrencilerin bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar yaşlara göre karşılaştırıldığında; 16yaş -14 yaş ve 16 yaş -15 yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,001$). 16 yaş gurubunda toplam puan diğer yaş grupların puanından düşüktür. 16 yaş grubundaki öğrenciler kendisine şiddet eylemleri uygulandığında kavgaya girme fikrine daha fazla oranda katılmaktadırlar. Ramiseety'nin araştırmasına göre de birçok şiddet olayı 15 yaş grubunda görülmektedir (Ramisetty ve ark., 2006)

Öğrencilerin 'şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım' ifadesini doğru bulma durumundan aldığı ortalama puanların yaşlara göre karşılaştırılmasında 14 yaş -16 yaş, 14 yaş- 17 yaş ve 14 yaş- 18 ve üzeri yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,001$). 14 yaş gurubunda ortalama puan diğer yaş gruplarından yüksektir.14 yaş grubundaki öğrencilerin kavga etme konusunda kendilerine güvenleri daha düşüktür. 14 yaş grubu öğrenciler genelde lise 1. sınıf öğrencileridir. Fakat CDC'nin 2006 araştırmasında en çok fiziksel kavga yapılma oranının 9. sınıf (lise 1. sınıf) öğrencilerinde olduğu tespit edilmiştir (Centers for Disease Control and Prevention, 2006).

Öğrencilerin şiddetten korunmada etkili bulduğu seçeneklerin ortalama puanların yaşlara göre karşılaştırılmasında; 18 yaş grubunun diğer yaş gruplarında düşük puan aldığı görülmüş ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Bu sonuca göre 18 yaş grubundaki öğrenciler, şiddetten korunmada şiddet eylemleri uygulamanın etkili olacağı ve durumu aile ve okul idaresine bildirmenin daha etkisiz olacağı fikrini diğerlerine göre daha fazla savunmaktadırlar.

Öğrencilerin 'okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır' ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanların yaşlara göre karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p> 0,05$).

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlarla yaşlar arasında farklılığa bakıldığında; 17 yaş -14 yaş ve 17 yaş -15 yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). 17 yaş grubu öğrenciler diğer yaş grubundakilere göre daha yüksek puan almıştır. Bu da 17 yaş grubu öğrencilerin şiddet eylemlerine daha fazla sıklıkta maruz kaldığını göstermektedir.

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlarla yaşlar arasındaki farklılığa bakıldığında; 15 yaş -17 yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. ($p<0,05$). 17 yaş grubu öğrenciler diğer yaş grubundakilere göre daha yüksek puan almıştır. 17 yaş grubu öğrenciler daha fazla sıklıkta şiddet eylemleri uygulamaktadırlar. Bu sonuçlara göre öğrencilerin 17 yaş grubunda hem şiddet eylemleri uygulama hem şiddet eylemlerine maruz kalma sıklığının fazla olması, şiddete şiddetle karşılık verdiklerini göstermekte denebilir.

Öğrencilerin bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar, şiddetten korunmada etkili bulunduğu seçeneklerin ortalama puanları, ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanlar, sınıf düzeylerine göre karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Öğrencilerin ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumundan aldığı ortalama puanların sınıf düzeylerine göre karşılaştırılmasında; birinci sınıf-üçüncü sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Birinci sınıftaki öğrenciler diğer sınıftaki öğrencilerden yüksek puan almıştır. Bu sonuç, liseye yeni başlamış olan öğrenciler kavga etme konusunda kendilerine diğer sınıflardaki arkadaşlarından daha az güvendiklerini göstermektedir. Fakat CDC’nin 2006 araştırmasında en çok fiziksel kavga yapılma oranının 9. sınıf öğrencilerinde olduğu tespit edilmiştir (Centers for Disease Control and Prevention, 2006).

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlarla sınıf düzeyleri

arasında farklılığa bakıldığında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). CDC'nin araştırmasına göre ise 9. sınıf öğrencilerde (lise 1.sınıf) kavga nedeniyle yaralanma oranı en yüksektir (Centers for Disease Control and Prevention, 2006).

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlarla sınıf düzeyleri arasında farklılığa bakıldığında; üçüncü sınıf- ikinci sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). İkinci sınıftaki öğrencilerin aldığı puan diğer sınıftaki öğrencilerin aldığı puandan düşüktür. Orta sınıftaki öğrenciler diğer sınıflardaki öğrencilere göre daha az sıklıkta şiddet eylemleri uygulamışlardır.

Öğrencilerin cinsiyete göre bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar karşılaştırıldığında; kız öğrencilerin aldığı puan erkek öğrencilerin aldığı puandan yüksektir ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$). Kız öğrencilerin bir şiddet eylemi karşısında kavgaya girme fikrine katılımı erkelere göre azdır. Yani erkek öğrenciler şiddet eylemlerine karşı kavga etmeye kızlara göre daha eğilimlidirler. Araştırmalarda öğrencilerin 1/3'ünün kavgaya karıştıklarını ve erkeklerin kızlardan 2-3 kat daha fazla kavga yaptıklarını göstermektedir (Krug ve ark., 2002b). Ülkemizde Piyal ve arkadaşlarının yaptığı 'Gençlikte Riskli Davranışlar' araştırmasına göre; fiziksel kavgaya katılma, tedavi edilmesi gereken yaralanma ile sonuçlanan fiziksel kavgaya katılma ve okula ait alanda fiziksel bir kavgaya karışma oranı erkek öğrencilerde kızlara göre daha fazla olduğu saptanmıştır (Piyal ve ark., 2004).

Öğrencilerin cinsiyete göre 'şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım' ifadesini doğru bulma durumundan aldığı ortalama puanların karşılaştırılmasında kız öğrencilerin aldığı puan erkeklerden yüksek olduğu görülmüştür ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$). Kız öğrenciler kavga etme konusunda kendilerine güvenleri erkeklere göre daha azdır. Erkek öğrenciler kavga konusunda kendilerine daha çok güvenmektedirler. Bir araştırmaya göre erkekler kavga konusunda kızlara göre daha riskli gruptur (Aspy ve ark., 2004). Şiddete ön ayak olma erkeklerde daha sık görülmektedir (Ramisetty ve ark., 2006).

Öğrencilerin cinsiyet ile şiddetten korunmada etkili bulunduğu seçeneklerin ortalama puanlarının karşılaştırılmasında erkek öğrencilerin aldığı puan kız öğrencilerden yüksek olduğu görülmüştür ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$). Erkek öğrencilerde şiddetten korunmada şiddet eylemleri uygulama durumu kızlara göre daha fazladır. Eliot (1993) ve Loeber'e (1998) göre erkekler kadınlara oranla şiddete daha yatkındır (Akt. Çetin, 2004). Genç popülasyonda erkeklerde saldırgan davranış hızı kadınlardan daha yüksektir (Dilbaz, 1999).

Öğrencilerin cinsiyet ile 'okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır' ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanların karşılaştırılmasında kız öğrencilerin aldığı puan erkek öğrencilerden yüksek olduğu görülmüştür ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$). Puanın yüksek olması bu fikre katılımın azlığını göstermektedir. Erkek öğrencilerin okuldaki yetişkinlerin kendisine saygısız davranma konusundaki fikre katılma durumu kız öğrencilere göre daha fazla orandadır.

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlarla cinsiyetler arası farklılığa bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). Erkek öğrencilerin aldığı puan kız öğrencilerin aldığı puandan yüksek olduğu görülmüştür. Erkek öğrenciler daha fazla sıklıkta şiddet eylemlerine maruz kalmaktadırlar. Fakat araştırmalar göre kızların erkeklerden daha fazla oranda genel şiddet eylemlerine maruz kaldığını göstermektedir. Cinsel, fiziksel ve duygusal ve fiili şiddete maruz kalma oranı kızlarda yüksekken, fiziksel şiddete maruz kalma oranı erkeklerde daha yüksektir (Ramisetty ve ark., 2006). (2005)'nin araştırmasına göre, son bir yıl içerisinde bir kez veya daha fazla sıklıkta öğrencilerin zarar verici bir aletle tehdit veya yaralanma oranı % 7.9'dur. Bu oran kızlarda % 6,9 ve erkeklerde % 9,7'dir (Centers for Disease Control and Prevention, 2005a). 2005 yılında 9-12 sınıf öğrencilerde bir yıl içerisinde silahla tehdit edilme ve yaralanma oranı erkeklerde % 10, kızlarda % 6'dır (İnstitute of Education Sciences US Department of Education, 2007).

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlarla cinsiyetler arasında

farklılığa bakıldığında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ve erkek öğrencilerin aldığı puanın kız öğrencilerin aldığı puandan yüksek olduğu görülmüştür ($p<0,001$). Erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha fazla sıklıkta şiddet eylemleri uygulamaktadırlar. CDC (2005)'in araştırmasına göre, son bir yıl içerisinde okul alanı içerisinde fiziksel kavga içinde bulunmaları oranı % 13,6'dır. Bu oran kızlarda % 8,8 iken, erkeklerde % 18,2'dir (Centers for Disease Control and Prevention, 2005a).

Öğrencilerin birlikte yaşadığı kimseler ile:

Bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar, 'şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım' ifadesini doğru bulma durumundan aldığı ortalama puanlar, şiddetten korunmada etkili bulduğu seçeneklerin ortalama puanları, 'okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır' ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanlar ve son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Fakat öğrencilerin birlikte yaşadığı kimseler son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlar karşılaştırıldığında anne-baba-kardeşleriyle birlikte yaşayanlar ve yataya genişleyen ailede yaşayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Yataya genişleyen ailede puan daha yüksektir. Puanın yüksek olması şiddet eylemlerine maruz kalma sıklığının fazlalığını göstermektedir. Birçok araştırmaya göre ev halkının kalabalık olması çocuk istismarı riskini artırmaktadır. Stabil olmayan aile çevresi, aile üyelerinin sık sık değişmesi çocukların kronik bakımsızlığı için risk etmenidir (Krug ve ark., 2002c).

Araştırmada şiddet ile ilişkili sorularla anne baba birlikteliği arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunamamıştır. Bu araştırmada aile birlikteliği ile kavga etme konusunda ilişki bulunmazken, bir araştırmada iki ebeveynli ailelerde çocukların fiziksel kavgaya girme durumu azalmaktadır (Aspy ve ark., 2004). Bu araştırmada, aile birlikteliği ile kavga etme konusunda güvenle ilişki bulunmazken bir araştırmada iki ebeveynli ailelerde çocukların fiziksel kavgaya girme durumu azalmaktadır (Aspy ve ark., 2004). Amerika'da bölgesel temelde

yapılan analizler, çocuğun tek ebeveynli ailede yetişme oranının % 10 artmasının, çocuk suçlarında % 17 oranında artışın meydana gelmesine yol açtığı saptanmıştır. Son otuz yıldır Amerika’da şiddet suçlarındaki artış ile babanın evi terk etmesiyle bozulan aile yapısındaki artış paralellik göstermektedir. Suç oranının yüksek olduğu bölgeler daha çok babanın evi terk ettiği ailelerin yoğunlukta olduğu bölgelerdir. Yapılan araştırmalarda parçalanmış aile ortamında yetişen gençlerin çevrelerine uyum sağlamada ve insanlarla iletişim kurmada zorluklar yaşadıkları görülmektedir. Bu durum da toplumsal kaosa ve şiddet içerikli suça katkı sağlamaktadır. Gençler tarafından islenen şiddet suçlarının oranı, babanın evi terk etmesi ile bozulan aile oranı ile uyum sağlamaktadır (Balcı ve ark., 2005).

Öğrencilerin baba mesleği ile:

Bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar, ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumundan alınan ortalama puanlar, ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanlar, son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlar, son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldıkları ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Fakat öğrencilerin baba mesleğine göre, şiddetten korunmada etkili bulduğu seçeneklerin ortalama puanları karşılaştırıldığında; babası çalışmayan ve babası çiftçi olanların puanları diğerlerinden düşüktür ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). Puanın düşük olması kendisine şiddet eylemleri uygulandığında şiddetten korunmada kavgaya girmenin etkililiğinin yüksek olduğunu ve durumu okul idaresi ve aileye bildirmenin düşük olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin anne mesleği ile:

Bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar, ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumundan alınan ortalama puanlar, şiddetten korunmada etkili bulduğu seçeneklerden aldığı ortalama puanlar, okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma

düzeylerinden aldığı ortalama puanlar, son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Fakat öğrencilerin anne mesleğine göre, son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlar karşılaştırıldığında; annesi esnaf olanların aldıkları puan daha yüksektir ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). Annesi esnaf olan öğrenciler diğer öğrencilere göre daha fazla oranda şiddete maruz kalmaktadır.

Şiddetle ilişkili soruların ortalama puanlarının demografik verilerle ilişkileri karşılaştırıldığında; baba eğitim düzeyinin artmasıyla ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesinden alınan puan azalmaktadır. Yani kavga etme konusunda kendine güven artmaktadır ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,01$). Aynı zamanda baba eğitim seviyesinin artmasıyla, ‘okullardaki yetişkinlerin bazen bana saygısız davranır’ ifadesinin puanı artmakta, bu da kendisine saygısız davranıldığı fikrine katılma durumunun azaldığını göstermektedir ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). Ebeveyn eğitim düzeyinin artması ailenin çocukların olumlu gelişimi için daha fazla çaba göstermesini ve çocuklarla daha fazla ilgilenmesini sağlamaktadır. Bu da çocukların suça yönelmelerini kısmen engellemektedir. Çünkü, gençlerdeki suç işleme -anne babanın sevgi, şefkat ve ilgi eksikliği nedeniyle farklı davranışlar sergileme, ihtiyaçlarının karşılanmaması ve kabiliyetlerini kullanamama sonucu oluşmaktadır. Bir araştırmaya göre de bu sonuç desteklenmektedir. Ailenin eğitim düzeyinin yüksek olması son bir yıl içerisinde fiziksel kavga durumunu azaltmaktadır.

Gelir düzeyinin artmasıyla ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesinin puanı azalmaktadır ve puanın azalması kavga etmede kendine güveni arttığını göstermektedir ve istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,01$). Aspy’nin belirttiğine göre bir araştırmada gelir düzeyinin artması ile fiziksel kavga yapmama konusunda anlamlı ilişki bulunmuştur (Aspy ve ark., 2004). Ailelerin ekonomik durumunun düşük seviyede olan çocukların şiddete yönelme oranlarının yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Türkdoğan,1996). Birçok araştırma birçok ülkede yoksulluk ile çocuğa kötü muamele arasında güçlü ilişki bulunmuştur (Krug ve ark. 2002c). Dilbaz’ın ifade ettiğine göre düşük sosyo-ekonomik düzeyde şiddet

olaylarının görülme sıklığı beş kat daha fazladır (Dilbaz, 1999). Elbette şiddeti sadece ekonomik yetersizliğe bağlamak da doğru değildir. Yapılan bazı araştırmalarda da yoksulluğun tek başına şiddetle ilişkisi, yüksek derecede gelir eşitsizliği ve yoksulluğun kombine olduğu duruma göre düşük düzeyde bulunmuştur (Violence Against Children in The Community, 2006). Bu araştırmada gelir düzeyiyle şiddet eylemlerine maruz kalma arasında ilişki bulunamazken hemen hemen her toplumda yoksul insanlar şiddetin etkisine fazlasıyla maruz kalmaktadır ve bilinen bir gerçektir (DSÖ, 2002a).

Kardeş sayısının artmasıyla şiddetten korunmada ifade edilen etkili yolların etkililiği konusundaki sorunun puanı artmakta ve bu şiddet eylemlerinden korunmada şiddet uygulama etkililiğinin azaldığını göstermektedir ve istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,01$). Kardeş sayısının fazla olması ile sağlıklı iletişim ve sorun çözme becerisi kardeşler arasında kendiliğinden öğreniliyor olabilir.

Öğrencilerin bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlara göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumunun karşılaştırılmasında aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$) Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme sorusuna hayır diyenlerin puanı yüksektir. Puanın yüksek olması hayır diyenlerde kendisine şiddet eylemi uygulanması durumunda kavga etmeye katılımın azaldığını göstermektedir.

Öğrencilerin ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumuna göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumunun karşılaştırılması sonucunda aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme sorusuna hayır diyenlerin puanı yüksektir. Puanın yüksek olması hayır diyenlerde kavga etme konusunda kendisine güveninin azlığını göstermektedir. Buna göre zarar verici bir alet taşıma kavga etmede kendine güveni artırdığı sonucu çıkmaktadır.

Öğrencilerin şiddetten korunmada etkili bulduğu seçeneklerden aldığı ortalama puanlara göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumunun karşılaştırılması sonucunda aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık

bulunmuştur $p<0,001$). Evet diyenlerin puanı düşüktür. Puanın düşük olması kendisine şiddet eylemleri uygulandığında şiddetten korunmada kavgaya girmenin etkiliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. Okula zarar verici alet getirenler, şiddetten korunmada kavga etmenin etkili olduğuna inanmaktadırlar.

Öğrencilerin ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerine göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumunun karşılaştırılmasında, aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumuna göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumu karşılaştırıldığında, aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumuna göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumu karşılaştırıldığında, aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$). Okula zarar verici alet getirme sorusuna evet diyenlerin puanları yüksektir. Puanın yüksek olması şiddet uygulama eylemlerinin sıklığının fazla olduğunu göstermektedir. Okula zarar verici alet getirme şiddet eylemleri uygulamayı artırmaktadır.

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin yaş ile karşılaştırılmasında; zarar verici alet getirenlerin 7 tanesi 17 yaş grubu öğrencilerden (% 3,7), 3 tanesi 16 yaş grubu öğrencilerden (% 1,1), ve 1 tanesi 15 yaş grubu öğrencilerden (% 0,3) oluşmaktadır. İstatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır ($p<0,05$). 17 yaş grubu öğrencilerde okula zarar verici alet getirme oranı yüksektir. Araştırmalar göre de bıçak, çakı gibi kesici alet taşıyanların yarısından çoğu (% 55,2) ilk kez 13-15 yaşları arasında kesici alet taşıdıklarını belirtmiştir (Ögel ve ark., 2004).

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin sınıf düzeyi ile karşılaştırılmasında; zarar verici alet getirenlerin 9 tanesi üçüncü sınıf öğrencisi (% 3,2) ve 2 tanesi birinci sınıf öğrencisidir (% 0,7). İstatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır ($p<0,05$). Üçüncü sınıf (11.sınıf) öğrencilerinde okula zarar verici alet getirme oranı yüksektir. CDC'nin 2006 araştırmasına göre ise, 9. sınıf (% 19,9) ve 10. sınıf (% 19,4) öğrenciler daha yüksek oranla zarar verici alet taşımaktadırlar. 12. sınıf öğrencilerde zarar verici alet taşıma oranı diğerlerine göre düşüktür (% 16,9). Bu zarar verici aleti okula getirme ise, 12. sınıf erkeklerde (% 10,8) ve 10. sınıf kızlarda (% 3,0) yüksektir. Okula ateşli silah getirme ise erkeklerde 9. sınıf (% 11,3)'ta en yüksekken, kızlarda 9. ve 10. sınıfta (% 1,0) en yüksektir (Centers for Disease Control and Prevention, 2006).

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin cinsiyet ile karşılaştırılmasında; zarar verici alet getirenlerin 8 tanesi erkek öğrenci, (% 2,2) ve 3 tanesi kız öğrencidir (% 0,6) ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Erkeklerde okula zarar verici alet getirme oranı yüksektir. Yapılan çalışmada erkeklerin kızlara oranla daha erken yaşlarda kesici alet taşımaya başladığı görülmüştür. Ülkemizde yapılan bir araştırmaya göre hayatı boyunca en az bir kez bıçak, çakı ya da benzeri kesici alet taşıyanların oranı % 22.6 olarak bulunmuştur. Erkeklerin kesici alet taşıma riski kızlara göre 4.2 kat daha fazla olduğu saptanmıştır (Ögel ve ark., 2004). Amerika'da 2005'te yapılan araştırmaya göre de erkeklerin silah taşıma oranları kızlara göre iki kat fazladır. (Institute of Education Sciences US Department of Education, 2007). CDC'nin araştırmasına göre (2005) okula zarar verici alet getirme oranı kızlarda % 2,6, erkeklerde % 10,2'dir (Centers for Disease Control and Prevention, 2005a). Yapılan bir araştırmaya göre erkekler zarar verici alet taşımada kızlara göre daha riskli gruptur (Aspy ve ark., 2004).

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin anne-baba birlikteliği ile karşılaştırılmasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur ($p>0,05$). Bir çok araştırmada anne baba birlikteliği şiddet oluşumunda etkili olduğu sonucu elde edilmesine rağmen, bu araştırma sonucuna göre okula zarar verici alet getirme durumunu etkilememektedir.

Baba eğitim düzeyi ve anne eğitim düzeyi ile son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumu karşılaştırılmasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur ($p>0,05$). Baba ve anne eğitim düzeyi, öğrencinin okula, zarar verici alet getirme durumunu etkilememektedir.

Aile gelir düzeyine göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumunun karşılaştırılmasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur ($p>0,05$). Fakat Aspy ve arkadaşlarının yaptığı bir araştırmada ise aile gelir düzeyi yüksek olanlarda zarar verici alet taşıma riski daha azaldığı sonucu bulunmuştur (Aspy ve ark., 2004).

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumunun kardeş sayısı ile ve kaçınıcı çocuk olduğu ile karşılaştırılmasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur ($p>0,05$).

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin baba mesleği ve anne mesleği ile karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Bu araştırma sonucuna göre; anne-baba mesleği öğrencilerin okula, zarar verici alet getirmelerini etkilememektedir.

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin birlikte yaşadığı kimselerle ilişkisine bakıldığında yataya genişleyen ailede okula zarar verici alet getirme oranı diğerlerinden yüksektir ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). Kalabalık aile yapısında çocuklara hakimiyetin azalması bu durumu açıklamakta uygun olabilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma bulguları ve tartışma sonrasında ulaşılan sonuçlar ve geliştirilen öneriler aşağıdaki gibidir.

5.1.Sonuçlar

Araştırma grubunun bildirimlerine göre ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Öğretmenler, öğretmenlerin ve öğrencilerin okul kurallarını bilme ve uygulama durumlarına genelde 'katılıyorum' yanıtını vermişlerdir.

Öğretmenlerin okul güvenliği konusundaki fikirleri 'güvenli' ve 'ne güvenli ne güvensiz' olarak tespit edilmiştir.

Öğretmen ve öğrencilerin okul kurallarını bilme ve uygulama durumunun ve okul ve çevresinin güvenliği konusundaki görüşlerinin okullara göre karşılaştırılmasında; Rauf Denктаş Lisesi ile Etlik Lisesi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Rauf Denктаş Lisesinin diğer okullardan yüksek puana sahip olduğu görülmektedir. Puanın yüksek olması okulun kuralları bilme ve uygulamanın yetersizliği ve okul güvenliğinin düşüklüğünü göstermektedir. Etlik Lisesi ise düşük puana sahiptir. Bu okulda da okul kurallarını bilme ve uygulamanın ve okul güvenliğinin diğer okullara göre daha iyi olduğu sonucu çıkmıştır.

Öğretmenlerin 'son bir yıl içerisinde okullarda suç işleme durumu' hakkındaki görüşlerine bakıldığında % 72,6 'evet' ve okulda son bir yıl içerisinde şiddet olayının varlığı konusundaki soruya verdikleri yanıtlara göre; % 77,4 'evet', sonucu elde edilmiştir.

Öğretmen ve öğrencilerin okul kurallarını bilme ve uygulama durumunun ve okul ve çevresinin güvenliği konusundaki görüşlerinin okullarda suç işleme

durumu ve okullarda şiddetin olayının varlığı ile karşılaştırılması sonucuna göre istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Öğretmenlerin, 'son bir yıl içerisinde okullarda suç işleme durumu' ve 'son bir yıl içerisinde şiddet olayının varlığı' hakkındaki görüşlerinin okullara göre karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Öğretmenlerin okullarda şiddeti önlemede uygulanabilecek yöntemlere yanıtları; % 25,0 disiplin kurallarını tam uygulama, % 10,7 yönetmelik düzenlemesi, % 14,3 sosyal faaliyetlerin artırılması, % 17,9 güvenlik önlemleri, % 15,5 şiddeti önleme eğitimi, % 7,1 eğitim yöntemlerinde değişiklik, okul-aile işbirliğinin sağlanması, % 13,1 okulda idare-öğretmen işbirliği, % 3,6 kaynak sağlama, % 17,9 uygun öğretmen davranışı, % 21,4 rehberlik hizmetlerinin etkin olması, % 7,1 medya kontrolü ve % 9,5 toplumsal çözümler olarak bulunmuştur.

Öğrenciler belirtilen şiddet eylemleri kendisine uygulanması halinde kavgaya girme durumuna 'katılıyorum' yanıtını vermişleridir. 'Şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım' ifadesini doğru bulma durumu 'fikrim yok' olarak tespit edilmiştir. Şiddetten korunmada şiddet uygulama durumu; 'bir dereceye kadar etkili' ve 'etkili değil' olarak saptanmıştır. Okuldaki yetişkinlerin kendilerine karşı saygısız davranma konusundaki fikirleri 'kararsızım' olarak saptanmıştır.. Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme oranı % 1,3, şiddet eylemlerine maruz kalma ve birisine şiddet eylemleri uygulama sıklığı genelde 'asla' olarak bulunmuştur.

Öğrencilerin bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar, şiddetten korunmada etkili bulduğu seçeneklerin ortalama puanları, son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlar okullara göre karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Öğrencilerin 'şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım' ifadesini doğru bulma durumundan alınan ortalama puanların okullara göre karşılaştırılmasında Fatih Sultan Mehmet Lisesi ile Etlik Lisesi arasında istatistiksel olarak anlamlı

farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Fatih Sultan Mehmet Lisesi daha düşük puan alarak şiddet eylemleri uygulanması durumunda kavgaya girme ihtimali diğer okullardan yüksek olan okul olarak, sonuç elde edilmiştir.

Öğrencilerin ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanların okullara göre karşılaştırılmasında Bağlum Lisesi-Kanuni Lisesi, Fatih Sultan Mehmet Lisesi- Kanuni Lisesi ve Aktepe Lisesi- Kanuni Lisesi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). Kanuni Lisesi diğer okullara göre daha yüksek puan almıştır. Kanuni Lisesinde okulda yetişkinlerin öğrencilere saygısız davranma fikrine daha az katılım bulunmaktadır.

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlarla okullar arasında farklılığa bakıldığında; Aktepe Lisesi-Etlik Lisesi ve Aktepe Lisesi- Kanuni Lisesi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Aktepe Lisesi diğer okullara göre daha yüksek puan almıştır. Aktepe Lisesinde son otuz gün içerisinde şiddet eylemlerine maruz kalma sıklığı daha fazladır.

Öğrencilerin bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar yaşlara göre karşılaştırıldığında; 16yaş -14 yaş ve 16 yaş -15 yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,001$). 16 yaş grubunda toplam puan diğer yaş grupların puanından düşüktür. 16 yaş grubundaki öğrenciler kendisine şiddet eylemleri uygulanması halinde kavgaya girme eğilimi daha fazladır.

Öğrencilerin ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumundan aldığı ortalama puanların yaşlara göre karşılaştırılmasında 14 yaş -16 yaş, 14 yaş- 17 yaş ve 14 yaş- 18 ve üzeri yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,001$). 14 yaş grubunda ortalama puan diğer yaş gruplarından yüksektir. 14 yaş grubu öğrencilerin kavga etme konusundaki kendilerine güveni daha azdır.

Öğrencilerin şiddetten korunmada etkili bulduğu seçeneklerin ortalama puanların yaşlara göre karşılaştırılmasında; 18 yaş grubunun diğer yaş gruplarında düşük puan aldığı görülmüş ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). 19 yaş grubundaki öğrencilerin şiddetten korunmada şiddet eylemleri uygulama riski daha yüksektir ve durumu okul idaresi ve aileye bildirme durumu daha düşüktür.

Öğrencilerin ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanların yaşlara göre karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlarla yaşlar arasında farklılığa bakıldığında; 17 yaş -14 yaş ve 17 yaş -15 yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). 17 yaş grubu öğrenciler diğer yaş grubundakilere göre daha yüksek puan almıştır. 17 yaş grubu öğrencilerin şiddet eylemlerine maruz kalma sıklığı 14 ve 15 yaş öğrencilere göre daha yüksektir.

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlarla yaşlar arasındaki farklılığa bakıldığında; 15 yaş -17 yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. ($p<0,05$). 17 yaş grubu öğrenciler 15 yaş grubundakilere göre daha yüksek puan almıştır. 17 yaş grubundaki öğrenciler daha fazla sıklıkla şiddet eylemleri uygulamaktadırlar.

Öğrencilerin sınıf düzeyi ile; bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar, şiddetten korunmada etkili bulduğu seçeneklerin ortalama puanları, ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanları, son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlar karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Öğrencilerin ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumundan aldığı ortalama puanların sınıf düzeylerine göre karşılaştırılmasında; birinci sınıf-üçüncü sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Birinci sınıftaki öğrenciler diğer sınıftaki öğrencilerden yüksek puan almıştır. Birinci sınıftaki öğrenciler kavga etme konusunda kendilerine güveni daha az olan öğrencilerdir.

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlarla sınıf düzeyleri arasında farklılığa bakıldığında; üçüncü sınıf- ikinci sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). İkinci sınıftaki öğrencilerin aldığı puan diğer sınıftaki öğrencilerin aldığı puandan düşüktür. İkinci sınıftaki öğrencilerin şiddet eylemlerine maruz kalma sıklığı daha azdır.

Öğrencilerin cinsiyete göre bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar karşılaştırıldığında; kız öğrencilerin aldığı puan erkek öğrencilerin aldığı puandan yüksektir ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$). Kız öğrencilerin kendisine şiddet eylemleri uygulanması durumunda kavgaya girmeye katılımı daha düşüktür.

Öğrencilerin cinsiyete göre ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumundan aldığı ortalama puanların karşılaştırılmasında kız öğrencilerin aldığı puan erkek öğrencilerin aldığı puandan yüksek olduğu görülmüştür ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$). Kız öğrencilerin kavga etme konusundaki kendilerine güveni daha azdır.

Öğrencilerin cinsiyet ile şiddetten korunmada etkili bulduğu seçeneklerin ortalama puanlarının karşılaştırılmasında kız öğrencilerin aldığı puan erkek öğrencilerin aldığı puandan yüksek olduğu görülmüştür ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$). Kız öğrencilerin şiddetten korunmada şiddet eylemleri uygulamaya katılımı düşük, durumu okul idaresine ve aileye bildirme durumu yüksektir.

Öğrencilerin cinsiyet ile ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanların karşılaştırılmasında kız öğrencilerin aldığı puan erkek öğrencilerin aldığı puandan yüksek olduğu görülmüştür ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$). Kız öğrenciler okuldaki yetişkinlerin kendisine saygısız davranması fikrine daha az oranda katılmaktadır.

Öğrencilerin son gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlarla cinsiyetler arası farklılığa bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). Erkek öğrencilerin aldığı puan kız öğrencilerin puanından yüksek olduğu görülmüştür. Erkek öğrenciler daha fazla sıklıkla şiddet eylemlerine maruz kalmaktadırlar.

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlarla cinsiyetler arasında farklılığa bakıldığında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ve erkek öğrencilerin aldığı puanın kız öğrencilerin aldığı puandan yüksek olduğu görülmüştür ($p<0,001$). Erkek öğrenciler daha fazla sıklıkla şiddet eylemleri uygulamaktadırlar.

Öğrencilerin birlikte yaşadığı kimseler ile; bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar, ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumundan aldığı ortalama puanlar, şiddetten korunmada etkili bulunduğu seçeneklerin ortalama puanları, ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanlar ve son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Fakat öğrencilerin birlikte yaşadığı kimseler son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlar karşılaştırıldığında anne-baba-kardeşleriyle birlikte yaşayanlar ve yataya genişleyen ailede yaşayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Yataya genişleyen ailede puan daha yüksektir. Puanın yüksek olması şiddet eylemlerine maruz kalma sıklığının fazlalığını göstermektedir.

Araştırmada şiddet ile ilişkili sorularla anne baba birlikteliği arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Öğrencilerin baba mesleği ile; bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar, ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumundan alınan ortalama puanlar, okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanlar, son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlar, son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Fakat şiddetten korunmada etkili bulunduğu seçeneklerinden alınan ortalama puanlar arasında babası çalışmayan ve babası çiftçi olanların puanları diğerlerinden düşüktür ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). Puanın düşük olması kendisine şiddet eylemleri uygulandığında şiddetten korunmada kavgaya girmenin etkiliğinin yüksek olduğunu ve durumu okul idaresi ve aileye bildirmenin düşük olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin anne mesleği ile; bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlar, ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumundan alınan ortalama puanları, şiddetten korunmada etkili bulunduğu seçeneklerden aldığı ortalama puanlar, ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerinden aldığı ortalama puanlar, son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumundan aldığı ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Fakat son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumundan aldığı ortalama puanlar karşılaştırıldığında; annesi esnaf olanların aldıkları puan daha yüksektir ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). Annesi esnaf olan öğrenciler daha fazla sıklıkla şiddet eylemlerine maruz kalmaktadırlar.

Şiddetle ilişkili soruların ortalama puanlarının demografik verilerle ilişkileri karşılaştırıldığında; baba eğitim düzeyinin artmasıyla ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesinden alınan puan azalmaktadır. Yani kavga etme konusunda kendine güven artmaktadır ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<$

0,01). Aynı zamanda baba eğitim seviyesinin artmasıyla, ‘okullardaki yetişkinlerin bazen bana saygısız davranır’ ifadesinin puanı artmakta, bu da kendisine saygısız davranıldığı fikrine katılma durumunun azaldığını göstermektedir ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). Gelir düzeyinin artmasıyla ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesinin puanı azalmaktadır ve puanın azalması kavga etmede kendine güveni arttığını göstermektedir ve istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,01$). Kardeş sayısının artmasıyla şiddetten korunmada ifade edilen etkili yolların etkiliği konusundaki sorunun puanı artmakta ve bu şiddet eylemlerinden korunmada şiddet uygulama etkiliğinin azaldığını göstermektedir ve istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,01$).

Öğrencilerin bir kavgaya girme nedenlerinden aldığı ortalama puanlara göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumunun karşılaştırılmasında aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme sorusuna hayır diyenlerin puanı yüksektir. Puanın yüksek olması hayır diyenlerde kendisine şiddet eylemi uygulanması durumunda kavga etmeye katılımın azaldığını göstermektedir.

Öğrencilerin ‘şayet kavga edersem muhtemelen kazanırım’ ifadesini doğru bulma durumuna göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumunun karşılaştırılması sonucunda aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme sorusuna hayır diyenlerin puanı yüksektir. Puanın yüksek olması hayır diyenlerde kavga etme konusunda kendisine güveninin azlığını göstermektedir.

Öğrencilerin şiddetten korunmada etkili bulduğu seçeneklerden aldığı ortalama puanlara göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumunun karşılaştırılması sonucunda aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). Evet diyenlerin puanı düşüktür. Puanın düşük olması kendisine şiddet eylemleri uygulandığında şiddetten korunmada kavgaya girmenin etkiliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin ‘okuldaki yetişkinler bazen bana saygısız davranır’ ifadesine katılma düzeylerine ve son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemlerine maruz kalma durumuna göre son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumunun karşılaştırılmasında, aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Öğrencilerin son otuz gün içerisinde okulda ya da okul çevresinde şiddet eylemleri uygulama durumuna göre, son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme durumu karşılaştırıldığında, aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$). Okula zarar verici alet getirme sorusuna evet diyenlerin puanları yüksektir. Puanın yüksek olması şiddet uygulama eylemlerinin sıklığının fazla olduğunu göstermektedir.

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin yaş ile karşılaştırılmasında; zarar verici alet getirenlerin 7 tanesi 17 yaş grubu öğrencilerden (% 3,7), 3 tanesi 16 yaş grubu öğrencilerden (% 1,1), ve 1 tanesi 15 yaş grubu öğrencilerden (% 0,3) oluşmaktadır. İstatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır ($p<0,05$). 17 yaş grubu öğrencilerde okula zarar verici alet getirme oranı yüksektir.

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin sınıf düzeyi ile karşılaştırılmasında; zarar verici alet getirenlerin 9 tanesi üçüncü sınıf öğrencisi (% 3,2) ve 2 tanesi birinci sınıf öğrencisidir (% 0,7). İstatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır ($p<0,05$). Üçüncü sınıf öğrencilerinde okula zarar verici alet getirme oranı yüksektir.

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin cinsiyet ile karşılaştırılmasında; zarar verici alet getirenlerin 8 tanesi erkek öğrenci (% 2,2) ve 3 tanesi kız öğrencidir (% 0,6) ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Erkeklerde okula zarar verici alet getirme oranı yüksektir.

Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin anne-baba birlikteliği, baba ve anne eğitim düzeyi, anne-baba mesleği, aile gelir düzeyi, ailede kaçınıcı çocuk olduğu, kardeş sayısı ile karşılaştırılmasında istatistiksel olarak

anlamalı farklılık yoktur. Fakat son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirenlerin birlikte yaşadığı kimselerle ilişkisine bakıldığında, yataya genişleyen ailede okula zarar verici alet getirme oranı diğerlerinden yüksektir.

5.2. Öneriler

Bu sonuçlar ışığında şu önerilerde bulunulabilir:

Eğitim Sistemine Öneriler:

- Öğretmen- okul idaresi ve bakanlık arasında iletişimin kuvvetlendirilmesi, ihtiyaç duyulan maddi ve insan kaynaklarının temininin sağlanması
- Güvenli okullar oluşturulması amacıyla standart ölçülerin konması, ortak disiplin anlayışının yerleştirilmesi
- İnsan haklarına saygı ilkesinin benimsenmesi, şiddete müsamaha gösterilmemesi,görmezden gelinmemesi,şiddetin her türünün yasak olduğuna dair öğrencilere farkındalık yaratılması, tavırlarda tutarlı olunması, şiddetin önlenmesine yönelik caydırıcı düzenlemeler yapılması,
- Olumlu, güvenli okul ikliminin oluşturulması
- Okulun fiziki düzenlemeler, ekipman ve personel desteği ile güvenliğinin sağlanması
- Okul çalışanları, aile, öğrenci ve ilgili toplum kuruluşları ile işbirliğinin sağlanması,
- Öğrenci, aile ve öğretmenlere şiddeti önleme adına kişisel gelişim eğitimlerinin (etkili iletişim, sorun çözme, öfke kontrolü, çatışma çözümü ve yönetimi, arabuluculuk, karakter eğitimi gibi) verilmesi

- Öğrenciye sevgi, saygı ve hoşgörüyle yaklaşım, sevgi saygı ortamı oluşturu ve öğrencinin özgüvenini artırıcı, olumlu rol model olucu öğretmen davranışlarının sergilenmesi
- Etkili rehberlik hizmetlerinin verilmesi (bireysel danışmanlık, sorunlu öğrencinin önceden tespit edilip müdahale edilmesi, eğitim çalışmaları gibi).
- Öğrencilerin enerjilerini olumlu alanlara boşaltabilmeleri ve sağlıklı davranış geliştirebilmeleri için spor, müzik, resim, güzel sanatlar, kamp ve klüp etkinlikleri gibi etkinlikler düzenlenmesi
- Okuldaki şiddet olaylarının analizinin yapıp mevcut durumun ortaya konulması ile uygun müdahale programlarının geliştirilmesi
- Okul-aile işbirliğinin sağlanması, ailelere sorumluluk vererek onların da katılımının sağlanması, düzenli ve amaçlı veli toplantılarının planlanması,
- Öğrencileri soruna dahil edilmesi, onlara öz-sorumluluk verilmesi, çözümün parçası haline getirilmesi
- Öğrenciler için risk etmenleri belirlenmesi, koruyucu ve geliştirici önlemler alınması

Ailelere Yönelik Öneriler:

Aile, insan yaşamını şekillendiren temel unsurlardan biridir. Aile bireyleri ile kurulan ilişki, genel olarak, bireyin yaşamında en erken başlayan ve en uzun süren ilişkidir. Üstelik bu ilişki benlik algısından sorunlarla başa çıkma biçimine kadar pek çok konuda etkilidir. Bireyi yaşama hazırlamakta çok önemli bir yeri olan aile, şiddet ve istismar gibi olumsuz yaşantılara da sahne olabilmektedir (Bağlı ve ark., 2005).

Bu araştırmada öğretmen görüşüyle de şiddeti önlemede ailenin önemi vurgulanmıştır. Aileler öneriler arasında şunlar yer alabilir:

- Aile içi şiddetin çocuklara etkisi konusunda bilinç oluşturularak aile içi şiddetin önlenmesi
- Aile içi demokrasiye önem verilmesi, çocukların bir birey olarak kabulünün sağlanması, ailede açık iletişimin kullanılması, güven ortamının oluşturulması
- Ailenin rol modeli olma ve özdeşim kurulan önemli kişiler olduğunun bilincine varması ve davranışlarının çocuklara kötü yönde yansıtacağını bilmelerinin sağlanması,
- Ailenin tutarlı davranışlar sergilemesi, kabul ve red alanlarının belirlenerek buna riayetinin sağlanması
- Okulla işbirliği içinde, katılımını sağlayarak çocuklarının ihmalinden kaçınmasının sağlanması
- Aileye medyanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkisinin farkına vardırılıp medya kontrolünün sağlanması (sıklık, süre, program ve oyun içeriğinin değerlendirilmesi gibi).

Topluma Yönelik Öneriler:

Toplumda çocuklara yönelik şiddetin önlenmesi büyük grupların üstleneceği toplumsal bilgilendirme ve önleme kampanyaları, şiddet kullanımıyla kuşatılmış toplum davranış, inanç ve normların azaltılması girişimleri hedefler (Violence Against Children in The Community, 2006). Toplumsal etmenler, gençlerin birbirleriyle etkileşimde olduğu çevreyi değiştirme girişiminde bulunur. (Krug ve ark., 2002b).

Topluma yönelik öneriler arasında şunlar yer almaktadır:

- Şiddet ve zararlı etkileri konusunda toplumsal farkındalığın sağlanması

- Şiddet kültürü oluşumunun engellenmesi, şiddeti, çatışmayı destekleyen kültürel normların toplum yaşamından çıkarılması bunun yerine saygıyı destekleyen değer ve normların ve barışçıl çatışma çözümünün artırılması
- Şiddet oluşumuna etki eden etmenlerin farkında olunması (örneğin medyanın olumsuz etkisi, politik şiddet, ailesel şiddet, kaynak yetersizliği, madde kullanımının yaygınlığı, kesici-delici aletlere ulaşım kolaylığı gibi) ve önleme bilinci oluşturulması
- Ekonomik, politik, fiziksel güçlülüğün zayıflara egemen olduğu anlayışın yok edilmesi
- Toplumsal güvenlik önlemlerinin alınması
- Şiddeti önlemede kurum kuruluşlarla koordinasyonun sağlanması, etkin bilgi paylaşımının sağlanması
- Toplumsal koruyucu etmenlerin çoğaltılması
- Toplumsal eşitlik ve cinsiyet eşitliğinin yerleştirilmesi

Medyaya Yönelik Öneriler:

Çocuğun sağlıklı gelişmesine olumsuz etki yapan çağdaş olguların birinin de , kitle iletişim araçlarının yayınları olduğu görüşü birçok araştırmacı ve uzman tarafından belirtilmektedir (Kurt ve Kandemir, 2006).

Medyaya öneriler şu şekilde sıralanmıştır:

- Medyanın zararlı etkileri konusunda toplumun bilinçlendirilmesi çalışmalarına destek verilmesi

- Televizyonda RTÜK tarafından çocukları koruma amaçlı kullanılan ‘Akıllı İşaretler’ sisteminin kullanılırken içeriğine daha fazla dikkat edilerek izlemesi uygun görülen yaş aralığının belirlenmesi
- Televizyon programlarında şiddet haberleri verilirken, ifadelere dikkat edilmesi ve şiddet sahnesinin alenen verilmemesi, defalarca ekrana getirilmemesi
- Çocuk programları içeriğinin çocuğun psiko-sosyal gelişimine zarar verecek olguları içermemesi
- Bilgisayar oyunlarında şiddet içerikli oyunlardan çok eğitsel nitelik taşıyan oyunlara ağırlık verilmesi
- Medyanın materyalleri konusunda seçiciliğin geliştirilmesi

ÖZET

Öğretmenlerin ve Öğrencilerin Görüşlerine Dayalı Olarak Okullarda Şiddet ve Okul Güvenliğinin İncelenmesi: Keçiören Örneği

Araştırmanın amacı; Ankara-Keçiören İlçesi genel liselerinde öğrencilerin ve öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak okullarda şiddet, saldırganlık, suç ve okul güvenliğinin değerlendirilmesidir.

Araştırma grubunu 84 öğretmen ve üç sınıftan 860 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler, araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme yöntemiyle, amaç açıklanıp, gönüllü olur formu imzalatılarak toplanmıştır. Verilerin toplanmasında öğrenciler ve öğretmenler için, Kingery'nin NSCSS araştırma formunun uyarlanmasıyla oluşturulan araştırma formu kullanılmıştır.

Öğretmenler, okul kurallarının bilinme ve uygulanma durumuna 'katılıyorum' yanıtını vermişlerdir. Okul güvenliği konusundaki fikirleri 'güvenli' ve 'ne güvenli ne güvensiz' olarak tespit edilmiştir. Son bir yıl içerisinde okullarda suç işleme durumu ve şiddet olayının varlığı hakkındaki görüşleri sırasıyla, % 72,6 ve % 77,4 'evet' olarak tespit edilmiştir. Öğretmenlerin okullarda şiddeti önlemede uygulanabilecek yöntemlere ilişkin yanıtlarını; disiplin kurallarını tam uygulama, yönetmelik düzenlemesi, sosyal faaliyetlerin artırılması, güvenlik önlemleri, şiddeti önleme eğitimi, eğitim yöntemlerinde değişiklik, okul-aile işbirliği, okulda idare-öğretmen işbirliği, kaynak sağlama, uygun öğretmen davranışı, rehberlik hizmetlerinin etkin olması, medya kontrolü ve toplumsal çözümler oluşturmaktadır.

Öğrenciler seçeneklerde belirtilen şiddet eylemleri kendisine uygulanması halinde kavgaya girme durumuna 'katılıyorum' yanıtını vermişleridir. 'Şayet kavgaya edersem muhtemelen kazanırım' ifadesini doğru bulma durumu 'fikrim yok' olarak tespit edilmiştir. Şiddetten korunmada şiddet uygulama durumu; 'bir dereceye kadar etkili' ve 'etkili değil' olarak saptanmıştır. Okuldaki yetişkinlerin kendilerine karşı saygısız davranması konusundaki fikirleri 'kararsızım' olarak saptanmıştır. Son otuz gün içerisinde okula zarar verici alet getirme oranı % 1,3, şiddet eylemlerine maruz kalma ve şiddet eylemleri uygulama sıklığı genelde 'asla' olarak tespit edilmiştir.

Şiddetin ortadan kaldırılabilmesi ve gençlerimize daha kaliteli, daha güvenli eğitim ortamlarının sunulabilmesi için, öncelikle okullarda şiddetin irdelenmesi, sonrasında nedenlerinin araştırılması ve bu sonuçlar ışığında önlemlerin alınması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Saldırganlık, Okul İklimi, Okul Güvenliği, Okul Şiddeti

SUMMARY

The Investigation of Violence at Schools and School Safety Based on Teachers and Students' Views: Kecioren Sample

The aim of the research is investigation of violence, aggressiveness and crime at schools and school safety based on the Ankara- Kecioren district general high school students' and teachers' views.

Research group is developed by 84 teacher and 860 students from three different classes. Data is collected by the researcher with the technique of interviewing face to face , explaining the aim and have people to sign the possible volunteer form. Kingrey's NSCSS research form which is composed by adaptation is used for the teachers and students when collecting the data..

Teachers reply "agree" to the question about the situation of knowing the school rules and obey them. Views about the school security is confirmed to be dependable and neither dependable nor insecure. Within the last one year, the case of crime and occurrence of violent events in schools are confirmed to be %72,6 and %77,4. The suggestions of the teachers to prevent violence at schools were as following: Obeying the discipline rules, rearranging the standing orders, increasing the number of social events, having security precautions, education on preventing the violence, changing the teaching methods, having co operations with parents, having co operations with the administrations and the teachers, providing recourses, having proper teacher behaviors, making the guiding and counseling service more effective, controlling the media and having social solutions.

Students were presented with the item "I would be a part of the fight if I were exposed to violence" and they indicated that they agree with this item. Moreover, they have replied as "no idea" to the item, "If I were in a fight, I would most probably win." It was figured out that the replies to the items related with having violence back when you are exposed to it were as "effective to some extent" and "not effective". They have indicated that they are not sure or indecisive about their ideas on the impolite behaviors of their elders towards them. It was found that the percentage of bringing a damaging material to the school in the last thirty days was % 1,3, and the frequency of being exposed to violence and having violence to someone else is defined as "never".

To eliminate the violence and present adolescent much more qualified and much safer education ; first violence must be explicated, secondly causes must be investigated and finally precautions must be handled under the view of these results

Key Words: Violence, Aggressiveness, School Climate, School Safety, School Violence

KAYNAKLAR

- Abay, E., Tuğlu, C. (2000). Şiddet ve Agresyonun Nörobiyolojisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2000;3, s.: 21-26
- Aspy, C., B., Oman, R.F., Vesely, S.K., McLeroy, K., Rodine, S., Marshal, L. (2004). Adolescent Violence: The Protective Effects of Youth Assest. *Journal of Counseling&Development*, Summer 2004, vol.: 82(3): 268-276
- Ayan, S. (2006). Şiddet ve Fanatizm. *Cumhuriyet Üniversitesi. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, cilt 7, sayı: 2,
- Ayrancı, Ü., Köşgeroğlu, N., Günay, Y. (2004). Televizyonda Çocukların En Çok Seyrettiği Saatlerde Gösterilen Filmlerdeki Şiddet Düzeyi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*; 5: 33-40
- Avrupa Konseyi. (2002). Okullarda Şiddetin Önlenmesi ve Şiddetle Mücadele İçin Yerel Ortaklıklar, Konferans Sonuç Bildirgesi. Strasbourg, Fransa. Erişim: [<http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular/OkullardaSiddetinOnlenmesi/OkullardaSiddetinOnlenmesiBildirgesi/htm>]. Erişim Tarihi: 02.01.2007
- Bağlı, M.T., Sevim, S.A. (2005). Popüler Anababalık, Aile Dergileri Üzerine Bir Araştırma, ‘Popüler Kültür ve Çocuk’ Konulu 5. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi (Ekim 2005), Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayın No: 13, Yayın Yılı: 2007
- Balcı, F., Yücel, A.B., Turer N., Fagan, P. (2005). Amerikan Hükümetinin Çocuk Suçlarını Önlenmedeki Rolü Ne Olmalıdır?. [<http://www.turkishweekly.net/turkce/makale.php?id=46>]. Erişim Tarihi: 01.12.2007
- Balcıoğlu, İ. (2000). Biyolojik, Sosyolojik, Psikolojik Açıdan Şiddet. İstanbul: Yüce Yayım
- Balcıoğlu, İ. (2001). Stres, Gençlik, Kentleşme, Şiddet. *Yeni Symposium*, 39(1): 49-56
- Canter, A.S. (2005). School: Strategies for Intervention. Principal, November / December 2005; 85(2): 42-45. Erişim: [<http://www.naesp.org/ContentLoad.do?contentId=1744>]. Erişim Tarihi:13.02.2006
- Center For The Prevention of School Violence. (2000). Testimony of The Center for The Prevention of Shool Violence on A Vision for Safer Schools. Erişim: [http://www.ncdjjdp.org/cpsv/pdf_files/testimony.pdf]. Erişim Tarihi:01.12.2007

- Centers for Disease Control and Prevention. (2005a). Youth Risk Behavior Survey. Erişim:[<http://apps.nccd.cdc.gov/yrbss/QuestYearTable.asp?path=byHT&ByVar=CI&cat=1&quest=Q14&year=2005&loc=XX>] Erişim Tarihi: 14.08.2007
- Centers for Disease Control and Prevention. (2005b). National Youth Risk Behavior Survey 1991-2005. Erişim: [http://www.cdc.gov/healthyyouth/yrbs/pdf/trends/2005_YRBS_Violence_School.pdf]. Erişim Tarihi: 03.11.2007
- Centers for Disease Control and Prevention. (2006). Youth Risk Behavior Surveillance -United States, 2005, Morbidity and Mortality Weekly Report. June 9, 2006, vol. 55, no: SS-5, Erişim: [<http://www.cdc.gov/mmwr/PDF/SS/SS5505.pdf>].Erişim Tarihi:02.12.2007
- Coşkun, A. (2003). Televizyon ve Video ile Geçirilen Zamanın Çocukların Saldırganlık Davranışları Üzerine Etkileri. Erişim: [http://thb.hacettepe.edu.tr/2003/20034_shtml]. Erişim Tarihi: 11.03.2007
- Crillo, K.J., Pruitt, B.E., Colwell, B., Kingery, P.M., Hurley, R.S., Ballard, D. (1998). School Violence: Prevalance and İntervention Strategies For At-Risk Adolescent-Statistical Data Included. *Adolescence*, Summer. Erişim:[http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m2248/is_130_33/ai_65306456]. Erişim Tarihi: 18.01.2007
- Çabuk Kaya, N. (2006). Şiddetin Sosyal Dinamikleri. Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu, 20-21 Mayıs, Erişim: [http://www.egitimsen.org.tr/download/siddetsempozyum_303-306.pdf]. Erişim Tarihi: 01.06.2007
- Çetin, H. (2004). Öğrenci Ergenlerin Şiddete Yönelik Tutumları: Yaş ve Cinsiyete Göre Bir İnceleme. YL Tezi, Ankara
- Çeviren, S. (2001). Üç Farklı Nitelikteki Lisede 2. Sınıf Öğrencilerinde Gençlikte Riskli Davranışların Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Eğitimi Bölümü
- Çuhadaroğlu, F. (2000). Ergenlik Döneminde Psikolojik Gelişim. *Katkı Pediatri Dergisi*; Kasım-Aralık, 21:6, s.: 863-868
- Dane, D.M. (2003). Child and Adolescent Violence. *Orthop Nurs.*, Jan-Feb; 22(1): 23-29

Demirbaş, T. (2001). Kriminoloji. Seçkin Yayınevi, s: 1-340

Department of Juvenile Justice and Delinquency Prevention-Center for the Prevention Of School Violence. (2007). Selected School Violence Statistics. Erişim:[<http://www.njdjjdp.org/cpsv/acrobatfiles/statistics-2007.pdf>]. Erişim Tarihi: 05.05.2007

Dilbaz, N. (1999). Şiddet Riskinin Değerlendirilmesi ve Saldırgan Hastaya Yaklaşım. *Klinik Psikiyatri Dergisi*; 2: 179-188

Druck, K., Kaplowitz, M. (2005). Preventing Classroom Violence. *The Education Digest*, 71(2): 40-43, October 2005

Durmuş, E., Gürkan, U. (2005). Lise Öğrencilerinin Şiddet ve Saldırganlık Eğilimleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Yaz 2005, cilt: 3, sayı: 3, s.: 253-267, Gazi Üniversitesi Yayını

DSÖ Türkiye İrtibat Ofisi. (2002a). DSÖ Genel Direktörü DR: Gro Harlem BRUNDTLAND'ın Şiddet ve Sağlık Konulu Dünya Sağlık Raporu Hakkındaki Konuşması, Brüksel 3 Ekim 2003. Erişim: [<http://195,142,135,65/who/bulten/turk/bul9siddetgkonusma.htm>]. Erişim Tarihi: 14.01.2007

DSÖ Türkiye İrtibat Ofisi. (2002b). Kamu Sağlığı ve Şiddet, Avrupa'daki Durum ve Eğilimler, Durum Raporu. 10/02, Kopenhag, 3 Ekim 2002, Erişim: [<http://195.142.135.65/who/bulten/turk/bul79siddetdurumrapor10.htm>] Erişim Tarihi: 31.08.2007

DSÖ Türkiye İrtibat Ofisi. (2002c). Sağlık Bakanlığınca 10 Ekim 2002 Dünya Sağlık Günü İçin Hazırlanan Basın Bildirisi. Ankara Erişim: [<http://undp.un.org.tr/who/bulten/turk/bul9sagligünsbbildiri.HTM>] Erişim Tarihi: 31.08.2007

DSÖ Türkiye İrtibat Ofisi. (2002d). Gençlerin Neden Olduğu Şiddet Olayları. Cenevre, Erişim: [<http://195.142.135.65/who/bulten/turk/bul9gencsiddet.HTM>]. Erişim Tarihi: 22.11.2006

DSÖ Türkiye İrtibat Ofisi. (2003). Şiddet ve Sağlık Hakkında, Şiddetin Önlenmesi İçin Küresel Kampanya. Süreli Yayın, no:1, Ocak 2003. Erişim: [<http://195,142,135,65/who/bulten/turk/bul10%20siddetTM.HTM>]. Erişim Tarihi: 18.12.2006

Eğitim Bülteni. (2006). Medyadan 'Eylem Planı'na Tam Destek. MEB Yayınları, yıl: 2, sayı: 19, s.: 15-16

- Erdoğdu, M.Y., Oto, R. (2004). Sokakta Çalışan ve Çalışmayan Çocukların Atılgnlık ve Saldırganlık Davranışları Açısından Karşılaştırılması. *Kriz Dergisi*, 12(3): 11-23
- Eren, A. (2005). Korku Kültürü, Değerler Kültürü ve Şiddet. *Aile ve Toplum Dergisi*, cilt:2, sayı:8, s.: 23-25, Mayıs 2005
- Ergil, D. (2001). Şiddetin Kültürel Kökenleri. *Bilim ve Teknik Dergisi*, Şubat, sayı: 399: 40-41
- Ergin, F., Biçer, E., Bal, S., Tınmaz, C., Molla, E. (2007). Okulda Şiddet ve Zorbalık. 2006-2007 PDR/Rehberlik Semineri, Erişim: [http://www.mustafaotrar.com/dersnotu/002_siddet_zorbalik.htm] Erişim Tarihi: 10.11.2007
- Estévez, E., Musito, G., Herrero, J. (2005). The Influence of Violent Behavior and Victimization at School on Psychological Distress: The Role of Parents and Teachers. *Adolescence*, 2005 Spring, vol.: 40, no: 157,
- Farrington D.,B., Loeber, R. (2000). Epidemiology of Juvenile Violence, *Child and Adolesc. Psychiatr. Clinics of North America*, Oct; 9(4): 733-748
- Freedman, J.L., Sears, D.O., Carlsmith, J.M. (2003). Sosyal Psikoloji. Çev: Ali Dönmez, İmge Kitabevi, 4. Baskı, Ankara
- Gençlik ve Şiddet (1).
Erişim:[http://www.tr.net/saglik/ruh_sagligi_genclik_siddet_1.shtml]. Erişim Tarihi: 22.03.2007
- Gini, G. (2006). Bullying as A Social Process: The Role of Group Membership in Students' Perception of İnter-Group Agression at School. *Journal of School Pscyhology*; 44(1): 51-56
- Güçiz Dogan, B., Subası, N., Çakır, B., Öztürk, P., Yılmaz, E., Yılmaz, B., Hacıoglu, E., Özsaħin, M., Yegnidemir, N. (2004). Bir İlköğretim Okulu 5., 6., 7., ve 8., Sınıf Öğrencilerin En Çok İzledikleri Televizyon Programları ve Bu Programların Şiddet İçeriği Yönünden Değerlendirilmesi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*; 10,11, s.: 64-70, Haziran-Aralık
- Gümüş A. (2006). Şiddet Türleri, Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu, 20-21 Mayıs, s.:13-38, Erişim: [http://www.egitimsen.org.tr/download/siddetsempozyum_303-306.pdf]. Erişim Tarihi: 01.06.2007

- Gümüőoğlu, F. (2006). Bilgisayar Oyunlarında Şiddet, Çocuklar ve Gençler. Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu, 20-21 Mayıs, s.: 149-169, Erişim: [http://www.egitimsen.org.tr/down/siddetsempozyum_303-306.pdf]. Erişim Tarihi: 01.06.2007
- Güven, M. (2002). Okul Güvenliğinde Psikolojik Danışmanların Rolü ve Görevleri. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, , 9: 67-72
- Gürel, Z. (2006). Sesli ve Görüntülü Yayınlarda Ahlaki Yozlaşma ve Şiddet Karşısında Çocuklarımız. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, yıl: 7, sayı: 75, s.: 57-61, Haziran 2006, Ankara
- Güvenli Okul. Erişim: [<http://www.yeniden.org.tr/vio/vio4.asp>]. Erişim Tarihi: 12.02.2006
- Hepözen, D. (2006). Özel Tefvik Fikret Okullar Barış ve Uzlaşma Kültürünü Geliştirmek İçin Bir Model:Davranış Yönetim Politikası. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu. Erişim: [<http://iogm.meb.gov.tr/siddetveokul/index.htm>]. Erişim Tarihi: 13.12.2006
- Herrenkohl, T.,I., Maguin, E., Hill, K.G., Hawkins, J.D., Abbott, R.D., Catalano, R.F. (2000). Developmental Risk Factors for Youth Violence, *Adolesc Health.*, Mar; 26(3): 176-186
- Isık, H. (2004). Okul Güvenliği: Kavramsal Bir Çözümleme. *Milli Eğitim Dergisi*, sayı: 164, Güz 2004. Erişim: [<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/1647isik.htm>]. Erişim Tarihi: 29.12.2006
- İnal, K. (2006). Ekonomik ve Sosyal Sistemin Okuldaki Şiddete Etkileri, Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu, 20-21 Mayıs, Erişim: [http://www.egitimsen.org.tr/down/siddetsempozyum_303-306.pdf]. Erişim Tarihi: 01.06.2007
- Institute of Education Sciences US Department of Education. (2005). İndicators of School Crime and Safety: 2005. November, 2005, Erişim: [<http://nces.ed.gov/pubs2006/2006001.pdf>]. Erişim Tarihi: 08.07.2007
- Institute of Education Sciences US Department of Education. (2007). İndicators of School Crime and Safety: 2007. December 2007, Erişim: [<http://nces.ed.gov/programs/crimeindicators/crimeindicators2007/> Erişim Tarihi: 10.12.2007

- Jaycox, L.H., Stein, B.D., Kataoka, S.H., Wong, M., Fink, A., Escudero, P., Zaragoza, C. (2002). Violence Exposure, Posttraumatic Stress Disorder, and Depressive Symptoms Among Recent Immigrant Schoolchildren. *J.Am.Acad:Cild Adolesc.Psychiatry*, 41: 9. September 2002
- Kaptanoğlu, S. (2004). Gençlikte Riskli Davranışlar Araştırma Formunun, Uyarlama, Geçerlilik, Güvenilirlik Çalışması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Eğitimi Bölümü
- Kara, N. (2006). Akran İstismarı. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, yıl: 7, sayı: 75, s.: 69-71, Haziran 2006, Ankara
- Karaduman Taş, A., Uyanık, D., Karakaya, Z. (1993). Şiddeti İçselleştiren Kadın Profili, Türkiye İçin Nicel Bir Yaklaşım. Erişim: http://www.die.gov.tr/tkba/paper1_5rev.pdf. Erişim Tarihi: 25.07.2007
- Karatay, G., Tokur Kesgin, M. (2006). Çocuk, Televizyon ve Şiddet. Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu, 20-21 Mayıs, s.: 129-148, Erişim: [http://www.egitimsen.org.tr/download/siddetsempozyum_303-306.pdf]. Erişim Tarihi: 01.06.2007
- Kaskun, A., Öztunç, S. (2004). Çocuk, Televizyon ve Şiddet. Erişim: [http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/medergi/16.htm]. Erişim Tarihi: 01.05.2006
- Kepenekçi, Y., Çinkır, S. (2006). Bullying among Turkish high school students. *Child Abuse & Neglect*. 30(2): 193-204
- Kılıç., Ş. (2006). Avrupa ve Türkiye Eğitim Sistemlerinde Şiddete Bakış, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, yıl: 7, sayı: 76, s.: 62-65, Haziran 2006, Ankara
- Kılıç, R. (2006). Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Çalışmaları Kapsamında Okullarda Şiddetin Önlenmesi İçin Koruyucu ve Önleyici Çalışmalar. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, yıl: 7, sayı: 76, s.: 25-28, Haziran 2006, Ankara
- Kızmaz., Z. (2006). Okullardaki Şiddet Davranışının Kaynakları Üzerine Kuramsal Bir Yaklaşım, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Mayıs 2006, cilt: 30, no: 11, s.:47-70

- Kim, Y.S., Leventhal, B. L., Koh, Y.J., Hubbard, A., Boyce, W.T. (2006). School Bullying and Youth Violence: Causes or Consequences of Psychopathologic Behavior?. *Arc Gen Psychiatry*, September; 63(9): 1035-1041
- Kingery, P.M. (1998a). The Adolescent Violence Survey: A Psychometric Analysis. Universty of Kentucky, USA
- Kingery, P., Minoque, N., Murphy, L., Coggeshall, M.,B. (1998b). The National School Crime and Safety Survey. Hamilton Fish İnstitute on School and Comunitiy Violence, Erşim: [\[http://vinst.umdj.edu/VAID/TestReport.asp?Code=NSCSSS\]](http://vinst.umdj.edu/VAID/TestReport.asp?Code=NSCSSS).
Erişim Tarihi: 16.12.2006
- Kocacık, F. (2004). Şiddet Olgusu Üzerine, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, cilt: 2, sayı: 1
- Krug, E.G. (2005). Building Global Commitment For Violence Prevention. Violence Prevention Allience. World Health Organization, Geneva. Erişim:[\[http://whqlibdoc.who.int/publications/2005/924159313X_eng.pdf\]](http://whqlibdoc.who.int/publications/2005/924159313X_eng.pdf). Erişim Tarihi: 19.12.2006
- Krug, E. G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B., Lozano, R. (2002a). World Report on Violence and Health, Violence – A Global Public Health Problem. Chapter 1, World Health Organization , Geneva. Erişim: [\[http://whqlibdoc.who.int/hq/2002/9241545615.pdf\]](http://whqlibdoc.who.int/hq/2002/9241545615.pdf). Erişim Tarihi: 19.12.2006
- Krug, E.G., Dahlberg,L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B., Lozano, R. (2002b). World Report on Violence and Health, Youth Violence. Chapter 2, World Health Organization , Geneva. Erişim: [\[http://whqlibdoc.who.int/hq/2002/9241545615.pdf\]](http://whqlibdoc.who.int/hq/2002/9241545615.pdf). Erişim Tarihi: 19.12.2006
- Krug, E.G., Dahlberg,L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B., Lozano, R. (2002c). World Report on Violence and Health, Chil Abuse and Neglect by Parents and Other Caregivers. Chapter 3, World Health Organization , Geneva. Erişim: [\[http://whqlibdoc.who.int/hq/2002/9241545615.pdf\]](http://whqlibdoc.who.int/hq/2002/9241545615.pdf). Erişim Tarihi: 19.12.2006
- Kurt, T., Kandemir, M. (2006). Okullarda Şiddetin Önlenmesi ve Güvenli Okul. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, yıl: 7, sayı: 75, s.: 52-56, Haziran 2006, Ankara

- Kwast, L., Laws, S. (2005). Questions and Answers for Children and Young People on The UN Study On Violence Against Children. United Nations Secretary General's Study on Violence Against Children. Erişim: [http://www.violencestudy.org/IMG/pdf/childfriendly_qa_onvac_english-2.pdf]. Erişim Tarihi: 09.12.2007
- Kwast, E., Laws, S. (2006). School and Educational Setting, Where Does Violence Against Children and Young People Take Place?. United Nations Secretary- General's Study on Violence Against Children Adapted for Children and Young People. Erişim:[http://www.unicef.org/ViolenceStudy/pdf/study%20on%20Violence_Childfriendly.pdf]. Erişim Tarihi: 02.12.2006
- Levinson, M., H. (2006). Anger Management and Violence Prevention:A Holistic Solution. *ETC .: A Review of General Semantics*, no: 2, April 2006
- Mandıracıoğlu, A. (1994). Dünyada Büyük Kentlerin En Büyük Sorunu:şiddet. *Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı Dergisi*, sayı: 1, s.: 45-49
- Manifesto 2000. 6 Key Points. Erişim:[http://www3.unesco.org/menifesto2000/uk/uk_6points.htm]. Erişim Tarihi: 04.03.2007
- Milli Eğitim Bakanlığı Ortaoğretim Kurumları  d l ve Disiplin Yönetmeliği. (2007). 19 Ocak 2007, Sayı: 26408. Erişim: [http://ogm.meb.gov.tr/gos_yonetmelik.asp?alno=21]. Erişim Tarihi:14.12.2007
- National Youth Violence Prevention Resource Center. Erişim: [http://www.safetyouth.org/scripts/faq/schoolplan.asp]. Erişim Tarihi: 14.08.2007
- Ohene, S., Ireland, M., McNeely, C., Borowsky, W. (2006). Parental Expectations, Physical Punishment, and Violence Among Adolescents Who Score Positive on a Psychosocial Screening Test in Primary Care. February 2006, 117(2): 441-447. Erişim: [http://pediatrics.aappublications.org/cgi/reprint/117/2/441]. Erişim Tarihi: 15.07.2007
- Ohsako, T. (1997). Violence at School: Global İssue and Interventions. UNESCO, France
-  gel, K., Tarı, I., Eke, C. (2004). Okullarda Suç ve şiddeti  nleme. şiddet ve Okul: Okul ve çevresinde  ocuğa Yönelik şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu. (2006), Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği Sunusu. Erişim: [http://iogm.meb.gov.tr/siddetveokul/index.htm]. Erişim Tarihi: 13.12.2006

- Ögülmüş, S. (1995). Okullarda (Liselerde) Şiddet ve Saldırganlık Araştırma Raporu. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara
- Ögülmüş, S. (2006). Okullarda Şiddet ve Alınabilecek Önlemler. *Eğitime Bakış, Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, yıl: 2, sayı: 7, Ekim- Kasım- Aralık 2006
- Öktem, F. (2007). Televizyonun Zararlı Psikolojik Etkilerine Karşı Korunma. 1. Sosyal Pediatri Günleri- Basında Yayında Çocuk Sempozyumu, Konuşma Özetleri, s.:56-61
- Önal, E.E. (2005). Saldırganlığın Kuramsal Analizi. Erişim: [<http://www.psikologum.com/editor.asp?aid=121>]. Erişim Tarihi: 01.08.2007
- Özcebe, H. (2002). Birinci Basamakta Adolesan Sorunlarına Yaklaşım. *Sted Dergisi*, cilt: 11, sayı:10, s.: 374-377
- Özcebe, H., Çetik, H. ve Üner, S. (2006). Adolesanlarda Şiddet Davranışları (Üç Lise, Ankara, 2004). Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu. Erişim: [<http://iogm.meb.gov.tr/siddetveokul/index.htm>]. Erişim Tarihi: 13.12.2006
- Özmert, E.N. (2007). Çocuklarda Televizyon İzlemenin Fiziksel ve Psikolojik Etkileri. 1. Sosyal Pediatri Günleri- Basında Yayında Çocuk Sempozyumu, Konuşma Özetleri, s.: 12-21
- Özönder, M.C., Sağlam, S., Aksoy, E. (2005). İlköğretim Okullarında Şiddet ve Taciz: İlköğretim Okullarının 7. ve 8. Sınıflarında Okuyan Öğrencilerin “Okulda Şiddet” ve “Taciz”e İlişkin Kavramsallaştırmaları. Ankara: Köksav Yayını, 2005
- Palabıyıkoglu, R. (1997). Medya ve Şiddet. *Kriz Dergisi*, 5(2): 123-126
- Pickett, W., Craig, W., Harel, Y., Cunningham, J., Simpson, K., Molcho, M., Mazur, J., Dostaler, S., Overpeck, M.D., Currie, C.E. (2005). Cross-national Study of Fighting and Weapon Carrying as Determinants of Adolescent Injury. *Pediatrics*, vol: 116, no:6, December 2005, s.: 855-863
- Piskln, M. (2006). Okul Şiddeti:Tanımı, Yaygınlığı ve Önleme Stratejileri. *Kamuda Sosyal Politika Dergisi*, no: 1, sayı: 2, Ekim 2006
- Piyal, B., Tabak, R.S., Karakoç, Ş., Çelen, Ü. (2004). Gençlikte Riskli Davranışlar, ‘Popüler Kültür ve Çocuk’ Konulu 5. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi (Ekim 2005), Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayın No: 13, s.: 195-208, Yayın Yılı: 2007

- Polat, O. (2005). Şiddet. Psikoloji Portalı, Erişim:[<http://www.psikoloji.gen.tr/modules.php?name=News&file=article&sid=253>]. Erişim Tarihi: 01.01.2007
- Psikoanalitik Psikoloji. Erişim: [<http://www.e-psikoloji.com/forum/showthread.php?p=390>]. Erişim Tarihi: 16.08.2007
- Ramisetty- Mikler, S., Goebert, D., Nishimura, S., Caetano, R. (2006). Dating Violence Victimization: Associated Drinking and Sexual Risk Behaviors of Asian, Native, Hawaiian, and Caucasian High Scholl Student in Hawaii. *Journal of School Health*, October 2006, 76(8): 423-429
- Rummel, R.J. (1977). Understanding Conflict and War. Coflict In Perspective, Vol.: 3, Chapter 2: Agression and the Conflict Helix. Erişim:[<http://www.hawaii.edu/powerkills/CIP.CHAP'.HTM>]. Erişim Tarihi: 01.02.2008
- Sayıl, I. (1994). Ruh Sağlığı Sorunu Olarak Şiddet. *Kriz Dergisi*, 2(2): 273-276
- Sayıl, I. (2000). Ruh Sağlığı ve Hastalıkları. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Ankara: Antıp A.Ş. Yayınları, s.:1-723,
- Sezgin, N.S. (2006). Medya. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu.Erişim: [<http://iogm.meb.gov.tr/siddetveokul/index.htm>]. Erişim Tarihi: 13.12.2006
- Sönmez, A. (2006). Okul ve Çevresinin Güvenliği Bir Eğitim Sorunudur. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, yıl: 7, sayı: 75, s.: 22-24 Haziran 2006, Ankara
- Subaşı, N. Akın, A. (2003). Kadına Yönelik Şiddet, Nedenleri, Sonuçları. Erişim: [www.huksam.hacettepe.edu.tr/siddet.htm]. Erişim Tarihi: 19.07.2007
- Sucaklı, M.H. (2003). Van Yöresinde Kadın ve Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddet. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Uzmanlık Tezi
- Şirvanlı Özen, D. (2006). Akran Zorbalığına Maruz Kalmanın Olası Yordayıcıları ve Cinsiyet ile Yaşa Bağlı Değişimi. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu. Erişim: [<http://iogm.meb.gov.tr/siddetveokul/index.htm>]. Erişim Tarihi: 13.12.2006

Şiddet. Erişim: [http://www.adlitip.org/yazilar/turkce/konular/adli_tip/siddet.html] Erişim Tarihi: 05.05.2007

Tarı, I. (2006). Okullarda Suç ve Şiddet. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, yıl: 7, sayı: 75, s.: 39-41, Haziran 2006, Ankara

Tasdelen, V. (2006). Şiddet Kültürü ve Eğitim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, yıl: 7, sayı: 75, s.: 12-21, Haziran 2006, Ankara

T.C. Ankara Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü. (2007). Eğitimde Şiddet. Ocak 2007, Ankara: Altan Yayıncılık

T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. (1995). Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları, Ankara: Bizim Büro Basımevi, s.: 3-29

T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. (1998). Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet, Ankara,

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2006). Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı (2006-2011+). Ankara, Eylül 2006

TDK Güncel Sözlük. Erişim: [www.tdk.org.tr/TR/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAA6AA849816B2EF05A79F75456518CA-14k-]. Erişim Tarihi: 08.12.2007

Tel, H. (2002). Gizli Sağlık Sorunu: Ev İçi Şiddet ve Hemşirelik Yaklaşımları. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2): 1-8

Tez Yazım Kılavuzu. (2004). Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınları

TUİK . (2006). Aile Yapı Araştırması Nüfus ve Kalkınma Göstergeleri (TNSA 2003). Erişim: [<http://www.tuik.gov.tr>]. Erişim Tarihi: 15.01.2007

Tutar, H. (2004). Genel Olarak İşyerinde Psikolojik Şiddet. Erişim: [<http://www.canaktan.org/yonetim/psikolojik-siddet/siddet-kavram.html>]. Erişim Tarihi: 02.01.2007

Türk Dil Kurumu. (2005). Türkçe Sözlük. TDK Yayınları, 10. Baskı

- Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu. (2007). Şiddet Doğaya Ait Bir Saldırganlık Değil İkna Oyunu. *TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi*, Psikoloji Köşesi Erişim: [http://www.biltek.tubitak.gov.tr/gelisim/psikoloji/insan.htm]. Erişim Tarihi: 04.08.2007
- Türkdoğan, O. (1996). Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği. İstanbul: Timaş Yayıncılık
- Uysal, A. (2002). Şiddet Karşıtı Programlı Eğitimin Öğrencilerin Çatışma Çözümleri, Şiddet Eğilimleri ve Davranışlarına Yansıması. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu, 2006. Erişim: [http://iogm.meb.gov.tr/siddetveokul/index.htm]. Erişim Tarihi: 13.12.2006
- Uysal, M. (2006). Meyda ve Şiddet. Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu, 20-21 Mayıs, s.: 121-128, Erişim: [http://www.egitimsen.org.tr/down/siddetsempozyum_303-306.pdf]. Erişim Tarihi: 01.06.2007
- UNESCO. (2002). Best Practices of Non_Violent Conflict Resolution in and out of School. January, 2002, Erişim: [http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001266/126679e.pdf]. Erişim Tarihi: 02.04.2006
- UNICEF. (2004). Her Çocuk İçin Sağlık, Eğitim, Eşitlik ve Koruma, İnsanlığın Gelişmesi. 2004 Dünya Çocuklarının Durumu, Erişim:[http://www.unicef.org/turkey/dcd04/_dcd04da.html]. Erişim Tarihi: 03.09.2006
- UNICEF. (2006a). Schools Without Violence. Say Yes: The Quarterly Newsletter of Unicef Turkey. Summer, 2006
- UNICEF. (2006b). Schools & Violence, Duman Ofset Matbaacılık, Ankara
- UNICEF Türkiye Basın Merkezi. (2006). Basın Merkezi 04/19/2006 (1): Çocukların Korunması. Erişim: [http://www.unicef.org/turkey/pc/_cp27.html]. Erişim Tarihi: 01.12.2006
- UNICEF ve T.C.Sağlık Bakanlığı AÇS/AP Genel Müdürlüğü. (2005). Adölesan Sağlığı ve Gelişimi Eğitici Eğitimi Rehber El Kitabı, Ankara
- UN Secretary. (2006). What Is The United Nations Secretary-General's Study On Violence Against Children?.Erişim:[http://www.unicef.ca/portal/Secure/Community/502/WCM/WHATWE DO/ChildProtection/assets/concept.pdf]. Erişim Tarihi: 01.11.2007

UN Study on Violence Against Children Follow-up and Implementation of Recommendations.
November 20, 2006. Erişim:
[http://www.violencestudy.org/IMG/doc/UNSGVAC_UNICEF_follow_up-2.doc].
Erişim Tarihi: 02.12.2006

US Department of Justice. (2002). Reporting School Violence,. *OVC Bulletin*, January 2002,
Erişim:[<http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/publications/bulletins/legalseries/bulletin2/welcome.html>]. Erişim Tarihi: 05.08.2007

Ünal, G. (2005). Aile İçi şiddet. *Aile ve Toplum Eğitim Kùltür ve Araştırma Dergisi*, Ocak- Mart
2005, cilt: 2, sayı: 8, s.: 85-92

Vahip, I., Doğanavşargil, Ö. (2006). Aile İçi Fiziksel şiddet ve Kadın Hastalarımız. *Türk
Psikiyatri Dergisi*, 17(2): 107-114

Verdugo, R.R. (1999). Safe Schools: Theory, Data and practices. *Education and Urban Society*,
31(3): 267-274

Violence Against Children in Schools and Educational Settings. (2006).
Erişim:[http://www.violencestudy.org/IMG/pdf/4._World_Report_on_Violence_against_Children.pdf]. Erişim Tarihi: 03.06.2007

Violence Against Children in The Community. (2006). Erişim:
[http://www.violencestudy.org/IMG/pdf/7._World_Report_on_Violence_against_Children.pdf]. Erişim Tarihi: 03.06.2007

Violence in School is A Problem Worldwide. Erişim:
[<http://www.coe.int/T/E/Com/Files/Themes/violence-school/default.asp>]. Erişim Tarihi.
14.08.2007

WHO. (2005). Changing The Face of Violence Prevention. Erişim:
[<http://www.who.int/features/2005/violence/en/index.html>]. Erişim Tarihi: 01.01.2007

WHO. (2006). General Information About World Report on Violence and Health.
Erişim:[http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/outline/en]. Erişim Tarihi: 11.02.2007

WHO. (2007). Child İnjures and Violence. Erişim: [http://www.who.int/violence_injury_prevention/child/en]. Erişim Tarihi. 18.01.2007

Yalçın, S. (2007). Yazılı ve Görsel Medya ve Şiddet. 1. Sosyal Pediatri Günleri- Basında Yayında Çocuk Sempozyumu. Konuşma Özetleri, s.: 22-28

Yeşilyaprak, B. (2006). Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddeti Önlemede / Çözmede Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Hizmetlerinin Katkısı. Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu, 20-21 Mayıs, s.: 269-276, Erişim: [http://www.egitimsen.org.tr/down/siddetsempozyum_303-306.pdf]. Erişim Tarihi: 01.06.2007

EKLER**EK-1****İşaretleme yaparken;**

- 1) Kurşun kalem kullanınız.
- 2) Şayet bir cevabı değiştirmek isterseniz, onu tamamen siliniz ve yeni tercihinizi doldurunuz.

OKUL SUÇU VE GÜVENLİĞİ ARAŞTIRMASI (Öğretmen)**Açıklamalar;**

Tez çalışmamla ilgili anket formunun doldurulmasında aşağıda belirtilen seçeneklerden size uygun olanı işaretleyiniz. Gizliliğinizi korumak için anket formuna isminizi yazmayınız. Cevabınızı işaretlemeyen önce her bir soruyu dikkatlice okuyunuz. Anket Formu 9 sorudan oluşmaktadır.

İlginiz için şimdiden teşekkür ederim.

Gonca KARATAŞ BARAN

1) Cinsiyetiniz?

- A) Kadın
- B) Erkek

2) Mesleğiniz nedir?

- A) Okul yöneticisi
- B) Öğretmen
- C) Rehber öğretmen

3) Medeni durumunuz?

- A) Evli
- B) Bekar
- C) Ayrı
- D) Boşanmış

4) Kaç yıldır bu okulda çalışıyorsunuz

- A) 0-2 yıl arası
- B) 2-4 yıl arası
- C) 4-6 yıl arası
- D) 6-8 yıl arası
- E) 8-10 yıl arası
- F) 10 yıl ve üzeri

5) Şu anki okul ve öğrencilerle ilgili aşağıdaki cümlelerle ne kadar aynı fikirde ya da değilsiniz?

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
A) Davranışsal Kurallar Kesinlikle Zorla Kabul Ettirilir					
B) Öğrenciler Okul Kurallarını Bilir					
C) Uygunsuz Davranışın Ceza Uygulanmasında Ayırım Gözetilmez					
D) Öğrenciler Kuralların İhlalinde Verilen Cezayı Kabul Eder					
E) Öğrenciler Hangi Cezanın Okul Kurallarının İhlali İçin Olduğunu Bilir					
F) Öğrenciler Okul Kurallarını İhlal Etmekle Suçlandığında Söylenilenleri Kabul Eder					
G) Öğretmenler Okul Kurallarını Bilir					
H) Aileler Okul Disiplin Çalışmalarına Destek Verir					
İ) Okul Personeli Okul Kurallarının İhlalini Rapor Eder					
J) Öğretmen, Kuralları İhlal Eden Öğrenci İçin İnsiyatifine Göre Hareket Eder Cezalar					

K) Cezalar En Az İki Yetkili Resmi Okul Çalışanı İle Kararlaştırılır

L) Öğrenciler Okul Personeline Karşı Saygılıdır

M) Okul Personeli Öğrencilerden Sorumludur

N) Öğrenciler İhlal Edilen Okul Kurallarını Okul Otoritelerine İletmez

O) Okul Personeli Okulda Arkadaşları Tarafından Korkutulan Öğrenciler Hakkında Sorunu İfade Etmez

6) Aşağıdaki yerlerden güvenli ve güvensiz bulduğunuz yerleri sınıflandırınız.

A) Ders Saati Sırasında Okul Binası İçinde

B) Ders Saatinden Önce Ve Sonra Okul Binası İçinde

C) Okul Bahçesinde

D) Okul Etrafında

Çok güvenli	Güvenli	Ne güvenli ne güvensiz	Güvensiz	Çok güvensiz

7) Son 1 yıl içinde okulunuzda suç işlendi mi?

- A) Evet
- B) Hayır

8) Son 1 yıl içine okulunuzda şiddet olayı oldu mu?

- A) Evet
- B) Hayır

9) Sizce okullarda şiddeti önlemede nasıl bir yöntem uygulanmalıdır?

EK-2**İşaretleme yaparken;**

- 1) Kurşun kalem kullanınız.
- 2) Şayet bir cevabı değiştirmek isterseniz, onu tamamen siliniz ve yeni tercihinizi doldurunuz.

OKUL SUÇU VE GÜVENLİĞİ ARAŞTIRMASI (Öğrenciler)**Açıklamalar;**

Tez çalışmamla ilgili anket formunun doldurulmasında aşağıda belirtilen seçeneklerden size en uygun olanı işaretleyiniz. Cevabınızı işaretlemeden önce her bir soruyu dikkatlice okuyunuz.

Şayet yardıma ihtiyacınız olursa, lütfen anket formunu veren kişiye sorunuz. Soruları tek başınıza cevaplayınız. Gizliliğinizi korumak için anket formuna isminizi yazmayınız. Soru Formu toplam 19 sorudan oluşmaktadır.

İlginiz için şimdiden teşekkür ederim

Gonca KARATAŞ BARAN

1) Kaç yaşındasınız?

- A) 14
- B) 15
- C) 16
- D) 17
- E) 18 ve üzeri

2) Kaçınıcı sınıftasınız?

- A) Hazırlık
- B) Birinci
- C) İkinci
- D) Üçüncü

3) Cinsiyetiniz?

- A) Kadın
- B) Erkek

4) Kiminle birlikte yaşıyorsunuz? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz)

- A) Anne-Üvey anne
- B) Baba-Üvey baba
- C) Büyükanne-Büyükbaba
- D) Kardeş
- E) Diğer yakınlar
- F) Manevi aile
- G) Diğer

5) Anne –babanızın medeni durumu nedir?

- A) Beraber
- B) Ayrı
- C) Boşanma
- D) Ölüm
- E) Diğer

6) Babanızın mesleği nedir?

.....

7) Annenizin mesleği nedir?

.....

8) Babanızın eğitim seviyesi nedir?

- A) Okuryazar
- B) İlkokul
- C) Ortaokul
- D) Lise
- E) Üniversite
- F) Yüksek lisans ve üstü

9) Annenizin eğitim seviyesi nedir?

- A) Okuryazar
- B) İlkokul
- C) Ortaokul
- D) Lise
- E) Üniversite
- F) Yüksek lisans ve üstü

10) Ailenizin ortalama aylık geliri ne kadardır?

- A) 0–200 YTL
- B) 201–400 YTL
- C) 401–600 YTL
- D) 601–800 YTL
- E) 801–1000 YTL
- F) 1001 ve üzeri YTL

11)Kaç kardeşsiniz?(Siz dahil)

- A) Bir
- B) İki
- C) Üç
- D) Dört
- E) Beş ve üzeri

12) Ailede kaçınıcı çocuksunuz?

- A) Birinci
- B) İkinci
- C) Üçüncü
- D) Dördüncü
- E) Beşinci ve daha üzeri

13) Aşağıdaki cümlelere ne kadar katılıp katılmadığınızı işaretleyiniz. Bir kavgaya girebilirim, şayet birisi.....

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
A) Beni İtip Kakarsa					
B) Benimle Kavgaya Başlamayı Denerse					
C) Bana Gözdağı Verirse(Beni Tehdit Ederse)					
D) Benimle İlgili Söylenti Yayarsa					
E) Bana Saygısızlık veya Hakaret Ederse					

14) Aşağıdaki cümlede sizin durumunuzu yansıtan seçeneği işaretleyiniz

	Çok Doğru	Doğru	Fikrim yok	Yanlış	Kesinlikle Yanlış
A) Şayet Kavga Edersem Muhtemelen Kazanırım					

15) Okulda, şiddetten korunma da aşağıdaki yollar ne kadar etkilidir?

	Çok etkili	Etkili	Bir dereceye kadar etkili	Etkili değil	Hiç etkili değil
A) Şayet Zorunlu Olursa Kavga Yapacağının Bilinmesini Sağlamak					
B) Zarar Verici Bir Alet Kullanmakla Tehdit Etmek					
C) Zarar Verici Bir Alet Taşımak					
D) Durumu Okul İdaresine Bildirmek					
E) Durumu Aileye Bildirmek					

16) Aşağıdaki cümleye ne kadar katıldığınızı belirtiniz.

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Okuldaki Yetişkinler Bazen Bana Saygısız Davranır					

17) Son 30 gün içinde okula, zarar verici bir alet getirdiniz mi?

Evet	Hayır	Nedeni

18) Son 30 gün içinde okulda ya da okul çevresinde aşağıda belirtilen eylemlerden herhangi birine maruz kaldınız mı?

	Asla	1-2 defa	3-5 defa	6-9 defa	10 ve daha fazla
A) Vurma, tokat atma ya da yumruklama					
B) Tekmeleme ya da çelme takma					
C) Dürtme ya da omuzla vurma					
D) Bir obje ile vurma					
E) Küçümseme ya da istemediğin bir şey için seni zorlama					
F) Vücudunun bir parçasını çekme, kıvrırma, sıkıştırma ya da çimdikleme					
G) Tehdit etmek amacıyla vücut dilini kullanma					
H) Sözlü tacizde bulunma					
İ) Fiziksel tacizde bulunma					
J) Sözel hakarette bulunma					
K) Zarar verici bir aletle saldırma					

Marking Instructions

1. Use a No. 2 pencil.

2. Make heavy, dark marks that completely fill the circles.

Correct Mark**Incorrect Marks**

3. Be sure to fill in only one circle for each question unless you are instructed to mark all that apply.

4. If you want to change an answer, erase it completely and then fill in your new choice.

5. Do not make any other marks on the survey booklet unless you are instructed to do so.

The National Center for
Violence Prevention

The National School Crime and Safety Survey Staff Form

Instructions

You have been selected to participate in a survey about crime and violence in your school. Intervention staff from across the country will be completing this survey. Please be completely honest in your responses. To protect your privacy and the confidentiality of your answers, do not write your name in this booklet.

Read each question carefully before marking your answer. Mark only one answer for each question unless the instructions tell you to "mark all that apply." Be sure to answer every question. If you have any questions, feel free to ask one of the individuals administering the survey.

1. Are you male or female?

- ① Male
② Female

2. What is your occupation?

- ① School administrator
② Schoolteacher
③ School counselor
④ School psychologist
⑤ Other school personnel
⑥ Non-school personnel

3. What is your role in the intervention?
(mark all that apply)

- ① Director, coordinator, or manager
② Teacher
③ Counselor
④ Facilitator
⑤ Mentor
⑥ Other

4. Which of the following best describes your highest level of education?

- ① Did not complete high school
② Completed high school
③ Some college or trade school
④ Completed a bachelor's degree
⑤ Some graduate or professional school after college
⑥ Completed graduate degree

5. How many years have you worked at this school?

0	0
1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
	6
	7
	8
	9

6. How many years have you worked in elementary and secondary schools altogether?

0	0
1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
	6
	7
	8
	9

7. To what extent do you agree or disagree with each of the following statements about your current school and students?

	Strongly Agree	Agree	Neither Agree Nor Disagree	Disagree	Strongly Disagree
a. Rules for behavior are strictly enforced.	1	2	3	4	5
b. Students know the school rules.	1	2	3	4	5
c. Punishment for misbehavior is applied equally and without bias.	1	2	3	4	5
d. Students receive appropriate punishment for infractions.	1	2	3	4	5
e. Students know what punishments are for breaking school rules.	1	2	3	4	5
f. Students seldom receive fair and impartial hearings when they are accused of breaking school rules.	1	2	3	4	5
g. Teachers know the school rules.	1	2	3	4	5
h. Parents support the school's discipline efforts.	1	2	3	4	5
i. School personnel consistently report infractions to school authorities.	1	2	3	4	5
j. Student infractions are acted upon to my satisfaction.	1	2	3	4	5
k. Punishment is decided by at least two school officials working together.	1	2	3	4	5
l. Students rarely treat school personnel with respect.	1	2	3	4	5
m. School personnel are respectful to students.	1	2	3	4	5
n. Students do not report rule infractions to school authorities.	1	2	3	4	5
o. School personnel do not express concern about students who are victimized or afraid at school.	1	2	3	4	5
p. School personnel who are not authorized to carry weapons at school carry them anyway.	1	2	3	4	5

8. Indicate how safe or unsafe you feel in the following places.

	Very Safe	Moderately Safe	Moderately Unsafe	Very Unsafe
a. In the school building during class hours	1	2	3	4
b. In the school building before/after class hours	1	2	3	4
c. On the school grounds	1	2	3	4
d. In the neighborhood around the school	1	2	3	4

9. Has the level of violence in your school changed since the intervention started?

- ① Yes, it has decreased.
 ② No, it has not changed.
 ③ Yes, it has increased.
 ④ Don't know.

PLEASE DO NOT MARK IN THIS AREA

How has the intervention affected the following conditions and relationships in your school?	Improved	No Change	Worsened
a. Violence prevention knowledge among student participants	1	2	3
b. Violence prevention skills among student participants	1	2	3
c. Violent behavior by student participants	1	2	3
d. Violence-related attitudes and beliefs among student participants	1	2	3
e. Relationships between school staff and student participants	1	2	3
f. Relationships between school staff and parents of participants	1	2	3
g. Relationships between student participants	1	2	3

- ① Yes
② No

- ① Yes
② No

11/11

Marking Instructions

1. Use a No. 2 pencil.
2. Make heavy, dark marks that completely fill the circles.

Correct Mark

Incorrect Marks

3. Be sure to fill in only one circle for each question unless you are instructed to mark all that apply.
4. If you want to change an answer, erase it completely and then fill in your new choice.
5. Do not make any other marks on the survey booklet unless you are instructed to do so.

DATE											
MONTH			DAY			YEAR					
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
4			4			4	4	4	4	4	4
5			5			5	5	5	5	5	5
6			6			6	6	6	6	6	6
7			7			7	7	7	7	7	7
8			8			8	8	8	8	8	8
9			9			9	9	9	9	9	9

The National School Crime and Safety Survey Revised Student Form 1

Instructions

You have been chosen to fill out a survey about school crime and violence. Hundreds of students from across the country will also be completing this survey. Please try to do your best and tell the truth. To protect your privacy and the secrecy of your answers, do not write your name on this booklet.

This is not a test. Most of the questions have no right or wrong answers. Read each question carefully before marking your answer. Mark only one answer for each question unless the instructions tell you to "mark all that apply." **BE SURE TO ANSWER EVERY QUESTION.**

If you need help, please ask one of the people giving the survey. Please work by yourself and do not talk to other students while you are filling out the survey. You may wish to cover your answers with a sheet of paper while you work.

1. How old are you?

- ☐ 1 8 or younger
- ☐ 2 9
- ☐ 3 10
- ☐ 4 11
- ☐ 5 12
- ☐ 6 13
- ☐ 7 14
- ☐ 8 15
- ☐ 9 16
- ☐ 10 17
- ☐ 11 18
- ☐ 12 19 or older

2. What grade are you in?

- ☐ 1 First, second, or third
- ☐ 2 Fourth
- ☐ 3 Fifth
- ☐ 4 Sixth
- ☐ 5 Seventh
- ☐ 6 Eighth
- ☐ 7 Ninth
- ☐ 8 Tenth
- ☐ 9 Eleventh
- ☐ 10 Twelfth

3. Are you a male (boy) or female (girl)?

- ☐ 1 Male
- ☐ 2 Female

4. How do you describe yourself racially/ethnically? *(mark all that apply)*

- ☐ 1 White
- ☐ 2 Black (African-American)
- ☐ 3 Hispanic (Latino)
- ☐ 4 Asian
- ☐ 5 Pacific Islander
- ☐ 6 American Indian
- ☐ 7 Other

5. Who do you live with?
(mark all that apply)

- ☐ 1 Mother or stepmother
- ☐ 2 Father or stepfather
- ☐ 3 Brother(s) and/or sister(s)
- ☐ 4 Grandmother and/or grandfather
- ☐ 5 Other relatives
- ☐ 6 Foster parent(s)
- ☐ 7 Other

PLEASE DO NOT MARK IN THIS AREA

6. Indicate how much you agree or disagree with the following statement.
I would probably get into a fight if someone:

	Strongly Agree	Agree	Neither Agree Nor Disagree	Disagree	Strongly Disagree
a. Shoved me	1	2	3	4	5
b. Tried to start a fight with me	1	2	3	4	5
c. Bullied me	1	2	3	4	5
d. Spread rumors about me	1	2	3	4	5
e. Disrespected or insulted me	1	2	3	4	5

7. Indicate whether you think the following statements are true or false.

	True	False	Don't Know
a. If I fight, I am likely to win.	1	2	3
b. I am a better fighter than most students are in my school.	1	2	3
c. I'm a good fist-fighter.	1	2	3

Here is a list of things students have tried to do to stay safe at school.
How well do these things work?

8. How effective are the following ways to avoid violence at school?

	Very Effective	Somewhat Effective	Not Very Effective
a. Letting others know you will fight if you have to	1	2	3
b. Threatening to use a weapon	1	2	3
c. Carrying a weapon	1	2	3

9. Indicate how much you agree or disagree with the following statement.

	Strongly Agree	Agree	Neither Agree Nor Disagree	Disagree	Strongly Disagree
The adults in my school sometimes disrespect me.	1	2	3	4	5

10. Have you brought any of the following weapons to school in the past 30 days?

	Yes	No
a. Knife	1	2
b. Handgun	1	2
c. Other	1	2

**Answer question 11 only if you have carried a weapon to school in the PAST 30 DAYS.
Otherwise, skip to question 12.**

11. Some reasons that students might carry a weapon to school are listed below. Please mark how important these reasons were to you the **LAST TIME** you brought a weapon to school.

THE LAST TIME I BROUGHT A WEAPON TO SCHOOL, IT WAS:

	Important	Somewhat Important	Not Important
a. To hurt someone before or after school	1	2	3
b. To defend myself	1	2	3
c. To be prepared for anything that might happen	1	2	3

12. In the **PAST 30 DAYS**, how many times (if at all) has **ANYONE DONE** any of the following **TO YOU** on purpose at school or on school grounds?

	Never	1-2 Times	3-5 Times	6-9 Times	10 or More Times
a. Hit, punched, or slapped you	1	2	3	4	5
b. Kicked or tripped you	1	2	3	4	5
c. Pushed or shoved you	1	2	3	4	5
d. Hit you with an object	1	2	3	4	5
e. Sat on you or pinned you down	1	2	3	4	5
f. Pulled, twisted, squeezed, or pinched a part of your body	1	2	3	4	5
g. Used body language to threaten you	1	2	3	4	5
h. Sexually harassed you	1	2	3	4	5
i. Sexually assaulted you	1	2	3	4	5

13. In the **PAST 30 DAYS**, how many times have **YOU DONE** any of the following **TO SOMEONE ELSE** on purpose at school or on school grounds?

	Never	1-2 Times	3-5 Times	6-9 Times	10 or More Times
a. Hit, punched, or kicked someone	1	2	3	4	5
b. Kicked or tripped someone	1	2	3	4	5
c. Pushed or shoved someone	1	2	3	4	5
d. Hit someone with an object	1	2	3	4	5
e. Pulled, twisted, squeezed, or pinched part of someone's body	1	2	3	4	5
f. Attacked someone with a weapon	1	2	3	4	5
g. Shot at someone	1	2	3	4	5

14. How honest were you when you were answering these questions?

- ☐ 1 Very honest
☐ 2 Fairly honest
☐ 3 Not honest

15. Did you carefully read the questions before you answered them?

- ☐ 1 Yes
☐ 2 No

If you were given a separate sheet of additional questions, mark your answers to them below.

16. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10

17. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10

18. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10

19. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10

20. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10

21. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10

22. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10

23. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10

24. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10

25. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

BÖLÜM : Strateji Geliştirme

SAYI : B.B.08.4.MEM.4.06.00.04-312/ 547

KONU : Gonca KARATAŞ BARAN

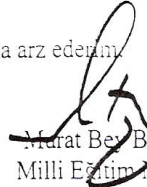
16.05.2007

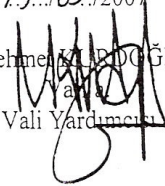
VALİLİK MAKAMINA

- İLGİ : a) M.E.B. Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
b) Ankara Üniversitesi Rektörlüğünün 16.04.2007 tarih ve 3677 sayılı yazısı.

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Eğitimi Ana Bilim Dalı tezli Yüksek Lisans öğrencilerinden Gonca KARATAŞ BARAN'ın "Okullarda Şiddetin Değerlendirilmesine Yönelik NSCSS Ölçeği Uyarlamasının Keçiören Örneklemine Uygulanması" konulu tezi ilgi (a) yönerge doğrultusunda Müdürlüğümüz Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş olup, (Anket Formu öğretmen için 4 sayfa 9 soru öğrenciler için 7 sayfa 19 sorudan oluşan) gönüllülük esasına dayalı olarak araştırmanın uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Marat Bey BALTA
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
15.05.2007

Mehmet KURDOĞLU
Vali Yardımcısı

Ekler:

1-Okul Listesi (1 sayfa)

2-Anket Formları (11 sayfa)

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÖNETİM KURULU KARARI

Toplantı Sayısı : 26	Karar Sayısı : 1025	Toplantı Tarihi : 27.07.2007
-----------------------------	----------------------------	-------------------------------------

Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı'nın 19.07.2007 tarih ve 3-1021 sayılı yazısı görüşüldü.

Sağlık Eğitimi Anabilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi Gonca KARATAŞ BARAN'ın tez projesinin, "Okullarda Şiddetin Değerlendirilmesine Yönelik NSCSS (The National School Crime and Safety Survey) Ölçeği Uyarlamasının Keçiören Örnekleme Uygulanması" olarak kabulüne oybirliği ile karar verildi.

Enstitü Müdürü
Prof.Dr. Sulhiye YILDIZ
İmza

Üye
Prof.Dr. Müjgan İZGÜR
İmza

Enstitü Müdür Yardımcısı
Prof.Dr. Feray ALKAN
İmza

Üye
Prof.Dr. Gülriz ERSÖZ
İzinli

Enstitü Müdür Yardımcısı
Prof.Dr. Hakan FIÇICILAR
İmza

Üye
Prof.Dr. Ayşegül KÖKLÜ
İmza

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ETİK KURULU
RESEARCH ETHICS COMMITTEE OF MEDICAL FACULTY, ANKARA UNIVERSITY
ANKARA-TÜRKİYE
ARAŞTIRMA BAŞVURUSU ONAYI

BAŞVURU BİLGİLERİ	PROTOKOL KODU	
	PROTOKOL ADI	Okullarda şiddetin değerlendirilmesine yönelik NSCSS (The National School Crime and Safety Survey) ölçeği uyarlamasının Keçiören örneklemine uygulanması
	SORUMLU ARAŞTIRICI ÜNVANI / ADI	Prof.Dr.Ayşegül Akbay Yarpuzlu
	ARAŞTIRMA MERKEZİ	Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
	DESTEKLEYİCİ FİRMA	

DEĞERLENDİRİLEN İLGİLİ BİLGİLER	Belge Adı	Değişiklik No. / Tarihi	Dili
	PROTOKOL		
	ARAŞTIRICI BROŞÜRÜ		
	BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLURU		
	OLGU RAPOR FORMU		

ÇALIŞMA ESASI	İYİ KLİNİK UYGULAMALARI KILAVUZU
---------------	----------------------------------

KARAR BİLGİLERİ	Karar No:115-3050	Tarih: 18 Haziran 2007
	Araştırma protokolüne tamamen uyulmak, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurul Yönergesinde belirtilen hususlar yerine getirilmek ve Yönergenin 11/h maddesi gereği sorumluluk araştırmacılara ait olmak üzere tarama çalışmasının yürütülmesinde etik sakınca bulunmadığına toplantıya katılan öğretim üyelerinin oybirliği ile karar verildi.	

ETİK KURUL ÜYELERİ				
Ünvanı / Adı / Soyadı	Uzmanlık Dalı	Kurumu	Cinsiyeti	İmza
Prof. Dr. İsmail Hakkı Ayhan Başkan	Farmakoloji	Ankara Tıp Fakültesi	E	
Prof. Dr. Efser Kerimoğlu Başkan Yardımcısı	Çocuk Psikiyatrisi	Ankara Tıp Fakültesi	K	
Prof. Dr. Özden Palaoğlu Sekreter	Farmakoloji	Ankara Tıp Fakültesi	K	İzinli

Prof. Dr. Işık Sayılır Üye	Psikiyatri	Ankara Tıp Fakültesi	K	İzinli
Prof. Dr. Sevim D.Cengiz Üye	Kadın Doğum	Ankara Tıp Fakültesi	K	
Prof.Dr. Nermin Mutluer Üye	Nöroloji	Ankara Tıp Fakültesi	K	Değerlendirildi
Prof.Dr. Sumru Beder Üye	Göğüs Hastalıkları	Ankara Tıp Fakültesi	K	Beder
Prof. Dr. Nurten Girgin Üye	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	Ankara Tıp Fakültesi	K	
Prof. Dr. Ragıp Çam Üye	Genel Cerrahi	Ankara Tıp Fakültesi	E	Ragıp
Prof. Dr. Ali Rıza Uysal Üye	Endokrinoloji	Ankara Tıp Fakültesi	E	Uysal
Prof. Dr. Birsnel Erdem Üye	Mikrobiyoloji	Ankara Tıp Fakültesi	K	Birsnel
Prof. Dr. Ahmet Demirkazık Üye	Tıbbi Onkoloji	Ankara Tıp Fakültesi	E	
Prof. Dr. Günhan Gürman Üye	Hematoloji	Ankara Tıp Fakültesi	E	Gürman
Prof. Dr. Ajlan Tükün Üye	Tıbbi Genetik	Ankara Tıp Fakültesi	K	Kongrede
Prof. Dr. Işın Kuzu Üye	Patoloji	Ankara Tıp Fakültesi	K	Derste
Prof. Dr. Özer Kendi Üye	Adli Tıp	Ankara Tıp Fakültesi	E	Rahatsız
Prof.Dr. Erdal Onar Üye	Hukuk	Ankara Üniv. Hukuk Fakültesi	E	
Prof.Dr.Yasemin Oğuz Üye	Deontoloji	Ankara Tıp Fakültesi	K	Yasemin
Prof. Dr.Serenay Elgün Ülkar Üye	Biyokimya	Ankara Tıp Fakültesi	K	Raporlu
Ecz. Funda Aytun Üye	Eczacılık	Ankara Tıp Fakültesi	K	

Banyemin KARATASOĞLU
A.D. Tıp Fakültesi
02 Temmuz 2007

T.C.
KEÇİÖREN KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

BÖLÜM : Strateji Geliştirme
 SAYI : B.08.04.MEM.4.06.00.04-312/ 14295
 KONU : Araştırma İzni

25 Mayıs 2007

.....13.05.07..... **MÜDÜRLÜĞÜNE**
KEÇİÖREN

İLGİ : a) M.E.B. Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
 b) 16.05.2007 tarih ve 547 sayılı Valilik OLUR' u.
 c) Milli Eğitim Müdürlüğü Strateji Geliştirme Bölümü' nün 18.05.2007 tarih ve 2254 sayılı yazısı.

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Eğitimi Ana Bilim Dalı tezli Yüksek Lisans Öğrencilerinden Gonca KARATAŞ BARAN' ın " Okullarda Şiddetin Değerlendirilmesine Yönelik NSCSS Ölçeği Uyarlamasının Keçiören Örnekleme Uygulanması" konulu tez çalışması ilgi (b) tarih ve sayılı Valilik OLUR' u ile uygun görüldüğü ilgi (b) tarih ve sayılı yazıda belirtilmektedir.

Bilgi edinilmesini ve mühürlü anket örneği, uygulama yapılacak sayıda araştırmacı tarafından çoğaltılarak, araştırmanın gönüllülük esasına dayalı olarak Yönerge esasları çerçevesinde yapılması konusunda gereğini rica ederim.

Şenol AĞBABA
Müdür a.
Şube Müdürü

DAĞITIM :
GEREĞİ :

- 1-Aktepe Lisesi
- 2-Bağlum Lisesi
- 3-Bekir Gökdağ Lisesi
- 4-Genç Osman Lisesi
- 5-Etlük Lisesi
- 6-Farabi Lisesi
- 7-Fatih Sultan Mehmet Lisesi
- 8-İncirli Lisesi
- 9-Kalaba Lisesi
- 10-Kanuni Lisesi
- 11-Keçiören Lisesi
- 12-Pursaklar Lisesi
- 13-Rauf Denktaş Lisesi

EKİ : 1- Valilik OLUR' u(1 Sayfa).

23/05/2007 BL.Mem. : İ.ELLİALTIOĞLU
 23/05/2007 BL.Şefi : M.YÜZER

ÖZGEÇMİŞ**I. Bireysel Bilgiler**

Adı : Gonca
Soyadı : KARATAŞ BARAN
Doğum yeri ve tarihi : YOZGAT- 11.09.1978
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Medeni durumu : Evli
İletişim ve Telefon : 0312 381 32 66 ve 0542 605 81 61
e- mail : goncabaran@gmail.com

II. Eğitimi

Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu	2003
Çayıralan Lisesi	1995
Çokradan Ortaokulu	1992
Çokradan İlkokulu	1989

Yabancı Dil: İngilizce (Üniversitede bir yıl hazırlık eğitimi)

III. Unvanları

-

IV. Mesleki Deneyim

Keçiören Eğitim ve Araştırma Hastanesi Yoğun Bakım Hemşireliği
Keçiören Eğitim ve Araştırma Hastanesi Acil Hemşireliği
Yozgat Devlet Hastanesi Acil Hemşireliği
Bozok Devlet Hastanesi Eğitim Hemşireliği-Servis Hemşireliği
Yozgat SSK Hastanesi Eğitim Hemşireliği- Servis Hemşireliği
Hacettepe Üniversitesi Erişkin Hastanesi Beyin Cerrahisi Yoğun Bakım Hemşireliği

V. Üye Olduğu Bilimsel Kuruluşlar

Hemşirelik Araştırma Geliştirme Derneği
Türk Sağlık Sendikası

VI. Bilimsel Etkinlikler

-

VII. Diğer Bilgiler

1. Sosyal Pediatri Günleri Basında Yayında Çocuk Sağlığı Sempozyumu
(Katılım Belgesi)

Kişisel Gelişim Semineri (Keçiören Eğitim Araştırma Hastanesi)

Sağlık Bakanlığı Bulaşıcı Hastalıklar Bildirimi Konulu Konferans (2005)

‘Popüler Kültür ve Çocuk’ Konulu 5. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, Ankara
Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi (Ekim 2005)